ACADEMIA ROMÂNĂ

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN

CULEGERI ȘI STUDII

XXIX

MITOLOGIE ROMÂNEASCĂ

I.

DUȘMANI ȘI PRIETENI AI OMULUI

DE

TUDOR PAMFILE

ȘEDINȚA DELA 6 FEVRUARIE 1915

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp., C. SFETEA, PAVEL SURU.

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

VIENA
GEROLD & Comp.

1916

DIN VIEAŢA POPORULUI ROMAN

PREFAŢĂ

Îmi pare rău că n'am putut aflà un nume mai bun pentru botezarea paginilor cari alcătuesc lucrarea de faţă, ca să pară mai apropiată înrudirea între această cercetare şi altele, făcute pentru acelaş subiect, cu privire la alte popoare sau vremuri.

Obişnuit, unor astfel de cercetări li se zice *Mitologii* (1), dar acestea, pe lângă descrierea fiinţelor suprafireşti, în legătură cu omul, îmbrăţişează şi socotinţile poporului despre *lume*, lucru pe care eu l-am făcut în altă parte (2). Dar chiar fără acestea, ceea ce urmează aici nu presentă *un tot*. Dintre „prietenii" omului, lipseşte *Dumnezeu*, zugrăvirii căruia, după credinţile Românilor, n'am putut să-i fac loc laolaltă cu atâtea spirite, parte creştine, iar cele mai multe păgâneşti, pentru o pricină lesne de înţeles. De asemenea lipseşte şi icoana *Diavolului*, care, prin mărimea ei, ar fi fost o piedică pentru sintetizarea lesnicioasă a celor mai multe din capitolele acestei cercetări. Fără *Diavol*, „duşmanii" omului vor răsărì mai distincţi, cevà mai luminaţi, lucru care nu s'ar fi întâmplat dacă-i puneam alături de „nânaşul" lor. Tot dintre „duşmani" lipseşte şi spiritul *comorilor*, despre care voiu vorbì aiurea.

Unei asemenea cercetări i se mai poate da numele singuratec de *Credinţă, Cult* sau *Religiune* (3), ceeace n'am putut face, căci credinţile poporului român nu se mărginesc numai la spiritele pomenite aici, la cele a căror lipsă am arătat-o, sau la acele cari, pentru numărul prea mic de întâlniri, nu le-am putut socotì ca

(1) De pildă G. de Rialle, *La Mythologie comparée*, Paris 1878; L. Leger, *La Mythologie slave*, Paris 1901.

(2) *Povestea lumii de demult*, Bucureşti 1913.

(3) De pildă A. Lefèvre, *La Religion*, Paris 1892.

având drept de a sta alături cu celelalte,—*Dragobete* (1), *Mătcălăul* (2) ş. a.

Credinţa, Cultul şi Religiunea, ne mai vorbesc despre o mare lume de *Sfinţi*, bisericeşti şi nebisericeşti care ne este cunoscută (3), cum şi despre un mare număr de lucruri şi împrejurări, toate, rămăşiţi de culturi vechi,—zoolatrie, fitolatrie, litolatrie, hidrolatrie, pirolatrie, antropolatrie, astrolatrie sau altele.

Deci, astfel am rămas la numele care mi s'a părut mai bun,—„*Duşmani şi prieteni ai omului*", ca parte dintr'o *Mitologie românească*.

Aceşti „duşmani şi prieteni" nu sunt numai ai Românului, căci *îi întâlnim la toate naţiunile.* Zămisliţi în lupta dintre om şi fire, cei ai altor popoare vor fi cu atât mai apropiaţi de-ai noştri, cu cât, paralel, vor fi fost şi luptele mai asemănătoare. Astfel, să nu ne mirăm şi să nu ne risipim truda umblând după filiaţiuni, întrebându-ne : cine a avut şi cine a cerut, cine s'a fălit cu o avere şi cine s'a ruşinat de un furt!

In esenţă, *credinţa*, ca orişice necesitate fisiologică, este aceeaş pentru toate popoarele ce trăesc în aceleaşi împrejurări. Pentru acest cuvânt n'am adus material strein de comparaţie, decât unde apropierea mi s'a părut că descopere o curioasă identitate, menită să pună întrebări istoriei sau să deslege anumite întrebări ale acesteia. Ingrămădirea, *cu ori ce chip*, de material comparativ, pentru potolirea unei curiosităţi fireşti, n'am socotit că poate răsplătì îndeajuns sacrificiile băneşti pe care le-ar fi cerut.

---

(1) C. Rădulescu-Codin şi D. Mihalache, *Sărbătorile poporului*, Bucureşti 1909, p. 37 : *Dragobete* e un flăcău iubieţ şi umblă prin păduri după fetele şi femeile cari au lucrat în ziua de *Dragobete*,—3 Martie. Le prind şi le fac de râsul lumii, atunci când ele se duc după lemne, flori, bureţi.."

(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 189 : *Mătcălăul*, după credinţa Românilor din Banat, e o fiinţă parte omenească şi parte îngerească, un june frumos şi nemuritor, care umblă în lume ca şi *Sântoaderii* şi *Rusalele*, dar pe care oamenii nu-l pot vedeà, din cauză că lumea s'a spurcat cu sudalme şi fărădelegi. Mătcălăul e frate mai mic cu Paştile".

(3) S. Fl. Marian : *Cârnilegile* (1898), *Păresimile* (1899) şi *Cincizecimea* (1901); T. Pamfile, *Sărbătorile de vară* (1911), *Sărbătorile de toamnă şi Postul Crăciunului* (1914) şi *Crăciunul* (1914).

DESPĂRŢIREA I.

SOARTA, AJUTOR, NOROC.

URSITOARELE.

Denumiri. Numărul şi menirea Ursitoarelor. Cele două servitoare ale lui Alexandru Machedon. Un cioban le află casa şi le vede traiul. Masa Ursitoarelor la casa pruncului de curând născut. Ursirea. Tăria ursitei. Ursitoarele sau Zodiile primesc în fiecare seară porunca lui Dumnezeu. Osîndirea celor ce ascultă ursirea într'adins. Dumnezeu, fără a schimbà ursita, ajută pe cei în nevoie. Cei trei mocani Ursitori aduc ursirea la îndeplînire. Ursitoarele la alte neamuri.

Ursitoarele, numite şi *Ursitori* (1), *Ursători, Ursite* (2), *Ursoi* (3), *Ursoaice* (4) sau *Ursoni* (5), iar de Macedo-Români *Mire* (6),—ca şi la Neo-greci şi Bulgari, — *Albe* (7), *Hărăsite, Caşmete* sau *Hărioase* (8), sunt, după unele credinţi, *trei fecioare* sau *zâne* (9),

---

(1) Bun rezumat în S. Fl. Marian, *Naşterea la Români,* p. 149 şi urm. Cf. şi *Sarbătorile la Români,* I, p. 62.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 9 v⁰.

(3) *Vieaţa românească,* an. II, vol. VI, p. 63.

(4) Culegere din jud. Dolj.

(5) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului,* p. 232.

(6) L. Şăineanu, *Basmele Românilor,* p. 782. D. Cosmulei, *Datini, credinţi şi superstiţii aromâneşti,* Bucureşti 1909, p. 8.

(7) P. Papahagi, *Basme aromâne,* p. 199: ele vin în trei seri de-arândul la noul nascut de îi scriu *cartea vieţii.*

(8) Cosmulei, *op. cit.,* p. 10.

(9) Am puteà primì şi numele de *Zâne* sau *Zânişoare,* pe cari le vedem venind la pruncul Isus Hristos spre *a-l aplecà,* adica spre a-l pune la sânul Maicii Domnului (A. Viciu, *Colinde din Ardeal,* p. 23, 24). Acad. Rom., *Ms. no. 3418,* p. 14 v⁰.

după altele „şapte muieri" (1), iar după altele *nouă femei* (2) cari *ursesc* sau *urşesc* (3), adică croesc *ursita, ursa, urseala* sau *soarta* noilor născuţi, în întâia noapte a naşterii, — după unele socotinţe, — în cele trei dintâi nopţi de-arândul, după altele (4), în noaptea a treia numai (5), sau în cele trei nopţi nesoţ: a treia, a cincea şi a şaptea, sau tocmai în a opta.

Despre Ursitoare, în ţinutul Făgăraşului, se aude următoarea povestire, pe care, în variantele sale, o vom întâlnì-o şi acolo unde va fi vorba de *Iele*:

„După ce a străbătut *Alexandru cel mare* până la raiu, a aflat un rege anume *Ioan* şezând pe tronul său şi ţinând picioarele în apă clocotită de izvor.

Intrebat fiind de ce face el aceasta, zise regele Ioan că apa astfel întrebuinţată are darul întineririi.

Alexandru cel mare se rugă atunci să-i de aşi lui puţină din această apă, şi ceeace o primì, o păstră foarte bine. Cu toate acestea însă, cele două servitoare ale sale i-o furară, şi de atunci, fiind ele vecinic tinere şi cunoscând viitorul ficărui om, la naşterea sa îi ursesc soarta" (6).

Prin unele părţi, pe unde se crede că sunt trei Ursitoare, se zice că dânsele trăesc laolaltă într'o casă, că îngrijesc de candelele vieţii omeneşti şi că să hrănesc cu carne de furat. Iată povestirea respectivă, aşà cum se aude prin jud. Tecuciu:

---

(1) Densuşeanu, *op. cit.*, p. 232.

(2) E. N. Voronca, *Datinile şi credinţile poporului român*, Cernăuţi 1903, p. 1070 : „Ursitele sunt *nouă femei ;* ele mărită fetele, fac să moară nevestele, când cinevà *face* anume *pe ursită* şi le chiamă cu descântece. Acela ce face, — de-i femeie ori bărbat, pe dânsele le trimite. Ele totuna torc şi destorc ; mă rog : lumea îi mare ! Pentru fiecare ele lucră să-i vie partea : torc zilele omului, vieaţa, şi destorc şi deapănă. Pe cine vrau, îl înzilesc; pe cine vrau, îl omoară".

(3) Acad. Rom., *Ms. no. 3419*, p. 83.

(4) *Ibidem, no. 3418*, p. 122 v°.

(5) I. Candrea, O. Densuşeanu, T. Speranţă: *Graiul nostru*, I, p. 9 : Ursitoarele vin a treia zi după naştere şi *ursează* pe prunc. Ele găsesc o turtă de pâne făcută de-o fată mare, un pahar de apă şi un fir roş pe pâne. *Ibidem*, p. 490: Ursitoarele vin a treia seară la fereastă şi ursesc pe copil ; să afle un pahar de apă şi pâne pe masă.

(6) *Vieaţa românească*, II°, p. 64.

Unui mocan i se furà aproape în fiecare seară câte un miel din turmă, fără ca măcar să aibă un pic de bănueală pe cinevà.

— Câne nu s'aude, sgomot iarăş nu s'aude! Cine că fie? Nimeni altul decât vreo *Ursitoare*, căci numai *Ursitoarele se hrănesc cu carne de furat!* Bun!

Şi într'o noapte se pune la pândă.

Pe la miezul nopţii numai iată că vede o femeie sărind în turmă, iea un miel şi se găteşte de fugă.

— Stăi!—ţipă mocanul. Nu mai scapi din mâna mea cât o fi hăul şi dudăul. Să-mi spui în grabă cine eşti, că altfel fac moarte de om!

Iar femeia ceea îi răspunse:

— Nu ridicà, voinice, cocoşul dela puşcă acuma, că mare bine ţi-oiu face!

— Şi ce bine, mă rog, poţi să-mi face mie până pe acolo? Cine eşti?

— Apoi eu sunt *Ursitoare* şi în mânile mele stă vieaţa ta. Dacă mă laşi,—bine de bine; dacă nu,—amar de capul şi zilele tale!

Mocanul lăsă pe Ursitoare în pace, dar pornì după dânsa, ca să-i arăte locul unde stau Ursitoarele. Voià omul nostru să ştie şi dânsul ce-i pe acolo.

Merge aşà, merge mult, şi după un cârd de vreme ajunge cu Ursitoarea la un castel mare, unde ardeau o mulţime nenumărată de candele. Sute şi mii se aprindeau şi alte sute şi mii se stingeau.

— Ce-s acestea?—întreabă mocanul.

— Sunt sufletele celor ce se nasc şi-ale celor ce mor,—răspunse Ursitoarea.

Ursitoarele furnicau de colo până colo, turnând untdelemn prin candele,—ici puţin de tot, dincolo mai mult, după cum le erà şi lor rândueala.

— Arată-mi şi candela mea!—o îndeamnă mocanul pe Ursitoare.

Şi aceasta merse şi i-o arătă. Mai aveà puţin undelemn; şi Ursitoarea i-l mai sporì. Şi se bucură astfel, poate, singurul om de pe lume, care a ştiut vreodată cât mai are de trăit, pentru că îşi văzuse candela cu ochii! (1).

(1) Culegere din com. Ţepu.

Ursitoarele, pe cari mai înainte, în vremuri de inimă curată, oameni le vedeau, după ce se sfătuesc asupra urselii, una mai bătrână zice despre copil:

— Să aibă traiul meu din cutare zi şi somnul meu din cutare noapte!

După ce celelalte o sfătuesc să fie mai miloasă, pornesc nevăzute spre casa noului născut, pela miezul nopţii. Pentru aceasta, la casele cu prunci născuţi, se lasă uşile şi ferestrele deschise, iar lumea trebue să fie veselă (1).

Prin Ţara Haţegului, moaşa, singura care poate apără pe copil de toate *lohoanele* şi *boglodatele* (dihăniile spurcate), aude cum ursesc *Ursonile* în cele trei zile după naştere, când, pentru primirea lor, se pregăteşte masă cu *sare, pită* şi *apă*. S'a întâmplat că undevà venind Ursitoarele n'au aflat sare, pită şi apă; de aceea s'au mâniat foc şi-au ursit pruncului o soartă rea. Pe un astfel de copil l-au ursit să fie trăsnit pe un *cliant* (stâncă): şi la vremea cuvenită, lucrul s'ar fi şi întâmplat, dacă baba moaşă, pricepută şi ştiutoare, nu l-ar fi legat şi nu l-ar fi ţinut acasă cu minciuni „până a trăsnit în acel moment numai cliantul".

Ursitoarele se scoboară în casă, pe horn, pentru care cuvânt şi mama nou-născutului se aşează lângă vatra focului, sau după căloni (sobă), în ungheţ, unde e locul mai scutit (2).

Prin alte părţi din Transilvania se pune pe masă în cele dintâi trei zile pentru Ursitoare un cot de *pânză* nouă, un blid cu *făină* de grâu, *sare, pâne, lână* şi un *zeceriu*. Prin alte părţi se aşează trei talgere cu *grâu* fiert, trei pahare cu apă, trei cu *untdelem*, câţivà bani, iar moaşa zice *câtecul Ursitelor*, ca se le îmbuneze.

In Banat se pun în capul pruncului o *pogace*, trei *cruceri* o pereche nouă de *brăciri*, o *oglindă*, un *pieptene* şi o lingură cu *untură* pentru Ursitoare, cari lucruri, fireşte, a doua zi se împart. Tot prin Banat, prin unele părţi, în spre seara a treia se pregăteşte un *blidaşel* cu nouă mâni de făină de *grâu*, o lingură nouă cu *sare*, alta cu *unt* şi un pahar cu apă neînceputã. Masa este înconjurată cu nişte *braciri* nouă; pe ea ard trei lumânări lipite de *blidaşel*, care are împrejur boabe cu *grâu*, *cucuruz*, *păsule*, ş. a.

(1) Gorovei, *Credinţ' şi superstiţii*, p. 343.
(2) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 232–3.

Paharul cu apă este încunjurat cu trei fire de *mătasă* roşie, lungă cât pruncul.

Toate acestea stau la capul patului. Moaşa se roagă:

Doamne, Dumnezeule,
Trimite *Ursitoarele*
Să vină toate voioase,
Voioase şi bucuroase,
La sânie să gusteasca,
Lui N. bine să 'mpărţească (1).
N. puţinel să munceasca
Şi mult bine să trăiască!

Lucrurile de pe masa rotundă, numită *sânie*, pe care s'a întins *cina* sau *cinişoara* Ursitoarelor, se împart între moaşă şi trei fete cam de câte şapte ani, a doua zi.

Prin jud. Tecuciu în întâia seară se pune pe tablà sau farfurie, *bani*, *pâne*, *sare*, un pahar de *vin*, două *lumânări* şi câtevà fire de *busuioc* (2). Mama copilului şi moaşa au grijă să viseze peste noapte şi să ţină minte, iar a doua zi să-şi tălmăcească acele vise, punându-le în legătură cu viitorul pruncului (3).

Prin jud. Brăila a treia seară după naştere, mama copilului pune pe masă *pâne, sare, mălaiu* şi o jumătate de ocà de vin, aprinde o lumânare şi le lasă aşà ca să aibă cu ce să se ospăteze Ursitoarele. Aceste bucate le iea moaşa a doua zi (4).

Prin alte părţi, din acelaş judeţ, moaşa trebue să viseze cevà în acea noapte şi din cele ce le visează, tălmăceşte viitorul pruncului născut (5).

Prin judeţul Muscel, „*ursitoarele* se pun în a treia seară dela naşterea copilului şi constau din *pâne, ceapă, ţuică, vin, carte,*—

---

(1) *Să ursească.*

(2) I. A. Zanne, *Proverbele Românilor*, IX, p. 382: „La noul născut se întinde masă seara pentru Ursitoare, căci de nu vor aveà masă, îl ursesc rău pe cel născut, şi cum l-or ursì, aşà va fi".

(3) La un cumnat al meu, decedat la vrâsta de 30 de ani, soacra mea a visat trei Nemţi lăutari cari au venit la fereastă. Poftiţi înlăuntru fiind, ei au raspuns:

Apoi, câţi să intrăm şi câţi să rămânem!

Şi au pornit.

Şi acesta s'a socotit ca un vis rău.

(4) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 271.

(5) *Ibidem*, p. 289; cf. şi p. 302 v°.

de e băiat cel de curând născut, ori *cusături* şi *fuioare*,—să coasă şi să-i crească *părul*,—de e fată, *sare*, *lumânare* aprinsă, să vadă *Ursitoarele*,—numele celor trei femei...,—un *franc*, ş. a. Ursitoarele astea se pun pe masă la icoană, spre răsărit, să le vadă Ursitoarele. După ce s'au rânduit, începe moaşa să se închine, rugându-se la Dumnezeu ca *Ursitoarele* ce au să vină noaptea, să ursească bine pe copil.

Dimineaţa următoare, moaşa iea pentru sine darurile puse la icoană.

Pentru ca Ursitoarele să nu fie scârbite şi deci să nu fie scârbită nici vieaţa copilului, e bine ca părinţii, în cele opt zile dela naştere, să nu fie trişti" (1).

Prin jud. Gorj, a treia zi după naşterea pruncului se curăţă casa şi lehuza, iar seara, înainte de apusul soarelui, vine moaşa pregătită pentru *punerea ursitoarelor* cu o *azimă* coaptă în spuză, unsă cu miere la cele trei cruci de pe ea. Azima o aşează pe un scutec nou pentru prunc, aşternut peste nişte faşe, pe o masă, lângă mamă. Pe scutic, lângă azimă, mai pune un pahar de *vin*, unu de *apă*, *sare* şi un *ban* de argint pe pâine, o pereche de *bete* de ale moaşii şi trei *linguri* de cari se leagă cu *mătasă* nişte *flori*. După ce le aşează, moaşa face nouă închinăciuni şi zice:

Sfintelor,
Bunelor,
Să vă aducă Dumnezeu curate,
Luminate,
Bune ca pânea,
Dulci ca mierea
Şi line ca apa!

Masa Ursitoarelor, astfel pregătită, rămâne până a doua zi, când venind moaşa, o ridică. Argintul de pe pâne îl pune pe pieptul pruncului, iar pânea, vinul şi apa se dau la nişte copii curaţi (1).

La Macedo-Români, a treia zi, un copil de 12 ani, cu părinţii în vieaţă, coace o *turtiţă* de aluat nedospit, care se păstrează sub

(1) C. Rădulescu Codin, *Tradiţii, legende şi amintiri istorice*, Bucureşti 1910, p. 106. Gorovei, *Credinţi*, p. 343 4: opt zile dela naşterea unui copil, parinţii lui să fie tot veseli, iar nu trişti, căci se întristează Ursitoarele, şi cum vor fi ele în acele opt zile, aşà va fi şi copilul în vieaţă.

(2) Ic. I. Constantinescu, *Monografia comunii Brăneşti din jud. Gorj*, Tg.-Jiu 1914, p. 128.

perina pruncului 40 de zile. De-i băiat cel de curând născut, i se mai pune o pungă cu *bani*, o *armă*, o *carte*, *călămări*, *hârtie* și o *pană*, iar de-i fată, un *degetar*, *foarfece*, ş. a. *Cânii* din ogradă se trimit pe la neamuri, ca să nu se sperie *Caşmetele* (1).

Prin alte părți macedo-române, *Mirele* au o primire încă mai de cinste.

„Venirea *Mirei*, se face cunoscut celor din casă printr'un mic semn ce se iveşte pe nasul copilului. Lăuzei i se dă să mânânce într'o tavă din trei feluri de bucate. Impreună cu dânsa mânâncă şi trei *fetițe* ce au părinți şi cari reprezintă pe cele trei *Mire*. După ce lăuza a isprăvit de mâncat, restul bucatelor se pune cu farfuriile pe un scaun lângă icoana sfântă, ca să vie *Mirele* să mânânce.

După ce s'au ridicat oaspeții dela masă, un băiat umblă cu o tavă la toți şi adună mahmudèle, cari mai apoi se coasă la fesul copilului. Pe la miezul nopții, pleacă oaspeții pe la casele lor. Moaşa rămâne mai la urmă. Ea cere să-i aduca puțin *grâu*, un nasture de argint, o căpățină de *usturoi* şi puțin *lulachiu*. Toate acestea le amestecă, le înfăşoară într'un petec de pânză şi le pune lăuzei subțioară.

Această legătură o poartă lăuza tot timpul lăuziei.

Acestea, în Clisura.

La Cruşova, ospățul ce să dă a treia seară după naşterea copilului în cinstea Mirelor şi chiamă *pugunic*. Cu acest prilej, un băiat cu tată şi mamă frânge o *turtă*, şi oaspeții o mânâncă toată, ca să nu rămâie până a doua zi nici o bucățică, căci altfel copilul iesă hoț.

In Mețova acest ospăț se zice masa *a le Stă-Marie*, din care lăuza nu iea nici o muşcătură. Dacă în timpul acestui ospăț se ivesc pe obrazul micului pete negre, zic că *l-au ars Mirele*.

In alte părți mai e obiceiul ca să facă trei *colaci* mici hotărîți pentru cele trei Ursitoare : unul se coasă la faşa copilului, al doilea se atârnă de gâtul lăuzii ca să-l poarte 40 de zile, al treilea îl mânâncă lăuza a noua zi dela naştere.

Tot atunci se mai face şi o *turtă* cu zahăr în formă de colac, care se mânâncă de toți cei de față" (2).

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 8 9: „După trei nopți, părinții pun în leagănul *natului* (copilului) *monete* de aur, cu cari Mirele să fie ademenite a-i croì o soartă cu bielşug". „*Ca vai* de cei ce n'au de unde să dea *Zânelor* cele cuvenite!"

(2) *Ibidem*, p. 9 10.

Dacă Ursitoarele găsesc casa cu pruncul neluminată, ele nu intră înlăuntrul şi astfel, copilul rămâne neursit. „Nu-s atâţi oameni neursiţi?"

Ursitoarele, după unele credinţi, se numesc:

Ursitoarea, este cea mai mare dintre dânsele. Ea ţine furca şi fusul;

Soartea, care toarce, mijlocia,—şi

Moartea, care curmă firul.

După unele credinţi oltene, cele trei *Ursătoare* cari vin cu *Îngerul*, ca să ursească pe cel de curând născut sunt:

Intâia: *Capul lunii* în care s'a născut pruncul;

A doua: *Ziua* în care s'a născut pruncul, şi

A treia: *Ceasul* în care a picat pruncul din pântece.

Tustrele fac sau torc firul vieţii unui om, care este cotit prin toate locurile pe unde cel venit pe lume va umblà în vieaţa lui, dela *ursală* şi până la moarte.

Une ori se spune că acest fir îl dă *Dumnezeu* Ursitoarelor şi acestea îl pun pe pământ, aşezând pe el toate întâmplările pe cari le va aveà omul şi dela cari dânsul nu se poate abate cu nici un chip.

În această privinţă, se povesteşte că un om a aflat în vis, dela *Îngerul* pruncului său, că acel prunc se va înnecà în fântâna din ograda lui, atunci când va aveà vrâsta de 9 ani. Omul, ştiind aceasta, şi-a astupat fântâna, socotind că cu chipul acesta copilul va scăpà cu vieaţă, neavând în ce să se înnece. Copilul însă, tocmai în ziua când a împlinit nouă ani, s'a dus la fântâna astupată, a pus capul pe *cheile* (1) fântânii şi a murit (2).

După următoarea povestire, *Ursitoarele*,—sub numele de *Zodii*,—primesc în fiecare zi poruncile lui Dumnuzeu, pentru cei ce se nasc, cari, astfel, rămân legaţi de-o anumită soartă sau zodie, pentru totdeauna:

Ci-că un împărat aveà trei feciori. Intr'o zi îi cheamă pe tustrei la dânsul şi le spuse:

— Dragii tatii, m'am gândit şi eu, acuma când sunteţi şi voi ajunşi la vrâsta de muncă, să vă dau pe la treburile voastre şi

(1) *Ghizduri, ghizdele.*

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de Şt. St. Tuţescu.

să nu vă mai ţiu pe lângă mine, să-mi păstraţi şi să-mi sporiţi averile mele; să nu fie bănat mai încolo, la vremurile voastre de însurătoare, şi să-mi spuneţi că unul a muncit mai puţin şi-a luat mai mult, şi să se işte aşà sămânţă de gâlceavă şi vorbă. Iaca, v'am făcut averea mea toată trei părţi de-o potrivă: să şi-o iea fiecare şi s'o păstreze fiecare după vrednicia şi mintea lui. Cine a mărì-o, bine de bine; cine a prăpădì-o, paguba lui; l-oiu vedeà şi eu cu ochii mei pe cel ticălos şi nu i-oiu lăsà la moarte zilele noroadelor pe mâni, ca să le dea de râpă iute şi de grabă!

Şi după asta, împăratul le-a dat ce li s'a cuvenit, şi el s'a tras de-o parte, să tacă şi să să uite. Fiecare din cei trei feciori au început să muncească pe socoteala lui, şi fiecăruia îi mergeà cum îi mergeà, dar celui mai mic dintre fraţi, îi mergeà ca racul. Pe ce puneà mâna, praful şi pulberea s'alegeà: într'o zi i-au murit vitele, par'că otrăvite, într'alta i-au ars coşarele cu pustia neagră ce mai aveà într'însele, în altă zi alta, până când a rămas ca vai de capul lui. Mai rău nici că se puteà!

După o vreme, văzându-se el sărac lipit pământului şi gol pistol, şi-a luat lumea'n cap şi s'a tot dus să-şi caute singur partea, dacă pustiul de noroc n'a ştiut să-l găsească pe dânsul.

Merge el aşà şi ajunge într'o zi spre seară într'o pădure. Acolo un unchiaş făceà haragi pentru vie.

— Buna ziua, moşule!

— *Ţămi* dumitale, flăcăule; da ce umbli pe-aici?

— Apoi, moşule, şi cu mine, povestea cântecului: am plecat în lume să-mi pun nume. Ia-s un biet om nevoiaş! Nu mă-i primì să-ţi ajut şi eu la lucru?

Cum nu; auzi vorbă!

Şi-au muncit amândoi,—feciorul de'mpărat şi unchiaşul,— până seara târziu, când bătrânul zise:

— Apoi, nepoate, să ştii că eu nu-s de pe-aici, şi ca să mergem tocmai la mine acasă, ne-ar trece toată noaptea pe drum. Hai şi ne-om duce la bordeiul pădurarului şi-om mâneà acolo.

Au pornit amândoi, au ajuns, au aflat cevà de-ale gurii, şi după asta, cum erau şi trudiţi, s'au culcat. Şi cum s'au culcat, au tăcut. Noaptea, aşà pe la cântători, s'aud nişte glasuri. Da să ştiţi că bietul fecior de'mpărat, deprins cu pat şi perină mai moale, nu putuse aţipì nici cât ai bate în amânar: se'ntorceà când pe-o

parte, când pe cealaltă, ca un puiu într'o frigare.

Şi cum spuneam, pe la cântători s'aude la fereastă:

— Doamne, Doamne!

— Ce-i, *Zodiilor?* întreabă unchiaşul cu care feciorul nostru lucrase în pădure.

— Astăzi, atâţia s'au născut şi atâţia au murit; ce facem?

Şi le răspunse moşneagul:

- Pe cei ce-au murit, Dumnezeu să-i ierte; cei ce s'au născut, aibă partea noastră din astă seară!

Feciorul ascultà şi tăceà, şi se minună şi dânsul mult de cele ce vedeà că se petrec.

A doua zi unchiaşul şi feciorul de'mpărat se scoală şi se duc din nou în pădure, fac la haragi toată ziulica, iar seara moşneagul zice din nou:

— Iaca, vine şi noaptea, şi noi, de isprăvit, tot n'am isprăvit; mai mare truda ne-ar fi s'o pornim pe vremea asta tocmai la mine acasă. Hai şi-om mâneà la curţile împăratului, c'om găsì, cred, o bucăţică de mămăligă şi-un ungher unde să ne hodinim ciolanele peste noapte!

Şi s'au pornit. Şi par'că erà un făcut. Impăratul i-a întâmpinat la poartă, i-a dus în castel pe din faţă, pe scările cele mari, i-a pus la masă cu dânsul, iar peste noapte le-a aşternut într'o odaie nemaipomenit de mândră.

Feciorului de'mpărat i se speriase somnul din nou: stà şi se gândià, şi aşà îl apucă vremea cântătorilor, când auzì la fereastă:

— Doamne! Doamne!

— Ce-i, Zodiilor?—le întrebă bătrânul.

— Astăzi, atâţia s'au născut, şi-au răposat atâţia. Ce facem?

— Pe cei ce-au murit, Dumnezeu să-i ierte; cei ce s'au născut, aibă traiul nostru din seara asta!

Tocmai acuma pricepù feciorul cel împărătesc minunea cea mare. Unchiaşul cu care petreceà de două zile nu erà altcinevà decât prea sfinţitul Dumnezeu, care toate le ştie şi toate le cârmueşte cu vorba lui cea fără de protivnicie. De ce să-şi mai treacă leriul de geaba? Ştià un lucru şi nici acela prea de veselie, că el se născuse în zodia celor ce au să trăiască traiu de bordeiu, şi sănătate bună! De asta n'aveà noroc, şi vorba ceea:

Dacă nu-i noroc şi parte,
Geaba te mai scoli din noapte!

A sărutat dreapta lui Dumnezeu şi a plecat.

Acuma aveà un gând: să meargă acasă la tată-său, împăratul, să pice în genunchi înaintea lui şi să-l roage să-l ierte şi să-i spuie:

— Tată, sunt om cum se cade, şi-mi place munca, şi-s om de cinste, şi care mi-i vina dacă n'am noroc?

I-a spune după asta, împăratului, povestea întâlnirii cu Dumnezeu, şi poate s'a milostivì împăratul şi l-a lăsà în ogradă slujitor ca orişicare slugă, pe mâncare şi purtare.

Aşà şi-a pus în gând şi aşà a şi făcut. Impăratul l-a ascultat, şi dacă nu l-a îmbrăţişat şi nu l-a sărutat, apoi, nici de izgonit nu l-a izgonit. I-a dat şi lui o treabă acolo pe la ţarcul oilor şi l-a lăsat în pace.

Şi a început feciorul de craiu munca grea, şi-au început din nou supărările să-i vină peste cap, şi tot sacul cu amar să se verse peste dânsul. Banul nu şi-l mai vedeà strâns în pungă, straiul nu sta o zi pe trupul lui cum se cade, şi vorbă legănată dela nimeni nu aflà. Rău şi rău, şi din rău tot mai rău, povestea cântecului:

Unde-i bine,
Nu-i de mine;
Unde-i rău,
Hop şi eu!

Şi omului i-i greu până se porneşte de vale de-a berbeleacul, că nu se mai gândeşte la opreală. Aşà şi ist' fecior de'mpărat. După ce se vede deprins cu nevoia ca ţiganul cu scânteia, ce-şi zice:

— Calicului, scufie de mărgăritar îi mai trebuie; ce-ar fi să rămân din gol cu pielea! Hai să mă'nsor!

Şi s'a'nsurat scurt şi de grabă. Nu cu fată de'mpărat, şi nici cu fată de boier mare, da măcar nici cu una, de istelalte, din oameni muncitori, de-alde noi. Sacul ştie să-şi caute petecul şi spinarea scărpinarea. Şi-a ales feciorul de'mpărat nevastă pe *Tunsâlica,* fata găinăresii dela curţile craiului.

Şi a făcut o nuntă de s'a dus vestea şi povestea, o săptămână încheiată, de umblau şi curcile cu chef; şi după nuntă s'au pus însurăţeii cu sârg pe muncă.

Şi-a trecut numai o zi la mijloc şi parcă alt soare băteà acù peste capul lor.

Ei, nevastă, ce zici: merge?

— Cum să nu meargă! Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă; tu eşti cruce'ntreagă, dar dintr'o sută, una să fie şi-a mea.

— Şi-anume care?

— Când te-a'ntrebà cinevà cevà să spui: „nu ştiu, nu-s ale mele; Tunsâlica ştie, Tunsâlica are"!

— Bine, femeie, bine!

Şi-aşà.

Acù prinseseră tinerii noştri la chiag. De bani nu se puteau plânge, de vite nu, pământ cumpărau, vin la beciu şi bucate'n coşare strângeau.

— Ei, da-ţi merge bine!—îi zicea unul.

— De, ce să zic; Tunsâlica ştie!

— Ai bănet, am auzit; ai strânsură...

— De, ce să zic. Tunsâlica ştie, Tunsâlica are.

Că vedeţi, Tunsâlicăi îi scriseseră Ursitoarele altă zodie.

Odată numai, într'o vară, făcuse feciorul de'mpărat un stog de grâu cu spicul ca'n poveste, cât vrabia, şi paiul cât trestia. Şi-l întrebă un boier.

— Dar al măriei tale să fie stogul ista?

— Al meu,—a fost răspuns feciorul de'mpărat; şi cum a zis, de-odată s'a auzit un bubuit, şi-un trăsnet, şi stogul cela cât ai face o mămăligă, s'a prefăcut în cenusă.

Şi iaca aşà: uitase vorba ceea: „Tunsâlica ştie, Tunsâlica are", că Tunsâlica aveà altă zodie.

Şi-atâta-i povestea (1).

Nimănui nu-i este îngăduit să asculte ursirea Ursitoarelor. Pentru aceasta, cel ce se uită spre fereşti în cele dintâi trei nopţi ale naşterii unui copil, va fi osândit, întocmai cum este osândit şi cel ce ascultă *vitele* cari vorbesc în noaptea de Sf. Vasile, când proorocesc viitorul. Astfel, într'o poveste a *Sfântului Petru*, care nu voià să se nască, vrăjitoarea adusă la căpătâiul lăuzii, a spus tatălui lui Sf. Petru, care era dascal:

— Să ştii, dascale, că are să-ţi moară şi dăscăliţa, şi pruncul, şi păcatul cel mare al dumitale va fi. Am să te învăţ eu cevà, dacă mă-i ascultà: pune urechea pe pragul casii şi ascultă gla-

(1) Auzite dela Ioana Popovici, mahalaua Sf. Ion din Tecuciu, în 1905.

sul Ursitoarelor. Din cuvântul lor dumneata lesne vei aflà cheia, dar să ştii atâta: că *cine ascultă ursirea, moare de moarte năprasnică.*

— C'apoi ia să vezi! suspină dascalul; pentru mine tot una-i,— o rogojină veche pe care nici cânii n'ar roade-o. Ce să mai trăesc! Sapa şi lopata, şi-o mână de ţărână în ochi! Feciorul să-mi trăiască şi să mă urmeze în lume, că eu mi-am trăit traiul, mi-am mâncat mălaiul, şi de-acuma, aleluia!

Şi mai mult pe gânduri nu stătù. A pus urechia pe prag şi-a ascultat, şi-a auzit cum grăià una din Ursitoare:

— Petrea, feciorul dascalului, nu se va naşte până când tată-său nu i-a făgăduì de nevastă pe Zâna făr'de tată. La urma urmii, pruncul are să se facă Sfânt!

Grăì apoi a doua Ursitoare:

— *Cartea vieţii* lui stă deschisă pe o masă, în chilia de piatră dela Izvorul Iordanului.

Iar *a treia Ursitoare, care întotdeauna rosteşte aceleaşi cuvinte,* sfârşì (1):

— Cine ne-a ascultat întru furiş, de mâna pruncului să moară!

Dascalul, după aceasta a putut făgăduì feciorului, acesta s'a născut, dar povestea arată mai apoi cum el a trebuit să fie ucis de copilul său (2).

Altă dată doi Sfinţi se roagă luì Dumnezeu ca să se strămute ursirea Ursitoarelor, dar zadarnic:

„La un om odată vin cele trei Ursitoare ca să-i ursească pruncul de curând născut. In casa lui se aflau atunci *Sf. Gheorghe* şi *Sf. Dumitru,* cari au auzit ursirea prin gura celei mai mici dintre Ursitoare:

— Copilul va creşte mare şi când se va însurà, va trece cu mireasa lui peste un râu, va cădeà de pe cal şi va murì înnecat!

Cei doi Sfinţi, auzind aceasta, spun omului că atunci când va fi să-şi însoare feciorul, să-i poftească şi pe dânşii la nuntă. Ceeace omul nu uită să şi facă.

Nunta trebuià să treacă peste apa hotărîtă. Atunci Sf. Dumitru

---

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 389 v°: Ursitoarele sunt trei, şi cum zice cea din urmă, aşà rămâne (Cred. din jud. Botoşani).

(2) Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români,* p. 119 şi urm.

ca să împiedice îndeplinirea soartii, își schimbă calul său cu al mirelui, dar nu se știe cum se întâmplă, căci calul lui Sf. Dumitru poticnì, iar cu coada stropì pe mire, așà că acesta s'a înnecat numaidecât.

Văzând aceasta, Sfinții merseră la Dumnezeu și se rugară ca să-l învieze. Dumnezeu însă le răspunse că una ca aceasta s'ar puteà face numai dacă părinții mortului și-ar da din zilele lor. Dar aceștia nici nu voiră să audă și astfel mirele rămase „bun mort" (1).

Din jud. Covurluiu avem această povestire care ne-aduce în minte moartea copilului pe ghizdelele fântânii:

„Era odată un om bogat. El trăiá singur numai cu nevasta. Îi dete Dumnezeu un dolofan de copil, mai târziu, dar pe semne e dat omului, că îi murì copilul.

A doua oară tot așà o pățì.

Ce să facă el? Își zice în sine că de-acuma are să asculte Ursitoarele, că până acum nu le luase sama.

Și nevasta născù un copil mai frumos ca ceilalți doi.

Seara se lipì de peretele casii. Trecù un ceas sau mai multe, și numai ce vede trei *păsărèle* sau trei *Îngerași* albi, că se puseră la fereastă câte trei.

Intâiul zise: — Copilul născut va fi mincinos și curvar! Al doilea zise:

— Copilul născut va trăì rău: va fi curvar și mincinos!

Iar al treilea, cum zice, așà rămâne. Zice:

— Copilul născut va trăì bine, nu va aveà sfadă, va fi cuminte, cinstit, iar la vârsta de 16 ani va murì înnecat în fântâna din curte!

Apoi sburară.

Omul acela, cu inima plină de bucurie, întră în casă, face bal mare de bucurie că poate de-acum să-l scape de moarte pe copil. A doua zi se astupă fântâna, iar de-asupra puse un car de spini.

Și când ajunse la 16 ani, într'o seară vede că băiatul lipsește din casă. Il așteaplă mult și bine, îl strigă, — nu-i. Aprinde o lumânare și se duce cu femeia la acei spini să vadă dacă n'a a-

(1) Pamfile, *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, p. 70. Cf. L. Șăineanu, *Basmele*, p. 22, 144 5. V. și *Ion Creangă*, VII, p. 108 10.

dormit pe acolo. Nu se vede. Atunci omul iea un par şi ridică spinii în sus. Ce să vezi! Băiatul îşi făcuse loc sub spini şi acolo murise!

Zodia omului se împlineşte!" (1).

De asemeni se crede că este pedepsit şi acel ce umblă pe urmele Ursitoarelor; unul ca acela *ologeşte* (2).

Prin Ţara Haţegului se povesteşte că Ursitoarele au ursit unui copil la naştere, că va luà la vremea cuvenită de nevastă pe mama lui. Moaşa, auzind, a spus femeii, şi aceasta, ca să scape de păcat, şi-a trimis copilul în ţări depărtate. Peste câţivà ani însă a rămas văduvă şi nu s'a măritat decât târziu, după un fecior venit din lume, care erà tocmai fiul ei (3).

Intâlnim totuş povestiri după cari Dumnezeu poate schimbà, ca un atotputernic, scrisa Ursitoarelor.

Iată una care se aude prin Oltenia:

Dumnezeu a plecat odată singur pe drum, şi s'a întâlnit cu un om nevoiaş, sărac *luci*.

— Unde te duci tu, omule?—l-a întrebat Dumnezeu.

— Unde să mă duc! Merg să aflu pe Dumnezeu şi să-l omor, căci el m'a lăsat pe lume sărac, de n'am de pe ce să beau oleacă de apă!

Iar Dumnezeu îi zise:

— Aici ai o greşală, prietene. Nu Dumnezeu este cel vinovat că eşti sărac, ci *Ursoaica* ta. Ea a hotărît să fii aşà cum eşti!

Şi pe urmă l-a îndemnat:

— Haide cu mine. Avem să intrăm într'o casă. Acolo tu să te pituli sub. o masă, că nu peste mult vor venì şi *Ursoaicele* şi vor pune pe masă o mulţime de bani. Când vei puteà, să te scoli, să ieai din grămadă cât vei voì şi să fugi. Ele te vor alungà, te vor prinde şi te vor întrebà de ce ai furat. Tu să le răspunzi aşà, că ele te-au *ursat* să furi,—că-ţi vor da pace!

Au mers, au ajuns, şi lucrurile s'au întâmplat întocmai. Săracul s'a îmbogăţit cu chipul acesta, fără ca să ştie prin ajutorul cui (4).

---

(1) *Ghiluşul*, II, no. 7, p. 3 4.

(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 94.

(3) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 232.

(4) Culegere dela Zamfir Otea, com. Floreşti, jud. Dolj, împărt. de Gh. Schinteie, prin d-l H. N. Ţapu.

Deci, o abatere dela *«ce ți-i scris, în frunte ți-i pus!»*, dela ursirea Ursitoarelor și mai ales dela cuvântul celei mai mici din Ursitoare, despre care se spune că este *nestràmutat de obiceiu* (1), nu se poate.

O singură dată, pe lângă Ursitoarele femei, întâlnim și pe *Ursitorii* bărbați, și anume tot în povestea *Sfântului Petru*, pomenită mai sus. După cât se pare, ei ajută ca să se îndeplinească *scrisul* fiecărui om.

Iată fărâma corespunzătoate din acea poveste:

„Pruncul se născù, dăscălița se sculă și începù să-l îngrijească. Zilele treceau spre bucuria bătrânilor, dar veșnic își aduceà aminte dascalul de osânda Ursitoarelor și pentru asta, făcând sfat cu baba, se hotărî să-și așeze feciorul într'un sicrieș frumos și să-i dea drumul la vale, pe apa Iordanului.

Că, ziceà el, dacă Dumnezeu ne are în grijă, nu l-a lăsà să se prăpădească, ci-l va aduce spre vieață!

Și așà, sicriul cu pruncul pornì în jos pe apă, părinții îl petrecura cu ochii cât putură, și apoi, când îl prăpădiră din vedere, intrară în casă, plângând amândoi.

Plutì sicriul mult, până când într'un târziu ajunse la castelul cel mare și luminat al celor trei *Ursitori*.

Și Ursitorii aceștia ce-s? Trei mocani.

Cei trei mocani, dară, s'au sculat când l-au văzut venind, l-au prins cu căngile, și cercetându-l, găsiră într'însul odorul și-l scoaseră afară. Și s'au bucurat mult, s'au bucurat că pot să crească și ei un suflet venit de peste ape; l-au sburătăcit și l-au făcut frumos, să se uite lumea la dânsul ca la o făptură dumnezeească. Iar la nouă ani, când se făcuse băiețandru, îl chemară cei trei Ursitori la ei și cu glas răspicat i-au zis pe rând:

— Să te duci, Petre, și găsind pe *Zâna făr'de tată*, să ți-o faci dragă și să ți-o ieai de nevastă!

Iar al doilea:

Să ceri dela tatăl tău cartea vieții tale!

Și cel din urmă:

---

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 9.

— Ascultă, băiete; să nu cumvà să uiţi porunca Ursitoarii de a treia, şi să nu omori pe dascal!

Băiatul le sărută mânile la tustrei, se închină pân' la pământ şi plecă în sus, pe malurile Iordanului.

Mers-a mult, o lună, două, cât a fi mers el, eu nu ştiu, dar ştiu c'a ajuns la casa lor cea bătrânească, unde şi-a găsit părinţii sănătoşi. S'au bucurat cu toţii şi s'au ospătat la olaltă, dar vremea trecea, şi după socoteala feciorului, vremea erà scumpă.

— Tată, grăì feciorul, să-mi spui unde-i cartea vieţii mele?

Dascalul stătù o clipă pe gânduri, îşi aduse aminte de vorbele Ursitoarelor şi zise:

— Cartea vieţii tale stă deschisă în chilia de piatră dela Izvorul Iordanului; du-te şi ţi-o iea.

— M'oiu duce, tată, dar mai înainte de pornire, trebue să te omor. Cine se măsoară cu rândueala lui Dumnezeu, vrednic de osândă este; *cine ascultă sfaturile tainice ale Ursitoarelor, după hotărîrea lor, se cuvine să moară!*

Luă apoi o secure, şi ridicând-o în sus, îi despică în două oasele capului. Pe urmă sărută mâna maică-sei, îi cerù iertare şi plecă la drum,

Şi la sfârşitul anului
Ajunse la Izvorul Iordanului,

la chilia de piatră.

Inăuntru erà o masă săpată în stană şi un covor frumos peste dânsa, iar pe dânsul sta *cartea zilelor* lui Petrea. *In cartea asta a vieţii se află, ci-că, scris tot ce are să pătimească omul în lumea lui Dumnezeu, de când se naşte şi până când moare*" (1).

Prin urmare, după credinţile poporului, Ursitoarele scriu vieaţa omului, aşà cum are să se desfăşoare, în toate amănunţimile, şi acel scris alcătueşte *cartea vieţii* sau *cartea sorţii.* După alte credinţi, Ursitoarele *cântă* cuprinsul *scrisului* care rămâne aşà cum a fost cântat, după cum spuneau şi Grecii, prin Homer: „Zeii înşişi nu pot scăpà pe eroul iubit de moartea comună tuturora, odată ce Moira primejdioasă l-a apucat spre a-l cufundà în somnul adânc al mormântului" (2), şi cum am văzut că povesteşte şi crede şi poporul nostru.

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români*, p. 120–1.

(2) *Odyssea*, III, 236; cf. L. Şăineanu, *Basmele Românilor*, p. 143 şi urm.

Ursitoarele le au aproape toate popoarele vechi şi nouă.

Romanii le numiau *Parcae*, şi erau trei: *Parca*, *Nona*, *Decuma*, iar mai târziu, *Nona*, *Decuma* şi *Morta*, — paralèle cu Moirele greceşti, iarăş trei: Cloto, cea care toarce, Lahesis, cea care hotărăşte soarta, şi Atropos, cea neînduplecată dela hotărîrea luată. *Neo-Grecii* le zic aproape la fel.

Bulgarii, ca şi Macedo-Românii le zic *Mire* sau *Nărăcinițe* (1), şi uneori chiar şi *Samodive*, pe cari odată le întâlnim ca şi pe *Zânişoarele* noastre, la adăpostul unde s'a născut Isus Hristos, cusându-i hăinuțele (2). *Nărăşnitele* sau *Nareşnițele* le întâlnim într'o povestire care ne-aminteşte pe una a noastră, după care feciorul trebuià să moară în ziua nunții:

„Cele trei Nareşnițe veniră, însă Todora, — o fetiță mică, — nu închide ochii, ci priveşte şi ascultă Nareşnițele.

Intâia zise:

— Să luăm copilul!

A doua zise:

— Să nu-l luăm, până nu s'a face mare, până nu s'a face de şapte ani!

A treia zise:

— Să se facă mare, s'ajungă flăcău bun de 'nsurat, să se logodească la vreme cu o fată frumoasă, pe care s'o iea, iar când se va înapoià dela cununie, dela biserică, noi să-l luăm.

Ele l-au ursit, — avem şi noi un cuvânt care se apropie de cuvântul bulgăresc: «*l-au nărocit*», — şi apoi au pierit.

Povestirea arată apoi cum Todora se 'mbracă bărbăteşte în locul fratelui său mai mic, sorocit să moară, şi astfel nişte Vânturi o ieau pe dânsa în locul frățiorului său (3).

Sârbii numesc Ursitoarele, *Usude* sau *Suienițe*, aproape să se confunde cu *Stretya* (4).

La *Albanezi* cuvântul celei din urmă este hotărîtor: paşa care le ascultă cuvântul, aude pe a treia Ursitoare zicând:

— Acest copil va trăì mulți ani, va ucide pe paşă, luându-i mărirea şi fata (5).

(1) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, Paris 1875, p. XXVI.

(2) *Ibidem*, p. 159.

(3) *Ibidem*, p. 331 2. - L. Leger. *La Mithologie slave*, Paris 1901, p. 165. Încă mai numesc Bulgarii Ursitoarele: *Urisnici* sau *Orisnici* sau *Srecia*.

(4) A. Dozon, *Contes albanaises*, Paris 1881, p. XXIII. L. Leger, *op. cit.*, p. 165.

(5) *Ibidem*, p. 99.

Ruşii le numesc *Rodjenice*, *Rogianice* (*rod*, naştere) sau *Sudjenice* (*sud*, judecată, soartă).

Cehii, *Croaţii* şi *Slovenii* le numesc *Sudnice*, *Sudjenice*, *Sojenice*, *Sudicichi* (1).

Popoarele romanice le cunosc sub numele de *Fées*, *Fate*, *Fadas* (2).

(1) L. Leger, *op. cit.*, p. 164 5.
(2) L. Şăineanu, *Basmele Românilor*, p. 786.

INGERII.

Căderea lui Lucifer. Inmulţirea Ingerilor. Rostul lor în cer. Intâiul Înger păzitor al omului, sprijinul lui Hristos. Ingerii mijlocitori între Dumnezeu şi oameni. Legenda rădaşcelor şi-a licuricilor. Ingerul sau Ingerii păzitori şi Ursita pruncului. Diavolul din stânga omului şi lupta lui cu Ingerul păzitor. Fuga Ingerului păzitor. Incheerea socotelilor în cer. Luarea sufletului şi preumblarea lui. Paza mormântului. Rugăciuni către Ingerul păzitor ş. a.

Ingerul, — la Macedo-Români: *ànghelu*, „de-a dreptul din greceşte" (1), la Megleno-Români, *anghil* (2), „trimis ceresc" întâiu, în latinitatea creştină, ca şi ebraicul *malàh*, „trimisul regelui" (3), se bucură de cea mai mare cinste la Românii de pretutindeni.

Credincioasele slugi ale lui Dumnezeu, făcute „dela 'nceputul începutului", s'au împuţinat după răsvrătirea *Necuraţilor* (4), a Ingerilor răi de sub căpetenia lui *Lucifer* când, după unele credinţi, se pune începutul neamului diavolesc.

Povestirile şi credinţile poporului român privitoare la căderea Îngerilor le-am dat în altă parte; aici se pune numai următorul fragment de text vechiu:

„A patra ză, când fiace Dumnezău luminele cele mari şi stealele, într'aciastă ză au căzut den cerui *Luceafărul* carele [erà] mai mare pre o ciată de îngeri den ceatele îngereşti. Carele [pentrucă] s'au mărit dentru săne şi s'au măndritu în cugetul său şi au zis că-ş[i] va pune scaunul său înpotriva scaunului lui Dumnezău, [ca să să] ivască şi el tocma cu Dumnezău; deci numai [s'a gândit] acesta gând întru sine, atâta s'au şi desfăcut [din cer şi au căzut] cu toată ciata lui. Şi trecură unii până în adâncul pământ-

---

(1) L. Şăineanu, *Semaseologie*.

(2) P. Papahagi. *Megleno-Românii*, II, p. 54.

(3) *Iov*, I_{11} după Şăineanu, *Semaseologie*.

(4) Pe larg, credinţele şi povestirile româneşti despre *căderea Îngerilor*, le-am arătat în *Povestea lumii de demult*, p. 63 şi urm.

tului, alţăi în fundul mării, alţăi pre pământ, alţăi în văzduh, alţăi într'apă. Şi toţi aceia căţ[i] au căzut de în cer [cu] acel voevod, făcutu-s'au diavol întunecat..." (1).

Fig. 1. *Căderea Îngerilor* (iconiţă de pe o cărticică din c. 1720 (2).

Cetele îngereşti, rămase în cer, se înmulţesc necontenit; într'a-

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 86*, p. 19; în parenteze se completează textul acoperit prin lipirea unei hârtii. Cf. şi *Ms. no. 48*, p. 6 v°.

(2) Clişeu împărt. de d-l prof. C. N. Mateescu; cf. Pamfile, *Diavolul învrăjbitor al lumii*, p. 7.

devăr, după credințile întregului nostru neam, copiii mici cari mor îndată după botez, şi câte odată chiar şi cei ce n'au împlinit şapte ani, deci cari se socotesc fără nici un pacat, *se prefac după moarte în Îngeri*, cari vor sta pe lângă Dumnezeu, slujindu-l şi rugând-se pentru sufletele părinților lor. Ei vor scobori şi în iad, unde aceşti părinți, poate, se vor chinui în focul cel veşnic, şi acolo le vor face vânt cu aripioarele lor, ca să-i mai răcorească (1).

Pentru ca Ingerii făcuți din copiii mici să poată sbură, li se despică camaşa, de sus până jos (2).

După unele credinți, în cerul lui Dumnezeu sunt trei rânduri de Ingeri: „ mai pe sus, mai pe la mijloc şi mai pe jos", puse sub conducerea Sfinților „întâi între Îngeri", *Arhanghelii Mihail* şi *Gavril* (3).

Cu toții fac slujba de noapte a cerului, toacă şi poartă făcliile, dănțuind împrejurul scaunului dumnezeesc, îmbrăcați în *stima* îngerească (4).

După unele credinți, la miezul nopții, *Ingerii* mătură pământul de *Duhurile necurate:* atunci cântă cocoşii (5).

Ingerii se împărtăşesc Sâmbăta; prin urmare, dimineața, în cinstea Ingerilor, oamenii nu trebue să mănânce (6).

Din cuvântul lui Dumnezeu, Ingerii nu ies nici odată, dar, în noaptea de către *Iordan*, îi sloboade pe toți şi le zice:

— Noaptea asta-i a voastră ; faceți-vă şi voi odată cheful (7).

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 511. *Ibidem*, p. 931: „Şi aceia de mor, cari (copiii, ce mor), nu sunt na cuți din parinți curați, sunt îngeri de cei dela mâna stânga".

(2) Gorovei, *Credinți*, p. 153.

(3) Troparul zilei de 8 Noemvrie: „Mai marilor voevozi ai lui Dumnezeu, slujitori ai dumnezeeştii mărıri, *căpeteniile Ingerilor* şi povățuitorii oamenilor, ceeace este de folos oamenilor, cereți nouă, şi mare milă, ca *nişte mai mari voevozi ai celor fără de trupuri*".

(4) T. Pamfile, *Sarbătorile de toamnă* p. 76.

(5) Cred. Rom. din Valc le din Topeş i, împărt. de d-l I. Ciuncanu.

(6) Gorovei, *Credinți*, p. 293.

(7) *Ion Creangă*, VI, p. 303.

Ingerii sunt cu trup omenesc, însă au aripi. Ei nu se văd de cât rare ori (1).

Prin Bucovina se crede că „Ingerul e cât o păpuşică" (2).

De întâiul *Inger* pe care Dumnezeu l-a lăsat omului spre ajutor împotriva *Necuratului* care, începând cu Adam, a căutat în totdeauna să robească zidirea sămănătoare lui Dumnezeu, se leagă următoarea povestire bucovineană:

„Domnul Hristos s'a fost făcut doftor, şi lecuià oamenii, da *Jidanii* umblau să-l găsească. S'a dus el într'un sat şi a lecuit o mulţime de oameni; a mai rămas unul orb, ce venise în genunchi până la Dumnezeu.

Domnul Hristos a muiat degetul în ţărână, i-a dat pe la ochi, şi orbul a văzut.

— Acesta nu-i doftor, au zis Jidanii; e Hristos!

Şi a luat fiecare câte o piatră în mână, să-l omoare.

Atunci Domnul Hristos s'a suit iute pe o stâncă înaltă tare, că nu puteau să-l ajungă, nici nu se puteau suì la el. Jidanii stăteau împrejur, dar nu-l puteau căpătà. Vine *Diavolul* între dânşii:

— Ce-mi daţi mie, să vi-l aduc? Mi-ţi da al zecelea Jidan?

— Ţi-om da!

El s'a ridicat în sus, ca să se suie, dar erà tare sus, şi-a căzut. Atunci el a uitat ce a fost cerut. Merge înapoi şi întreabă:

Ce mi-aţi făgăduit?—zice el.

— Că ţi-om da tot al zecelea *cahal* dela strânsură, toamna (3).

Dracul s'a primit şi aşà, şi a doua oară s'a suit până sus.

— Inchină-te mie, ori de nu, te arunc jos de aici! —i-a spus el Domnului Hristos de trei ori.

— Eu am cui să mă închin, — a zis Domnul Hristos: Tatălui ceresc, şi acela mă va apărà de tine. Nu mă vei puteà tu arunca!

---

(1) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 511.

(3) Cf. Pamfile, *Văzduhul*, p. 113, despre Jidanul care trebue să moară pe vremea *cuştilor*.

Domnul Hristos a împreunat mânile şi a zis:

— Nu mă lăsà, Doamne, în puterea Diavolului! Trimite-mi ajutor!

Dumnezeu i-a trimis *Ingerul*. Jidanii s'au speriat şi au fugit de acolo, iar pe Domuul Hristos *Ingerul* l-a luat binişor şi l-a pus pe pământ. Atunci Domnul Hristos s'a rugat lui Dumnezeu:

— Mi-ai dat mie Inger, Doamne; dà şi la oamenii mei. Dacă Diavolul poate să îndrăsnească la mine cu atâta putere, cum se vor puteà apărà oamenii?

Şi *de atunci Dumnezeu a dat şi la oameni că au de-a dreapta Inger*, şi Ingerul îi păzeşte.

De ce cu mâna dreaptă poţi face cruce, şi cu stânga nu? Fiindcă-i Ingerul în dreapta!] (1).

Omul nu-şi vede nici Ingerul păzitor, nici Diavolul care-i stă de-a stânga, căci de i-ar vedeà, ar sta veşnic în sfadă fie cu unul, fie cu celalt (2).

Incă din vremurile vechi, Ingerii au stătut în totdeauna într'ajutor oamenitor, împotriva dreptei mânii a lui Dumnezeu:

„*Dumnezeu*, spune o povestire bucovineană, — de cu'nceput, umblà pe lume cu *Sânpetru* printre oameni; mergeà la nunţi, mergeà la oameni la mas, şi le făceà bine, dar pe urmă oamenii s'au înmulţit, s'au făcut răi şi au început a-l sudui şi a-l alungà pe Dumnezeu. Pământul s'a umplut de răutăţi şi Dumnezeu s'a mâniat şi s'a dus la cer şi mai mult n'a venit. Când s'a mâniat Dumnezeu şi s'a suit la cer, le-a luat oamenilor *pânea* şi *apa*.

Acum zice că oamenii pieriau, şi aşà jălanie erà pe lume, că plângeà copilul cel de ţâţă. Dumnezeu a trimis pe *Inger* să vadă ce fac? Ingerul a venit, şi fuga merge înapoi la Dumnezeu să-l roage ca să le dea înapoi pânea şi apa, că de amù îl vor cunoaşte pe Dumnezeu şi se vor pocăì.

Dumnezeu le-a dat iar toate, cum a fost.

La câtvà timp trimite iar pe Inger ca să vadă. Amù a zăbovit Ingerul mult, că oamenii erau voioşi, cântau din fluere şi jucau. Dumnezeu s'a supărat, de ce a şezut aşà de mult şi l-a certat.

— De ce ai stat aşà de mult? De când te-am trimis? Tot te aştept şi nu vii mai degrabă!

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 502 3.
(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

— Dacă, Doamne, să vezi ce frumos e acù pe lume! Să vezi cum oamenii joacă şi se veselesc de ţi-i mai mare drag să stai!

— Da dăunăzi, când te-am trimis, de ce ai venit îndată?

— Dăunăzi am venit de jale, că nu puteam sta să-i văd plângând!" (1).

Altă dată, „când a fost foametea cea mare, erà tot frig şi ploaie, că nu puteà creşte nimic. Atunci Dumnezeu aveà să trimită asupra oamenilor, pentru că nu ţin legea şi nu se roagă lui Dumnezeu şi se duşmănesc, *şerpi* din cer, ca să-i mănânce. Şi au mers toţi *Ingerii* la Dumnezeu, să-l roage ca să ne ierte, dară Dumnezeu nu a voit,—s'a întors cu spatele dela oameni. Numai Maica Domnului s'a pus pentru noi şi l-a rugat ca să deie şerpii ceia pe copaci, pe păduri, şi măcar 30 de ani să ne mai lase să trăim, iar pe urmă să facă ce va vrea cu noi.

Dumnezeu a ascultat-o şi a dat şerpii pe copaci, pe frunze. Să fi văzut pe toate frunzele copacilor, până şi pe captalan, stau scrişi şerpii cu roş, în sus! Femeile puneau în pepeni [la murat] frunze, şi şerpii înviau şi trebuiau să arunce pepenii cu totul afară!

Atunci a fost mare spaimă, şi despre aceasta a venit *scrisoare din cer*, dela Dumnezeu, la preotul din Roşa, ce s'a găsit pe un vişin. In scrisoare spuneà care a fost gândul lui Dumnezeu, şi că ne mai lasă, dar de vor trece cei treizeci de ani şi nu ne vom pocăì, atunci ne va prăpădì cu totul, va deschide pământul sub noi şi ne va izărî!" (2).

Mici zizanii au fost totuş şi între Ingeri. Astfel se pomeneşte despre Ingeri neascultători cari n'au voit să ajute lui *Sf. Ilie* ca să-şi lege rafurile la căruţa de foc şi pe cari Dumnezeu i-a osândit să se prefacă în insectele numite *rădaşce* (3).

Altă dată se „zice că scoborîndu-se odată bunul Dumnezeu din cer, jos pe pământ, a luat cu sine şi vreo câţivà *Ingeri*, ca să le arate şi lor lumea în care trăesc oamenii pământeni.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 255 6. — Cf. Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 11—2.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 256.

(3) S. Fl. Marian, *Insectele*, p. 36—7.

Ingerii, umblând în colo şi'n coace prin lumea largă cât timp vor fi umblat, le plăcură tare mult de lumea oamenilor pământeni, şi mai cu samă unuia, aşà în cât la despărţenie începù a plânge cu hohot, de-i curgeau lacrimile vale.

După ce se depărtară de pământ, înălţindu-se în sus către cer, Dumnezeu a întrebat ce au văzut ei mai frumos şi ce le-a plăcut mai mult pe pământ?

Ingerii răspunseră că biserici frumoase ori călugări îmbrăcaţi în haine potrivite, ori codrul cu frunza verde, ori florile mirositoare, numai unul nu-i răspunse nimic, fără sta trist şi îngândurat.

Mai în urmă îl întrebă Dumnezeu şi pe acesta, că pentru ce e atât de trist şi de ce nu răspunde nimic?

— Mi-e frică că mă vei certà rău!—îi răspunse Ingerul.

— Nu-ţi fie teamă de nimic! îi zise Dumnezeu,—căci de una şi aceeaş soarte vă veţi bucurà!

Ingerul, căzând în genunchi dinaintea lui Dumnezeu, cu ochii scăldaţi în lacrimi, îi zise:

— Doamne, îs trist şi amărît de aceea, că ochii unei pământence mi-au picat aşà de dragi, cât nu-i modru ca să-i mai uit vreodată, fiind aşà de frumoşi, cum nu mai văzusem nici odată!

— Şi ai cui erau? întreabă Dumnezeu.

— Ai unei păstoriţe, ce păşteà oi albe pe un câmp verde.

Şi ai grăit cevà cu ea?—întreabă iarăş Dumnezeu.

— Da, căci îmi căzuse dragă, şi i-am spus că mi-aş da vieaţa mea îngerească pentru ochii ei cei albaştri ca cerul înseninat!

Auzind Dumnezeu cele spuse, începù a se face îngândurat, şi din om cu faţa senină şi fruntea curată, se prefăcù într'un moşneag cu fruntea toată creţe. Şi apoi, cum mergeau aşà, înălţindu-se cu toţii încetinel către scaunul cel dumnezeesc, ajungând la margenea cerului, Dumnezeu îi oprì în loc şi le zise:

— Ştiu că dacă veţi merge cu toţii în cer, şi vă veţi întâlnì cu ceilalţi Ingeri, acolo veţi povestì despre lucrurile cele pământene, şi fiindcă lucrurile acestea nu-i iertat ca să le ştie şi cei din cer, acum vă opresc pe toţi aici!

Şi cum rostì cuvintele acestea, Dumnezeu i-a prefăcut pe toţi în *stele luminoase,* lucind de fericire că ele în toată vremea pot vedeà lumea pământeană.

Ingerul cel îndrăgostit, prefăcut fiind şi el în stea, nu lucià de bucurie, ci mereu scăpărà, aruncând scântei de foc asupra celorlalte stele.

Dumnezeu văzând că din asta au să se întâmple neînţelegeri între stele, a luat pe steaua cea plângătoare, şi deslipind-o de pe cer, i-a dat drumul spre pământ, aruncând-o aşà de tare, că tot în picuri de scântei a picat pe pământ, umplând întreg câmpul, unde fata cea cu ochi albaştri erà cu oile.

Scânteile acele însă nu s'au stins, ci s'au făcut *licurici*, pentru ca să nu-i piară urma Ingerului celui îndrăgostit în fata cea pământeană.

. De atunci a trecut multă vreme, dar şi acuma se povesteşte că licuricii nu sunt altcevà decât scântei din steaua cea aruncată de pe cer" (1).

De cum se naşte un prunc, Dumnezeu îi trimite îndată *Ingerul* său *păzitor*, care se şi apropie de casă, dacă nu află *sare* pe fereastră, dacă nu găseşte ferestrele închise sau nu vede pe cei din lăuntru ascultând pe la geamuri.

Mai sus, am văzut cum Ingerul vine odată cu Ursitoarele.

Pe alocuri se spune că la naşterea pruncului vin *doi Ingeri*: unul intră şi ajută femeii ca să nască uşor, iar celalalt îl întreabă de afară:

S'a născut?

La care răspunde cel din casă:

— Ba încă nu!

— Bine că nu s'a născut, că de se năştea în *ceasul* acesta, erà tâlhar,—sau altcevà.

Şi tot astfel întreabă, până când i se răspunde că s'a născut, şi când îi spune cel de afară ce va fi copilul cu adevărat (2).

Sorţirea pe care o face Ingerul păzitor cu acest prilej, este nestrămutată. Deci, *iată pe Inger cu acelaş rost ca şi Ursitoarele.*

„Un om odată umblà în negustorie, şi a rămas peste noapte să mâie la o casă. Inlăuntru nu l-au primit, căci se trudià femeia de copil.

El s'a culcat afară pe prispă.

(1) S. Fl. Marian, *Insectele*, p. 45 7.

(2) *Revue des traditions populaires*, X, p. 4: *Armenii* cred că Ingerul păzitos stă pe lângă copil până când acesta se face mare şi-şi cunoaşte mama sa.

La o vreme de noapte, aude că vine la casă *Ingerul,* şi zice:

— La casa asta s'a născut o fată şi ea are să fie partea omului celui ce doarme aici!

Omului i-a fost ciudă:

— Cum, eu să nu mă însor până n'a creşte *ţânca* asta? Lasă, că-i fac eu!

După ce s'a uşurat femeia, oamenii l-au chemat în casă. El, peste noapte, s'a sculat, a luat copila şi s'a dus afară şi a înfipt-o într'un par.

— Lasă, zice el, că nu te-oiu mai luà eu pe tine!

Şi a fugit.

Părinţii, auzind copilul plângând, s'au trezit din somn, şi mergând afară, îl văd înfipt în gard. Au scos copilul din par; parul îi intrase în piele pe-alăturea de coastă şi nu i-a făcut nimic; rana s'a tămăduit de grabă şi cu vremea, fata a crescut fată mare.

Omul acela, tot umblând cu negustoria lui, nu s'a mai însurat. Unde mergeà, tot nu-i plăceà, până când trece el iar odată prin satul acela, şi vede pe fată, şi-i place. Merge la părinţi şi o cere. Părinţii, săraci lipiţi pământului, văzându-l pe el că-i bogat, au dat-o.

După ce s'a însurat, vede el la dânsa pe trup semnul, şi-o întrebă ce are acolo? Ea începù a-i spune cum în noaptea în care s'a născut, a mas la ei un om şi acela a înfipt-o într'un par; părinţii au dat degrabă şi au scăpat-o, căci parul intrase numai pe sub piele şi nu i-a stricat înlăuntru nimic.

— Tu eşti aceea, — zice omul; vra să zică tot tu mi-ai fost partea!

Şi i-a spus ceeace ştim".

O variantă a acestei povestiri spune că „după ce-au stâns părinţii lumânarea, omul a luat copila, cu ajutorul *Ingerului,* căci Ingerul aşà a vrut, să se împlinească ce a ursit.

De atunci însă a rămas obiceiul ca să nu se lase copilul fără de *lumânare* până la *botez,* căci până atunci lăsau oamenii, şi *Diavolul* îl schimbà, „ca să-şi înmulţească neamul său necurat" (1).

Din acestea rezultă că Ingerul păzitor, ca o slugă a lui Dum-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 512-3.

nezeu, este trimis pe lângă copil *numai după botez*, deci *după creştinare* (1), ceeace lasă să se înţeleagă că numai creştinul se bucură de acest nepreţuit sprijin al lui Dumnezeu.

Indată ce copilul se naşte, *Diavolul* se şi apropie de dânsul, cum văzurăm, astfel că cei din casă nu trebue să rostească numele *Necuratului* până ce pruncul nu este botezat sau până când nu-l împărtăşesc. Diavolului i se va zice prin urmare cu alt nume al său: „cel mititel", „cel cu coarne", ca să nu prindă de veste că-l chiamă cinevà pe nume, căci el îndată vine (2).

După botez Ingerul se apropie statornic de copil şi, obişnuit, nu se mai desparte de dânsul până la moarte. El stă de-a dreapta omului, sau pe umărul lui cel drept, în timp ce Diavolul s'aşează în partea stângă a omului, sau pe umărul lui cel stâng (3). Ingerul îl păzeşte, îi arată drumul cel bun, îl îndeamnă la bine, iară Dracul, la păcate şi la rău. Ingerul scrie faptele bune ce le face omul, iară Dracul, faptele cele rele. „Necuratul stă la om pe *mâna stângă* şi pe *piciorul stâng;* acele-s ale lui. Să nu dai în cinevà cu mâna stângă, că de se întâmplă..., pe loc îl omori".

De aceea, seara, când omul se culcă, trebue să se culce pe mâna stângă, ca să-i fie Ingerul de-asupra, vesel, spre pază, — şi nu pe dreapta, când ar rămâneà Dracul mai puternic (4).

„Ingerul totdeauna stă lângă om şi-i trage *chezul*, îl trage la inimă, ca să fie cum mai bine, să nu facă rău. Numai când merge omul în *crâşmă*, Ingerul nu merge cu dânsul, ci stă pe prag. Atunci Dracul îl *iudeşte* ca să uite de Inger, că l-a lăsat afară şi-l îndeamnă să se sfădească, să se bată, să facă cuivà rău, ori să puie gând la alte cele, la păcate; dar altfel, Ingerul, din zi

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 513. Gorovei, *Credinţi*, p. 153.

(2) *Ibidem*, p. 505. — *Ibidem*, p. 507: Pe copilul mic, în leagăn, când îl culci, îi faci cruce şi sufli de-asupra lui de trei ori, ca să nu se apropie nici un *Duh necurat*.

Despre venirea Diavolului, când i se rosteşte numele, cf. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 134-5.

(3) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 504: „Să te culci pe partea stângă, adică după cum e mersul *soarelui (patul* fund aşezat cu capul la răsărit, în toate părţile, la popor). Altfel e Dracul de-asupra şi se bucură că Ingerul e jos".

şi până în noapte stă lângă dânsul şi-l păzeşte să nu zică cuivà cevà, să nu facă vreo supărare, să nu facă rele" (1).

Ingerul stă pe umărul drept al omului, iar Dracul pe cel stâng şi de acolo povăţuesc pe om cum cred dânşii, şi omul face cum ştie el (2).

Fiecare om are Inger păzitor al sufletului, care se luptă pentru a depărtà pe Diavol dela trupul omului, ca să nu-l înşele Diavolul,—omul fiind purtat de Diavol. Diavolul e în stânga şi omul în dreapta, şi cum Diavolul ţine minte numai relele, tot ce *se bate în stânga* e a rău. Şi Ingerul, şi Diavolul ştiu ursita omului şi de aceea prevestesc pe om: bate ochiul, mâna şi altele".

„Când îţi ţiuie în vreo ureche, e *Ingerul:* sună clopoţelul şi-ţi dă de ştire, că din acea parte se apropie Diavolul, ca sà-ţi faci îndată *cruce* la acea ureche (3).

Necuratul, dacă vede că omul e blând, bun, se duce dela dânsul. Doamne fereşte să fie Necuratul totdeauna lângă om! De aceea, omul să-şi calce totdeauna pe inimă. De ce se zice: „rabdă un ceas, că-i trăì un an"?

Acel ce e rău, e al Necuratului. El se lipeşte de dânsul şi îl îndeamnă la rău, de-i vin feldefel de gânduri în cap; şi dacă nu-şi aduce aminte şi nu-şi face *cruce* ca să piară Diavolul, atâta se ţine de dânsul, până îl prăpădeşte ori face vreun rău. Cum face cruce, Dracul n'are putere, fuge, şi numai de departe umblă şi-l păzeşte până când să se poată iar apropià.

De aceea, nu-i bine să zici din gură, cum au o samă obiceiul: „am să mă înnec", „am să mă spânzur", ori altcevà de rău, că el vorba ceea şi-o scrie, şi dacă omul zice de trei ori că are să-şi facă samă, atunci trebue să-şi facă.

Omul, dacă se roagă la Dumnezeu, dacă merge la biserică, Ingerul îl întăreşte şi-l fereşte; dar dacă uită de Dumnezeu şi nu

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 505-6.

(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 506: In Moldova, atunci se obişnueşte a întrebà pe unul să-ţi gâcească urechia în care îţi ţiuie, şi dacă gâceşte, este socotit ca prieten. - Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamţ, împărt. de d-l A. Moisei: Când îţi ţiuie urechile, să-ţi faci *cruce*, că altfel Dracul stupeşte pe Înger în ochi.

se închină, atunci Ingerul şi Dumnezeu se depărtează dela dânsul şi Dracul se întăreşte" (1).

Când te duci la apă, să clăteşti *cofa*, căci Ingerul şi cu Dracul se apucă în rămăşag. Dacă clăteşti cofa, atunci rămâne Dracul pâcâlit (2).

„Ingerul şi cu Diavolul se luptă şi se bucură ori se întristează, după cum şi omul face pe voia unuia ori a altuia.

Aşà, erà odată un om, şi pentru dânsul Ingerul se luptà cu Diavolul.

Se pune omul la masă şi nu-şi face *cruce*. Atunci zice Diavolul bătând în pumni Ingerului:

— Vezi? Nu şi-a făcut cruce; este al meu. Ce mai umbli degeaba!

— Stăi, nu te grăbì,—zise Ingerul domol. Acù nu şi-a făcut omul cruce, că a fost flămând, dar stăi să vezi pe urmă, după ce s'o săturà, cum are să-şi facă, mulţumind lui Dumnezeu.

Dar omul, după ce mântuì de mâncat, căscă cât putù de tare, întinzându-se a lene pe pat, cu luleaua în colţul gurii. Şi cum umblase cu cărbunele, să-şi aprindă luleaua, se fripse, şi trase şi o sudalmă de cele îndesate.

— 'Ţi crucea mă-tii de cărbune!

Bietul Inger, ci-că s'a îndepărtat plângând, iar Diavolul, bucuros, rânjând de veselie, mai căpătă un suflet în stăpânirea lui" (3).

Să nu ridice nimeni degetul în sus către cer, când arăţi soarele ori luna, că scoţi ochii Ingerilor (4).

Inima omului are ureche. Aceea e a Diavolului, căci Dumnezeu nu i-a dat-o: e aşà, ca urechea inimii dela porc, care se taie, ca să nu se mănânce. Urechea aceea ascultă şi aude ce-i spune Diavolul, când vine la ceasul lui: urechile inimii se ridică în sus şi poartă pe om, iar omul se înnegreşte de mânie, se învineţeşte, se îngălbeneşte, bate, omoară, pentru că îi dă Diavolul mintea cea rea.

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 506.

(2) Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamţ, împart. de d-l A. Moisei.

(3) *Ion Creangă*, VI, p. 362-3.

(4) Gorovei, *Credinţi*, p. 386.

Cu mintea lui Dumnezeu,—cea bună,—bun lucru face.

„De ce,—cum am mai pomenit,—dacă dai în cinevà poţi să-l omori?" Că e al Diavolului. Lucrul acesta nu se întâmplă, dacă vei da cu mâna dreaptă, cu care omul îşi face cruce: cu mâna dreaptă dacă baţi, poţi lovì pe însuş Necuratul; cu mâna stângă, nu, că nu-l poţi nimerì.

Sunt oameni *stângaci,* cei ce fac toate treburile cu mâna stângă. Aceia sunt ai Diavolului (1).

„Omului care-i *tare de Înger,* nimică nu i se arată, ori şi unde ar merge noaptea, pentru că i-i Ingerul tare, dar cel al cărui *Inger* e *moale,* acela vede feldefel de necurăţenii.

La care om Ingerul e mai slab,—cel care s'a născut în aşà *ceas,*—Necuratul e mai tare acolo şi de aceea se lipeşte de dânsul şi capătă boale, cum e spasmul, nebunia. Ingerul n'are bucurie de acela, pe care îl păzeşte el. *Dacă e mai slab, nu-l poate dovedì pe Necurat"* (2).

Nu se aude în popor urarea: „Ingerul păzitor să-ţi fie aproape!". Totuşi ce frumos stă când cetim în „Somnoroase păsărele" urarea lui Eminescu:

Trece lebăda pe apă
Intre trestii, să se culce,
Fie-ţi îngerii aproape,
Somnul dulce! (3).

Ingerul păzitor spune câte odată de-a dreptul celor păziţi câte una din tainele viitorului. Astfel, la Bobotează, când *cerul* se deschide, unii flăcăi sau fete ce-şi aşteaptă căsătoria, află dela Ingerii lor, partea ce vor aveà-o după nuntă (4).

Când omul este pe un drum, să nu se uite înapoi pe partea stângă, căci vede Diavolul şi se înfricoşează; să se uite pe partea dreaptă, ca să-şi vadă Ingerul păzitor şi să prindă putere (5).

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 508. Despre *urechea inimii* se spune că de se va clătì, prevesteşte o supărare.

(2) *Ibidem*, p. 506.

(3) Şi într'o scrisoare, către Veronica Micle, Eminescu încheie cu: „La revedere, *îngerul meu de pază,* la revedere! (O. Minar, *Veronica Micle,* 1914, p. 44).

(4) Marian, *Sărbătorile,* I, p. 192.

(5) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu, împărt. de fratele meu Vasile.

Când omul se culcă pe stânga, şade *Îngerul cel bun* lângă el: când se 'ntoarce pe partea dreaptă, acest Inger fuge şi în locul lui vine *Ingerul cel rău* (1).

„Noaptea cât dormim, *visurile* cele bune dela Ingeri ne vin,— ni le şopteşte Ingerul în ureche,—şi cele rele, dela Necuratul: ni le şopteşte el.

Noaptea când dormi, Dracul face răfueală la toate păcatele câte le-ai făcut peste zi şi le scrie, iar Ingerul scrie faptele cele bune ce le-ai făcut şi apoi îţi iea mâna şi pune degetul cel mic pecete, că adică singur ai iscălit, şi cu acelea mergi pe ceea lume, când te va judecă Dumnezeu" (2).

De Diavol, Ingerul păzitor nu se teme; după unele credinţi însă, se teme de insectele numite *ţiboace*, cari, se spune, sunt fetele Satanii (3),— şi de *ţânţari* (4).

Câte odată, Ingerul păzitor fuge de omul rău şi anume:

Dacă ameninţă cinevà cu un cuţit pe altul, din glumă chiar, ca şi cum ar vrea să-l străpungă, Ingerul păzitor se îndepărtează 40 de zile dela cel ce se răsteşte; acesta, mai iea încă şi şapte păcate dela cel pe care îl ameninţă (5); prin urmare, în acest răstimp, cel ce s'a răstit cu cuţitul, rămâne cu totul în sama Diavolului (6).

Prin Bucovina se spune că să nu te răsteşti niciodata cu cuţitul, căci Ingerul se îndepărtează cu trei paşi de tine; dacă te vede că astfel asculţi sfaturile Necuratului şi faci după spusele sale, atunci Ingerul păzitor fuge cu totul la Dumnezeu, supărat peste măsură că şi-a perdut sufletul care îi erà încredinţat (7).

Tot 40 de zile, Ingerii nu se apropie de acele case, în cari au

---

(1) *Ghiluşul*, II, no. 8 9, p. 46.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 505.

(3) Marian, *Insectele*, p. 229. Insecta este *Pompilus viaticus*, Fabr.

(4) *Ibidem*, p. 319.

(5) *Şezătoarea*, XIV, p. 71 2.

(6) Cred. Rom. din com. Ardeoani, jud. Bacău, împărt. de d-l D. I. Procopie; a celor din com. Joräşti, jud. Covurluiu, împart. de d-l P. G. Savin; a celor din Podu-Turcului, jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. Gheorghiu. *Şezătoarea*, I, p. 121.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 507.

intrat *irozii* la sărbătorile Crăciunului (1) sau *capra* la Sf. Vasile (2).

De lehuză, Ingerul iarăş nu se apropie, fiind *spurcată;* pentru aceasta, când iesă afară, trebue să iea cu sine o *mătură* şi un *cuţit,* ca să aibă cu ce să se apere împotriva Duhurilor rele, în lipsa Ingerului păzitor (3).

De asemeni Ingerul fuge de copilul mic pe care mama sa îl lasă să plângă pe afară. Prin urmare, atunci când copilul este singur, Diavolul se poate năpustì asupra lui, punând stăpânire pe dânsul.

Ingerul păzitor mai fuge şi de *femeia* ce a născut de curând, dacă aceasta este lăsată singură în casă (4).

Ingerul fuge 40 de zile de cel ce mănâncă nespălat (5), cum şi de cel ce mănâncă fructele *cacadârului,*—trandafirul sălbatec,— tot pentru timp de 40 de zile, căci ghimpii cacadârului seamănă cu *căncile* Diavolului (6); de asemeni fuge şi de cei ce mănâncă *macieşe,* căci din crengi de măcieş s'a făcut cununa de spini pusă pe fruntea Mântuitorului Isus Hristos, când a fost răstignit (7).

După unele credinţi, Ingerii nu stau pururi pe lângă oameni; ei se duc şi vin, se duc să spună lui Dumnezeu cele văzute împrejurul omului şi vin să-i aducă poveţe.

Sâmbăta, *Ingerii* merg în cer, ca să se împărtăşească. In această dimineaţă, nu trebue să mături gospodinele, ca să nu se colbăiască împărtăşania Ingerilor. Nimeni nu trebue să mănânce până ce nu va răsărì soarele, iar fumătorii se vor ferì de tutun. Alţii nu mănâncă Vineri seara *usturoiu* tot spre acest scop, ca nu cumvà Ingerii să fie mâhniţi şi prin urmare, ca nu cumvà să nu se poată împărtăşì la slujba de Sâmbătă dimineaţa, când se roagă pentru oameni (8).

---

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(2) Gorovei, *Credinţi,* p. 385: „nu se apropie Îngerul 50 de zile".
(3) *Ibidem,* p. 161.
(4) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(5) Gorovei, *Credinţi,* p. 181.
(6) *Şezătoarea,* XV, p. 12.
(7) *Ibidem,* p. 64.
(8) Voronca, *op. cit.,* p. 893.

In cer, stând Ingerii la sfat, pomenesc pe oamenii de pe pământ, şi aceştia atunci sughiţă. Cel ce sughiţă, trebue să zică:

— Mă pomeneşte Ingerul Mihail, Gavriil . . . —urmând astfel până-i stă sughiţul (1).

Seara, când se apropie de fereastră, Ingerii nu trebue să afle pe fereşti nici *pieptene*, nici *luleà*, cari sunt necurate, şi nici *sare*, — cum am mai pomenit, — căci pe drum sărat Ingerul nu calcă. Miros de *usturoiu* să nu fie seara prin casă, pentru acelaş lucru. Cu toate acestea unii socotesc că mirosul de usturoiu alungă numai pe Necurat.

Cei ce se culcă, să nu fie încinşi, căci vine Ingerul şi nu-i cunoaşte. „Zice că-s snopi" şi pleacă (2).

Când vine sfârşitul omului, Ingerul păzitor îi iea sufletul. Aceastâ credinţă o aflăm în următorul bocet transilvănean:

Puişorul meu iubit,
Eu de asta n'am gândit,
Că ai de calătorit
Şi dela noi de pornit.
O, prea sfânt Îngerul meu,
Ce i-aş da lui Dumnezeu,
Sa-mi lese puiuţul meu!
Da-i-aş aur şi argint,
Să mi-l lese pre pământ!
— Nu-mi trebuie-aurul tău
Şi nice argintul tau,
Că m'a mânat Dumnezeu
Sufleţelul să i-l ieu!
— Cu ce fapte m'aş mai duce
La tatăl meu cel prea dulce,
Ca mi l-a chemat Hristos,
La oraşul cel frumos.
O! câtu-i de luminos,
Cum spuneà Domnul Hristos;
O, câtu-i de depărtat,
Nice când n'am mai umblat!(3).

El ne vine de-a dreptul din „Cugetările în ora morţii":

„Aşà se roagă sufletul cu mare rugăciune:

— Lăsaţi-mă, Ingerii luî Dumnezeu, să mă pocăesc; miluiţi-mă, lăsaţi-mă într'un an, să plâng de păcatele mele cele rele ce am făcut, doară mă va miluì Dumnezeu. După aceea mă veţi luà cum v'a zis Dumnezeu.

Atunci grăesc Ingerii fără milă şi zic aşà:

— Anii tăi s'au sfârşit; ieşi, sufletule din trup, că mi-a zis marele judeţ cel înfricoşat, să te mutăm din această lume, că toţi

(1) *Semn de cinstire lui Serafim Ionescu*, Bârlad 1914, p. 67.
(2) Voronca, *op. cit.*, p. 505.
(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 501.

anii tăi i-ai visu în negândirea ta, de poftiai să bei şi să mânânci iar de moarte nu te temeai....» (1).

După ce Ingerul iea *sufletul* omului (2),—lucru care intră de obiceiu în rostul *Morţii*, cum vom vedeà, sau al *Arhanghelului Mihail*, cum am arătat în altă parte (3),—îl poartă prin toate locurile pe unde omul a umblat în vieaţă şi apoi îl duce din nou la casa lui, unde îl lasă să se ospăteze trei zile (4), şi numai în urmă îl suie în cer la Dumnezeu:

„După ce iesă sufletul din trupul omului, îl poartă Ingerul prin toate locurile şi pe toate potecuţele, pe unde i-au cutreerat piciorüşele, cât a fost în vieaţă. După ce a colindat peste tot, vine îndărăt şi s'aşează la streaşina casei, unde stă trei zile".

Cuprins de rele, sufletul zice Ingerului:

— Mult mi-e sete, Ingere!

Du-te'n casă şi bea apă!

Intră sufletul şi vede rudele jelind mortul. Iesă scârbit:

— Ai băut apa?—întreabă Ingerul.

— Nu, n'am băut?

— De ce?

— Apoi, mi-au venit maţele la gură, de scârbă mare, ce mi s'a făcut. Acolo erà un *hoit* şi nişte *ciori* grămadă pe el. Il mâncau..., nu ştiu ce făceau.

— Vezi? îi zice Ingerul,—în hoitul ăla ţi-ai făcut tu vacul iar acum nu-l mai cunoşti, cu toate că ieri-alaltaieri, nu mai departe, ieşişi dintr'însul. Alea, de zici tu că sunt ciori, sunt rudele mortului, rudele tale: te jelesc" (5).

---

(1) Textul primitiv în N. Drăganu, *Două manuscripte vechi*, Bucureşti 1914, p. 213. cf. *Miron Costin*, III, p. 186 70.

(2) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 31; „La tatăl tau de aceea am plâns, ca, să fi văzut cum îl rupeau Dracii; îţi erà mai mare mila. Da la copilul nostru [la moartea căruia am râs], au venit o mulţime de Îngeri de l-au luat şi drept la Dumnezeu l-au dus".

(3) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 77 şi urm.

(4) Cred. Rom. din jud. Muscel.

(5) R. Codin, Mihalache, *Sarbătorile poporului*, p. 45.

Tot astfel cred şi *Bulgarii* (1).

In cele ce urmează, vom da o frumoasă povestire musceleană,

Fig. 2. Ingerul (Arhanghelul Mihail) cântăreşte, după lumea sufletului faptele răposatului (după Bianu şi Hodoş, *Bibliografia românească veche*, I, p. 202).

(1) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares*, p. 176:

O mamă aveà, aveà
O fată, Enciţa.
De când Ianca se născuse,
Nu ieşise din cuvântul mă-sei.
Acum s'a îmbolnăvit dintr'o dată.
Mă-sa stă alături,
Tată-său stă la căpătâiu.
Dumnezeu a trimis Ingeri
Jos, în lumea de pe pământ,
Să cate suflet creştinesc,
Să-l aducă în raiul lui Dumnezeu
Ca să îngrijească de flori...

din care rezultă chipul cum *Ingerul slujeşte şi-şi apără omul şi după moarte, când pentru acela s'au făcut fapte frumoase:*

„Măre, erà o dată o femeie harnică şi cuminte, nevoie mare. Şi când îi erà ei mai drag pe lume, rămăsese văduvă cu trei *haidoşi* de flăcăi, frumoşi şi chipeşi, de nu te mai săturai privindu-i..., flăcăi pe cari îi crescuse sărmana, numai în fapte bune şi în frica lui Dumnezeu.

Şi bietul răposat, biet să fie de păcate, lăsase neveste-sei din agonisita lor, o mie de lei şi mai lăsase încă trei mii pentru cei trei feciori, să se hrănească şi ei în lume.

Acù, ce-or fi făcut feciorii cei mari cu banii lor, nu ştiu, că nu m'am dus să-i întreb. Ştiu numa că într'o zi, când erà bâlciu mare la unu din satele vecine, feciorul cel mic, care făceà ca şi taică-său, negustorie de vite, plecă la târg.

La mijloc de cale, după un deal şi-o vale, în dosul unei biserici, aude: buf!... buf!... buf... Numai buşeli şi răbufneli.

— Mă, ce să fie! se întreabă flăcăul.

Se duce mai aproape, şi ce vede, se cruceşte: în cimitir, *un Jidan băteà mormântul unui rumân.*

— Ce ai cu el, jupâne?

— Cum, ce? Hoţul ăsta de rumân mi-e dator o mie de lei. Şi când mă gândiam să mi-i dea, uite: l-a luat *Cel de pe scorbură,* şi eu am rămas aşà. Acù, iacă, bat şi eu mormântul, să m'aleg *încailea* cu atâta şi să mă pomenească şi mort!

— Nu-l mai bate! E păcat de Dumnezeu să n'aibă odihnă în mormânt bietul creştin. Na, mai-bine, mia de lei, şi du-te'n treaba dumitale!

Şi-i dă flăcăul mia de lei, iar Jidanul sărià în sus, nu alta. A luat-o şi s'a dus unde a dus mutul iapa.

Pe urmă, flăcăul drege pământul *dricuit* şi pângărit de lifta spurcată, îi pune câtevà flori acolo şi se duce acasă.

Când îl vede maică-sa:

Da bine, mamă, aproape fu târgul!

— Ei, mamă, nu mai zice aşà, ci mai bine închină-te!

Şi-i spune de-a-fir-a-păr toată tirişenia.

Şi-acù, zice flăcăul, dă-mi, mamă, mia dumitale, să negustoresc, că eu nu mai am parà chioară.

Maică-sa, suflet bun, i-o dă, iar Românaşul pleacă tot la târg, călare.

La o răspântie îi răsare'n cale un băieţel.

— Unde mergi, neicuţule?

— Uite, nene, am plecat să-mi găsesc stăpân. Nu mă bagi dumneta?

— Apoi, zice flăcăul, nu m'am gândit la asta până acum. Da să-mi mai ieau sama.

Şi pleacă amândoi spre târg. Da uitasem să spuiu, pe flăcău îl povăţuise tată-său, când încă nu închisese ochii, să nu-şi bage slugă pe cel care o mâncà mai mult decât el. D'aia au tras la un han, şi pe când mâncau, flăcăul tot trăgeà cu coada ochiului la băiat, să vază cât mănâncă.

Imbucă, sărmanul, te miri ce,—nimica toată; se scoală şi-şi face cruce.

— Ştii ce, neicuţule? Te bag. Cât ceri pe an?

— Apoi, nene, eu nu mă tocmesc cu anul. Să stau eu la dumneata şi dacă te-i mulţumì, mi-i da cevà; dacă nu, m'oiu duce cu Dumnezeu.

L-a băgat: apoi, şi-au văzut de drum!

La târg, numa se pomeneşte flăcăul cu sluga că-i zice:

— Ştii ce, stăpâne? Dă-mi mie banii dumitale, să-i negustoresc.

Flăcăul, ce-i vine, îi dă; băiatul se depărtează, iar el rămâne să se hodinească acolea, pe un *răsloj*.

Sluga a luat-o prin târg şi a cumpărat nişte boi; când i-a vândut, a câştigat cinci sute de lei. Cu o mie cinci sute, a cumpărat nişte cai. Când i-a vândut, a luat pe ei două mii de lei.

Pe urmă vine cu socoteala.

Se miră flăcăul:—Mă băieţele, bun noroc mi te-a trimes, cin'te-a trimes!

Se înserează, şi ei pleacă acasă.

Le erà drumul peste o apă. Plouase şi veniseră mari talazurile. In urma lor venià în goana mare o droşcă cu cai, în fundul căreia se vedeau doi boieri.

— Stăpâne, stăpâne,—strigă băiatul,— stai să treacă întâiu droşca.

L-ascultă flăcăul. Intră droşca 'n apă, dar... o ieau talazurile, nenişorule, şi se înneacă. Bieţii boieri strigă cât le iea gura:

— Ajutor, oameni buni, ajutor, că ne prăpădim!

Flăcăul şi-a încălecat calul şi s'a dus în apă, de a ajutat pe

cel de care mai puteà fi nădejde de scos. Celalalt erà ca şi dus. Stăteau acum la mal, se uitau cum se duce pe lumea duşilor suflet de creştin şi dădeau din umeri că... de, n'aveau nici o putere.

Da de-odată se pomeneşte cu sluga:

— Las' că-l scot eu, stăpâne!

Şi, spre mirarea boierului şi a flăcăului, s'aruncă baiatul înnot şi apucă de mână pe cel înnecat; ba scoate şi desagii cu galbeni. Rămâne în apă numai trăsura cu caii.

— Mă, mă, mă! Ăsta nu e *rumân!* Câtă putere pe el! Şi nu e decât un *ghibărdeiu!*.

Le lasă boierii şi banii, şi tot, şi pleacă mulţumindu-le cu lacrămi în ochi, că i-a mai lăsat să calce iarbă verde.

Apoi, vesel nevoie mare, stăpânul îşi încalecă roibul şi se duce în treaba lui, cu slugă cu tot!

Trec aşà trei ani de zile, şi în timpul ăsta cât nu dă înainte flăcăul nostru! Ce mai case, ce mai *sloane*, magazii, acareturi, moşii întinse, vitişoare!... mă rog, nici nu-l mai cunoşteai. Şi astea toate, numai pe urma băiatului care tot ghem rămăsese. Unde puneà el mâna, puneà şi Dumnezeu mila.

Acù, într'o Duminică, cum sta flăcăul pe prispa casei, se pomeneşte cu sluga că-i zice:

— Ia ascultă, stăpâne! Mult o să stai aşà fără niciun căpătâiu? Insoară-te şi dumneata odată, să fii în rândul oamenilor. Nu vezi că ai cam albit?

— Bine, bine, băiete, să mă însor. Dar pe cine să ieau?

— Ei, pe cine! Pe fata împăratului!

— Ce, mă băieţaşule, tocmai acum ţi-ai găsit să râzi de mine? O să mă iea fata aia?

— Da bine, stăpâne, -zice iar sluga,—când te-am mai dus eu la rău şi când am mai râs de dumneata? Dacă te trage inima, iea-ţi paloşul ce ţi-a lăsat răposatul şi... hai, înainte cu Dumnezeu!

Vezi, dumneata, *moşicule,* eu m'am tot luat cu vorba şi am uitat să-ţi spun că răposatul taică-său lăsase moştenire flăcăului şi un paloş.

Işi ieau ei merinde în desagi şi pleacă spre curţile împărăteşti. Acolo altă dandană: la fata asta,—ea ştie ce aveà,—cine veniă împeţit,—n'ar fi mai venit,—nu se întorceà cu zile. Adică împă-

ratul puneà pe peţitor de se culcà noaptea în palat şi, până în ziuă, tânărul erà înghiţit de un *şarpe* ce-i ieşià fetii pe gură.

— Impărate,—zice voinicul,—am venit să-mi dai fata!

— Bine, bine, băiete! Da întâiu să te culci o noapte în palat. Apoi ţi-om da-o!

Ziceà astea, măria sa, da în gând:

— Apoi tot nu e cine ştie ce sculă de tine. O să te duci şi tu plocon lui Ucigă-l-toaca.... că s'au dus ei alţii mai cevà ca tine!

Se învoesc, dar flăcăul îşi iea şi sluga.

— Stăpâne, dă-mi paloşul şi aşteaptă-mă acì!

Intră sluga în odaia unde dormià mlădiţa împăratului, şi cum erà întunerec, fata nu l-a cunoscut. Odată se răsteşte el la ea şi o ameninţă cu paloşul.

— Hi!... fetică, până acum ţi-a fost,—zice el. Am să te taiu în noaptea asta!

Şi mai repède odată paloşul.

Atunci, măi taică, să vezi minune! De groază, fata odată *otic-neşte* şi,—să iertaţi dumneavoastră,—odată varsă pe gură un *şarpe balaur*, cu solzii de aur, care, nici una, nici alta, dă năvală să înghită pe băiat. Dar el mai iute decât fulgerul, repède paloşul şi îl taie drept în două. Ameninţă pe fată a doua oară şi iarăş iesă un şarpe pe care îl taie. Şì tot aşà, până de trei ori. Pe urmă:

— Uite, stăpâne, ţi-a rămas fata tot cu sufletul curat, ştii: curat şi luminat, ca argintul strecurat!

Fata, scăpată de duhurile necurate, doarme dusă până la ziuă şi când vine măria sa împăratul, găseşte pe flăcău viu nevătămat, stând cu paloşul de pază lângă patul fetii, iar în odaie alături, slugulița, făcută ghem, mână porcii la jir!

De unde să-i trăsnească măriei sale prin cap, că ghemul de colo, făcuse minunea?

— Impărate luminate,—zice voinicul,—acum ai o fată de toată bunătatea. Vezi ce e pe jos?

Şi-i arată stârvurile de balaur făcute ciopăţi:

— Da să mi-o dai de nevastă, măria ta, c'aşà ne-a fost vorba.

I-o dă şi fac, moşicule, o nuntă, de se duce vestea.

Mai petrec ei, ce mai petrec, pela socri, cari le dau în samă împărăţia cu toate bunurile şi grijele ei, apoi împăratul cel tânăr, zor nevoie, să se ducă pe la mă-sa cu nevasta.

Pleacă la drum şi ieau cu ei şi pe băiat.

Dar prin o pădure, numa ce aude împăratul:

— Stăpâne dragă, ăi fi, n'ăi fi mulţumit cu mine, eu te las. Mă duc în alte părţi.

— Da bine, băieţele, din ce-ţi venì? — zise împăratul întristat cum nu se mai poate. Nu eşti mulţumit de mine?

— Ba sunt mulţumit, dar nu mai stau.

— Incailea spune-mi: cât să-ţi plătesc? E atât amar de vreme de când te strădueşti să mă faci om!

— Ce să-mi plăteşti? Nu mi-ai plătit acum trei ani? Ştii: când ai dat o mie de lei şi nu mai aveai după sufletul dumitale nici o parà!

— Cum? Cine eşti dumneata?

— Cine? — zice sluga. Află, împărate, că eu sunt *Ingerul românului* pe care l-ai scăpat dela Jidan. Nu i se puteà odihnì sufletul sărmanului creştin şi numai dumneata te-ai milostivit cu el. D'aia te-am slujit!

Şi, când zice cele din urmă cuvinte, băiatul începe să se ridice în sus, încet-încet, până piere în văzduh, într'o lumină orbitoare.

Iar împăratul cel tânăr şi cu împărătiţa cad în genunchi plângând, uluiţi şi miraţi de atâta putere dumnezeească.

Şi aşà, măi taică, văzurăţi cât poate faptă bună?" (1).

Pentru marele ajutor şi bunăvoinţă pe care Ingerul păzitor le dă omului, acesta este dator să se roage numai, seara mai ales (2), Ingerului sau Ingerilor săi, precum şi altor lucruri sfinte,

---

(1) C. Rădulescu-Codin, *Îngerul Românului,* p. 1—6. Se citează povestea lui Stan Păţitu, de Ion Creangă, unde un Drac ajută omului, pentru că la o nevoie i-a dat o bucată de mămăligă. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă şi Postul Crăciunului,* p. 159 şi urm.: *Sf. Nicolae* ajută celui ce-i scoate icoana sa dela un crâşmar.

(2) Voronca, *op. cit.,* p. 505: „Fiecare om are Înger; el vine în toată seara dela Dumnezeu să vadă ce face omul, cum îi merge, ce-i trebue şi apoi merge iar la Dumnezeu de spune. Îngerul vine în toată seara când ne culcăm, şi de ne culcăm pe mâna stângă, el se pune pe umărul nostru şi cinează şi se bucură; de nu, se duce. Nu numai cât omul, dar şi *fiecare casă are Inger;* fără Înger nu se poate. Îngerul vine în toată ziua până la miezul nopţii la om, că el tot ce se întâmplă în casă, ştie, de este vre-o naştere ori de moare cinevà. El intră iute, de se uită, şi iar se duce".

ca să-i fie de strajă pentru noapte, când nu se va puteà ferì singur de atâtea Duhuri necurate (1).

Iată mai multe rugăciuni:

Intâiu, numai către Ingerul păzitor:

Înger, Ingeraşul meu,
Ce-mi eşti dat de Dumnezeu,
Vino cu-a' tale-aripioare:
Mă 'nveleşte,
Ma 'ncălzeşte,
Şi pe urmă mă adoarme! (2).

Înger, Ingeraşul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufleţelul meu,
Peste zi şi peste noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte! (3).

Înger, Ingeraşul meu,
Roaga-te lui Dumnezeu
Pentru sufleţelul meu
Şi de zi, şi de noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte! (4).

Înger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufleţelul meu:
Zi cu zi să tot sporim,
Tuturor să folosim! (5).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 507: „Îngerul, la om, numai cu rugăciuni se ţine şi cu fapte bune. Când ai Înger, el te păzeşte de toate relele, ori unde te-ai duce. Cu Ingerul poţi să treci peste duşmani ca printre câni şi nimic nu ţi-or face. Din care parte ţi-ar venì vreun rau, ori te-ar lovì, el dintr'aceea se pune şi te fereşte...

Seara, când te culci, şi n'ai timp să te'nchini cum se cade, măcar *cruce* să-ţi faci, că dacă vine Ingerul şi n'ai făcut cruce, zice:

Aista-i snop!

Şi nu te cunoaşte, şi se duce!

Dar dacă faci cruce, stă.

Dacă prinde el, — credem că *Dracul,* putere asupra omului, nici nu-ţi vine să te'nchini; ţi-i greu. Cartea de rugăciuni de aceea e bine s'o pui sub cap, căci *el* se mai depărtează".

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 75, din jud. Botoşani.

(3) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu. Marian, *Naşterea,* p. 184.

(4) *Ion Creangă,* V, p. 150.

(5) Culegere din Sâncel, lângă Blaj, împărt. de d-l Tr. German.

Inger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu,
Ca şi noaptea care vine,
Să te lese lângă mine,
Spre a mă scăpà de toate
Ce îmi face răutate!
Inger bun, adoarme-mă
Şi de rău păzeşte-mă,
Iară mâne dimineaţă,
Mă deşteaptă la vieaţă.
Inger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Şi de ziuă şi de noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte! (1).

Doamne, noaptea a trecut
Şi noi linişte-am avut,
Al tău înger prea iubit
Cu 'ngrijire ne-a păzit,
Varsă, Doamne îndurate,
A ta mare bunătate
Din locaşul cel ceresc
Peste ceia ce ne cresc,
Ca de noi să îngrijească
De cel rău să ne ferească! (2).

Inger, Ingerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufleţelul meu.
Eu sunt mic, tu fă-mă mare,
Eu sunt slab, tu fă-mă tare,
In *tăt* locul mă 'nsoţeşte
Şi de rele mă fereşte! (3).

Inger, Ingeraşul meu,
Ce mi te-a dat Dumnezeu,
Păzeşte sufletul meu
Până decuseara,
De cu seară pân' la cinişoară,
Dela cinişoară pân' la cântători,
Dela cântători până'n zori,
Din zori pân' la răsăritul soarelui,
Dela răsăritului soarelui
Până'n vecii veacului.
Eu sunt mic, tu mă fă mare,
Eu sunt slab, tu mă fă tare,
Eu pe tine te alduesc,
Da tu pe mine
De toate relele
Şi de toate grelele
Să mă păzeşti (4).

(1) Culegere din Sâncel, lângă Blaj, împărt. de d-l Tr. German.
(2) Culegere din Ţara Oltului, Ardeal, împărt. de d-l Tr. German; se vede că-i compoziţie de om cărturar.
(3) *Ion Creangă,* V, p. 150.
(4) Vezi D. Dan, *Straja,* rugăciunea *Îngerul cu mir* , care 'ncepe astfel:

Inger, Ingeraşul meu,
Sluguţa lui Dumnezeu,
Pază sufleţelul meu,
Cel de zi şi cel de noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte
Cruce dulce-adoarme-mă,
Inger bun, deşteaptă-mă,
Din patul lui Dumnezeu,
Din acoperemântul lui Dumnezeu,
In ştirea lui Dumnezeu.
Vino, Inger bun, şi mă stârneşte,
Doamne milueşte...

Rugăciune către Ingerul păzitor, şi către *cruce :*

Inger, Îngerelul meu,
Păzeşte sufletul meu
Şi de ziuă şi de noapte
Pân la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce — *adurme*-mă,
Inger bun deşteaptă-mă ! (1).

Inger, Îngeraşul meu,
Sluguţa lui Dumnezeu,
Păzè-mi sufleţelul meu,
Cel de zi şi cel de noapte,
Până 'n ceasul cel de moarte.
Inger bun, păzeşte-mă,
Cruce dulce adoarme-mă ! (2).

Inger, Îngeraşul meu,
Cruciţa lui Dumnezeu,
Stă într'ajutorul meu,
Pân' la miez de noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte !

Sfântă cruce-adoarme-ma,
Inger bun, trezeşte-mă,
Cu darul tău îngrădeşte-mă,
Doamne milueşte-ma,
Doamne milueşte-mă !

„Rugăciunea aceasta se zice seara şi noaptea, dacă te temi. Cum o zici, îndată, orişice frică piere" (3).

Inger, Îngeraşul meu,
Roagă-te lui Dumnezu
Pentru sufleţelul meu,
Şi din zi şi din noapte,
Pân la ceasul cel de moarte.
Sfântă cruce adoarme-mă,
Inger bun, deşteaptă-mă (4).
Doamne sfinte, iartă-mă ! (5).

---

(1) Culegeri din vecinătatea Turdei, Ardeal, împărt. de d-l Tr. German.
(2) Marian, *Naşterea,* p. 184. La fel şi în com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(3) Voronca, *op. cit.,* p. 503.
(4) E o greşeală când s'a scris: „Înger bun, *aşteaptă-mă*".
(5) Marian, *Naşterea,* p. 184.

Inger, Ingeraşul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufleţelul meu
Şi din zi şi din noapte
Pân' la ceasul cel de moarte

Sfântă cruce, apără-mă,
Inger bun, deşteaptă-mă,
Doamne, milueşte-mă,
Cu crucea păzaşte-mă ! (1).

Inger, Ingeraşul meu,
Sluguţa lui Dumnezeu,
Fereşte-mi sufletul meu,
Peste zi si peste noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă;
Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Cruce'n locul un' mă culc ! (2)

Cruce'n casă, cruce'n masă,
Cruce'n toate unghiurile de casă;
Şade Ingerul în mijlocul casei
Cu camaşa scurtă,
Cu sabia smultă.
Cu uşile *'nferecate*
Cu ferestile *'nziuate*
Şi ne vede,
Ne prevede
De toate relete până decuseară,
Decuseară până la cinioară
Dela cinioară pân' la cântători,
Dala cântători pân' în zori,
Din zori pân' la răsăritul soarelui,
Din rasăritul soarelui
Pân în vecii veacului,
Amin ! (3).

Rugăciune către *cruce, Sf. Duh* şi cei *doi Ingeri păzitori,* care se rosteşte seara, la culcare, făcând cruce şi pe perină:

Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Cruce'n locul ce mă culc.
Doi Ingeri mă străjueşte,
Sfânte cruce mă păzeşte,
Sfântul Duh în mine este !

Rugăciunea se încheie cu

Cruce'n casa,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă,

făcându-şi creştinul cruce spre tuspatru cornurile de casă (4).

(1) Marian, *Naşterea,* p. 184 5.
(2) *Ibidem,* p. 185.
(3) Voronca, *op. cit.,* p. 504.
(4) *Ibidem,* p. 503.—*Ibidem :* „fiecare om are doi Ingeri; cum asfinţeşte soarele, îngerii vin şi-l păzesc".

Rugăciune către Inger,. Dumnezeu şi cruce:

Inger, îngerelul meu,
Roagă-te lui Dumnezeu
Pentru sufleţelul meu
Şi în zi şi în noapte,
Pâna'n ceasul cel de moarte.

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Ingerii împrejur de casă,
Dumnezeu cu noi la masă! (1).

Rugăciune către Dumnezeu şi Ingeri:

Inger, Ingerelul meu
Ce mi te-a dat Dumnezeu
Tot deauna fii cu mine
De ma 'nvaţă să fac bine.
Doamne, Ingereii tăi,
Fie păzitorii mei! (2).

Rugăciune către Dumnezeu, cruce şi cei trei Ingeri,— dacă nu va fi contopită din două rugăciuni:

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casa!
Cruce'n cer, cruce'n pământ,
Şi într'al meu aşternut sfânt.
Lângă sălăşelul meu
Şade singur Dumnezeu
Cu trei Ingeri lângă mine:
Unul ma adoarme bine,
Unul din somn mă trezeşte,
Unul veşnic ma pazeşte
Şi de rele mă fereşte.
Inger, Ingeraşul meu,
Sluguţa lui Dumnezeu,
Roagă-te lui Dumnezeu,
Pentru sufleţelul meu,
De cu zi şi până'n noapte,
Pân' la ceasul cel de moarte
Şi-atunci iea sufletul meu
Şi du-mi-l la Dumnezeu.
Ingerel adoarme-mă,
Ingerel deşteaptă-mă,
De păcate iartă-mă,
De rele fereşte-ma,
Doamne, milueşte-mă! (3).

Rugăciune către Maica Domnului, Inger, cruce şi Dumnezeu.

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă.
Dumnezeu cu noi la masă,
Maica sfântă la fereastră,
Ingeraşul mă pazeşte,
Sfânta cruce mă 'ntareşte;
Ingeraşul mi-i lumină,
Sfânta cruce mi-i hodină! (4).

---

(1) *Ion Creangă,* V, p. 150.
(2) *Ibidem.*
(3) Marian, *Legendele Maicii Domnului,* p. 344.
(4) Marian, *Naşterea,* p. 185.

Prin Bucovina când se culcă oamenii seara, şi fac rugăciunile, spun şi următoarea rugăciune la Inger, să le păzească casa:

Sf. Ioan şade în mijloc de casă
Cu straie scurte,
Cu sabii crunte
In patru cornuri de casă
Sunt patru Ingeri ai lui Sf. Ioan
Şi apără sălaşul
De toate relele
Şi de toate grelele! (1).

Variantă este următorul început de rugăciune:

Cruce'n casă,
Cruce'n masă,
Cruce'n tuspatru cornuri de casă.
Şade *Sf. Nechita* în casă,
La mijloc de masă,
Cu sabia scoasă,
Cu straiele scurte,
Scurte, mohorîte,
Şade şi ceteşte
Ne 'ncetat din zori
Până'n cântători,
Pân' la răsaritul soarelui! (2).

In sfârşit, alte variante pomenesc pe *Evanghelistul Luca* şi *Sf. Vartolomeiu* (3).

Prin unele părţi, pentru cinstea sfinţilor Ingeri, unii oameni postesc *Lunia*, care se socotesc a fi ziua lor (4).

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 504.
(2) Marian, *Naşterea*, p. 186.
(3) *Ibidem.*
(4) Gorovei, *Credinţi*, p. 170.

NOROCUL.

Lumea şi înfăţişarea Noroacelor. Norocul culegător de rouă. Norocul unui împărat. Norocul unui frate bogat şi al altui frate sărac. Bătaia între două Noroace. Norocul silit s'aducă bogăţie. Un om merge la scorbura Soartei şi se încredinţează că nu se poate schimbà ce-i este partea. Noroc fără parte. Noroc şi minte. Semne de noroc. Urări de noroc. Păstrarea norocului. Cântece.

Norocul fiecărui muritor trăeşte *într'o lume*, — „unde va fi aceea",—*a Noroacelor*. Când se naşte omul, acolo i se naşte şi Norocul lui; cât trăeşte omul, îi trăeşte şi Norocul, până la moarte, când se stâng amândoi.

Se întovărăşesc câte odată; atunci însă Norocul este nevăzut: „Norocul e ca un Inger; el umblă peste tot cu omul, dacă nu ştie cum să-l poarte: să nu facă vreo greşeală, să nu fure, să nu blasteme pe altul, să nu huească, căci Norocul fuge de omul care strigă şi blastămă, care ocărăşte pe altul, căci omul acela se chiamă că-i cu *Duşmanul*, — cu Necuratul" (1).

In „voia cea bună" arătându-se felul cum omul îşi înţelege *norocirea* sau soarta sa, vom înţelege de ce pe alocuri se spune că Norocul se ţine de cel *beţiv*, că acela bea şi dă şi altuia: îl cheamă, îl cinsteşte şi e tot cu *voie bună, cu chef, cu veselie*. Şi Norocului, zice că atunci îi place, când e bucurie şi veselie în casă, când oamenii vorbesc, sfătuesc şi nu stau posomorîţi (2).

Poveştile noastre cuprind aproape toate credinţile populare cu privire la Noroc. Pentru aceasta, în cele ce urmează vom da vreo câtevà, din cele ce ni se vor păreà mai caracteristice. Iată una care se aude prin Bucovina:

„A fost o babă care aveà casă şi trăià foarte bine. Sta toată ziulica pe cuptor, pe când oamenii veniau la dânsa să împrumute bani şi să se sfătuească.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 904.
(2) *Ibidem.*

O fetiţă ce o slujià, îi zice într'o zi:

— Ce bine ţi-i dumneatale, mătuşă!

— Că *aşà mi-i Norocul!*—răspunde ea.

— Doamne, când ţi-aş vedeà eu Norocul, să ştiu cum e! — zice fata.

— L-ăi vedeà! Du-te mâni şi du-i de mâncare în câmp, şi-l cheamă să vie, că va venì!

A doua zi baba o învăţă cum să facă mâncare în trei ulcele mititele, să ducă în câmp pe ogorul ei şi să-l strige:

— Noroace, Noroace, vino în coace şi vei mâncà!

Fata a făcut aşà şi Norocul a venit, ud totul de *roua* ce o luà de pe toate câmpurile şi o aduceà pe câmpul babei: şi pânea la toţi erà proastă, numai la ea frumoasă şi cu spicele plecate în jos.

Norocul s'a pus să mânânce, dar de unde mâncà, la loc creşteà.

Vine fata acasă şi-i spune babei ce a văzut.

— Amù, când l-aş puteà vedeà şi pe al meu!—zice fata.

— L-ăi vedeà şi pe al tău, zice baba. Fă mâncare, da în oalele cele mai mari şi du-te în câmp şi-l strigă.

Fata a făcut aşà. A venit şi Norocul ei, dar uscat, nu ud ca al babei, s'a pus la mâncare şi a mâncat totul. Ba la urmă încă i-a zis.

— Mâne să-mi aduci mai mult când vei venì!

Şi s'a culcat.

Fata a venit plângând şi a spus bătrânei ce i-a zis Norocul.

— La ce să-i duci încă de mâncare, dacă nu te slujeşte? — a zis baba.

— Da oare de ce nu-i şi Norocul meu ca al dumitale?

— C'aşà a rânduit Dumnezeu, pentru fiecare altul. Nu-s toate Noroacele întru una! (1).

Iată a doua poveste cu lămuriri privitoare la lumea Noroacelor:

„Fost-a odată, ca nici odată, un împărat bătrân şi plin de griji, că-şi vedeà zilele sfârşite şi urmaş pe scaun nu-i dăduse Dumnezeu.

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 252 3.

Şi acù, să spun că fusese un om rău, — nu; lacom, ferească Sfântul; şi erà harnic, de treabă şi aşezat la judecată. De tânăr muncise fără curmare în frica Celui-de-sus, aducându-i jertfă de multumire în toate chipurile; a botezat şi-a înzestrat pe săraci, a îngrijit părinteşte pe bolnavi, a miluit pe toţi nemiluiţii, şi de aceea toţi supuşii împărăţiei lui băteau mătănii şi se rugau la icoane:

— Dă-i, Doamne, împăratului nostru, zile, să trăiască în pace, că bun şi creştinesc suflet mai are!

Toată lumea se rugà, toată, fără numai un fecior de babă sărmană.

Baba asta îşi aveà căsuţa ei lângă castelul craiului. Unchesul ei muncise cât trăise, muncise din greu şi îşi agonisise atâta cât îi trebuise babei ca s'o ducă fără dor şi grijă o sumă de ani, şi fără să-şi puie odorul de băiat la vreo treabă.

Băieţaşul crescuse cu toate de-a gata, crescuse repede şi lesne, că unde-i traiul îmbielşugat, ziua sboară iute, dar vai şi amar când banii albi, strânşi pentru zile negre, se isprăvesc, şi când zile tot mai sunt!

Impăratul luase aminte despre toate acestea şi într'o zi îi spuse:

— Buna ziua, flăcăiaşule,—că pe semne erà aşà cam de paisprezece-cincisprezece ani.

— Sărutăm mânile măriei tale!—îi răspunse băiatul.

— Voinic flăcău, nu-i aşà?

— Cu vrerea lui Dumnazeu, voinic, măria ta!

— Dar ce mai munceşti, că nu te prea văd ziua pe afară?

— Dorm, mărite împărate, dorm de dimineaţă şi până în seară şi decuseară până a doua zi dimineaţa, dorm, că n'avuiu nici un noroc pe lume. De tată n'avuiu parte, c'a murit de mult, iar mama, săraca, s'a topit de bătrâneţe. Straiele de pe mine s'au rupt pentrucă n'am noroc şi tot pentru asta îmi mânâncă şi mâţele bucatele din străchini! Nu-i noroc şi pace! De asta dorm toată ziua şi toatà nopticica, şi-mi pare rău că n'a lăsat Dumnezeu câte două dimineţi şi două înserări pe zi, că le-aş dormì pe câte amândouă!

Iar împăratul:

— Vai de tine; flăcăiaşule, vai de zilişoarele tale, că rău te mai chinui! Grea năpaste şi mare nenoroc pe capul tău, băiete!

Impăratul oftă şi plecă în treaba lui, iar cel fecior de babă săracă intră în casă, îşi puse palmele sub cap şi se culcă.

Au mai trecut după asta câtevà săptămâni şi împăratul trecù din nou pe la uşa celui flăcău de vădană. Flăcăul tocmai se trezise şi acum se păleà la soare.

— Hei, ce-ţi mai face *Norocul?* Trezitu-s'a, ori tot îţi doarme?

— Mărite împărate, apoi, cum a fi, cum n'a fi, cine-l ştie! Nici eu nu l-am văzut pe el, nici el pe mine; ştiu atâta că mi-i somn de nu văd înaintea ochilor!

— Apoi, cum văd eu, grele păcate, nepoate; dar mare-i Cel-de-sus, şi s'or isprăvì şi-acestea odată şi odată!

Vorba asta a bătrânului craiu nu-i prea venì puturosului la îndămână, că zise:

— Nu cred, mărite împărate, nu cred!

Impăratul îşi căută de nevoile lui, dar peste trei zile trimise vorbă straşnică celui fecior, să plece ca să-şi caute *Norocul* şi să i-l aducă lui la judecată. I-a dat răvaşe, precum ca să fie îndreptat pe drumuri, şi atâta tot. Erà astfel chip să nu plece? Aşi!

Mult s'a căinat feciorul nostru, mult, dar erà poruncă împărătească şi trebuià să asculte de dânsa; de aceea, cu chiu, cu vai, pornì la drum.

Merse el cât merse, prin locuri pustii pline de fiare sălbatece, şi, mă rog, cine nu osteneşte şi nu se osteneşte la drum? Flăcăul nostru şi-a făcut ciomag bun,—trudă; şi-a făcut încălţăminte din coajă de teiu,—trudă; a fost trecut prin toate prăpăstiile,—trudă; ca să culeagă o poamă cu care să-şi potolească foamea şi setea,—trudă, mă rog. Azi se loveşte de-o muscă, mâne se 'ntâlneşte c'un iepure, poimâni, Doamne fereşte, c'un lup,—câte nu-s prin cele pustiuri,—şi aşà, braţele voinicului nostru încep să se desmorţească, puterile încep să-i crească şi după nouă luni dela plecare, feciorul babei, cel făr' de noroc, sta voios la trântă cu şapte smei de-odată!

Acù, ajunsese într'o pădure fără fund, fără lumină de soare, fără potecă. Jigăniile, forfotind ca diavolii în iad, săriră asupra lui ca să-l doboare, dar el le ucise pe toate. Inainte, şi iar înainte! Şi mergând înainte dă de prăpastia cea adâncă a *bălaurilor* cu cari se iea la luptă. Ce luptă? Pe vieaţă şi pe moarte şi mai multe nu. Şi din tăvăleala aceea se înţelege voinicul nostru c'o

piatră scumpă care să-i lumineze calea prin întunericul și desișul pădurii.

A mai mers ce-a mai mers și-a răsbătut la lumină. La poalele codrului s'a așezat jos ca să se hodinească și să cugete la câte'n lume, toate, la dânsul, la Norocul lui, și mai pe urmă, la rostul celei porunci împărătești.

Ajunse în *câmpul Noroacelor.*

Hm! Da ce-s Noroacele, mă rog?

Apoi, ce să fie? Lume și iarăș lume ca și a noastră, oameni cari se nasc și mor ca și noi, cari trăesc azi cu jale, mâni cu veselie, — *lume, leită-poleită lumea noastră cu cea a Noroacelor.*

Trece prin sate, trece prin mijloc de târguri, și de Norocul lui nu mai dă.

Intr'un târziu, se întâlnește c'un uncheș. Uncheșului, ca tuturora, voinicul îi spune rostul pornirii lui și cu mare bucurie află că se întâlnise tocmai cu *Norocul Împăratului.* Erà bătrân, ca și craiul, dar vedeți, uncheșul muncià și-și agonisià pentru un fecior al lui, care nu preà dăduse semne de hărnicie până mai ieri-alaltaieri.

— Vezi, dragul meu, m'am gândit ca să nu-l las pieritor de foame, — zise uncheșul, — și de asta m'am ostenit într'atâta. Da de-o samă de vreme văd că mai mișcă!

Și mergând așà, donda — donda, ajung la casa uncheșului. Ce casă! Nici nu te mai pricepeai ce de acareturi, de bogăție; binele pământului, tot, tot!

Acolo, voinicul nostru a fost ospătat cum se cade, iar când se pregătì ca să plece, uncheșul îi dădù răvaș către Împărat cu vorbele acestea:

„Și noi om murì, frate dragă, peste câțivà ani, dar copiii noștri, oameni întregi au să rămână pe lume!"

Iar flăcăului îi zise:

— Intoarce-te înapoi și spune frățiorului meu toate câte le-ai văzut. De te-o întrebà că unde ți-i Norocul, grăește-i că l-ai găsit, că-i feciorul meu, că eu sunt bătrân, și că de-o bucată de vreme mi-i drag feciorul ca lumina ochilor.

Și așà feciorul babei purcese 'napoi, cu capul plin de gânduri. Drum lung, drum greu!

A ajuns la castel, și când împăratul îl văzù și auzì celea toate,

a priceput ce se pricepe. Şi începù să-l ispitească, şi-l află schimbat din creştet şi până în tălpi, şi-l socotì fără samăn de vrednic.

Şi l-a făcut fecior, şi s'a pus să-l dăscălească şi să-l poarte pe la toate rosturile împărăţiei, ca să se deştepte încă mai mult. Se bucurà împăratul că se învrednicise Dumnezeu de dânsul şi nu-l lăsase să intre în pământ cu sufletul întristat.

Peste câţi-và ani, craiul a murit, iar în locul lui rămase stăpân feciorul babei de alături.

Şi atâta-i tot!

Povestea asta de bună samă c'adevărat grăeşte. V'o spun şi eu, ca să ştiţi şi dumneavoastră şi s'o aveţi la îndămână. Iar dacă cumvà veţi întâlnì în lume chipuri ca cel fecior de babă săracă şi fără noroc, să le spuneţi cum îi spuneà cel împărat bătrân:

— Culcă-te, băiete, culcă-te, că Norocu-ţi doarme!" (1).

Iată a treia poveste care se aude prin jud. Tecuciu, despre Noroacele celor doi fraţi: unul sărac şi altul bogat.

Au fost odată doi fraţi: unul bogat, putred de bogat, şi celalt sărac lipit pământului; şi amândoi aveau câte un bou stingher.

— Măi frate, zice într'o zi cel nevoiaş,—hai să punem amândoi în plug: tu c'un bou şi eu c'un bou, să ne 'nţelegem şi noi cu cevà.

— Bucuros, măi frate,—îi răspunse fratele bogat. Uite, iea-mi-l pe-al meu tu astăzi, du-te de ară şi mâni m'oiu duce eu la plug; şi pe urmă ne-om rânduì tot aşà, până când s'a 'ncheià aratul.

Invoeala erà bună, n'aveau ce zice; şi treaba mergeà din partea asta fără nici un bănat, nici din partea unuia, nici dintr'a celuilalt, dar, dela o vreme, vorba celuia: tot un bou şi-o beleà: boul fratelui sărac slăbià din zi în zi, văzând cu ochii.

— Apoi, la omul sărac, nici boii nu trag! Dacă-i va merge boului tot aşà, îi aduc într'o zi pielea pe băţ dela câmp. Măi, măi, ce să fie!

Ce să fie? Până una-alta, săracul îşi face socoteală şi se pune la pândă.

— Cine ştie? Poate că frate-meu ară numai cu boul meu, ori poate că nu-i dă demâncare; mai ştii?

Şi cum zice, se şi pune la pândă.

Erà 'ntr'o noapte cu lumină. Pe la mezul nopţii, pe când frate-său dormià, iaca vede un flăcăuaş strenţos călare pe boul lui.

(1) T. Pamfile, *Un tăciune şi-un cărbune*, p. 119 25.

— Măi, cine eşti tu.

— *Norocul lui frate-tău.*

Şi ce faci tu?

Muncesc pentru dânsul, ca să-l las să doarmă.

Dar pe boul meu de ce-ai încălecat.

— Dar pe-al cui să încalec? Incalec pe-al tău, că tot eşti tu sărac şi n'ai nici un noroc!

Cum n'am noroc, rogu-te?

— Ba ai, dar Norocul tău e domn mare şi nu vrea să muncească pentru tine.

— Şi cum aş puteà da ochii cu dânsul?

Uite cum: iea-o pe ici, dă pe dincolo, mergi, mergi şi ai să dai de-o pădure: în mijlocul pădurei ai să vezi *târgul Noroacelor.* Intreabă de Norocul tău şi caută-l unde te-or îndreptà Noroacele altora.

Pleacă săracul, pleacă, merge mult cât merge şi ajunge în pădurea cu târgul Noroacelor. Acolo oameni de fel şi chip: unii dormiau pe drumuri, prin ogrăzi, alţii pe prispe, alţii hodiniau în case, alţii stăteau în castèle mari şi frumoase. Unii munciau, aşà ca să nu-i găsească moartea şezând, degiaba, alţii mai din greu, alţii icniau şi trăgeau cu sapa,—mă rog, feldefel după cum felurită este şi lumea asta a noastră.

Săracul întreabă ba 'ncoace, ba 'ncolo de Norocul lui, şi găsì unul ca să-i arate o curte boerească, înaltă şi mândră. Cum ajunse omul nostru la poartă, începu să strige:

Hai, Noroace,
Noroace!
Ia te dă încoace!

— Doarme boerul, doarme,—îi răspunse o aschidă de slugă. Să vii de-amiază c'atunci se scoală!

Săracul n'avù 'ncotro şi trebuì să mai aştepte, iar pe la prânz, când boierul îl primì să stea cu dânsul de vorbă, înţelese creştinul nostru de ce n'are nici un noroc. Şi-i zice:

— Şezi, hai? nu te dai la muncă pentru mine?

— Nu! Mi-i mai drag să dorm şi să-mi petrec vremea fără nici o treabă!

— Bine, Noroace. Da Norocul lui frate-meu de ce munceşte şi se trudeşte într'atâta pentru frate-meu? De ce nu stă talaghir toată ziua ca tine?

Hei, băete; ce mă 'ntrebi tu acuma, mai poate întrebà şi alţii. Acestea-s tainele lui Dumnezeu şi nici ţie, nici mie, nici nimănui nu i-i dat să le afle!

— Ci taci!

Ce să tac dacă-i aşà!

Bine că aflăiu şi asta. Acù, pentru cât drum făcuiu până la tine, dă-mi şi mie o dăsagă de bani să mă 'nţeleg şi eu cu atâta de pe-aici!

— N'am.

Cum n'ai. Da-mi că-ţi trag o flocăeală, de-ţi merg petecele! —sare flăcăul.

Când a auzit Norocul de-aşà pleaşcă, fugì repede în visterie şi repede se 'ntoarse cu poala antereului plină de bani şi-i umplù dăsaga săracului. Flăcăul îşi iea pe urmă ziua bună şi porneşte să vie acasă, bun bucuros şi cu cât căpătase. Dar vezi, tot nenorocul lui: când să iasă din pădure, iaca îi răsar de-odată nişte hoţi înainte, îi ieau toţi banii, îl bat măr şi-l lasă 'n drum.

Săracul pleacă cum poate spre casă. Merge cât merge şi când ajunge de moşia satului, trage de-adreptul la locul cu grâu, unde nădăjduia să găsească pe Norocul lui frate-său şi să-i tragă de răsbunare o sfântă de bătae soră cu moartea. Şi de ce? Pentru că l-a 'nşelat cu sfatul şi l-a trimis cine ştie 'n ce cetate de nebuni şi de vrăjitori, în loc să-i arăte drumul cel adevărat care duce la Norocul lui.

Iată îl şi 'ntâlneşte.

— Ce faci, Noroace?

— Iaca muncesc pentru frate-tău.

Păi cum de-ai îndrăznit tu să mă 'nşeli pe mine şi să mă trimeţi la dracu'n praznic?

Cela: că nu, că hâr, că mâr,—a trebuit să stea Norocul lui frate-său toată noaptea de vorbă cu cel sărac, să-l încânte, să-l descânte şi să-i spue cum stau lucrurile pe lumea asta. Şi până a doua zi în ziuă, a fi priceput săracul, n'a fi priceput, nu ştiu. Ştiu atâta că la urmă tot el şi-a zis:

— Atunci dacă-l aşà, munceşte şi pentru mine.

— Pentru tine munceşte tu, că altcinevà nu are cine.

Dar cum să muncesc dacă n'am noroc?

Vezi, asta nu ţi-aş puteà-o spune. Dar dacă vrei, iaca tăiem oleacă din norocul lui frate-tău. Du-te 'n pădure şi taie mlădiţi

şi tufani, lasă-i să se usuce, fă-i porcan şi păstrează-i pentru la anul. Te-or râde alţii, tu taie mereu, că la anul are să fie secetă mare, de-or murì vitele de foame din partea nutreţului; şi atunci tot omul va venì la tine cu banul legat cu nouă aţe, să-şi cumpere râsul din astă vară! (1).

In a patra poveste vedem lupta dintre *Noroace*.

„Erau odată doi boieri, fraţi buni, şi fraţi într'un noroc mare şi frumos, — şi amândoi o duceau de când binele. Trăiau în bună pace şi înţelegere, ba încă fiecăruia din ei îi creşteà inima văzând că şi fratele său are atâta îndestulare.

Dela o vreme însă, pe fratele cel mai mare îl muşcă de inimă şarpele trufiei, şi vru să întreacă în bogăţie pe cel mai mic. Dar ori cât se frământà el, nu erà chip să-l rămână, pentru că *Norocul* lui erà tot aşà de mare ca al celuilalt.

Pe când se *învinciau* mai amarnic, numai iacătă undevà, pe câmp, se întâlnesç şi *Noroacele* lor şi se ieau la bătae. Norocul celui mai mare, care simţià ce-i în inima stăpânulul său, s'a luptat mai duşmăneşte şi l-a omorît pe-al celui mai mic; pe urmă l-a luat în spate şi l-a dus de l-a îngropat.

Atunci, ca prin minune, a început a se risipì averea celui mai mic, şi în scurtă vreme a sărăcit de n'aveà, vorba ceea, nici cenuşă în vatră.

Fratele mai mare s'a bucurat pe de-o parte, dar pe de alta, făcându-i-se milă, l-a dăruit cu doi boi şi o vacă. Istalalt a primit cu bucurie darul şi plângând, i-a mulţămit, că el erà bun la inimă şi nici nu ştià ce se întâmplase cu Norocul lui. Da să nu zici dumneata: cum i-a luat în primire, şi boi şi vacă, au pierit ca trăsniţi! Vezi că *Norocul lui murise*, şi acù, unde erà chip să se mai ţie cevà de dânsul!

Fratele mai mare, în loc să-l ieie atunci pe lângă el şi să-l cate ca pe un frate ce-i erà, l-a tocmit slugă şi l-a trimis la moşie, la nişte hambare şi coşere. Acolo trăià el într'un bordeiu păcătos, ziua muncind pe câmp de-avalma cu ceilalţi oameni, iar noaptea având ochii în patru să nu se fure cevà, după cum îi hotărîse frate-său.

---

(1) Auzită dela fratele dascalului Dumitrache din cătunul Vizureşti, com. Buciumeni, jud. Tesuciu.

Odată, cum veghià el pe lan, în puterea nopţii, numai ce ĭ se pare că aude glas. Se pune la pândă, ascultă......, şi iacată zăreşte printre clăi o *arătare* şi aude lămurit o gură de om ocărând şi suduind, că de ce nu seceră oamenii bine, şi nu strâng spicele! Omul nostru se sprintenì strângând cu amândouă mânile bâta ce aveà cu el, şi sărind iute, se proţăpì înaintea mătăhălii:

— Stăi, că dau! Cine eşti?

Mătăhala rămase nemişcată, fără să răspundă.

— Cine eşti?

Acù, nu mai sămănà a om; parcă erà de piatră. Tocmai după a treia întrebare, când aproape s'o lovească, zise:

— Nu da; *sunt Norocul lui frăţine-tău!*

Omul rămase ca prostit.

— Tu eşti Norocul? Şi ce umbli pe aici?

— Ehei; dacă n'aş fi eu, crezi că aţi aveà vreun spor?

Omulul i se făcù lumină în minte.

Da Norocul meu unde-i?

Că-i câr, că-i mâr, că:

- Nu ştiu!

— Pe cine vrai să chiorăşti? Dacă eşti Norocul lui frate-meu, trebue să ştii unde-i şi-al meu! Spune mai iute, dacă vrei să scapi cu zile.

Neavând încotro, a spus drept ca s'au bătut şi l-a omorît.

Atâta i-a trebuit omului, că l-a şi înhăţat şi a început a-l târnuì printre clăi şi a-l îmblătì cu *hudumacul.*

— Vra să zică, din pricina ta mă chinuesc eu?

— Nu mă omorî, că sărăceşte frate-tău şi nu foloseşti nimica. Ascultă ce-ţi spun. *Norocul tău n'a murit de tot;* e îngropat chiar sub bordeiul în care stai. Du-te şi sapă acolo, că ai să găsăşti trei căzi (tocitori) de bani. Atunci Norocul tău are să învie, are să se întâlnească cu mine ca să ne batem din nou, în luptă dreaptă, şi dacă m'a dovedì, nu mai trag nădejde de iertare, iar de nu, cum va hotărî Cel-de-sus!

După ce Norocul s'a legat prin straşnic jurământ că are să steie, să se întâlnească tot în noaptea asta cu celalat Noroc, omul s'a dus să facă cum l-a învăţat.

S'apucă el de stricat bordeiul, şi de săpat, şi îndată, numai dă de margenea unei căzi, pe care desvălind-o puţin, i se luă ochii de strălucirea aurului ce erà într'însa. După îndoitura gardinii se cunoşteà ce amarnic de mare trebue să fie cada cu bani. Săpând înainte, dă şi de a doua cadă, iar când începe să desvălească şi margenea celei de a treia, numai iacătă iesă, trăgând greu din pământ şi Norocul lui şi-i stă drept în faţă.

— Stăpâne greu somn am dormit!

— Păi, unde-am ştiut eu că-mi eşti aşà de-aproape, zice omul zăpăcit de bucurie.

— Eu am văzut în vis tot ce s'a petrecut,—răspunde Norocul,— şi ştiu cum aţi hotărît cu cânele de Noroc al lui frăţâne-tău!

Atâta a apucat să zică şi s'a făcut nevăzut.

S'a luptat din nou, cele două Noroace, luptă cumplită dar dreaptă, pentru că acù mânia fratelui chinuit şi cu dreptatea călcată ajunsese şi poate că întrecuse în mărime răutatea fratelui mai mare. Acù *Norocul* fratelui mai mic a omorît de tot pe Norocul celuilalt frate. Şi acesta cum s'a trezit a doua zi, a simţit, a cunoscut că nu-i a bine. Vitele au început să-i moară, clăile şi hambarele i-au ars, banii nu se ştie ce s'au făcut. Rămăsese numai moşia goală, şi când voià s'o vândă şi pe asta, ca să plătească nişte datorii, cari mai înainte vreme nu se băgau în samă, numai vine frate-său mai mic:

— Nu vinde moşia; las'o între noi!

Fratelui mai mare, cât erà de amărît, dar i-a venit a râde, când a văzut ce zice istalalt, care venise, tot cum erà, flenduros şi jerpelit.

— Da cu ce s'o purtăm? Cu surcele?

— De bani te plângi?—zice fratele mai mic; am eu bani; haide să-ţi arăt!

S'a dus la cele trei căzi cu galbeni, i-a arătat şi i-a istorisit după aceea întâmplările din noaptea trecută, cu cele două Noroace, după care, fratele mai mare a văzut lămurit toată prăpastia ce s'a deschis pentru el de azi înainte şi a zis:

— Ce tovărăşie să mai facem, măi frate, dacă *mi-a murit Norocul!* Bătaia lui Dumnezeu! Trecem moşia pe numele tău; îi plătì şi datoriile cari mai sunt şi poart'o singur, sănătos, iar eu rămân ce-ai fost tu, că alt chip nu-i!

Au făcut aşà, şi fratele mai mic a rămas boer în locul celuilalt, pe toată vieaţa lui (1).

Această povestire vasluiană se aude şi prin jud. Dolj în următorul cuprins mai pe scurt:

„Au fost o dată doi fraţi: unul ci-că erà bogat şi unul sărac. Al sărac, într'o zi, a fost la secerat la ăl bogat. Când a plecat dela loc, a uitat secerea acolo. S'a dus îndărăt la loc să găsească secerea şi acolo a găsit un băiat desculţ, amărît ca vai de el care luà spice din locul ălui sărac şi duceà în locul ălui bogat. A pus mâna pe el şi l-a luat la bătaie, şi-l întrebà de ce luà spice dela locul ălui sărac şi duceà la al ălui bogat?

Copilul, neavând încotro, a început să spue că el e *Norocul* ălui bogat, şi că aşà îşi serveşte stăpânul.

— Apoi, spune-mi: *Norocul* meu unde e, de eu sunt sărac şi nu pot să mă arânesc?

Norocul tău e boier; umblă cu trăsura!

Apoi, ce să-i fac, cum să-l prind?

— Bine,—zise el atunci,—o să vină el în sat, când o fi nişte lume adunată; atunci să pui mâna pe el şi să-l ieai la bătăi, să spui la lume să fugă, că ăla e norocul tău.

N'a trecut mult şi Norocul lui a şi vinit. A pus mâna pe el l-a luat la bătaie şi a început să-l întrebe, de ce el nu se poate arânì?

Şi unde mi s'a început să se roage:

— Lasă-mă, că eu sunt Norocul tău!

Să mergi în cutare loc, să scoţi un cazan cu bani!

Nu merg, eu ; să te duci tu, dacă eşti Norocul meu, să-l scoţi şi să-l aduci acasă!

Şi iarăş dă-i şi dă-i!

Văzând Norocul că n'are încotro, a căutat unelte de săpat, s'a dus, a scos cazanul şi i l-a adus. De aici încolo a pornit şi s'a făcut şi fratele ăsta bogat iar Norocul boierul, a 'nceput a sărăcì" (2).

O astfel de povestire o au şi *Bulgarii* (3).

---

(1) *Ion Creangă,* II, p. 85—87.

(2) *Şezătoarea,* VII, p. 198- 9.

(3) Ad. Strausz, *Die Bulgaren,* Leipzig 1898, p. 243 şi urm., cf. *Revue des traditions populaires,* XXIX, p. 106.

A cincea povestire ne vorbeşte despre o fată fără noroc, care merge şi şi-l află într'o *scorbură a Noroacelor*. Dela Norocul ei, fata iea *floarea Norocului* (1).

Fiind hotărît de soartă, Ursitoare, Noroc ori Dumnezeu, *norocirea*, partea sau scrisul omului, rămâne nestrămutat. Prin urmare, spre mângâierea celor fără de noroc, se poate spune pentru dânşii:

Când s'au împărţit *noroacele*,
Eram pe câmp cu vacile;
Iar când s'a împărţit *norocul*,
Păziam pe coastă porcul!

Sau, fără teamă de păcat, se poate amenină:

Hai, Noroc, Noroc, Noroc,
De te-aş prinde la un loc,
Să-ţi pun paie, să-ţi dau foc!

In această privinţă iată o frumoasă povestire moldovenească:

„Aproape de moarte, un părinte cheamă la patul său pe singurii lui doi copii ce-i aveà şi le zise:

— Dragii tatei, eu simt că mor, dar voi, după moartea mea, să luaţi tot pământul, cu casă, vite, pluguri şi să le împărţiţi drept în două, şi pe urmă puneţi-vă singuri şi munciţi, căci eu am presimţire că muncind cu cinste şi osteneală, veţi câştigà înzecit şi însutit decât v'am lăsat eu, şi pe urmă veţi fi fericiţi şi voi şi cei cari se vor aflà împrejurul casei voastre!

După moartea bătrânului, băieţii făcură întocmai cum le zise tatăl lor, măsurară pământul şi împărţiră toată averea aşà ca să nu deie de bănuit la nici unul, măcar cât un capăt de aţă, şi se puseră la treabă.

Dar, Norocul nu merge deopotrivă la toţi oamenii. Fraţii, deşi aveau pământul alături unul de altul, unuia însă îi mergeà ca din apă, iar altuia ca din piatră.

Se necăjì fratele cel mai mic un an, doi, cinci, şi văzând că prăpădeşte necontenit şi sărăceşte, desnădăjduit, într'o zi vine la fratele cel mai mare, care erà foatre bogat şi-i mergeà cât se poate de bine şi-i zise:

— Dragă frate, eu nu pricep ce-i cu mine; nici eu nu sunt leneş, şi eu sunt cinstit, şi drept cu toată lumea ca şi tine, însă mie nu-mi merge de loc cu pământul şi averea rămasă moşte-

nire dela tata. Tot ce samăn, se usucă sau nu iesă. Vitele îmi mor ba de dălac, ba de brâncă, ba dă strechia în ele şi apucă peste deaiuri, de le găsesc moarte prin râpi. Precum vezi, dăunăzi mi-a ars casa şi eu veşnic sunt supărat, necăjit şi parcă necontenit îs tot bolnav. Ştii ce, frate? Eu îţi vând ţie partea mea de moştenire, şi cât mi-i da, cu banii aceia îmi ieau lumea în cap şi mă duc în altă parte, *că poate schimbându-mi locul, mi se va schimbà şi Norocul.*

Fratele cel mai mare îl mângâià ; cătà să-l împuternicească cu vorbe bune, dar văzând că toate sunt în zădar, şi el erà hotărît cu ori ce chip să fugă departe de locurile acelea, îi cumpără pământul cu toate câte erau pe dânsul.

Atunci fratele cel mic, primindu-şi banii, îşi luă rămas bun dela fratele cel mare, pe care îl lăsă fericit, şi plecă.

Se duse el cât se duse, mai pe dealuri, mai pe văi, până ce iacă într'un târziu ajunse la capătul unei păduri. Acolo îi ieşì un bătrân înainte. Portul şi căutătura acelui om i se părură lui foarte ciudate. El, ca mai tânăr, îi dădù buna ziua, şi intrând în vorbă, începù să i se destăinuească de soarta lui.

Bătrânul îi zise:

— Făcăule, apucă pe cărarea asta tot înainte prin pădure. La capăt ai să vezi un munte: în vârful muntelui ai să vezi un palat. *Acolo e locuinţa Soartei.* Intră înlăuntru, dar de ceeace vei vedeà şi auzì, nici să te miri, nici să vorbeşti, la toate să rămâi surd şi mut. Acolo vei sta trei zile, şi pe urmă veì puteà vorbì. Şi aşà ai să afli care ţi-i soarta ta pe lume.

Ajungând el în vârful muntelui, văzù de odată un palat ce-i apuneà ochii de frumos şi strălucitor ce erà. Se suie de-adreptul pe scări cari erau frumos împodobite şi acoperite numai cu covoare scumpe, intră el înlăuntru, deschide o uşă, două, trei,—nu vede pe nimeni, dar de loc pe nimeni; odăile însă, din ce în ce erau mai frumoase, şi mai minunat îmbrăcate. In sfârşit deschide el până la a noua odaie.

Acolo vede pe un pat de aur, frumos împodobit, o femeie tânără ce şedeà cu cotul sub cap, îmbrăcată numai cu pietre scumpe şi brilante. El se uità lung la dânsa, fără a se mirà, nu zise nimica şi nu făcù vreun semn, ci punându-se pe un scaun, şezù lângă dânsa.

Amândoi stătură așà cam jumătate de ceas. La urmă ea se sculă repede, se uită drept în ochii lui și îl întrebă că ce caută acolo și cum a îndrăznit să intre așà, tamnisam în palatul ei, fără nici un binecuvintează. El la toate amenințările, la toate zâmbetele, la toate marafeturile ce-i făceà, nu-i răspundeà nimic, dar nimic!

Văzând frumoasa femee că nu poate să-l înduplece ca să vorbească, începù a-i arătà toate bogățiile palatului, a-l purtà prin toate părțile, că doará s'ar minunà măcar; dar omul nostru se ținеà tare la toate câte îi arătà și la cele ce vedeà, așà că parcă erà ca de ghiață.

Venì ceasul prânzului; o masă ca din povești se puse singură, încărcată cu tot felul de bucate, cari de cari mai alese, mai bune și mai gustoase, de credeai că-i masă de împărat, împodobită cu tacâmuri de aur, mănunchiuri de flori, și cu vinurile cele mai alese. El se puse, coleà, tacticos la masă, mânâncă bine, băù și mai bine, dar de nimic nu se miră, nici nu vorbi un cuvânt.

Acea tânără femeie se învârtìa împrejurul lui ca titirezul, făcându-i feldefel de întrebări, feldefel de schime și întorsături, că doar ar zice vreo vorbă. Intr'un ceas se îmbrăcă în o sută de rochii, cari de cari mai mândre și mai strălucitoare, dar el tăcù și nici că se miră.

Venì noaptea, și ca din pământ, ieșì un pat împodobit numai cu mătăsuri și catifele; el se desbrăcă frumușel și culcându-se, începù să-i tragă la aghioase.

Intr'un târziu, cinevà bătu la fereastă. Femeia cea tânără întrebă cine-i? De afară îi vorbì acela, care va fi fost, așà:

S'a născut un copil!

Femeia din lăuntru îi răspunse că:

— *Atâta am, atâta dau!*

Și pe urmă, acel cinevà s'a făcut nevăzut.

Omul nu înțelese de loc acele vorbe tăinuite, dar nici că întrebă.

Nu trecù multă vreme la mijloc și bătù un altul la fereastă. Atunci au urmat între femeie și acel de-afară aceleași vorbe ca și cu cel dintâiu.

A doua zi, când se trezì omul din somn, făcù ochii roată prin

casă, şi ce să vezi? Nu mai era palatul cela plin de podoabe şi frumuseţi; el se prefăcuse într'o casă mare, gospodărească, cu un pat de lemn curăţel, dar sărăcuţ, şi în casă, lucruşoare, aşà, cam cum se găsesc şi pe la mahalalele noastre de prin Tătăraşi sau Ciurchi. Acea femeie îmbrăcată gospodăreşte, îmbrobodită cu un testemel curat, dar cam ponosit, cu caţaveică şi fustă bunişoară şi nu prea! Ea erà mai grosolană, nu aşà frumoasă ca cea dintâi care parcă era o împărătească, dar erà harnică şi îi trăgeà dintr'o furcă de credeai că sfârâie pământul.

Cum îl văzù pe dânsul, îl întrebă cum a dormit. El nu răspunse nimic.

Se puse masa, care erà pregătită din vreo două feluri de bucate, mâncă cum putù, mai umblă cât mai umblă şi seara se puse în pat şi se acoperì cu un oghelaş cam de mâna a doua.

Nu apucă a închide bine ochii, când cinevà bătù la fereastă. Femeiea din lăuntru îl întreabă ce voeşte?

— *S'a născut un copil,*—îi răspunse de afară.

— *Atâta am, atâta dau!*—îi răspunse femeia din lăuntru.

Şi îndată acel cinevà se lăcu nevăzut.

Peste puţin venì un altul şi pe urmă altul şi tot aşà, poate peste o sută au venit în noaptea aceea la fereastă, şi tot asemeni vorbe s'au petrecut între dânşii.

Omul nostru nu dormise toată noaptea de vuet, ci ascultà; şi nu zise o vorbă.

Dimineaţa, când se sculă din pat, se uită împrejur şi se văzù într'un bordeiu sărac de tot; patul se făcù nevăzut şi el rămase pe o rogojină ruptă ferfeniţe; un ţol şi câtevà lencuţi prin bordeiu erau toată averea. Femeia cea tânără îmbătrânise şi se istovise cu totul; erà îmbrăcată sdrenţuros şi de abià se mişcà de bolnavă. Sărăcie mare în toate păţile.

Ei mâncară nişte ceapă cu mămăligă, băură o ulcică de apă rece, şi ziua trecù ca prin vrajă.

Noaptea venì la casa acelei femei atâta lume, câtă frunză şi iarbă, şi care de care băteà mai cu putere la fereasta ei, ca să se depărteze pe urmă cu răspunsul cunoscut la întrebările făcute: „s'a născut un copil!“ şi „atâta am, atâta dau!“

A treia zi, când se sculară ei, femeia îl cheamă la dânsa şi îi zise:

— Dragul meu, acum poţi să vorbeşti cu mine; ştiu că bătrânul,—*Norocul,*—care te-a îndreptat la casa mea, ţi-a spus să nu vorbeşti trei zile. De acuma să faci aşà cum te-oiu învăţà eu. Pe mine mă chiamă *Soarta omului.* Tu ai văzut în ziua întâia podoabele şi bogăţiile de cari eram încunjurată şi ai auzit peste noapte cum au bătut doi la fereasta mea. Aceia erau noii născuţi pe lume, cari îmi făceau cunoscut aceasta, ca să le hărăzesc ce trebue la naştere, şi, se înţelege, le-am răspuns că le dam ceeace aveam. Bogăţie şi mărire aveam,—bogăţie şi mărire le-am dat. A doua zi ai văzut că eram mai săracă, şi la toţi acei peste o sută cari s'au născut în acea noapte şi au bătut la fereasta casii mele, le-am răspuns şi lor că le dau ceeace am. Muncă şi cinste aveam,—muncă şi cinste le-am dat. A treia zi ai văzut că sărăcisem cu totul, şi boala mă gătià. In noaptea aceea au venit peste o mie la fereastă: eu le-am dat ceeace aveam, adică sărăcie şi boală.

Apoi să ştii, măi omule, că tu eşti născut în ziua a treia, iar fratele tău e născut în ziua întâia. Şi orice-i face şi de orice te vei apucà, tot sărac ai să rămâi. Du-te dar şi te lipeşte pe lângă fratele tău care s'a născut cu noroc, slujeşte-l, munceşte-i cu credinţă, fii cinstit şi vei trăi pe lângă dânsul pună te vei stânge!" (1).

In înţelepciunea sa, Românul a aşezat pe lângă noroc,—norocire, aşezământul Norocului,—un alt cuvânt, pe care l-am puteà foarte bine botezà „noroc de Noroc", care arată că cel dintâiu poate fi cu adevărat folosit cum se cade. Acest cuvânt este *Partea,* care de multe ori înlocueşte cu totul *Norocul* şi care, ca şi Norocul, se personifică în unele povestiri ale poporului.

Alte ori, Norocul se împerechează cu *Mintea.*

Proverbul zice:

> Fă-mă, Doamne, cu Noroc,
> Şi măcar m'aruncă'n foc!

dar alte ori se strigă:

> Dacă nu-i *Noroc* şi *Parte,*
> Geaba te mai scoli din noapte!

---

(1) I. I. Ionescu, *Poveşti, anecdote,* ş. a., Iaşi 1915, p. 63 s.

Iată o povestire în care *Norocul* vine singur, când „Norocul e orb".

„Ci-că a fost o dată un om sărac şi nevoiaş de nu mai aveà asămănare. Orice făceà el, orice dregeà, nu-i mergeà de loc, par'că erà un făcut.

Văzând omul că nu mai scăpà de sărăcie, se hotărî să-şi iea lumea în cap, şi pleacă să caute pe *Dumnezeu*, ca să-l întrebe ce gând are cu dânsul.

Mergând el pe drum, iaca şi Dumnezeu cu *Sf. Petru*, cari plecaseră prin *a* lume, dar omul nostru nu-i cunoşteà.

Dumnezeu zise atunci:

— Uite, mă Petre: vezi omul acela? Pe noi ne cată. Este sărac, sărac topit, şi a plecat să ne ceară să-i dăm şi lui *noroc*.

Sf. Petru răspunse:

— Bine, Doamne, de ce nu-i dai şi lui noroc ca la alţii, să se îmbogăţească?

— Ei, Petre, i-am dat eu, dar el nu ştie să se folosească de noroc.

— Cum aşà, Doamne? Eu nu înţeleg.

— Uite Petre, zise Dumnezeu: iea tu punga cu bani şi du-te şi pune-o pe podul acela pe care are să treacă omul nostru.

Sf. Petru făcù aşà cum îi spuse Dumnezeu.

Când săracul ajunse aproape de pod, se gândì în sine:

Ia să închid eu ochii, să văd: aş puteà trece dacă aş fi orb ?

Inchise ochii şi trecù podul, fără să se împiedice măcar de pungă.

Puţin după aceasta iată că vine pe urma lui şi un orb. Orbul aveà o cârjă în mână cu care cercetà drumul, apipăind înainte, şi când ajunse pe pod, cârja i se împiedecă de pungă, el o simţì, s'aplecă şi o ridică de jos, văzându-şi apoi pe drum.

Ei, vezi, Petre?—zise Dumnezeu; pricepi acum cum fugì singur de norocul ce i-l dau eu ?

Pricep, Doamne; lasă-l tot cum este, că ori el e orb, ori Norocul.

Astfel a rămas vorba: *„Norocul e orb"*. „De va fi Norocu-ţi pe urmă, dormi, dacă eşti norocos, şi el te va ajunge; iar de va fi

înainte-ţi, el te va aşteptà. Cel fără noroc, orice ar face, orice ar drege, nu va da ochii cu Norocul!" (1).

Una din multele variante ale acestei povestiri sună în următoarea cuprindere:

„Pe când *Dumnezeu* umblà cu *Sf. Petru* pe pământ, s'au întâlnit cu un om la care găzduiseră ei în mai multe rânduri. Acel om erà *om fără noroc*,—asta o ştia Dumnezeu ca un a-toate-ştiutor ce este.

Dumnezeu zise către Sf. Petru:

— Petre, vezi pe acel om?

— Văz, Doamne,—zise toavărăşul său. Acesta este omul care ne-a primit în mai multe rânduri în casa sa.

— Aşà este,—zise Dumnezeu; el este un om fără noroc!

— Cum, Doamne?—zise atunci Petru. Tu ştii aceasta şi nu voeşti să-i ajuţi, şi el de atâtea ori a făcut bine cu noi, primindu-ne în casa sa. Oare nu ar fi bine ca să-i dai o pungă cu bani?

— Bine,—zise atunci Dumnezeu tovarăşului său; însă el tot nu va vedeà ca s'o iea!

Aşà se şi întâmplă. Dumnezeu, trecând peste pod, puse la mijlocul podului o pungă plină cu bani, pentru ca trecând omul pe acolo, să o iea. Dar ce să vezi? Omul fără noroc, tot fără noroc! Când intră pe pod, cum erà cam strâmt, închide ochii pentru ca să cerce dacă poate trece podul cu ochii închişi, şi astfel trecù pe lângă pungă, fără a o vedeà! (2).

Prin urmare, împotriva Norocului nici Dumnezeu nu are putere!

Varianta acestei povestiri, pentru jud. Ialomiţa, sună astfel:

„Au fost odată doi fraţi cari nu se potriviau la noroc. Partea care le rămăsese dela părinţi, unul din ei a înmulţit-o,—ba încă făcuse moşii,—şi ălălalt nu putea să lege două într'un teiu.

(1) *Luceafărul satelor*, I, Piteşti 1910, no. 5 7. Variantă şi în *Şezătoarea*, IX, p. 27: „...Tocmai când ajunge la capul podului, care de altfel erà hăt lung, ce-şi face el răfueala în capul lui: închide ochii şi trece puşcă dincolo. A cercat şi el să vadă de-a puteà trece podul cu ochii închişi, şi n'a dat greş, da a dat şi pe-alături de burduful de bani. In urma lui, altul, cu ochii Norocului deschişi, a dat peste bani şi i-a luat. „*Geaba are omul parte, dacă n'are noroc*"!

(2) *Şezătoarea*, III, p. 56.

Cel bogat văzând cât noroc căzuse pe bietul frate-său, merge la un pod şi pune la un capăt de pod o pungă mare cu bani, ca să vază dacă are fratele lui noroc s'o găsească, iar el s'a ascuns sub pod.

Când vine cela, zice:

— Mă, da eu de când m'am pomenit, podul acesta a fost pe moşia lui tata, şi niciodată nu l-am trecut cu ochii închişi; ia să-l trec acum cu ochii închişi!

Şi trecù cu ochii închişi pe pod şi nu văzù punga cu bani.

Fratele lui, când aude vorbele astea, l-a lăsat în plata sfântului, că dânsul se căsnise să-l pricopsească!

Cine n'are noroc, n'are,
De când naşte, până moare! (1).

Iată o povestire a fericitei împerecheri dintre *Noroc* şi *Parte*:

„*Norocu-i* noroc şi *Partea*, parte. C'o duce omul bine, când ori Norocul, ori Partea îi păzeşte oala pe vatră, nu mai rămâne vorbă, dar mai bine-i când şi Norocul şi Partea stau pe lângă om şi nu-l mai slăbesc cu dragostea.

Un pescar se nevoià din greu să-şi scoată cele pentru casa lui, dar de dat înainte, ca racul!

Stăteà într'o zi pe malul apei cu năpatca, când iaca vine unul şi-i zice:

— Buna ziua şi *'ntr'un noroc!*

— Mulţumesc dumitale!

— Da ce faci aici?

Păi, iaca mă trudesc şi eu să prind câte-un chitic de peşte!

Bună treabă; dar de ce, mă rog, nu-ţi cumperi din târg?

— Pentru că-s sărac!

— Şi de ce eşti sărac?

— Petru că n'am noroc!

— Cum n'ai noroc. Iaca eu îs *Norocul* tău. Na-ţi galbenii aceştia şi păstrează-i!

Norocul a plecat, şi pescarul, ce socoteşte el? Pune galbenii în mămăliga cu care momià peştii la năpatcă, vâră năpatca în

---

(1) Candrea, Densuşeanu, şi Speranţa, *Graiul nostru*, I, p. 210.

apă, vine un peşte mare, înhaţă mămăliga cu galbenii şi drumul! Aşà, iaca pe pescar din nou sărac.

Nu trece mult după asta şi iaca pescarul nostru din nou pe malul apei la prins peşte, şi iaca un om strein că intră în vorbă cu el.

— *Noroc* să dea Dumnezeu! — zice străinul.

Noroc am avut, dar pe semne că n'am avut *parte!*

Păi, iaca, eu-s *Partea* ta!

— Să-ţi dea Dumnezeu zile, dacă este aşà!

Şi până să plece streinul, pică în năpatca săracului un peşte greu. L-a prins omul, l-a spintecat şi a găsit într'nsul punga cu galbenii dăruită de *Noroc*.

Străinul a plecat în drumul lui iar pescarul şi-a strâns ce aveà şi a luat-o plin de gânduri spre casă (1).

Iată acum o povestire în care Norocul se întregeşte prin *Minte:*

„Erà un văcar. Şi văcarul acesta o duceà pe unde mai bine, pe unde mai rău, dar *se chemà* că nu ducea nici o grijă. Dar de la o vreme, *Norocul şi cu Mintea lui începură a se ciondănì.* Norocul, nu, că el e mai mare, şi Mintea tot aşà.

Azi aşà, mâni aşa, Mintea, dacă văzù că Norocul tot o bate la cap, se dădù jos din scaun şi-l lăsă pe dânsul să fie mai mare peste văcar, să vadă ce *pricopseală* are să facă.

Acù, văcarului îi mergeau toate în plin, — vorba ceea: unde puneà dânsul mâna, puneà şi Dumnezeu mila.

In scurtă vreme, văcarul nostru ajunse bogat, în cât nu mai erà nimeni ca dânsul în împărăţia aceea, afară doar de împăratul. Şi văcarul nostru, acum, dacă-i dădeà mâna, se duse la împărat, şi-i cerù fata de nevastă.

Impăratul i-o dădù. Se fac pregătiri peste pregătiri, mă rog ca la nuntă împărătească. Vine şi vremea cununiei. Toată lumea se îngrămădise în biserică să-şi apuce locuri mai bune şi aşteptà să vină mirii.

Numai iaca şi ginerele împăratului, — văcarul nostru, — veniă cu mireasa. Cum intră în biserică chiuì odată:

— Ho, ne-a-nea, vacă!

---

(1) Spusă de d-l L. Holintiriu. com. Ţepu, jud. Tecuciu.

Toţi încremeniră. Iar *Norocul,* văzând că a stricat-o rău, se dă dù jos, încetişor, de unde se cocoţase, şi se rugă de *Minte:*

— Vin tot tu, unde-ai mai fost, căci tu eşti mai mare!

Iar *Mintea* se suì în scaun, şi mirele grăì:

— Aşà vă trebue, căci, sunt eu văcar şi dumnevoastră vite, de nu-mi eşiţi întru întâmpinare?

Toţi îi dădură dreptate, căci cum se făcuse, nu-i ieşiseră nimeni întru întâmpinare şi deci aveà mirele dreptul să-i batjocorească.

Şi iacă aşà a dres Mintea ce-a stricat Norocul, iar de atunci şi până astăzi Mintea-i mai mare la om, căci ea-i mai de folos" (1).

Şi Macedo-Românii au asemenea povestiri. Una se încheie astfel: *Tiha*-i bună (Norocul e bun), ma fără minti, doĭ paraţĭ nu faţi (dar fără minte, două parale nu face) (2).

Nevăzut, câte odată, *Norocul* vine şi la casa omului: aceasta se cunoaşte, căci atunci scârţie uşa dimineaţa (3).

Norocul vine după alţii, la casa omului atunci, când *uşa* se deschide singură (4), dimineaţa (5).

Alte ori vine la cel care îi întinde masa; aceasta se întâmplă la lăsatul secului de postul Paştilor, când se crede că nu este bine să se strângă masa, ci să se lase aşà,—bucate şi vin,—că să poate mâncà Norocul peste noapte (6).

Se înţelege, fiecare om doreşte să-şi afle *norocirea* lui, darurile cu cari Norocul l-a împodobit în vieaţă, ceeace-i tot una de multe ori cu soarta ce-i este hărăzită dela naşterea lui. Pentru aflarea acestei taine, se cunosc mai multe mijloace.

Mai norocoşi ca alţii vor fi cei ce se nasc pe vreme bună, dimineaţa, Duminica, Lunia, şi cei ce postesc această zi; de asemeni cei ce postesc Vinerile,—pentru fete,—sau Ajunul Crăciunului.

Norocos e copilul care se naşte cu *căiţă* sau *cămeşă,* un fel de peliţă.

---

(1) *Ion Creangă,* II, p. 267 8. Variantă şi în II, p. 334.
(2) P. Papahagi, *Basme aromâne,* p. 96 9.
(3) *Şezătoarea,* V, p. 45.
(4) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(5) Gorovei, *Credinţi,* p. 233.
(6) *Ibidem,* p. 232.

Cel ce vede în noaptea Ajunului deschizându-se *cerul;*

Celui căruia îi plouă la *nuntă;*

Cel care are mai multe cuiburi de *rândunele, lăstuni* sau cuiburi de *cocostârci* la casă;

Cel căruia îi iesă *păr* alb prea de timpuriu;

Cel ce are *pecingeni;*

Cel ce are pe cap un fel de *bube* roşii-gălbui;

Cel ce are doi colaci în creştetul capului, adică *părul* răsucit în două părţi, în chip de cruce;

Cel ce poate aflà o frunză de *tr foiu* cu patru sau mai multe frunzişoare;

Cel ce se trezeşte dimineaţa cu faţa în sus, sau doarme cu mânile peste cap (1).

In seara de Sf. Vasile se pun afară, pe prichiciul ferestii, atâtea coji de *ceapă* menite pe numele celor din casă, câţi inşi sunt în casă. In fiecare coajă de ceapă se pune câte puţină *sare* şi aşà se lasă până a doua zi, când se caută ca să se vadă în care coajă este mai multă apă sau în care s'a umezit sarea mai mult, pentru ca să se vadă astfel cine va aveà mai mult noroc peste an.

Alţii pun tot atunci „linguri pline cu apă într'o tavă cu tăvile şi a cui o fi seacă, n'are noroc *(sic)* (2).

Se opreşte în ziua de Paşti un *ou roş*, se acopere cu o făşie de ceară pe la mijloc, ca să se poată legà, şi apoi se atârnă în cuiu, în casă, şi la un an, la celalt Paşti, se sparge; dacă se găseşte cu viermi, cel ce l-a pus va fi om norocos: dacă nu va aveà viermi, va fi fără noroc. Alţii păstrează oul acesta 40 de zile şi dacă în acest răstimp nu se împuţeşte, e semn că cel ce l-a păstrat este norocos (3).

Spre Sf. Andreiu se măsoară bine nouă ceşcuţi de apă, după care se toarnă toate într'o strachină aşezată sub icoană. Acolo se lasă strachina toată noaptea, şi a doua zi se măsoară din nou apa din strachină. De va fi mai multă decât s'a pus, „măcar cu

(1) Gorovei, *Credinţi*, p. 231 7.
(2) *Şezătoarea*, III, p. 122.
(3) *Ibidem*, V, p. 45.

o picătură", acest fapt arată că respectivul om are *noroc*. Dacă va fi mai puţina, lucrul acela arată nenoroc (1).

Prin jud. Ialomiţa, în seara de Sf. Vasile se pun lingurile pline cu apa într'o tavă „şi a cui va fi seacă, nu are noroc" (2).

Unii pun în grindă planta numită *masa raiului (Sedum carpaticum*, Reuss.) în grindă, şi dacă stă pururea verde, unul ca acela are noroc (3).

Alţii pun la Andreiu, o crănguţă de *măr* în apă, într'un loc unde nu-i nici prea cald şi nici prea frig. Dacă crănguţa înmugureşte şi înfloreşte, cel ce-a pus-o este om norocos (4).

La *Sâmzenii* se ieau flori de *scai*, se tund de puful tot şi se atârnă de streşina casii, unde se lasă până a doua zi dimineaţă. Când ieai scaiul, găseşti puful crescut. După cum acesta a crescut mai mult sau mai puţin, aşà va fi şi *norocul* tău, mai mic sau mai mare (5).

Cu toate că norocul este o părticică din *scrisa* sau *data* omului, poporul are credinţa că une ori se poate aduce, se poate mărì şi deci, se poate şi micşurà dacă nu se ţine sama de unele lucruri. Până „una-altă", celui ce-i voeşti bine trebue să-i urezi noroc :

Hai, noroc să dea Dumnezeu!

ca să-ţi răspundă:

Să dea Dumnezeu!

Sau:

— Hai noroc!
— Intr'un noroc!
— Norocul cel bun!
Norocul cel mare!
— Noroc şi bine!
Tot norocul!
Noroace!
— Norocire!

Hai noroc şi sănatate,
Ca-s mai bune decât toate!

---

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 144.
(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 232.
(3) *Şezătoarea*, XV, p. 74.
(4) *Ibidem*.
(5) *Ion Creangă*, VI, p. 307.

Cu aceste urări se încep toate lucrurile *din nou*, însoţindu-le cu facerea *crucii* şi ridicarea privirii spre cerul lui Dumnezeu.

În credinţile privitoare la păstrarea, aducerea sau mărirea norocului, pomenim următoarele:

Când te speli pe *picioare*, să nu te ştergi, că-ţi ştergi norocul (1), fireşte, lucru mai practic decât ştergerea cu o cârpă murdară;

„Dacă vrei să ai *noroc*, în ziua dinaintea zilei în care o să te împărtăşeşti, să nu mănânci nimic. Numai apă poţi să bei sau să mănânci numai moare". Dacă eşti bătrân, săptămâna întâia şi ce din urmă a postului se cade să o posteşti, mâncând numai pâne şi apă (2).

Când cinevà îţi cere *acul*, să nu i-l arunci, ci să i-l dai în mână, că-ţi fuge *Norocul* (3), lucru şi practic, căci acul fiind mic, se poate pierde uşor, iar pierzându-se, poate aduce primejdia înţepatului.

In timpul cât un naş ţine în braţe un copil la botez, să nu-l sâsâească dacă plânge, căci îi sâsâie Norocul (4).

Să nu te duci mâncând la apă, că-ţi mănânci *norocul* (5).

Să nu mănânci din genunchi sau din poale, pe pragul casei, sau să mănânci mult, dacă eşti fată ori flăcău (6), că-ţi fuge *Norocul* (7).

Să nu mănânci la gura hornului, că-ţi mănânci Norocul (8).

Să nu te uiţi în *oglindă* când mănânci, că-ţi fuge Norocul (9).

Când la nuntă îţi fură cinevà cevà, îţi fură şi Norocul (10).

Să nu mănânci de pe vatră, că-ţi mănânci *norocul* (11), — toate, rânduieli, cari se împacă minunat cu igiena mâncării.

(1) Cred. Rom. din com. Gohor, jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. G. Beldi.

(2) *Ion Creangă*, IV, p. 150.

(3) Cred. Rom. din com. Ţuţcani, jud. Covurluiu, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

(4) Gorovei, *Credinţi*, p. 233.

(5) Cred. Rom. din com. Goleştii-Badii, jud. Muscel, împărt. de d-l D. Mihalache.

(6) Gorovei, *Credinţi*, p. 181.

(7) Cred. Rom. din com. Tătăruşi, jud. Suceava, împărt. de d-l Al. Vasiliu.

(8) Cred. Rom. din com. Albeşti, jud. Dorohoiu, împart. de d-l O. Rotundu

(9) Cred. Rom. din com. Tătăruşi, jud. Suceava.

(10) Gorovei, *Credinţi*, p. 234.

(11) Cred. Rom. din com. Podu-Turcului, împărt. de d-l V. D. Gheorghiu.

Să nu pui traista cu cărţile în căpistere, nici să mănânci, fiind cu ea la gât, că-ţi mănânci norocul (1).

Când dai *gunoiul* afară, pe la sfinţitul *soarelui*, îţi dai Norocul afară (2),—adică, pe lângă că nu poţi mătură bine din pricina lipsii de lumină, dar se poate întâmplà să se dea afară lucruri căzute jos din întâmplare.

Dacă un mort a fost norocos în vieaţă, membrii familiei lui îi ieau măsura şi o ţin în grinda casii, ca Norocul să nu se depărteze de acea casă. Uneori se păstrează şi *păr* din capul mortului.

Prin Transilvania, ca să nu plece *Norocul* dela casa unui răposat, i se taie câte-và fire de păr din cap, înainte de înmormântare (3).

Megleno-Românii nu deschid în noaptea *Crăciunului* nimănui uşa, şi nu răspund la nici o întrebare de afară, ca să nu li se fure *Norocul*. „O femeie, ca să fure Norocul din casa unor oameni mai bogaţi, se desbrăcă în pielea goală, venì apoi la casa acestora şi începù să-i cheme pe un ton mai jalnic. Dintre membrii acestei familii avute, unul care nu ştià de însemnătatea păstrării datinei, a greşit şi a întrebat:

Cine este?

— Eu,—răspunse femeia, dar nu te vreau pe tine, nu te chem pe tine, ci averea ta din casă!

Din momentul acela a sburat *Norocul* avutului în casa acelei femei!" (4).

Cântecul dela ţară, de cele mai multe ori se pânge de lipsa de noroc:

Frunză verde ca bobù,
Mândru 'nfloare Norocù,
Dar nu-l are tot omù;
Că-mi înfloare lângă cale,

---

(1) Gorovei, *Credinţi*, p. 236.
(2) *Şezătoarea*, V, p. 45.
(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 55.
(4) P. Papahagi, *Megleno-Momânii*, I, p. 111 2.

Şi n'alege cine-ĭ are;
Că-mi înfloare lângă drum
Şi mi-l are-un om nebun;
Şi-mi înfloare lângă rât
Şi mi-l are-un prăpădit! (1).

Şi-am zis verde salba moale,
Cine are Noroc, are:
Pune piatră şi răsare.
Pus-am şi eu busuioc
Şi nu răsărì de loc:
Se vede că n'am Noroc! (2).

(1) *Floarea darurilor,* II, p. 428.
(2) Impărt. de d-l A. Moisei, com. Vânători, jud. Neamţ.

ŞARPELE CASII.

Denumiri. Infăţişări. Credinţi. Şarpele casii la alte popoare. Broasca omului.

Dacă ar asculta cinevà cu băgare de samă, vara, în linişte deplină, în odaia unei vechi case făcute de lut lipit pe-o'ngrăditură de nuiele în pari şi în furci, ar auzì câte odată un ticăit ca al ceasornicului de buzunar. Acest ticăit se crede că este datorit unei vietăţi numite *Şarpele casii*, *Şarpele de casă* (1), *Ştima casii* (2), *Ceasornicul de casă* (3) sau *Ciasornicul morţii* (4), una şi aceeaş vietate. Numai o singură dată întâlnim credinţa că *Şarpele* ar fi deosebit de *Ceasornicul casii* (5).

Şarpele casii are înfăţişarea unui şarpe obişnuit, dar coloarea solzilor săi este albă (6), albicioasă (7) sau alb-galbenă, din pricină că trăeşte numai la umbră,—ca şi planta crescută la adăpost

(1) D. Dan, *Straja*, p. 27. T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 104: „Ascultă-mă, Evo, [zise Dracul, cu care Eva se aveà de bine]; Adam a simţit că noi ne iubim şi vrea cu orice chip să ne desparta. Corabia o face ca să vă mutaţi pentru totdeauna de aici. Fără tine eu nu pot. Când veţi pornì voi, eu am să mă fac *şarpe*. Tu să nu te sui în corabie, până nu [mă] vei luà şi pe [mine, despre care vei zice că sunt] *şarpele de casă*". *Ion Creangă*, IV, p. 363: „Fiecare casă are *ceasul* ei; unii zic ca-l aud cum ticăe în perete".

(2) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom. — Credem că tot despre acest spirit este vorba şi în Marian, *Naşterea*, p. 68: Prin Transilvania se crede că *ştima casii* este un duh care apară copiii mici.

(3) Cred. Rom. din com. Hânţeşti, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânţescu.

(4) *Şezătoarea*, XI, p. 100: El povesteşte *moartea*.

(5) Cred. Rom. din jud. Tutova, împărt. de d-l T. Popovici.

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 76 v°, şi 88 v°: Cred. Rom. din jud. Botoşani: *Ceasornicul de casă* sau *Şarpele de casă* este alb.

(7) *Ibidem*, p. 175 v°.

de bătaia soarelui. „E blând, şi nu muşcă; el trăeşte în peretele casii; să nu-l omori, că nu-i bine" (1).

Fiecare casă îşi are *Şarpele* său; prin unele părţi însă, se crede că fiecare suflet din casă îşi are *Şarpele* său de casă, care moare odată cu cel pe lângă care şi pentru care a trăit (2) sau odată cu nănuirea respectivei case.

„Dacă Şarpele fuge dela casa cuivà, atunci acea casă are sa rămâie pustie sau are să moară mai mulţi din casă (3).

Obişnuit, el nu se arată decât copiilor, cu cari de multe ori împarte şi mâncarea pe care le-o lasă părinţii (4).

Prin Transilvania se spune că Norocul unei case atârnă în întregime de acest Şarpe, a cărui ucidere se socoteşte ca o nelegiuire.

Atât prin Bucovina, cât şi prin Macedonia (5) şi Moldova, se crede că dacă s'ar ucide acest Şarpe, ar murì unul din casnici sau s'ar întâmplà vreo primejdie în vite (6); prin unele părţi se spune că moare bărbatul sau femeia din casă (7) iar prin altele, că cu moartea Şarpelui, moare şi *Norocul* casii (8).

Prin jud. Dorohoiu se crede că dacă Ceasornicul de casă bate în fundul casei sau între fereşti, nu prevesteşte nimic; dacă însa bate înspre uşă, este semn că va ieşì cinevà din casă, adică va murì (9).

---

(1) *Şezătoarea,* I, p. 128.

(2) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(3) Cred. Rom. din Vatra Dornei, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.

(4) Voronca, *op. cit.,* p. 838: „Şerpe este la toata casa; unde este Şerpe, e *Noroc* la casă; merge bine şi nici un rau, nici un farmec nu se apropie, dar sa ferească Dumnezeu sa-l omori, că îndată moare unul din gospodari. Acela se chiamă *Şerpe de casă.* S'au văzut astfel de Şerpi bând lapte din strachină, de-a-valma cu copiii. Copiii le dădeau cu lingura peste cap, plângând că le mânâncă laptele, dar şerpii mâncau înainte, nu se supărau".

(5) Cosmulei, *op. cit.,* p. 50: Şarpele casei nu-i bine să-l omori, că mor cei din casa.

(6) D. Dan, *Straja,* p. 27.

(7) Cred. Rom. din com. Vârlezi, jud. Covurluiu.

(8) *Şezătoarea,* V, p. 45. Gorovei, *Credinţi,* p. 235.

(9) Cred. Rom. din com. Hânţeşti, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânţescu.

Prin jud. Botoşani se crede că Ceasornicul casei are înfăţişarea unei musculiţe care bate din aripi (1).

Prin jud. Tecuciu întâlnim următoarea credinţă: „dacă doi copii se măsoară, adică se pun alături ca să vadă care e mai înalt, *să scuipe* jos, căci astfel, se măsoară şi Şarpele cu ei, şi mor". De aici ar ieşì, că *fiecare om îşi are Şarpele său* (2).

Şarpele casei îl întâlnim şi la Ceho-Slavi şi Poloni sub numele de *hosponarjicec*, cară trăeşte de obiceiu sub pragul caselor (3).

Ca geniu al casei erà privit şi la *Grecii* vechi, ca şi la cei de astăzi unde, „bine îngrijit, aduce casei noroc", iar despreţuit, duce norocul cu sine (4). Acestea numai întru cât se aseamănă cu credinţele noastre (5).

Neputându-i face loc deosebit, pomenim aici că prin unele părţi din Bucovina se crede într'o ştimă a fiecărui om, care are chipul de *broască :* omul moare când cinevà ar omorî această vietate (6).

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418,* p. 71.

(2) Cred. Rom. din com. Ţepu.

(3) *Revue des traditions populaires,* XVIII, p. 86. Cf. L. Leger, *Mithologie slave,* p. 160 1 şi V. Bugiel, *La Démonologie du peuple polonais,* Paris 1902, p. 11.

(4) L. Şaineanu, *Basmele,* p. 975.

(5) Despre cultul şerpilor, cf. A. Lefèbre, *La religion,* Paris 1892, p. 44 5. *Ibidem,* p. 439 : On connaît le sens menaçant que la superstition populaire prête en divers pays à „l'horloge de la mort", innocent scarabée qui fait un petit bruit régulier dans le mur, au frôlement d'un oiseau de nuit contre le vitres, d'un pas sur le parquet". La multe popoare e în legătură cu moartea.

(6) Voronca, *op. cit.,* p. 984.

ZÂNELE BUNE.

Două fete frumoase ajutătoare. Cele trei fecioare sfinte. Paterii.

Zânele bune ies în calea oamenilor şi-i ajută:

„Unul, mergeà acum câţivà ani la iarmaroc la Tecuciu, vara, în apropiere de Sâmzănii. Erà bătrân şi duceà de vânzare, legaţi în funie, doi boi.

La un pod, îi ies în cale *două fete frumoase.*

— Unde te duci, moşule?

— Le Tecuciu, să vând boii iştia.

— Să ştii, moşule, că ai să iaei trei sute de franci pe dânşii!

— Ştie Dumnezeu!

— Na-ţi trei zeci de bani, ca să ne ieai două batiste şi când vei trece înapoi, să ni le dai!

Unchiaşul a făgăduit şi a plecat, şi la târg, cum i-au spus cele două fete, aşà s'a 'ntâmplat.

Acuma, întorcându-se înapoi cu cele două basmale, n'a aflat la locul ştiut pe *cele două fecioare,* şi de aceea a mai aşteptat până 'ntr'amurg, când fetele îi ieşiră înainte ca din pământ.

— In cât ai dat boii, moşule?—îl întrebară dânsele.

— In trei sute de franci, *prea-sfintelor!*—le răspunse moşul.

— Mai na-ţi trei sute de franci, şi cu ei să-ţi cumperi un ghiociu cu un cal.

Moşul rămase înlemnit, dar tot îşi ţinù firea şi la urmă le întrebă:

— Dar ce slujbă să vă aduc pentru facerea asta de bine, *prea-sfintelor?*

— Să spui ori cui întâmplarea asta (1). Şi apoi, să mai spui

---

(1) Porunca aceasta de *a spune,* de *a vestì,* încheie atâtea epistole cazute din cer şi atâtea *poveşti* religioase. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă,* p. 12, 14–5, 19, 22, 25.

oamenilor că fac mare păcat când *văruesc grâul* şi *stropesc via*, că tare o usturâ ochii pe *Maica Domnului!*

Zânele pieriră într'o clipeală, iar uncheşul porni spre satul lui, spunând tuturora întâmplarea asta, de unde se vede că a ajuns şi la urechile noastre" (1).

Prin unele părţi din Oltenia se cinstesc *Cele trei fecioare sfinte*.

Miercuri seara şi Joi dimineaţa din săptămâna patemilor, se fac focuri prin curţi cu lemne de *jugastru*, *alun* şi *corn*. Lângă foc se pun: un ciob cu *tămâie*, un pahar cu *apă*, trei *asme* de *pâine* şi trei *scaune*. Aceste focuri sunt făcute de copii până la 15 ani, ca fiind curaţi. Au să vină cele trei fecioare sfinte să se spele, să mănânce şi să se încălzească la foc. Venite aici, ele aduc bine (2).

La acestea vom adăogà şi credinţă pe care o întâlnim prin Transilvania despre *pateri*, „năluci îmbrăcate în haine albe lungi şi de bun augur, dacă le întâlneşti". Aceste năuluci umblă prin unele părţi cum ar fi acea a Tibrului (3).

---

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) Dat şi cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitraşcu.

(3) Frâncu şi Candrea, *Moţii*, p. 18.

SPIRIDUŞUL.

Puterea Spiriduşului. Dobândirea Spiriduşului din ou şi înfăţişările lui. Anc!uzul. (Spiriduşul ban). Cumpărarea şi întreţinerea Spiriduşului. Povestiri privitoare la ajutorul şi primejdia Spiriduşului. Mătrăguna. Floarea de ferigă.

Spiriduşul sau *Spirituşul* este un Drăcuşor „în carne şi oase" sau întruchiparea acestuia într'o vietate văzută sau nevăzută, care, la casa unde şade, aduce toate norocirile de pe lume, atât cât trăeşte omul.

Prin jud. Argeş se crede că cu ajutorul Spiriduşului se pot schimbà chiar şi „hotarele Ursitoarelor" (1).

Spiriduşul se dobândeşte dintr'un ou, în mai multe chipuri:

Prin jud. Botoşani se zice că trebue clocit *oul părăsit* 40 de zile subţioară, iar puiul ce iesă, *Spiriduşul,* se ţine într'o *oală* roşie, nouă, cu coji de *ceapă.* La moartea stăpânului, se vinde cu 2 parale (2).

Prin Bucovina se zice că „dacă poartă cinevà întâiul ou al unei *puice negre* 9 zile, înainte de Paşti, subţioară, şi dacă pe timpul când se iesă cu Invierea şi se cântă „Hristos a înviat", se zice: *„şi al meu a înviat!"*, atunci iesă din acel ou un Spirituş care dă celui ce l-a clocit averea de pe lume, dar după moarte, îi iea sufletul" (3).

Alţii cred că este deajuns să ţină cinevà subţioară un ou nouă luni, ca să se scoată dintr'însul *Necuratul,* gata să-l slujească pe respectivul purtător toată vieaţa, la orişice, şi primejduindu-i zilele numai atunci când nu i-ar da de lucru (4).

Tot prin Bucovina se mai crede că Spiriduşul se poate dobândì dintr'un ou *părăsit,* un ou mic, numit prin jud. Tecuciu

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 14 v⁰.
(2) *Ibidem,* p. 77 v⁰.
(3) D. Dan, *Straja,* p. 98.
(4) Gorovei, *Credinţi,* p. 101.

stârpitură, şi care este făcut, cum se crede prin jud. Iaşi,—de o găină ce a fost *călcată* de *Diavol* (1).

O astfel de stârpitură crudă, să nu se strice, ci să se învelească cu jăratec, că-i *Dracul* înlăuntru în chip de *şarpe* (2).

Credinţa aceasta o au şi Aromânii, cari numesc un astfel de ou *prolug* (3).

„In satul Dobrănoţi de lângă Sadagura (Bucovina) erà o femeie saracă, cu şase copii; ea a luat un *ou părăsit* (4) şi l-a clocit subţioară nouă zile: nici nu s'a spălat, nici nu s'a închinat, nici la Dumnezeu n'a gândit. A noua zi a ieşit un puiu, şi puiul a întrebat:

Stăpână, ce să-ţi aduc?

Şi ea a răspuns că: bani.

Şi i-a adus peste noapte parale, câte i-a trebuit ei, până ce a spus că nu-i mai trebue.

Şi apoi s'a dus cu dânsul în alt sat şi l-a vândut în loc de *puiu* şi aşà s'a desfăcut de el şi a rămas femeia bogată cu toţi copiii ei.

Tot în acel sat mai erà o femeie săracă, tot cu mulţi copii, şi se gândià:

— Doamne, cumătră-mea aceasta erà şi ea săracă, tot aşà ca mine, şi amù-i aşà de bogată; trebue să mă duc s'o întreb ce-a făcut de-i aşà de bogată şi să mă înveţe şi pe mine!

Şi s'a dus şi s'a rugat, s'a plâns, şi-a învăţat-o să găsească un *ou părăsit* şi să-l poarte nouă zile subţioară, să nu se spele, să

(1) *Şezătoarea,* V, p. 46: „Când gainile fac ouă mici, părăsite, e semn de *sărăcie*, şi se zice că *Diavolul* a călcat găinile". Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu: Să nu strici stârpitura de ou crudă, ci s'o învăleşti în jăratec, că-i *Dracul* înlăuntru în chip de *şarpe*". Şi: „când găinile fac ouă părasite *(stârlice, stârpituri)*, atunci se zice că Dracul le-a călcat; dacă aceste ouă s'ar pune sub cloşcă, ar ieşi un *berbece* sau un *şarpe*, care ar face a *secetă*". P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 97: Când o găină ouă *üoŭ minut* (ou mititel) şi nu ca de obiceiu, prevesteşte moartea stăpânului, a unui membru din acea familie sau a unei vite mari.

(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 48: Găina dacă ouă un ou prea mic, cobeşte nenorocire de moarte la casă. *Ibidem*, p. 49: Găina când face *ouă mari*, e bine; iar când face *prolug* (ou mic), e rău.

(4) Gorovei, *Credinţi*, p. 104: *Ouă părăsite* nu este bine a se luà, c'apoi din ele or ieşi *Necuratul*.

nu se 'nchine, nici la Dumnezeu să gândească, şi atunci şi ea va avea un puiu, care puiu, are să-i aducă ceeace va vrea. Ea l-a purtat opt zile şi apoi s'a gândit: ce să-l poarte de geaba, că cumătra a amăgit-o, ca să nu se gândească la Dumnezeu şi să nu se spele. Nu-i trebue! Şi l-a asvârlit pe gunoiu.

A doua zi dimineaţă a ieşit o altă femeie cu gunoiul, şi vede un *puiu* ţipând pe gunoiu; şi a zis:

— Săracul puiu! S'a rătăcit dela cloşcă; l-a plouat şi i-i frig. Hai să-l ieau în casă!

Pe la miezul nopţii aude un glas.

— Stăpână, stăpână, ce să-ţi aduc?

Femeia ştià că nu-i nimeni în casă, şi n'a răspuns.

Puiul a 'ntrebat-o şi-a doua oară şi a treia; atunci femeia a ieşit din răbdare şi-a zis:

— Ia un c...

Şi-a adormit iar. Dimineaţa s'a trezit cu casa plină de c., aşà că nu puteà să iasă din casă.

Vai de mine, ce-i asta! Un lucru necurat îi în casă!

Şi s'a dus în sat, şi-a chemat preotul şi i-a arătat. Popa o întrebă de mâţă, câne; nu aveà în casă. Atunci ea îşi aduce aminte pe *puiul* găsit, şi popa zice:

— Aist puiu nu-i curat.

Şi-a adunat spini, şi-a pus puiul subt ei, şi-a dat foc. S'a strâns satul, şi-a pus oameni cu furci şi ţăpoaie împrejur, să păzească, şi ce-a ieşì de acolo,—muscă să fie,—să-o omoare.

N'a ieşit nimic din foc. Şi când focul s'a potolit, şi s'a împrăştiat cenuşa, s'a dat de-o bortă adâncă, de nu s'a mai dat de fundul ei cu beţele cele mai lungi.

Atunci popa a zis:

— Aista n'a fost puiu; a fost Dracul!" (1).

Prin jud. Tecuciu se crede că *Spiriduşul* scos din clocirea oului părăsit are înfăţişarea de *mic şarpe* (2).

Prin jud. Covurluiu se crede că „de-i clocì *ouă de stârpitură* (ouă mici de tot şi cam moi, cari le fac unele puice întâiu), subţioară, şi-i creşte ce-a ieşì din el, îţi creşti *Spiriduşi*, şi aiştia, câţi bani îi voì, ţi-aduc, şi nimeni nu te poate bate, că nu-

(1) *Şezătoarea*, II, p. 97 8.
(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

mai îl chemi în gând [şi el îţi şi sare într'ajutor]. *Dar după moarte, al lui eşti.*

Alţii mai cred că Spiriduşul este un *ban* cu putere de-a aduce banii dela alţii, cari au mai mulţi. Astfel de *Spiriduş*, zic eĭ că se cumpără.

Când vei luà niscaivà bani dela cel ce are Spiriduş, când ajungi acasă, nu-i mai găseşti toţi. Dar vai de sufletul celui ce-a avut Spiriduş!" (1).

Prin Bucovina, un astfel de *ban spiriduş* se chiamă *Ancluz*, despre care se crede că este făcut „tot cu Dracul ieşit din ouĭ cel părăsit".

Alte ori Ancluzul se dobândeşte astfel: „Vrăjitoarea aduce apă dela 9 fântâni şi pune un leu curat, nevrăjit, în apă, apoi descântând, spune că cu leul acesta dimpreună îi dă pe Necuratul la omul care îl cumpără, să-l slujească toată vieaţa zicând:

— Iată, te dau după Necurat, dimpreună cu leul acesta lui N., să-i fii de noroc; unde va schimbà leul, tu să-l aduci înapoi!

Apoi, omul ce-l iea, trebue să poarte leul acela 9 zile sub călcâiu, în ciubotă, şi în timpul acesta să nu se spele, să nu se închine şi să nu vorbească cu nimeni, şi apoi se ţine de el".

Ancluzul nu are, după unele credinţi, puterea de a adunà, de a aduce bani streini la cel ce îl păstrează, ci are puterea de a veni singur, după ce stăpânul l-a dat cuivà:

„Sunt bani fermecaţi cu cari de câte ori ai voì să cumperi cevà şi-i dai, îţi vin înapoi în pungă. Astfel s'a întâmplat lui N. la oaste. Un prieten al acestuia aveà un astfel de ban fermecat, şi de câte ori îl da, îi tot venià înapoi. Odată l-a împrumutat şi el dela prietenul său ca să aibă ce cheltuì. Acela l-a încunjurat întâiu de câteva ori împrejurul piciorului unui scaun, ca să se ţie la cel ce l-a împrumutat şi după aceea i l-a dat. Acela l-a fost dat de câtevà ori şi iarăş a venit înapoi, iar când a venit termenul să-l dea prietenului său, nu mai erà în pungă: a fugit la stăpân, căci acum nu mai erà legat să steà la altul".

---

(1) *Şezătoarea,* I, p. 278–9.

După alte credinţi, *Ancluzul* atrage dela streini numai banii făcuţi din acelaş metal ca şi dânsul:

„Cinevà a schimbat în Siret bani şi-a căpătat mai mulţi bani de argint pe cari i-a legat într'o legătură, la un loc cu bani de hârtie şi de aramă. Când caută acasă, toţi banii de argint au fost fugit din legătură, şi numai cei de hârtie şi de aramă au rămas. Va fi fost, de sigur, vreun ban fermecat între aceia".

Ca să nu fugă banii, unele femei de-asemeni din Bucovina, pun printre dânşii *nafură* (1).

Pentru dobândirea Spiriduşului, prin jud. Vâlcea se crede că trebue să fie clocit subsioară cel *dintâiu ou de puică neagră* vreme de şase săptămâni, după care oul va ciocnì şi Spiriduşul va ieşì în chip de *puiu*. El este Ucigă-l-toaca întrupat, punându-se îndată în slujba celui ce l-a clocit (2).

Prin părţile de către munte al acestul judeţ se crede despre cei ce se îmbogăţesc în vreme prea scurtă, că îşi aduc Spiriduşul dela *Sibiiu*, de unde îl cumpără. Spiriduşul trebue păstrat într'o sticlă (3). Are înfăţişarea unui drăcuşor mic cât degetul, şi negru. In sticlă, Spiriduşul stă cât vrea stăpânul: după ce îşi dă sama că acesta i-a mărit îndeajuns averea, trebue să-l vândă la alţii, căci dacă se 'ntâmplă ca să moară acel cu Spiriduşul, înainte de a-l fi vândut, pe lumea cealaltă sufletul lui va fi în stăpânirea Necuratului (4).

Prin jud. Vasluiu ci-că dacă ouă găina *o stârpitură de ou* şi ţine cinevà stărpitura ceea subsioară nouă zile şi nouă nopţi într'o *casă pustie*, fără semn de *cruce* ori *icoană*, iesă un puiu mititeluţ şi negru, şi acela-i *Dracul*. Dracul acesta este al celui care a ţinut oul subţioară: el îl poate trimite unde vrea, să aducă ce-i vrea inima, însă zice-se că trebue să fie cu inima tot voioasă. Dracului trebue să-l dea îngrijire, şi cu nimica nu trebue *să-i bănuească*, că-l omoară când nici nu gândeşte.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 478 9.

(2) *Ion Creangă*, III, p. 244 5.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 3 v⁰, cred. Rom. din jud. Argeş: „Spiriduşul zice că este Diavol domestic care şade în sticlă, aducând bani la stăpânul său".

(4) Culegere dela d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea, şi un ţăran din Câineni.

Dacă cinevà ar stricà acel ou stârpit şi l-ar întinde pe farfurie, fără să-l sdrobească, ar aflà un cap de şarpe (1).

Prin jud. Brăila se crede că *Spiriduşul* se cumpără pentru un anumit timp şi atâta se şi ţine, căci dacă s'ar ţineà mai mult, sau nu mai aduce nici un folos, sau primejdueşte vieaţa celui ce-l ţine. In această vreme, trebue îngrijit cât se poate de bine, dând jos la fiecare prânz, din fiecare probă şi bucăţică de mâncare câte cevà.

La sfârşit, vânzarea spiriduşului să se facă astfel: să-l lege stăpânul într'o basmà bună şi nouă, să o pună în buzunar numai cu un colţ, şi astfel să umble prin adunări de lume, unde se va găsì cine să întindă mâna şi s'o iea, spre norocul lui (2).

Prin jud. Suceava se pare că *Spiriduşul* este un drăcuşor dat de *Diavol* unui om care, sau are un legământ cu Necuratul pentru o vreme oarecare, fireşte, în schimbul darului sau slujbei ce acela o aduce Dracului, sau în schimbul unei *închinări* către Necurat, sau în sfârşit, în schimbul unei dăruiri de sine, pentru după moarte. Unii ca aceştia se ştiu: ei sunt *vrăjitorii* cari se folosesc în meşteşugurile lor de sprijinul Necuratului căci Dumnezeu nu le-ar puteà ajutà la rău; aceştia nu cată la faţa lui Dumnezeu şi când mor, se chinuie îngrozitor. „Săteanul cu spiriduş, în biserică, ori la casa popei, nu trebue să meargă".

Hrănit cu „miez de nucă şi alte lucruri bune", ţinut în sticle (3), în „ulcioraşe mici de marmoră ori pământ alb", acest Drăcuşor stă pururi la porunca stăpânului său.

Cu Spirituşul se fac toate *farmecele*, se aduc călare pe prăjini ibovnicii la drăguţii lor, se omoară ursitele ibovnicilor cu drăguţe, se iea mana vitelor, se mulge lapte din inima carului, se tămăduesc boalele ce sghihue pe oameni, ş. a.".

„Când un bolnav e chinuit de Necuratul, numai cu ajutorul Spiriduşului îl poţi scăpà. Vrăjitorul atunci pune la încercare Spirituşul său, şi dacă Dracul ce chinueşte pe bolnav e mai slab ca Spirituşul, acesta îi făgădueşte însănătoşarea şi alungarea Necura-

(1) *Ion Creangă*, V, p. 270.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 257.

(3) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. Şt. Tuţescu: „Vrăjitoarele [pe Drac] îl ţin în sticle; ba ard ţăstul şi-l trimit să slujească de obiceiu la judecăţi, însurătoare, făgaduindu-i cap de vită: bou, cal, ce plesneşte în acea cu noapte".

tului din cel bolnav; dacă însă Spiritușul e mai slab ca Necuratul ce chinuește pe bolnav, acesta atunci nu făgăduește bolnavului însănătoșare, și fuge de el, căci se teme sa nu supere pe Necuratul din bolnav" (1).

Din aceste părți sucevene iată și o povestire:

„Intr'un sat erà un cioban, ce se dăduse în dragoste cu fata unei babe. Baba știà multe *drăcării* și n'ar fi vrut ca ciobanul să se depărteze mult de ea, ca nu cumvà să-și găsească altă drăguță, și pe fata ei s'o lese cu buzele umflate.

Ciobanul, în tovărășie cu alții, se dusese la câmp să ierneze cu oile acolo, fiindcă fânul, în părțile acelea, erà mai eftin, și nu ascultă de rugămintele babei și ale fetei, spre a nu le părăsì. Se vede însă că ciobanului nu-i mai erà dragă urîciunea babei, căci nu le ascultă, și se duse.

Intr'o sară vine la babă un străin s'o roage de găzduire pe noapte, că-i drumeț și l-a apucat înserarea pe acolo. Baba îl primește, îl ospătează cum poate și-l culcă pe laiță subt icoane.

Străinul, care băgase de samă că baba și cu fata tot șoptiau și vorbiau de cinevà, temându-se ca nu cumvà să fie vorba de el spre a-i face cevà, nu pútù adormi. Intr'un târziu baba scoate din pălămida lăzii un ulcioraș cu două torți și-l pune lângă foc, începând a-l descântà și a-l învârtì cu un bețișor de alun. Cu cât ulciorul se apropià mai tare de foc, cu atât strigà mai tare „Ștefane, Ștefane", și cu cât îl depărtà, cu atât strigà mai rar.

Intr'un târziu numai ce aude o zupăitură, ca și cum s'ar scuturà cinevà de omăt, și în casă intră un flăcău înalt și frumos, care nu erà altul decât ciobanul ce fugise de fata babei, adus de *Spiritușul* babei, călare pe bățul lui ciobănesc" (2).

In sfârșit, iată și o povestire din jud. Muscel în care se arată chipul cum Spiridușul nenorocește pe cel ce mai întâiu l-a slujit

„Spiridușul, nepoate, e *clocit* de Sașii din Brașov. El nu e decât Dracul *alicit*, făcut mic, mic de tot, cât bobul de porumb și ținut într'o sticlă. Omul care-o purtà la el, la brâu, zi și noapte, sticluța aceea și o hărănì pe Spiriduș, așà cum nu oricine știe să-l hărănească, omul acela se îmbogățește: banii i se înmulțesc în pungă, vitele-i sporesc văzând cu ochii, *pomostul* i se mărește:

(1) *Șezătoarea,* I, p. 249.
(2) *Ibidem,* p. 250.

iar când se duce la târg, cumpără ieftin şi vinde scump. Ba de multe ori, banii ce-i dă pe un lucru cumpărat, i se întorc îndărăt în pungă, fără să vadă vânzătorul. Da nu la oricine face isprăvi d'astea Spiriduşul până la sfârşitul vieţei. Slujeşte el, nu-i vorbă pe unii, în tot vacul, şi-i învaţă la rele ca să-i agonisească iadului: da p'alţii îi slujeşte până la un loc şi.... tocmai când i-e omului lumea mai dragă, îl dă în capcană. Şi.... să vedeţi ce a păţit cu Spiriduşul un biet călugăr de prin părţile Apusului. Călugărul acela aveà darul de spovedià lumea şi-o iertà de păcate.

Odată, vine la el un păcătos, care toată vieaţa se slujise de Spiriduş. Dorià omul să se lapede de Spiriduş şi să se pocăiască; iar sticluţa cu pricina o lasă la fereastra bisericii, în dreptul unei străni din apropierea aceleia în care sta călugărul. Spune păcătosul şi spune tot ce-a făcut şi arată şi Spiriduşul. Apoi, călugărul îi citeşte o slujbă, îi dă sute de mătănii, două sărindare şi un canon mai mare, şi-i spune să plece că e deslegat de păcat.

Atunci, omul pleacă închinându-se şi se duce tun, tot fiindu-i teamă că s'o mai luà sticluţa după el. Şi dus a fost.

Aşà. Acù, călugărul spovedià înainte pe oameni, da nu-şi mai luà ochii dela sticlă. Dacă a văzut aşà, Spiriduşul, când venià vr'un păcătos, nu se lăsà mai pe jos şi sărià şi el cu gura din sticlă:

— Părinte, părinte! Femeia asta,—ori omul,—nu spune toate păcatele. Ia vezi nu ascunde păcatul cutare? N'o lăsà nici sfinţia-ta *Deveghiază-i-l!*

— Aşà?

— Aşà.

— Bine dar. Şi după ce se spovedeşte femeea, călugărul o întreabă:

— Ai spus, tată, toate păcatele?

— Le-am spus.

— Minţi fiică; nu ţi-e ruşine? Ai ascuns păcatul cutare?

Femeea începeà să tremure şi spuneà:

— Iartă-mă, părinte! Am greşit; da, aşà e.

Atunci femeia deveghiată,—ori omul, — pleacă dela biserică şi spuneà pe la prietini că în cutare loc este un călugăr sfânt care cunoaşte păcatele lumii. Şi vorba se întinde. Se duce şi altul să se spovedească şi tot ca femeea păţeşte, şi altul tot aşà, şi lăţesc şi ăştia vorba. Spiriduşul, vezi dumneata, îşi făceà meşteşugul şi

spuneà călugărului orice, că nu e nici o faptă să n'o ştie Spiriduşul; iar stăpânul său se umpluse de bani, cari-i veniau din toate părţile.

Şi vestea despre călugărul cel sfânt, s'a. dus departe până a aflat şi împăratul ţării aceleia. S'a dus şi el să-şi spuie păcatele, —că, cine n'are? Dar a ascuns unul, să vază minunea. Spiriduşul însă îşi făcù şi aici meşteşugul.

— De ce ai oprit păcatul cutare, împărate?—zice călugărul, răstindu-se. Nu ţi-e ruşine?

— Am uitat, — zice măria sa; dar e adevărat că l-am făcut.

Şi după ce-şi iea *pocania*, vine şi împărăteasa să se spovedească, şi tot aşà păţeşte. Pe urmă vine şi fata împăratului,—că aveà măria sa o mândreţe de fată, s'o bei într'un pahar cu apă.

Acù, uitasem să spuiu: împăratul şi împărăteasa, când ieşiră afară, spuseră fetei: — Tată, tată, da sfânt e călugărul ăsta!

Da când intră fata, ce să vedeţi dumneavoastă? Spiriduşul *rupse tichia 'n două*: puse jumătate în capul călugărului şi jumătate într'al fetei împăratului. Şi atunci călugărul, după sfatul Spiriduşului, păcătuì cu fata,—să iertaţi dumneavoastră.

Aşà.... şi s'au dus toţi acasă, fără să bănuească cevà părinţii fetei.

Da trece azi, trece mâini şi încă două luni de zile. Iată că începe pântecele fetei să crească. Când fu după a patra lună, împăratul intră la mare grijă:

— Ce-ai făcut tată? Cu cine ai greşit? *Că sucită, că 'nvârtită*, până *rupse* şi spuse:

— Cu sfântul ăla al vostru.

— Aşà? Chiu şi vai pe împărat, foc mare pe împărăteasă. Trimiseră să aducă pe călugăr.

Ala, când venì trimisul împăratului, spovedià înainte. Cum auzì de poruncă, se uită la sticlă:

— Ce facem acum, Spiriduşule? Că uite sunt chemat să dau samă.

— N'ai grijă părinte. Te-oiu face eu să nu fii în rândul oamenilor, şi aşà o să rămâie fata mincinoasă.

— Cum?

— Ai să vezi. Ia pipăie-te. Vezi, ai cevà?

Când se pipăie călugărul şi se dibue bine, erà la *trup* chiar aşà cum îi spusese Spiriduşul.

— Aşè e; n'am nimic.

Şi fără grijă, se duce la împăratul. Acolo măria sa, gata *să-l iea prin pene.*

— Nu, măria ta, strigă călugărul: nu sunt vinovat. Să am iertare, dar fata măriei tale minte.

— Aşà? Cu ce dovedeşti?

Eu, măria ta, nu sunt în rândul oamenilor!

Când aude aşà împăratul, pune doftorii să-l cerceteze, dar ce să vază ăia? Nici vorbă să mai fie călugărul cum erà în faţa Spiriduşului, când a plecat din biserică. Ruşine mare pe bietul călugăr, măi nepoate!

— Aşà? răcneşte împăratul. Mai umbli şi cu minciuni? Şi porunceşte la slujitori:

— Luaţi-l, măi, luaţi-l repede şi-l duceţi la spânzurătoare.

Călugărul atunci se uită la Spiriduş, că-l luase în brâu.

— Ce facem acum Spiriduşule? Pe unde să scot cămaşa?

Numai p'atât te sperii? N'ai grijă, părinţele, că te scap eu.

Cum?

— Mă pun eu piuă sub picioarele sfiinţiei-tale şi te ţiu sus, ca să nu te strângă laţul de gât. Oiu sta aşà, acolo până s'o depărtà lumea şi apoi ţi-oiu da drumul şi o să fii bun teafăr.

— Aşà?

— Aşà.

Şi-l luară pe călugăr, îl umflară pe sus şi-l duseră la ştreang.

Lumea după el, *ciopor*, să vază pe călugăr în spânzurătoare.

Aşà. Şi-i puseră laţul. Spiriduşul atunci se ţinù de vorbă şi se puse piuă sub picioarele călugărului.

Da şezù numai până plecă lumea. Atunci Spiriduşul ce socotiţi că face?

Lasă pe călugăr în ştreang şi se depărtează.

— Ce faci Spiriduşule?—zise călugărul, începând să gâfâie.

— Nimic.

— Păi bine, cum ne a fost vorba? Tocmai acum mă laşi?

— Te las părinte, că... ia uită-te colo pe câmpie.

— Mă uit, dar spune iute, că-mi iese sufletul.

— Ei, vezi cevà?

— Văz.

— Ce vezi?

— Douăzeci de care încărcate cu opinci şi toate sunt sparte.

— E! părinte! Vezi? Află că eu sunt *Dracul*, şi toate opincile

alea le-am spart eu, până să te văd pe tine în spânzurătoare. Acù? Rămâi, părinte, sănătos şi stai acì unde stai, că bine stai!

Şi Diavolul se depărtă, iar călugărul, săracul, dete ochii peste cap.

Şi de atunci, ci-că, ăi cari spovedesc pe oameni, în bisericile de-acolo, au un zid despărţitor între ei şi păcătoşi.

Şi tot de-atunci a rămas vorba: *„şi-a spart Dracul opincile"*, atunci când cel care face rele e dat în capcană" (1).

„ Mai de mult erau o mulţime de babe ce aveau Spirituşi. Spirituşii în acele vremuri se puteau vinde. Astăzi însă Spirituşul se găseşte foarte rar" (2).

Prin jud. Dorohoi găsim altă înfăţişare a acestui duh ajutător: „Dacă vrai să ai bani neîntrerupt în tot cursul anului, să ieai un *ou de rândunică* şi să-l fierbi până se va *răsfierbe*, şi apoi să-l pui iarăş în cuib între celelalte ouă, însemânându-l cu cevà, iar după zece sau unsprezece zile, cât timp le-a clocit pasărea şi l-a făcut iarăş moale, ea îl va ciocnì, şi tu, luându-l atunci şi stricându-l, vei găsì în el la mijloc cevà mărişor ca o jumătate de unghie dela degetul cel mic, tare ca bucata de os. Aceasta de o vei luà-o şi o vei purta în pungă, se vor ţine paralele de tine" (3).

Apropiem la aceste credinţi altele, cu privire la întruparea duhului aducător de avere în burueana numită *mătrăgună*.

„Dacă te duci într'o zi de Duminică acolo, în câmp la dânsa, şi-i dai mâncare şi băutură,— *vin* şi *pâne*, — şi-o ieai cu lăutari şi cu norod acasă, şi dacă pe urmă o ţii tot în cinste şi te arăţi voios, nu te sfădeşti cu nimeni şi nu blăstemi,—că de te scapi cu cevà dintr'acestea, te omoară,—apoi, poţi s'o trimeţi ori şi unde, şi să-i ceri orişice, că-ţi aduce şi-ţi dă. Dar atât să ştii: să nu care cumvà să treacă Duminecă fără a nu-i aduce lăutari şi *români* din sat, să facă joc, iar tu să fii tare bucuros, mai ales în ziua asta". Acestea pentru jud. Vaslui (4).

Tot astfel se crede şi prin jud. Tecuciu că fac cei ce au bogăţii (5).

---

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 198 201.

(2) *Şezătoarea*, I, p. 251.

(3) *Ion Creangă*, VI, p. 207.

(4) *Ibidem*, V, p. 270.

(5) Cred. Rom. din com. Ţepu.

Un cântec de ţară cuprinde aceste credinţi:

Mătrăgună, poamă bună,
Mă mărită 'n iastă lună;
De nu 'n iastă, 'n ceealaltă,
Doar m'oiu mărită odată!
Mătrăgună de sub pat,
Şi tu nu m'ai măritat,
Fată mare m'ai lăsat! (1).

Prin alte părţi, însuşirile mătrăgunii le are *floarea de ferigă* (2), albă şi strălucitoare ca o stea, care se iveşte în noaptea Sânzâienilor între ceasurile 10 şi 12, fără ca mulţi să o poată vedeà din pricina *Dracului* care o culege.

„Floarea de ferigă e foarte bună de noroc. Cine o are la casă, *Norocul* vine chiar la el. Crâşmarul care o are în beciu, vinde băuturi foarte degrabă; negustorului care o ţine în dughiană îi curg muşterii; ţăranului care o are în casă, la toate îi merge foarte bine.

Floarea de ferigă se poate însă căpătà cu mare greu. Ca să se poată vedeà şi luà, trebue să se ducă spre Sânzâiene doi fraţi, doi veri primari din fraţi, doi veri al doilea din veri primari, toţi scoborîtori din aceeaş familie, gemeni, şi îmbrăcându-se curat, cu cămeşi albe, şi fiind curaţi de păcate,—feciorelnici,—se duc la locul unde înfloreşte feriga. Aici stau cu toţii în priveghere, fără să vorbească între ei, fără să râdă, fără să doarmă şi fără să se aşeze jos. In timpul cât cei şease oameni stau de pază şi privighiază în condiţiunile arătate, se iveşte Necuratul care nu voeşte să-l vadă pe om fericit, şi începe a face feldefel de ghiduşii, care de care mai gogonată, spre a face pe *nemuşuguri* să râdă, să vorbească ori să-i adoarmă. Şi dacă vreunul din ei calcă condiţiunile spuse, ori dacă se aude cântând cocoşul, floarea dispare, o fură Necuratul, şi oameni rămân păgubaşi. De se păzesc să nu râdă ori să vorbească sau să doarmă, — lucru foarte greu, atunci cel mai vrâstnic dintre rude se duce la floare, face trei cruci şi mătănii spre răsărit, rupe floarea şi o pune într'o nă-

(1) *Şezătoarea,* XV, p. 81.

(2) Z. Panţu, *Plantele cunoscute de poporul român,* p. 96: *Polystichum Filix mas,* Roth. *Aspidium Filix mas,* Swartz: numită şi feligă, feregă, ferică, firică, iarba-şarpelui, năvalnic, spasul Dracului, spata Dracului.

framă curată, câte una de fiecare, şi o duce acasă, aşezând-o deodată la icoane. In urmă o pune omul în locul şi la lucrul la care voeşte să aibă noroc, şi treburile îi merg minune de bine. Se poate luà numai floarea ferigii din păduri depărtate, unde cocoşul nu se aude cântând" (1).

Credinţa în Spiriduşi o întâlnim şi la alte popoare; astfel sunt *Francezii* (2), *Polonezii* (3) şi *Ceho-Slavii* (4).

---

(1) *Şezătoarea*, XV, p. 30 1.

(2) G. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 227: „Ferice de servitoarea care are un *Spiriduş* în mâneca sa: casa-i va fi măturată în toate zilele, fără ca ea să ostenească, pânea va fi frământată, clătitele vor fi făcute, fără ca să pună mâna... Dar pentru a dobândì bunăvoinţa şi serviciile acestui duh mofturos şi cu toane, trebue să te porţi foarte îndatoritor cu el şi cu prea multă atenţiune".

(3) V. Bugiel, *La Démonologie du peuple polonais*, p. 7 8. Intr'o regiune a Poloniei „se vorbeşte de un ţăran care are un Drac într'unul din stupii săi. Acest Drac îi sporeşte stupii, şi ţăranul câştigă mulţi bani, mulţumită lui. Aici se vede că este vorba de geniul binefăcător al casei, numit în Germania *Hauskobold*, în Scoţia *Brownie*, şi în Anglia nordică *Kilmoulis*".

(4) *Revue des traditions populaires*, XVIII, p. 86: Il numesc *plivgnic*; iea felurite înfăţişări şi aduce celui ce-l are toate bogăţiile pe cari le vrea cu toate că unul ca acesta îşi primejdueşte vieaţa. E aproape tot una cu *Zmoc*-ul, „care se întâlneşte sub forma unui *puiu negru* pipernicit; cine vrea cu dinadinsul să îşi dobândească unul, trebue să iea oul unei găini negre, să-l poarte subţioara stângă până ce va ieşi un puiu schilod; în acest timp clocitorului nu-i este îngăduit nici să se roage, nici să meargă la biserică, nici să-şi taie părul, nici unghiile. *Zmoc*-ul aduce tot ce stăpânul lui vrea şi mai cu samă grâu, noaptea, schimbat într'un balaur ce varsă foc; când pleacă, iesă pe hornă. La sfârşit iea sufletul celui pe care îl îmbogăţeşte".

PIAZA REA ŞI PIAZA BUNĂ

Piaza rea, protivnica Norocului. Întruparea Piezii rele în şarpe, câne, mâţă, găină şi om. Sărăcia legată de casă şi îndepărtarea ei. Piezile rele obşteşti: Nălucile, oamenii „însemnaţi“, preoţii, cucuveicile, eghipturoaicele şi pasările cu ciocul de fier.

Piaza bună. Întruparea ei.

Piaza rea este protivnica celui mai mare Noroc. Dacă la unii, Norocul aduce „şi pe uşi şi pe fereşti“ o vreme îndelungată, Piaza rea pe toate le poate risipì într'o singură zi, pentrucă dânsa stă necurmat pe lângă om, urmărindu-l fără nici o milă şi producându-i cele mai mari pagube. Tocmai prin deasa repeţire a pagubelor se cunoaşte că la casa unui om s'a încuibat *Piaza rea,* Duhul rău al nenorocului, întrupat în cevà,—fiinţă ori lucru,—om, animal, piatră, ş. a.

Povestea fetei cu *pieze rele,*—lămurit născută prin contopirea a două subiecte, ne zugrăveşte foarte bine credinţa populară în acest duh.

„Unui împărat cu doisprezece feciori, i se născù în cele din urmă şi o fată. Cu naşterea ei, toate îi începură a merge rău şi a da îndărăt, în cât bietul împărat ajunse la sapă de lemn.

Un filosof sau cetitor de stele spuse împăratului să cerceteze pe copii cum dormiau, şi spunându-i-se că fata doarme pe brânci ori făcută ghem, răspunse:

— Aceasta e *Piaza rea* a împărăţiei tale!

Şi-l sfătuì pe împărat s'o oropsească, că nu se va alege nici praful de el şi de copiii săi.

Bietul împărat se văzù nevoit a face după povaţa filosofului şi a vorbì cu credinciosul său s'o lase în pădure.

Rătăcind mult timp, ea ajunse la o colibă unde fu primită de o babă, dar peste câtevà zile o rugă să plece, căci cu dânsa, intrară toate beleiele în bordeiul ei. De acolo, îmbrăcată ca cerşi-'oare, ea se duse la o stână, unde o primiră bucuros ciobanii,

dar după trei zile o goniră, căci se luaseră de gând bieţii ciobani de paguba ce încersaseră de când venise fata" (1).

Astfel de povestiri întâlnim şi la alte popare (2).

Piaza rea sau *Piaza cea rea* se întrupează în ori şi ce:

Ea poate aveà înfăţişarea de *şarpe*, născându-se dintr'un *ou* care a slujit drept *cuibàr* (3).

De multe ori trăeşte în chip de *câne*, ce vine de cine ştie unde sau se naşte la casa unui om, odată cu începutul unui şireag de nenorociri mărunte deocamdată; după o vreme, seara, începe să urle, să se ude pe pereţi şi să se murdărească prin ogradă. Un astfel de câne trebue îndată izgonit sau ucis.

Ca Piază rea este bănuit mai ales *cânele negru* (4).

Mâţa neagră poate deasemenì întrupà Piaza rea, ca să aducă pagube unei case (5).

Găina care câte odată cântă *cocoşeşte*, care *cobeşte*, este Piază rea: o astfel de găină se taie, ca prin aceasta să-şi adevereze că a cobit moartea şi răul ei, şi nu al celor din casă. Unul o prinde, se duce în fundul casei şi-o dă de-a tumba. Dacă pică cu coada pe prag, i se taie coada; dacă pică cu capul, i se taie capul (6).

Omul, după povestea pomenită, este un minunat cuib al Piezii rele.

„Ion al lui Neculai Pamfile din com. Ţepu, jud. Tecuciu luase un băet,—Ghiţă a lui Buza-briciu, cu anul. Băietul erà harnic, dar şi Piază rea. In anul dintâiu ì-a murit omului un bou, un junc, două oi, iar de păsări nu se mai ţine socoteală. După un an pe băiat l-a dat afară şi de atunci o duce bine".

După cum am pomenit, Piaza rea se întrupează şi în lucruri:

---

(1) L. Şăineanu, *Basmele Românilor*, p. 797.

(2) Subiectul s'a cules şi în Dalmaţia; fata cu pieze rele este *desfortunada (Archivio per lo studio delle tradizioni popolari*, X, p. 311) sau *sfurtuna*, după o poveste siciliană *(Revue des traditions populaires*, XXIX, p. 102 3), întâlnită şi la *Greci, (Ibidem*, p. 104).

(3) Pentru com. Ţepu, jud. Tecuciu: *cuibarul* este oul pus în *cuib* sau *cuibar*, covată sau altcevà, unde se ouă găinele, ca să fie vazut şi să nu se ducă să se ouă în alte părţi, unde ouăle se vor pierde sau le vor mâncà cânii. Cuibarul deci, poate să fie ori cât de vechiu.

(4) Artur Gorovei, *Credinţi*, p. 6.

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

o haină, o casă, cari aduc îndestul de mari nenorociri. Iată, tot pentru com. Ţepu:

„Tatăl lui Ion Chirvase a luat, aşà, cu *sahagnìla* un loc cu casă pe el, dela nişte orfani; nu mult după aceasta, orfanii s'au dus la Galaţi, au plătit nişte liturghii la *Sf. Minàh* şi iaca Chirvase bătrânul că moare într'o zi. Peste puţin moare şi Ion, de 34 de ani, iar după el îi vine rândul nevestei lui. De-acù, băieţii stau la cumpene, să lase şi casă şi tot, şi să-şi caute acioală în alte părţi, numai să scape de locul cel cu Pieze rele".

Fiind-că de cele mai multe ori Norocul, după socotinţa poporului, se arată prin *bogăţie,* Nenorocul său *Piaza rea* se leagă de *sărăcie,* care se personifică într'un duh cu toate însuşirile *Piezei rele.* Pe aceasta, deci, o vom înţelege-o în următoarea povestire care ne arată chipul cum un nenorocos a putut să scape de-o astfel de *Piază rea.*

„Ci-c'a fost o dată într'un sat un om sărac, sărac, aşà de sărac, că iaca nici eu n'am cuvinte să vă spun cum.

Aşà, el ce să facă? *Dacă stà, îi stà Norocul!* S'a gândit:

Ia să plec eu cu copiii, cu nevasta în lume, ca doar-doar am scăpà de sărăcie.

Şi au plecat numai cu ce aveau pe ei, căci acasă erau *plini de goi!*

Mergând el aşà pe drum, el îşi aduse aminte cum că mai aveau acasă un ulcior, şi-l uitaseră. Şi zise neveste-si:

— Fă, nevastă; să dau o fugă să ieau şi ulciorul ăla, că o să ne trebue!

— Aşà e; du-te.

Şi a luat-o îndărăt. Când ajunse şi deschise uşa casei şi intră, vede aşà ca o mutră de *cocoşneaţă* lungită pe vatră. Se încrucì când o văzù.

— Oliu! *Macheà,* da ce-o mai fi şi asta?

Şi-o întrebă:

— Cine eşti tu?

— Eu, *Sărăcia!*

— Sărăcia! Da ce-o mai fi? Ce cauţi la mine?

Şi Sărăcia apucându-l de gât:

— Am venit ca să-ţi ţin de urît, c'am văzut eu că tot îţi trebue. Da la ce mai venişi, că plecaseşi?

— Veniiu să-mi ieau şi *sărăcia* asta de ulcior, c'o uitasem!

— Păi, atunci să mergem, dacă ziseşi aşà!

— D'apoi cum o să mergi? Cum o să te ieau?

— Ei, cum o să mă ieai! Uite, eu o să mă bag în urcior ca să-ţi fiu mai uşoară! Destupă urciorul!

Românul nostru, neavând încotro, face ce-i zice *Sărăcia*: destupă urciorul.

— Dar cum faci ca să intri, că nu eşti mai mică?

— Ei, cum o să intru! Uite, mă fac aşà!

Şi Sărăcia se mototolì şi intră în urcior, cât erà ea de mare. El o înfundă bine, îşi luă urciorul şi plecă, cântându-şi cântecul:

Foaie verde *sirsinele*,
Vai de păcatele mele!
De când de-acas'am plecat,
Incotro m'am dus, încotro am apucat,
De *Sărăcie* am tot dat!
De *Sărăcie* am tot fugit,
Şi tot *Sărăcia* am întâlnit!

Pe drum se întâlneşte c'un om. Din vorbă în vorbă, îşi spun fiecare care încotro se duc. Da ăla vede urciorul.

— Da ce ţii ăl urcior astupat cu plumb?

— Să ştii tu ce am în el, nu m'ai mai întrebà!

— Eu, de! De unde să ştiu; d'apoi spune!

— *Sărăcia!*

— Taci mă! Sărăcia astupată în urcior? Bată-te'n cap, să te bată! Ce-ti mai dete în gând şi ţie! Şi unde o găsişi?

— Acasă!

— Şi unde o duci?

— Eu ştiu!

— Mă, ci leagă şi tu un pietroiu de gâtul urciorului şi aruncă-l Dracului în balta asta, mă; scapă-te de ea şi vezi-ţi de treabă!

Acesta, cum aude aşà, iea un pietroiu, îl leagă de gâtul urciorului şi apoi îl aruncă cu urcior cu tot în baltă.

— Mă: cu bine, mă!

— Să dea Dumnezeu bine!

Şi s'au despărţit. A scăpat bietul om de Sărăcie.

Apoi a luat-o pe drum înainte ca s'ajungă pe-ai lui. Mergând ei aşà, dau de-o curte boierească. Cer boierului să le dea şi lor o bucată de pământ pentru bordeiu, iar ca plată, se îndatorau

să-i vândă ţuică la drumeţi. Boerul a primit, că vedeà el că o să-i priească c'un astfel de om.

Acù, apucându-se omul nostru să sape la groapa boierului, dă peste un cazan plin numai *safì* cu galbeni de aur! Iacă unde i-a fost stând norocul lui: în pământul boierului, în groapa bordeiului. Acum iar îşi începù cântecul:

Şi-alte frunze trei lalele,
Vai de păcatele mele!
Eri fuseiu un biet argat,
Alalt'eri un prea sărac,
Astăzi sunt un om bogat,
De Sarăcie-am scăpat!

Şezând el mai mulţi ani de-a rândul la moşia asta boierească, s'a îmbogăţit de nu mai aveà nici ce le mai face banilor; s'a făcut şi el boier mare. S'a întâmplat însă că a venit odată şi frate-seu pe la el, c'auzise că s'a îmbogăţit. Frate-său ăsta, mai mare, erà şi el bogat, nu e vorbă, dar sgârcit şi *vrăjmăşos* nevoie mare, şi mai ales vrăjmăşos, de când auzise de îmbogăţirea lui frate-său, fiind că-l întrecuse. Nu e vorbă, se uità mai înainte la el mai rău ca la un câine.

Acum, ei, din vorbă în vorbă, îşi povestesc fiecare cum îşi făcuseră averile. Ăsta al nostru, îi mai spune cum făcuse când a prins *Sărăcia,* cum o băgase în urcior şi cum o aruncase în baltă, de scăpase de ea.

Astuialalt atâta i-a trebuit:

— Dar bine o mai fi *Sărăcia* aia acolo?

— D'apoi cum să nu fie! Cine s'o iea? Numai sărăcie nu le-ar mai trebuì altora.

— Dar nu mergem într'acolo, frate, c'aş vrea s'o văd şi eu!

— Dacă zici tu că mergi, eu merg,—cum să nu merg, că tot n'am eu nici o treabă până una alta!

Şi plecară. Ajungând acolo, intră în baltă ăl vrăjmăşos, găseşte urciorul, îl scoate şi-l destupă. *Sărăcia,* când se văzù scăpată, i se încârligă pe după gât zicându-l:

— Ti.., ce bine îmi făcuşi, frate! Mai văzuiu şi eu odată lumina soarelui! Iţi mulţumesc din suflet, frăţioare, că m'ai scos, căci altfel, aici îmi putreziau oscioarele. Acum, fiindcă mă scăpaşi dela moarte, cu ce să te mulţumesc?

— Apoi, dacă vrei să mă mulţumeşti, nu-ţi cer nici mai mult,

nici mai puţin, ci numai atâta: vreau să faci pe frate-meu cum a fost mai înainte, că prea şi-a ridicat nasul sus, de m'a întrecut în bogăţie până şi pe mine!

— Nu ştiu zău, pe el ori pe tine,—îi răspunse *Sărăcia;* el acuma este prea tare, nu-l mai pot doborî, pe când pe tine, e-hehe! eşti şi căzut! Haide la tine, că la tine e de traiu de-acum înainte!—îi zise Sărăcia, strângându-se şi mai bine pe după gâtul lui.

A păţit-o! Curat vorba ceea: „unde dai, şi unde crapă!", sau:

„Vrând altuia a face rău,
Iţi faci tot capului tău!" (1).

Iată acum o variantă tot olteană:

„Fiind doi fraţi,—unul sărac şi altul bogat,— după ăl sărac se ţineà în totdeauna o *pasăre neagră.* De se duceà la muncă, de se duceà la moară, de se duceà la pădure,—ori unde se duceà, pasărea erà după el.

Intr'o zi s'a dus la pădure s'aducă lemne pentru foc. Erà o vreme rea: un *sfic* de ploaie şi altul de ninsoare. Pasărea, după el. Văzând-o *închichinită* de frig, i se făcù milă de ea. Dete gaură cu sfredelul în copac şi-i spuse să intre acolo la adăpost. Pasărea intră, numai să scape de frig.

Omul a făcut un dop de lemn, l-a bătut în copac şi a astupat-o acolo.

După ce a venit dela pădure, a băgat de samă că a 'nceput a-i merge şi lui mai bine.

Paserea aia erà Sărăcia lui.

I-a pornit bine, bine, şi mai bine, până ce a ajuns mai bogat decât frate-său ăl bogat.

Frate-său începù să-l întrebe:

— Măi frate-meu! Ce ai făcut păsărica aia care se ţineà după tine?

Erà viclean şi se gândià să se ducă să dea iar drumul păsăricei, să se pună iar pe frate-său. Fratele îmbogăţit, nepricepând viclenia lui frate-său, i-a spus că atunci când s'a dus la pădure să-şi aducă lemne de foc, a băgat-o în cutare copac,—alunul în care ştià el.

(1) *Ion Creangă,* VII, p. 4 7.

Frate-său s'a dus ca să-i dea drumul. A scos dopul de lemn din copac, şi păsărica a ieşit.

— Haid' să te duc la frate-meu!

— Frate-mi eşti tu de aici înainte, — i-a spus păsărica, — pentru că m'ai scăpat dela moarte, şi de tine nu mai rămâiu!

Ţiindu-se păsărica după el, a sărăcit până a ajuns în starea de demult a frate-său; şi o fi sărac şi acuma, dacă păsărica s'o mai ţine după el!" (1).

O astfel de povestire o au şi *Polonezii* (2).

In *Alsacia* un cioban o închide în sticlă ca să-şi scape turmele ce i se nimiciau (3).

Văzurăm până acum *Piaza rea* legată de o anumită persoană în chip statornic; sunt însă şi *Pieze rele* ale unui sat, ale unei părţi de ţară:

„Nu ştiu, adevărat ori minciună, da' s'aude că departe, undevà, s'ar fi născut o nălucă aşà cum nu s'a mai pomenit: la mărime-i băiat, la chip îi om bătrân, cu barbă, cu musteţi, şi zice că îndată ce l-a făcut mă-sa, el a prins a grăi. Ş'a zis: „Să nu mă botezaţi, că eu oiu şedeà şi nebotezat. Da să ştiţi dela mine, că anul ista pâne pe câmp are să fie de-are să facă bureţi şi n'au s'o poată cărà oamenii; decât, la toamnă, nici pe dânşii n'au să-i poată cărà la groapă! (4).

După acest soiu de Pieze rele, vin cele ce sunt ale tuturora. Astfel întâlnim:

Oamenii însemnaţi, cum ar fi spânii, cei cu părul roş, încrucişaţii, ciungii, ologii, pociţii ş. a., cari de obiceiu *deoache* lumea.

Preoţii (5), cum mărturiseşte însuş Mitropolitul Gavriil al Moldovei în 1757 (6), şi *călugării*.

---

(1) *Şezătoarea*, VII, p. 199 200.

(2) L. Leger, *Recueil des contes populaires slaves*, Paris 1882, p. 125- 8.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 618.

(4) Cred. Rom. din com. Vlăsineşti, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

(5) Cred. Rom. din com. Albeşti-Botoşani, împart. de d-l O. Rotundu: Daca întâlneşti trei *popi*, sa legi un nod la batistă, ca să nu-ţi meargă rău.

(6) G. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 319.

Astfel cred multe popoare între cari pomenim *Spaniolii, Germanii, Englezii, Francezii* (1), *Ruşii* (2), *Rutenii* (3) ş. a.

Aceasta se întâmplă din pricină că duhul cel rău îşi poate îndeplinì menirea lui mai uşor sub forma unor persoane cari de obiceiu au mai multă trecere în faţa oamenilor, decât dacă s'ar arătà sub forma lor propie (4).

Impotriva preotului cu care cinevà se întâlneşte, ca să nu-i meargă rău, se zice că trebue să scuipe şi să arunce cu ţărână, „cu fân, paie, beţe, pietre, orice vei găsì la îndemână", cu „ac, bold", sau să treacă drumul de-a curmezişul (5).

Macedo-Românii, crezând de asemeni că le merge rău dacă se întâlnesc cu un preot, după întâlnire se întorc cu 40 de paşi înapoi, şi numai după aceasta îşi urmează drumul (6).

Amintim în treacăt şi despre *cucuveicele cobitoare,* veşnica Piază rea a tuturor oamenilor, de *Eghipturoaice,*—nişte păsări „grozave" cari urmăresc prin toate chipurile nimicirea pământului (7),—şi de *Pasările cu ciocul de fier,*—unii zic că acestea-s *boierii,*—cari vor năpădì lumea la sfârşitul veacului.

Unii oameni, spre a se ferì de Piezele rele, poartă la dânşii o bucăţică dintr'o *frânghie* cu care s'a spunzurat cinevà.

Va fi fost de sigur în cinste de mult şi vre-o „Piază bună" (8). Amintirea poporului însă a şters-o cu totul, sau a contopit-o cu credinţele despre *Noroc* şi *Şarpele de casă,* despre cari am vorbit.

---

(1) Iord. Golescu scrie (după G. Ceauşanu, *op. cit.,* p. 319): Călugăr de ai văzut, cât de departe, du-te la o parte, că îndată te poticneşti. *Ibidem,* despre credinţele popoarelor streine.

(2) *Revue des traditions populaires,* VIII, p. 180.

(3) D. Dan, *Rutenii din Bucovina,* p. 16: „Poporul rutean crede că dacă întâlneşte cinevà în cale o *babă* ori un *preot,* atunci îi va merge rău; deci spre a preîntâmpinà aceasta, ridică de jos un *paiu,* o *pietricică* sau orice află şi aruncă în urma lui".

(4) Cf. Pamfile, *Diavolul învrăjbitor al lumii* p. 9, 46 şi urm.

(5) Art. Gorovei, *Credinţi,* p. 15 6.

(6) Cosmulei, *op. cit.,* p. 54 5.

(7) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(8) Despre dânsele, credem că e vorba, când se spune „*cheji buni*": „M'a găsit în *chejii buni*" „*în chejii cei buni*" sau în „*duşi buni*".

Pomenim aici *cânele* aducător de noroc,—cel ce se pripășește la casa cuivà și care nu trebue izgonit, căci făcând altfel, se alungă Norocul dela acea casă (1),—*paserea* pripășită pe lângă casa cuivà, care nu trebue să se taie (2), *vita* de pripas, vita pripășită, numită și *de colac* sau *colăcită*,—*banul de găsit*, care se pastrează, însuș *omul* strein, pripășit pe la casa altuia, și altele.

(1) *Drum drept*, X, p. 685: „Un câine strein, când îți vine la casă, sa știi că-i semn de noroc". Bucată *Noroc la casă* e urzită pe aceasta credința. *(Ibidem* p. 683 6).

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

DESPĂRȚIREA II.

MUNCA.

JOIMARIȚA.

Denumiri. Pedepsirea femeilor şi-a fetelor găsite cu cânepa netoarsa. Alte soiuri de lene femeiască. Paza femeilor. Colindatorii Joimăriţii. Alte prilejuri de venire ale Joimăriţii. Sperietoarea.

Despre *Jòimariță, Jòimăriță* sau *Jòimarică* se crede, prin jud. Muscel, că este o femeie bătrână şi urîtă de mama focului, despletită şi cu dinţii rânjiţi, care vine și toacă *deștele* sau *frige unghiile* acelor fete, *nebarbate,*—leneşe (1), la cari ea, în noaptea de *Joi-mari,* va mai găsì cânepa netoarsa.

„Inainte vreme, când lumea erà rara, nu ca acum, în noaptea de Joi-mari, când venià Joimariţa, toţi şedeau de frica ei cu uşile încuiate şi mânjite cu *usturoiu.* Dar de ea tot nu scăpau. Venià la fereastă şi strigà:

> *Câţii,*
> Câţii,
> Tors-ai câlţii?
> Câlţii daca n'ai *torcat,*
> Mâinile ţi le-am tocat!

Fetele răspundeau:

— Tors! tors! tors!

Aşà a răspuns şi o fată, care mai aveà un fuior în pod. Hoaţa de Joimariţă n'a crezut. S'a şi urcat în pod şi a început a cotrobăì prin *sgrebeni* prin *leftere* (2), prin dinţii dăracilor, pân' a dat de fuior. A venit jos, făcută foc şi răcnind:

---

(1) Academia Română, *Ms. no. 3419,* p. 4 v°.

(2) Pieptenii cu cari se perie fuioarele.

Hor, hor, hor!
Mai e în pod un fuior!

Apoi a intrat prin uşile mânjite cu usturoiu, în casă, şi tot n'a lăsat pe fată în pace, până nu i-a ciopârţit mânile.

D'atunci încoa, toate fetele zoriau să nu le mai apuce Joimariţa cu cânepa netoarsă.

La vreme, dacă cuivà i-ar fi mai rămas vreun caier, două, de i-ar fi dat foc, şi tot „îi făceà de Muma-pădurii". Iar când veniă Joimăriţa şi întrebà:

Câlţii, câlţii torsu-i-ai?
Sgrebeni 'ndrugatu-i-ai?,

fata răspundeà cu curaj:

Două ouă *'ncondeìte*
Puse la părete,

adică, „am isprăvit şi de tors şi de 'ndrugat, ba am încondeiat şi două ouă; uite-le la perete".

Unii spun că Joimăriţa e o femeie făcută *necumpănit:* lungă până'n podină, care umblă despletită şi cu o *procoviţă* de cânepă în cap. Ci-că-i miroasă de departe cânepa şi caierile netoarse şi n'ai cum le pitì. Unde-o mirosì, vine la fereastă şi zice:

Pute-a câlţii!
Tors-ai *hâlţii*
Câlţii?

Tot ce-o găsì nelucrat din cânepă, dă jos, trage jarul şi-l pune pe foc; apoi, iea pe leneşă, o pune cu mânile în jar şi i le acopere cu spuză. I le frige.

Aşà păţesc şi flăcăii sau gospodarii pe cari îi apucă Joi-mari cu *gunoiul* prin curte: dă Joimăriţa foc gunoiului şi le bagă mânile 'n spuză.

Frige şi mânile celor cari au *gardurile* nefăcute ori rupte în vreo parte" (1).

Din Transilvania avem aceste frumos alcătuite şire:

„Cine-i *Joimăriţa?* Intrebaţi pe nevestile tinere şi *tăndăloase* şi pe fetele mari şi leneşe. Ele vă vor spune că Joimăriţa e soră bună cu *Muma-pădurii* şi mare duşmancă a lor. Joimăriţa nu face nici un rău la lume, dar e lăsată dela Dumnezeu, ca într'un

(1) R.-Codin şi Mihalache, *op. cit.*, p. 45 6.

an odată şi anume în *Joia mare*, să facă o cercetare straşnică printre fetele mari şi să le întrebe ce au făcut ele peste iarnă. Tors-au fuiorul tot, ţesut-au pânza, şi cu câlţii şi feştila ce au făcut?

Ţinând samă de înalta şi sfânta ei trimitere în lume, în Joia cea mare, pleacă desdimineaţă prin sate şi prin oraşe, gârbovită şi afumată pe faţă, dar pripită ca o babă iute de picior, cu un hârb plin de jar în mână, acolo unde va află neveste şi fete mari, cari n'au tors fuiorul şi n'au ţesut încă pânza, să le arză unghiile şi degetele.

Mişelul, când e întrebat, ascunde cât poate faptele şi păcatele lui; tot aşà şi nevestele leneşe şi fetele mari şi trândave. Ele, când ştiu că are să le cerceteze Joimăriţa, dacă pânza nu-i ţesută, pun la fereastră un crâmpeiu de pânză din anul trecut, iar câlţilor şi *feştilii* le dau foc, ca să nu aibă de ce să se lege Joimăriţa, când le va cercetà casa şi munca lor. Cele harnice nu se tem.

Dar *şişca* de Joimăriţă miroasă bine şi tot ştie ce-au făcut ele. Pare că pleacă popa cu Iordanul la Bobotează, şi unde soseşte, începe cântând de prin curte: „In Iordan, botezându-te tu, Doamne...“; tot aşà începe şi ea, însă dela poartă:

Pute-a câlţi, pute-afeştilă,
Pute-a lene de copilă;
Pute-a pânză neţesută
Şi-a nevastă nebătută!

Şi-apoi intrând, în loc de binecuvântare, le pune pe toate cele leneşe din casă cu unghiile şi deştele în hârbul cu jar şi li le prăjeşte bine, întrebând, de ce au ele unghii şi degete, şi nu fac nimica bun cu ele!

O, ce jale, ce chin, şi zor, e azi la poarta dumnealor!“ (1).

De Joimariţă îşi aduce atunci poporul aminte când,—e vorba tot de Transilvania,—„pe gruiu“ se văd „roate de fum“ şi când seara „*hodâiţează*“ „şi se spun versurile următoare“:

---

(1) *Şezătoarea*, XIV, p. 129 30.

Cine n'a tors câlţi[i],
Să-i cază dinţii ;
Cine nu şi-a tors *facişèlele* (1),
Să-i caza măselele! (2).

Prin unele părţi se zice că Joimariţa jupoaie unghiile fetelor leneşe, cari n'au spălat *cămăşile* şi n'au grijit *casele*, de bună samă că pentru Paşti. Cu privire la acestea, femeile au aceste versuri de îndemn:

Curaţiţi, mama, casele
Şi spălaţi cămăşile,
Că vin Joimăriţele
Cu custurile
Şi suliţele! (3).

După cum se vede, pe alocuri se spune că pot venì la o casă chiar şi o ceată de *Joimariţe*, cari, câte odată nu fac alt rău decât că dau femeii pe care o găsesc dormind la Joi-mari, „o lene straşnică", de care nu mai poate scăpà tot anul (4).

Prin alte părţi se crede că Joimariţa vine şi peste an, şi anume în fiecare săptămână, *Joi seara*, când iesă din munţi sub înfăţişarea unei *flăcări:* astfel de munţi, cari adăpostesc Joimariţe, sunt Măguradin Putna şi Penteleul din Buzău. Dacă află uşa închisă la o casă, Joimăriţa strigă lucrurile din casă spre a i-o deschide, înainte de *cântatul cocoşilor*, căci după această vreme, nu mai au putere (5).

Pe-alocuri se crede despre Joimariţe că vin pe la case şi la *Patruzeci de mucenici* (9 Martie), când, spre a le izgonì, gospodinile afumă casele cu *cârpă nouă* (6) sau fac *focuri* de gunoaie în cele patru colţuri ale curţii (7).

---

(1) N'or fi *păcişèlele*?

(2) *Ramuri*, Craiova, an VIII, p. 196.

(3) *Revista „Tinerimea română"*, V, p. 300.

(4) Marian, *Sărbătorile la Români*, II, p. 267 - 8: Joimăriţa sau Joimărica umblă în ajunul *Joii mari* şi la femeile cari n'au isprăvit de tors în timpul postului, ori n'au făcut cămăşi nouă de Paşti, le batjocoreşte şi le arde cânepa netoarsă, le bat peste degete, le arde şi le răpeşte, frigându-le şi mâncându-le. Inlenoşează pe cei ce-i află dormind şi mai ales pe femei.

(5) *Revista Tinerimea română*, V, p. 300.

(6) C. D. Gheorghiu, *op. cit.*; p. 55.

(7) *Revista pentru ist., arh. şi filolog.*, II, vol. II, fasc. 2, p. 388.

Prin unele părţi ale Olteniei, venirea Joimariţelor este închipuita chiar prin cete de colindători, cari, Miercuri, în săptamâna patemilor, sau în ziua de *Joi-mari* o ieau cu-aşteamătu prin sat, cu clopote la gât şi umblă din casă 'n casă. Ajungând pe prispă, încep să strâge:

Câlţi,
Câlţi,
Tors-ai câlţii?
Două ouă 'ncondeiete,
Puse bine pe perete!

Femeile, — zice-se că de teamă, — le dau ouă.

Mai de mult se spune că acei colindători erau flăcăi chiar, şi pârliau fetele leneşe cari aveau încă neisprăvit torsul câlţilor (1).

Aceşti flăcăi umblau prin jud. Dolj cu căldăruşele cu jaratec

Fig. 3. Copiii umblând cu *Câţii-mâţii*, au răsturnat coşul cu ouăle de frica cânelui.

şi aveau în grijă, pe lângă femei, şi pe cei ce nu porniseră plugurile la arat. Acestora le strigau:

Cui nu se duce la plug,
Ii bag *fcheru* 'n c.

Copiii ce umblă cu colindatul, dobândesc dela gospodine ouă (2).

Prin alte părţi oltene, datina se chiamă *Câţii-mâţii*. Ceata

(1) *Revista „Tinerimea română"*, VI, 1-2, p. 89.
(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.

colindătorilor se alcătueşte din doi copii cari sună clopoţeii şi zic:

Câţii
Mâţii
Toarce câlţii;
Ori i-ai tors,
Ori i-ai ros,
Scoate ţolul să ţi-l văz,
Şi de-l ai
Să te 'nduri şi sa ne dai
Cele ouă 'ncondeiete,
De colò din *cobilete.*
Unu mie,
Unu ţie,
Şi unu de tovărăşie,
La anul şi la mulţi ani!

Gazda iesă şi le dă ouă pentru încondeiat la Paşti (1), pe cari le adună în coşuleţe.

Alte ori se crede că *Joimariţa* pedepseşte femeile cari lucrează. Joi seara, spre Vineri (2).

In sfârşit, prin alte părţi *Joimăriţele* caută să pocească femeile şi cu alt prilej, cum ar fi vara, la muncă pe câmp. Pentru aceasta, femeile, înainte de a se culcà la prânz, pe ogor, trebue să facă cruce pe pământ, ca să fie ferite de poceala acestor duhuri necurate (3).

Prin jud. Brăila, copiii ce plâng sau fac gălăgie, sunt speriaţi cu venirea *Joimaricăi*, „Ţigancă urîtă" (4).

(1) *Ion-Creangă,* II, p. 187.
(2) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 122 v⁰; cred. din jud. Brăila.
(3) L. Şăineanu, *Basmele Românilor,* p. 986.
(4) Academia Română, *Mc. no. 3418,* p. 173.

MARŢI-SEARA.

Denumiri. Pedepsirea lucrătoarelor de Marţi seara. Povestiri cu neisbutirea răutăcioasii Marţi-seara.

După credinţile populare române, *Marţi-seara*, *Marseara* (1), *Marţole* (2) sau *Marţolea* (3), este o babă răutăcioasă care umblă Marţi seara,—spre Miercuri deci, lucru care face să se mai cheme şi *Sf. Miercuri*,—pe la casele gospodarilor, spre a pedepsì pe gospodinile pe cari le găseşte lucrând. In această seară ele trebue să nu lucreze; de aici a rămas vorba pe care şi le spun femeile între dânsele şi astăzi:

Marţi seara, după uşă,
Culca-te, mătuşa! (4).

Dacă Marţi-seară află uşa deschisă, intră; dacă nu, cearcă să răsbată înlăuntru prin tot soiul de înşelăciuni.

Cu privire la aceasta, iată câtevà povestiri.

Întăia se aude prin Bucovina şi are următoarea cuprindere:

„De mult, umblau *Zilele* pe pamânt: se suiau în car la oameni şi dacă le lucrau de ziua lor, le stricau cevà: dădeau carele peste oameni.

De *Marţi-seara* mai ales, tare se temeau.

Odată a fost copt o femee fuioarele Marţi seara, şi a venit la fereastă *Marţi-seara* şi a început a vorbì cu celelalte, ca erau trei, erà *Miercuria* şi *Vineria* cu dânsa.

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 192 v°.

(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 186; din Transilvania: „Marţi nici se toarce, nici se coase, ca vine *Marţole*".

(3) Şăineanu, *Basmele Rom.*, p. 986.

(4) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu. O. Densusianu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 285: *Marţi-seara* este o muiere năzdravană şi se arată la unii ce lucră în ziua ei (Marţi seara) şi-i pedepseşte. Acad. Română, *Ms. no. 3814*, p. [illegible]70 v, credinţa brăileană: *Joimarica* şi *Marţi-seara* mai de mult, când şedeau [illegible] ile la lucru, veniau la geam şi le spuneau, ori tropăiau prin poduri. Îngrozite, femeile fugiau, iar ele intrau în casa şi puneau furcile şi fusele pe foc.

Haide şi-*om coace* copilul ei!

Femeia s'a speriat când a auzit aşà, da altă femeie a învăţato-ca să întoarcă toate în casă şi să încuie uşa. Marţi-seara vrea să deschidă, dar nu poate.

Vino, *oală*, şi-mi deschide! zice ea.

Ba nu, că mă bate!

Femeia sta cu băţul şi, poc! în oală.

Aşà a strigat ea pe toate şi nici una nu i-a deschis; numai cât *cofa* s'a duc şi i-a deschis; nu i-a păsat de bătaie.

Ele au intrat în casă, au făcut focul, au aşezat *ştubeiul* în mijlocul casii, ş'au pus torturile de-asupra, da înlăuntru, copilul.

Femeia fugise afară şi se uità pe fereastă, ce fac. Văzând aşà a strigat:

— Săriţi de grabă, că ard munţii Canagalilor!

Şi ele au fugit!" (1).

Urmează acum a doua povestire, care se aude prin jud. Tecuciu.

Marţi-seara este o babă cătrănit de afurisită, care trăeşte în munţii *Gărgăuţului*, departe, departe, şi care n'are altă grijă decât să osândească pe femeile cari *torc* Marţi seara, în spre Miercuri. Atâta tot!

A fost o fată săracă, sărăcuţă, căreia îi murise mă-sa. Fata, purtând singură grija casii, rămăsese cu cânepa nelucrată, şi de aceea, căutà să şi-o toarcă atunci când puteà, ne mai ţinând socoteală de toate sărbătorile femeeşti.

Sărbătorile, toate câte sunt, i-au îngăduit cu toatele, fără una numai nu, şi aceea a fost Marţi-seara, care n'a vrut s'o lase'n pace.

Iaca aşà, într'o Marţi spre Miercuri, văzând pe fată cu furca'n brâu, plecă valvârtej spre satul ei, şi intră'n casă.

— Buna seara, fată mare!

Fata face nişte ochi cât roata carului, şi se minunează mult. Iar baba, fără ca să-i mai aştepte răspunsul, începe:

— Iaca, veniiu şi eu, draga mamii, de pe cealaltă lume, ca să-ţi ajut la tors: adă-mi şi mie furca mea din pod! Ce? Nu mă mai cunoşti! Hei, bată-te să te bată! Eu-s mama ta!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 276 7.

Fata îi aduce furca şi Marţi-seara începe să toarcă. Dar cum torceà? Pe *mică*, pe ceas, dădeà caierul gata, că fata nici nu dovediă să-i întocmească furca. Apoi, când isprăvì de tors, zise baba:

— Acum, degrabă pune cazanul cel mare pe foc, să fierbem tortul, că ştie baba toate câte trebuesc în casa fetii!

— Apoi, mamă, ceaunul s'a spart şi nu-l mai am!

— Du-te degrabă în sat şi adă altul!

Şi fata a plecat într'o fugă, iar Marţi-seara a rămas să se bucure în sufletul ei, că peste puţin apa ară să fie clocotită şi aşà, are să aibă cu ce opărì pe fata care îndrăsneşte să lucreze în spre Miercuri.

Fata, cum ajunse la vecine, şi spuse ce s'a 'ntâmplat la casa ei, iar vecinile, repede cu gura:

— Vai de noi şi de noi; asta n'am mai auzit-o! Mortul dela groapă să se'ntoarcă! Baba ceea, fată hăi, nu-i mă-ta!

— Ba-i mama,—zice fata,—că num ai mama ştie toate câte le avem în casă!

Şi repede s'au strâns mai multe vecine la un loc, şi s'au chitit, şi s'au socotit, şi la urma urmii a zis una mai ştiută şi mai pricepută:

— Joacă ursul la vecină şi nu-i bine! Aceea, nepoată dragă, nu-i mă-ta; aceea-i *Marţi-seara* din munţii Gărgăuţului, care vrea să-ţi puie capul. Du-te fuguliţa acasă şi strigă în gura mare că-i ard lăcaşurile. Pe urmă pune-te şi răstoarnă toate din casă pe dos, că baba ceea are să vie plină de mânie înapoi, ca să te omoare pentru c'ai amăgit-o!

Pe urmă i-a mai spus ba una, ba alta, şi după asta, fata a plecat într'un suflet, strigând:

— Văleu, mamă, văleu! Ard munţii Gărgăuţului, ard munţii Gărgăuţului!

Marţi-seara atât a aşteptat! A sărit arsă de pe pat şi-a ieşit pe uşă ca o furtună năprasnică, şi-a pornit drept spre munţii Gărgăuţului. Şi fata, în urmă, s'a apucat şi-a întors cofele cu gura'n jos, pirostiile'n sus, opaiţul l-a răsturnat, icoanele le-a pus la peretele de către asfinţit,—toate le-a strămutat dela culcuşul lor, şi n'a rămas nimic nemutat din loc. Pe urmă a încuiat uşa, a pus o roată'n uşă, şi de roată a legat o vacă neagră.

Marţi-seara, când s'a fost văzut amăgită, s'a făcut ca racul de mânie, şi a pornit ca o năpaste înapoi, spre casa fetii. Dar când a ajuns şi-a dat de *vaca cea neagră* şi de *roată*, şi ştiind că 'năuntru sunt toate 'ntoarse şi clintite, şi-a muşcat buzele şi şi-a luat tălpăşiţa din nou spre munţii cei pustii ai Gărgăuţului, unde sălăslueşte de-atunci ca şi până atunci (1).

A treia povestire se aude în Ardeal şi sună astfel:

„A fost un moş şi-o babă. Ei avură *doauă* fete: una a moşului şi una a babii. A moşului erà mai frumoasă ca a babii, şi de aceea ii veniau peţitori de nu puteà închide uşa de ei.

Baba erà cătrănită foc pe fata moşului, şi nu ştià cum să o poată prăpădì.

Intr'o Marţi seara, baba legă fetii moşului un fuior mare în furcă, îi puse într'o măramă de o pogace şi o îndrumă la casa moşului, care erà pe coasta dealului, cam depărtişor de sat,—că uitasem să vă spun că moşul a venit ginere în casă,—şi-i poruncì că pană nu va fi fuiorul gata de tors, n'are ce căutà acasă.

Le luă fata moşului şi pornì, şi ca să nu-i fie urît, luă şi mâţa cu sine.

Ajungând la casa moşului, adică la a ei, şi-a strâns nişte vreascuri, a făcut focul în vatră, a frământat pogacea, a luat vre-o *doauă*-trei frunze mari de hrean, a învelit pogacea în ele, a pus-o pe vatră, trăgând jarul peste ea, şi îi dete pace să se coacă. După ce se coapse, se puse şi cina, dând o bucata buna şi mâţii şi apoi se apucă de furcă. Mâţa, şi ea, se aşeaza pe genunchii fetii, şi se apucă şi ea de tors.

Când colo pe la miezul nopţii, cinevà bate în uşă. Fata fiind fricoasă ca toate fetele, întreabă cam cu jumătate de gură:

— Cine eşti?

— Eu sunt *Marţi-seara; am venit să te joc.*

Biata fată nu ştià ce să se faca de nacajita. Atunci, *mâţa* de pe genunchi, care erà năzdravana, îi zise încet:

— Stapâna, să nu-i descui uşa, ci spune-i, că până atunci nu-i deschizi uşa, până nu-ţi aduce un *viziclu* (2) tot cu fir de aur

(1) Culegere din com. Ţeţu.

(2) Jacheta.

cusut.

Şi fata o ascultă. Marţi-seara plecă să-i aducă viziclul. Atunc mâţa o învăţă că de câte ori va venì, totdeauna să-i ceară ceea ce doreşte ea.

— Toc, toc! Deschide-mi uşa, că ţi-am adus un viziclu mai frumos de cum ai cerut,—zise Marţi-seara.

— Iţi deschid, dacă-mi vei aduce şi-o rochie de mătasă învrâstată tot cu fir,—zise fata moşului.

Şi tot aşà o mânà fata moşului după cum o povăţuise mâţa până se răvărsară zorile. Atunci, văzând Marţi-seara că nu şi-a dat de om, se duse cu buzele umflate.

Răvărsându-se zorile, fata noastră îşi luă furca, fusele pline de tort, de gândiai că sunt de a fătà, şi hainele frumoase ce i le adusese Marţí-seara, şi plecă voioasă acasă.

Cum ajunse acasă, puse furca după uşă, fusele pe fereastă iar hainele le acăţă în cuiu. Văzându-le moşul, nu mai puteà de bucurie, pe când baba cu fata ei, să crepe de năcaz, nu alta!

In Marţia următoare, baba îi puse de astă dată fetii ei aceleaşi merinde ce-i puse şi fetii moşului şi o mână şi pe ea, gândind că şi ea să dobândească ca a moşului.

Işi luă merindea şi mâţa, şi pornì să-şi încerce norocul. Când ajunse la casa moşului, se puse de-şi strânse surcele, îşi învălì focul, făcù pogacea şi o învăli în frunze de hrean, şi învălind-o în jar, se apucă de lucru.

Nu trecù doar ca de când vă povestesc, pogacea erà coaptă Lăsă furca şi se apucă de cinat. Mâţa, sărmana, erà lihnită de foame, şi mă rog, nici o bucătură nu-i dădù, necum să se sature, ba îi dădù una cu piciorul, de sărì cât colo ca o *loptă.* După ce cină, fata babii se puse la tors, şi toarce-toarce, până cătră miezul nopţii, când de odată întristă. Cinevà bătù la uşă!

— Cine-i?—zise fata babei.

— Eu sunt Marţi-seara; am venit să te *strofloc* şi să te joc, să te învăţ eu să mai lucri tu Marţi seara.

— Vai, săraca de mine,—zise fata,—da ce să mă ştiu face?

Marţi-seara luă uşa din ţiţini, luă fata de mână şi începù a mi-o învârtì, de gândiai că *Vântoasele* o întorc. Săturându-se Marţi-seară de joc, o apucă de păr să o *strofloace,* şi atât o stroflocă, până o omorî. Apoi a luat-o, a pus-o în fereastă şi s'a cam dus.

Se făcù ziuă şi fata babii nu mai vine. Baba, temându-se să nu i se fi întâmplat cevà, o luă iute spre casa moşului. Când se apropiă de casa moşului, o văzù în fereastă, şi începù a o strigà, dar fata, de unde să-i vină, când ea erà moartă! Numai dupăce se apropiă mai tare, văzù că fata ei e moartă. Să fi văzut la văietate şi la sbierate, de gândiai că dă în alte celea, aşà se tânguià baba, după fata ei.

Ştiind baba din spusele fetii moşului că mâţa e năzdrăvană, începù a ispitì mâţa, care se cucuiă în vârful unui pom dinaintea casii. Mâţa povestì toată păţania fetii: cum a făcut pogace şi cum a mâncat-o toată, şi ei nu i-a dat nimic. Apoi îi zise mâţa:

— De erà numai atâta, n'aveam grijă; o învăţam eu ce să facă, dar la urmă îmi dădù un picior, de gândiam că nu ajung dimineaţa.

— Ei, afurisită de mâţă! Fi-te-ar fi bătut Dumnezeu, că rău ţi-ai mai bătut joc de mine!—zise baba oftând şi plângând.

Ba lasă, că destul şi-a bătut Marţi-seara joc pe tine, întocmai cum şi-a bătut fata ta de mine. Să ţini bine minte că „binele cu bine se răsplăteşte, iar răul cu rău" (1).

A patra povestire, care se aude prin Oltenia, are următoarea cuprindere:

„O dată, nu tocmai de mult, într'un sat de pe aici, o muiere, într'o zi de Marţi seara, erà singură acasă în bordeiu şi torceà, torceà de zor, la fuioare de cânepă.

A tors ea aşà, până pe la miezul nopţii, când se pomeneşte că intră în casă peste ea o muiere, care-i zice:

— Torci, ai?

— Păi ce să fac? Torc că să puiu pânză!

— Dacă este aşà, dă-mi şi mie o furcă cu caier şi fus, ca să ajut şi eu la tors.

Toarseră ele amândouă, hee.... mult, şi femeia aia isprăvià caier după caier, aşà că după un ceas, două, isprăviră toate caierile de tors. S'au pus pe urmă de au depănat tortul pe râşchitor şi l-au făcut jurebii.

— Ei, ştii, ce?

— E!

(1) Delapecica (Petre Uglìş), *Din literatura poporană,* II, Lugoş 1911, p. 21 6

— Fiind că isprăvirăm de tors şi de depănat, hai să şi coacem tortul, ca să isprăvim treaba odată.

Dar ea aveà alt gând, şireata!

— Păi că n'am căldare!

— N'are nimeni în tot satul ăsta?

— Ba are numai o muiere!

— Du-te d'o iea şi vino iute!

Ea pleacă şi se duce la moaşă-sa, de-i spune toată tărăşenia.

Da moaşă-sa, muiere bătrână, de, îi zice numai decât:

— Fă! Păi ţie nu-ţi dă în gând cine e aia? E *Sf. Miercur* care te bagă'n căldare, cu tort cu tot, să te coacă bine şi pe tine. Tot aşà am mai păţit şi eu odată şi de-abià, de-abià, am scăpat cu vieaţă. Tu du-te acasă şi suie-te pe bordeiu şi strigă cât ăi puteà:

Aoleo! între deal
Şi 'ntre Ardeal,
Cum ard casele sfintei Miercuri!

căci pe acolo, prin părţile alea trăià Sf. Miercuri. Ea când o auzì aşà, o să se ducă numaidecât acasă. Tu să intri în bordeiu, să 'ncui bine uşa, să ungi toate vasele cu *usturoiu* şi să le întorci cu gura în jos; şi dacă o mai venì, tu să nu răspunzi nimic. M'ai înţeles?

Auzind aşà, muierea s'a dus acasă şi-a făcut întocmai cum o povăţuise moaşă-sa. S'a suit pe bordeiu şi-a strigat cât a putut.

Aoleo, între deal
Şi 'ntre Ardeal,
Cum ard casele sfintei Miercuri!

Cum a auzit Sf. Miercuri din bordeiu, iute a ieşit afară şi s'a chitit pe fugă acasă. Când acolo, nu erà nimic!

Repede se 'ntoarce iar îndărăt la bordeiu, cu gând rău asupra acelei femei, şi bate tare în uşă:

— Deschide uşa, fă!

Din năuntru nu se auzià nici o ţipènie; *pai'c'ar* fi fost pustiu Mai încearcă odată,—degeaba:

Iii.., mi-o făcuşi tu mie,
Da ţi-o făceam eu ţie!

Şi aşà a scăpat biata muiere de moarte, căci altfel o păţià bună de tot.

Iar de aici în colo, fiindcă i se dusese vestea ca de popă tuns, nici ea şi nici altele n'au mai îndrăznit măcar, ca Marţi seara să toarcă cânepă şi să necinstească pe *Sf. Miercuri*" (1).

In sfârşit, a cincia povestire, care se aude prin jud. Brăila, confundă *Marseara* cu *Jòimariţa* şi arată că odată a venit la o nevastă sub înfăţişarea răposatei sale mame, de bună samă, ca să fie mai bine şi mai uşor crezută. După ce a îndemnat-o să curăţe căldarea pentru *coptul* sau *opăritul tortului*, nevasta o fugit la naşă-sa, unde i s'a spus cine-i oaspetele înnoptat, scăpând astfel de primejdie (2).

(1) *Ion Creangă*, IV, p. 324 5.
(2) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 192 v°.

SFÂNTA VINERI.

Pedepsirea lucrătoarelor de Joi seara. Povestiri cuneisbutirea Sfintei Vineri.

Ca rămăşiţa dintr'un cult străvechiu,—poate, ca o înrâurire a învăţăturilor şi literaturii creştine cari fac din ziua *Vinerii* o mare zi de post, ziua de îngropare a Mântuitorului,—sau, ca o înrâurire orientală unde este socotită Vineria ca zi de odihnă,— *Vineria* poporului român se bucură de o mare cinste. Credinţile cari se leagă de această zi sunt nenumărate, dar în cele ce urmează nu vom pomenì decât pe acele ce stau într'o oarecare legătură cu persoana mitologică a *Sfintei Vineri.*

Bandinus observă la 1642 un pronunţat cult al *Sf. Vineri* în Moldova (1)

Sf. Vineri, după credinţile populare româneşti, este o vădană (2) slabă (3), rea şi *napăstoasă* care nu îngăduie gospodinilor să facă o sumă de lucruri în ziua ei din săptămână, pedepsindu-le,—când le găseşte lucrând, întocmai ca şi *Marţi-seara.* Şi fiindcă o zi, după socotinţa poporului începe din seara zilei de dinainte, cam de pe când preotul începe slujba vecerniei. *Sf. Vineri* vine pe la casele gospodinelor, Joi-seara, înspre Vineri.

Povestirile unor atari „cercări", sunt următoarele:

In Bucovina se povesteşte că o femeie s'a apucat să facă *leşie,* când de odată s'a pomenit cu o babă care s'a aşezat cu furca la tors, lângă dânsa. Văzând femeia lucrul acesta, „s'a speriat, şi fără să rostească vre-un cuvânt, a ieşit din casă afară, s'a dus la o vecină, şi i-a istorisit din fir în păr toate cum s'au întâmplat. Vecina, cum a auzit, ceeace i-a spus, îi zise:

---

(1) V. A. Ureche, *Codex Bandinus,* p. 152.

(2) Cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. G. Vartolomeiu: *Vineria* e vădană; nu-i bine de *tors,* nici de *'mpletit,* nici de *lăut,* nici de tăiat *unghiile.* Cine încearcă, o pate.

(3) Fiind zi de post. De aici porecla ce se dă unui slab: „Parcă-i Sf. Vineri".

— Vai, draga mea, aceea nu e babă, cum spui şi crezi dumneata, ci aceea e de bună samă *Sf. Vineri.* A venit să te pedepsească pentru că ai îndrăznit să faci leşie şi să fierbi cămeşile în ziua ei. Dar, n'aveà frică; fă ce te-oiu învăţà eu, şi vei scăpà de dânsa!

Şi-i spuse vecina tot ce aveà să facă. Iar la urmă zise:

Şi acuma întoarce-te de grabă îndărăt, şi cum te vei apropià de casă, începe a strigà în gura mare:

Sus pe vârfu dealului,
Dealul *Galileului,*
Arde straşnic un foc mare
Cu para până la soare,
De se vede 'n lumea largă,
Şi se miră lumea 'ntreagă!

Nevasta făcù aşà cum a învăţat-o vecină sa: se întoarse tot într'o fugă până acasă, şi cum a intrat în ogradă, a început a strigà, după cum o învăţase.

„Baba venită, adică *Sf. Vineri,* cum a auzit cuvintele acestea a şi ieşit din casă afară zicând:

— Para aceea arde copiii mei!

Şi fără a mai sta mult pe gânduri, a început a alergà, ca să vadă ce-i.

Nevasta, la rândul ei, cum a văzut că s'a depărtat baba, s'a vârît în casă, şi după învăţătura vecinii sale, a încuiat uşa cu retezul, a astupat fereştile şi apoi a răsturnat toate vasele, câte le aveà în casă, cu gura în jos.

N'a apucat însă a fi bine gata, şi iată că Sf. Vineri se şi întoarce îndărăt cu o falcă în cer şi cu alta în pământ; şi văzând că uşa e încuiată şi nu poate intrà înlăuntru, a început a strigà să-i deschidă, că de nu, e vai şi amar de capul ei.

Insă nevasta se făcù că n'o aude şi nu voì să-i deschidă. Atunci Sf. Vineri a început a chemà vasele pe nume, ca acestea să-i deschidă. Dar vasele, întoarse fiind cu gura în jos, încă nu-i deschiseră, până ce în urmă *opaiţul,* care nu erà cu gura în jos, a sărit de pe prichiciu, unde sta, şi a voit să-i deschidă, însa ajungând lângă prag, căzù jos şi se sparse. Şi aşà, nici el nu-i putù deschide..

Nemijlocit după ce s'a spart opaiţul, nevasta a zărit o mulţime de *cruci* în pragul uşii şi un glas nevăzut se auzì vorbind:

— Cuminte a fost cel ce te-a învăţat să faci aşà după cum ai făcut, că de nu făceai astfel, rău ai mai fi păţit!

Şi după aceasta nu se mai văzù, nici nu se mai auzì nimic! (1).

A doua povestire se aude prin jud. Botoşani:

„Vineria să nu coşi, să nu torci".

O femeie torceà spre Vineri, şi a venit la ea altă femeie, care, uitându-se la tort, i-a zis:

— Ără! cât de frumos torci şi ce harnică eşti! Ian dă-mi şi mie să-ţi ajut! N'ai caiere?

Femeia a adus un oboroc de caiere şi *Sf. Vineri* s'a apucat de tors, şi-a tors, că nici n'a băgat de samă când a gătit tortul.

— Ştii ce? zice ea; dă ceaunul să pun la foc şi ţi le voiu zolì, să fie încaltea gata!

— Dacă nu am ceaun, zise femeia, da are vecina mea!

— Mergi şi-o strigă:

— Cumătră, cumătră!; împrumută-mi ceaunul, că mi-a picat o femeie aşà de harnică! Mi-a tors toată cânepa, a răşchiat-o şi amù vrea să-mi zolească torturile!

D'apoi aceea-i femeie? — zice cumătra-sa. Amù în puterea nopţii vrea să-ţi zolească? Aceea e Sf. Vineri; îţi spuneam eu să-i ţii ziua! Mergi fuga şi o amăgeşte ca să iasa din casă. Strigă aşà de afară: „vai de mine, ian uită-te cum arde casa *bojei*, pe dealul *Galariului*", şi ea are să fuga, că aşà o chiamă pe dânsa! Da tu, pe loc să întorci toate din casă cu gura în jos.

In vremea ceea, Sf. Vineri a făcut focul, a luat copilul şi l-a pus în zolniţă, şi aveà de gând să toarne uncrop peste el. Femeia, venind repede, a strigat dela poartă cum a învăţat-o. Sf. Vineri s'a speriat şi a fugit iar femeia a închis uşa şi a întors totul cu gura în jos.

Vine Sf. Vineri înapoi:

— Ai, fată de lele ce eşti, că bine m'ai înşelat! Deschide-mi uşa, cofă!

Nu pot că-s cu gura în jos!

— Deschide-mi uşa, oală!

Iară aşà i-a răspuns.

Şi tot aşà le-a pomenit pe toate.

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 295 6. Varianta: St. Stefureac, *Scrieri*, Suceava 1896, p. 212 -5.

Deschide-mi tu, opaiţule, uşa!

Opaiţul a sărit să-i deschidă, dar s'a stricat.

Dară femeia tot n'a putut scăpà de dânsa, că tot o întrebà:

Ce vrai să mânânci? Carne de om viu, sau de om mort?

Femeia a spus că de om mort.

Atunci ea s'a dus şi i-a adus pe *unul, nu de mult îngropat,* cu raclă cu tot, şi l-a trântit pe vatră. Când au cântat cocoşii, ea s'a făcut nevăzută.

A doua zi, femeia a trecut pe lângă vatră şi nici nu s'a uitat, ca să nu se spărie. A mers la vornicul de au venit [oamenii] şi au luat mortul, iară ea a fost multă vreme bòlnavă de spaimă" (1).

A treia povestire se aude prin jud. Suceava şi are următorul cuprins:

„Erà Vineri, când femeia unui gospodar... s'a apucat să spele cămeşile. C'o zi mai înainte, bărbatul femeii pornise la cărăuşie, ca să câştige cevà parale, iar femeia, folosindu-se de lipsa bărbatului care veşnic o cihăià să se lese de spălat cămeşile în ziua de Sf. Vineri, s'a apucat disdiminaţă să moaie tot ce aveà negru

Zolì până către seară toate cămeşile ce aveà, în două leşìi, şi după ce le aşeză în ciubăr, s'a apucat de turnat pe ele.

Erà vară când s'au întâmplat cele ce vă povestesc; cămeşi adunase multe biata femeie şi fiind numai singură la un vrav de cămeşi cât o căpiţă, seara o apucase. Copii aveau gospodarii numai unul, care, după ce se ştrengărise toată ziua, căzuse seara ca un trunchiu, de somn.

Un foc mare înaintea unei case mândre ardeà; mai depărtişor, pe un scaun mare, stăteà ciubărul care mărturisià drept de munca ce adusese biata gospodină. Departe, pe un scăunaş cu trei picioare, roşie la faţă şi asudată, şedeà femeia cu un băţ mare în mâni, cu care dregeà focul şi aşteptà să fiarbă ceaunul, ca să-l toarne pe cămeşi.

Nu turnase nici două ceaune şi numai ce vede înaintea ei o babă, aşà de hâdă şi de pocită, de-ţi venià să fugi în toată lumea, să n'o vezi.

Fără să zică nimica, baba se aşeză pe prispa casii şi se uită la nevastă cum turnă în ciubăr. Cum sfârşì de turnat, baba se apropià de dânsa şi-i zise:

(1) Voronca, *op. cit.,* p. 275 6.

— Eşti tânără, draga mătuşii; toată ziua te-ai chinuit azi; du-te şi te culcă oleacă şi te odihneşte, că în locul tău oiu turnà eu pe cămeşi!

Fără să se opuie, femeia intră în casă, închide uşa după ea, şi în loc să se culce,—căci nu ştiu cum, o frică o cuprinsese dela venirea babii, o tulì pe uşa din fundul tindei la cumătră-sa, prin popuşoi, şi-i povestì despre baba ce venise la casa ei.

— Vai, draga mamii, căci şi cumătră-sa erà o *cloşcovenie* de hârcă poate tot aşà de tânără ca şi cea pe care o lăsase acasă,—aceea are să fie *Sf. Vineri,* care a venit să te prăpădească, căci ai lucrat azi; am pătimit şi eu odată o nevoie dela ea, de care cu multă umilinţă am scăpat.

După ce-i povestì asta, de-i mai mărì frica, dăscălì pe femeie ce-i de făcut. Femeia fuge repede acasă, intră pe uşa pe care ieşise, deschide uşa casii de din faţă şi strigă odată cât putù:

— Vai, cum ard munţii unde şade Sf. Vineri, că le-au dat foc smeii paraleii!

Ca prin minune, baba nu se mai văzù. Atunci femeia dădù drumul leşiei din ciubăr, stânse focul şi intră în casă, aprinde opaiţul şi s'apucă de 'ntors toate lucrurile din casă de-a 'ndoasetele. In graba cu care lucrà, uită să schimbe locul opaiţului.

După ce'ncuiă uşa, după ce rostì o rugăciune plină de milă la icoane, făcând şi nouă mătănii, se culcă lângă băiet, pe care-l aşezase cu capul la locul picioarelor. Somnul n'o prindeà de loc.

Intr'un târziu aude pe cinevà bătând la uşă, dar nu se coboară să-i deschidă. Atunci hârca de babă, se duce la fereastă şi cheamă pe rând toate lucrurile din casă, ca să-i descuie, dar fiecare-i răspundeà:

— Nu pot, că sunt întors!

Baba se rugă *opaiţului* să-i descuie; opaiţul ţup! de pe prichiciu jos, aleargă la uşă s'o descuie. Când baba erà pe pragu uşii, un cocoş cântă de miezul nopţii. Atunci baba zise femeii:

— De ai făcut ce ai făcut din capul tău, bun cap ai avut, iar de te-a'nvăţat cinevà, bine ţi-a priit. Află, muiere *ahotnică* de lucru şi necinstitoare de zile sfinte, că eu sunt *Sf. Vineri* ce venisem să te fierb în ciubărul cu cămeşi, pentru că de multă vreme îmi feşteleşti ziua cu *leşie* şi *zoi.* Ai scăpat acum, dar n'ai să-mi scapi altă dată!

Și când cocoșul cântă a treia oară, baba părăsì casa.

Toată noaptea femeia nu putù dormì; povestì patarania ei la tot satul și bărbatului, care o dojenì în tot soiul, de numai cu pumnul nu-i dete, și-i hotărî să n'o mai afle că lucră Vineria, că al el va fi Dracul.

Și de atunci, rară femeie vezi că îndrăznește să pângărească ziua Sf. Vineri (1).

Trecând peste *Muntenia*, unde este peste putință ca această povestire să nu se cunoască (2), pomenim cea din urmă variantă care se aude prin Oltenia:

„Nu e bine să lucrezi nimic Joi seara spre Vineri. Să nu întârziezi la lucru, ca a fost o femeie și a tors Joi seara la cânepă. S'a pomenit cu *Sf. Vineri*,--o femeie bătrână-bătrână ce umblà în cârjă, că a bătut la ușă. Ea s'a dus și-a deschis ușa, căci n'a știut cine e.

Dacă a intrat Sf. Vineri peste ea, a cerut o căldare mare s'o puie pe foc, să fiarbă apă, să coacă tortul.

Mai stăi aici,—zise femeia care n'aveà căldare, să mă duc colea la o megieșă să ieau o căldare.

Și femeia s'a dus la nași-sa. Aceea n'a vrut să-i dea, dar i-a spus că baba dela casa ei este Sf. Vineri, care umblă s'o opărească.

Femeia cu nași-sa, ce s'au gândit! Au ieșit afară și au zis:

— U! Ard *cășile* Sfintei Vineri cu văpăi!

Sf. Vineri a ieșite afară și a dat fuga la căși. Femeia a cărat băligar la ușa din afară, a intrat în casă și a închis ușa dela ogeac. A întors apoi toate vasele cu gura la vale, și numai pe polița a rămas un ciob neîntors cu gura în jos.

(1) M. Lupescu în *Șezetoarea*, I, p. 59-61.

(2) Del Chiaro, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. N. Iorga, 1914, p. 49: „...non debbo tralasciare un'altra uzanza (al creder mio superstizioasa), dalla quale non sono esenti anco le donne cattoliche nostre nate nella Valachia : cioè che in giorno di Venerdì chiamasi da' Valachi il giorno del Venerdì *Sfinta Vinere*, che verrebbe a significare in lingua nostră *Santa Venerdì)*, si astengono da ogni lavoro, che si fa con l'ago in vece di che attendono a qualsisia altro lavoro, e, dimandandone la cagione a una nostra cattolica, mi rispose esser peccato adoperar l'ago in un giorno in cui il Nostro Signore avea sofferto per noi tante punture".

Vine Sf. Vineri şi strigă la uşă:

— Găleată, deschide uşa!

— Nu pot, că sunt cu gura în jos! a zis ea.

A strigat apoi Sf. Vineri la toate vasele, dar toate au spus că sunt cu gura la vale. Ciobul a răspuns:

— Acuş! acuş!

Şi când a sărit după poliţă, s'a făcut praf! Vede Sf. Vineri că nu mai vine, strigă iar ciobul şi ciobul de colo îi răspunde:

—Mă spărseiu, mă spărseiu!

Şi s'a dus Sf. Vineri acasă (1).

Din numărul de poveşti în cari nu lipseşte Sf. Vineri, pomenim numai una singură: acea care arată chipul cum dânsa a prefăcut în nevăstuică pe-o femeie leneşi. Legenda se aude prin jud. Muscel în următoarea cuprindere:

„In vremea de demult erà o nevastă tânără şi frumoasă, fatı de popă, naltă şi mlădioasă, iar de subţire, îi cuprindeai mijlocu'n palme. Dar vezi dumneta, aveà şi ea două *madèle* (2): erà leneşă de-i păsà pamântului, şi rea de se făceà foc şi otravă pentru nimica toată. Şi să nu te fi carat păcatul sa-i zici atunci vreo vorbă, că se făceà moarte de om. Incai bărbatu-său, vai de pieea lui, ce-i paţià sufletul! De surda muncià, că, din pricina leneşii, nu legà două'n teiu: cămaşa, *hartapàle* pe el; iţarii cu douăzeci de petece şi patruzeci de găuri, iar minteanul, *şofile!*

De surda încerca se el s'o mai dea pe brazdă cu vorba, cu spusul la alţii, cu resteul, că dacă vazù că-i mai rea decât o viespe, începù să-i iea şi el frica. Dar tot trăgeà nădejde că s'o mai îndreptà şi d'aia, cu gândul că s'o puteà odată îmbrăcà şi el mai de Doamne-ajută, puneà în fiecare primăvară câte un petec de cânepă. Dar fără folos o puneà. Că o culegeà omul cu mânuşiţile lui, o topià tot el, dar d'aci încolo nu puteà sta tot de cânepă, nu se pricepeà în ale muereşti şi mai aveà şi el treburi. Apoi socotià că s'o luà de lucru nevastă-sa. Degeabă, că pe cânepă o apucà de multe ori zăpada în grădină şi nemeliţată, de-şi făceau cânii culcuş în ea. Alte ori o şi meliţà tot omul, dar o arunca în pod unde slujià cuib soarecilor. Şedeau în pod fuioa-

---

(1) *Vieaţa literară* I, no. 4.—Aceeaş şi în Şt. St. Tuţescu, *O parte din Sfinţii poporului*, p. 61-2 şi, cu greşeli, *Taina ăluia*, p. 31.

(2) *Cusururi.*

rele şi nişte caiere rămase dela răposaţi, şi leneşa, învăţată ca tot bărbatu-său să-i facă d'a gata ce i-o trebuì, tot ziceà furcii:

Toarce, furcă, caierul,
Toarce-te-ar, pârdalnicul!

Da furca n'auzià. Incotro te uitai, prin pod, prin tindă, prin pat, pe sub pat, tot maldăre de fuioare, *ştimi* şi *sgrebeni* :

Pân' şi'n fundul pimniţii
Gasiiu tîrna cu câlţii;
Nişte câlţi afurisiţi,
De cinci ani nedăraciţi!

Aşà îşi lăudà bietul creştin scula de nevastă!

Fugià femeia de furcă şi de caier mai rău ca de Dracul.

Când văzù omul că nu mai e nădejde de îndreptare, că slăbise de atâta amar şi rămăsese ca o umbră, se hotărî să facă ce-o face şi să se cotorosească de leneşă.

Işi luă trăistioara cu merinde la spinare şi plecă în lume. Când ostenì de mers, dete, în mijlocul unui codru neumblat, peste o femeie bătrână, bătrână, cu părul alb ca felia caşului şi cu faţa sbârcită ca o prună opărită.

Biata bătrână, când l-a văzut aşà de slab şi de trenţăros, a cuprins-o jalea.

— Ce vânt te-aduce pe-aici, creştine?

Ţi-oiu spune, bătrânico, că dup'aia umblu, da întâiu spune-mi cine eşti dumneata?

— Eu sunt *Sfânta Vineri !*

— Maică Sfântă Vineri, scapă-mă de focul ce e pe mine!— zice omul. Şi-i spune de-a fir a păr traiul ce-l duceà cu leneşa şi scorpia.

Odată se făcù foc Sfânta Vineri, făcu nişte semne cu mâinele, şi-i zise:

— Ascultă omule! Te-am scăpat! Când te-i duce acasă, n'ai să mai găsăşti nevastă, ci o dihanie în patru picioare, *şueaţă* (1) şi frumoasă. Aşà dihanie a rămas din *nevastă*-ta, şi d'aci încolo, îi zice lumea *nevăstuică*. Am făcut-o aşà pentru faptele ei cu lumea şi cu tine, dar răutăţii celei mari ce-o are în suflet, nici eu n'am ce-i face. D'aia şi nevăstuica o să fie tot rea şi înveninată,

(1) Subţire,

iar vita muşcată de ea, moare, de nu te-i folosì de un singur leac: să dai vitei să bea apă trecută printr'un burduf ce-a fost făcut tot din piele de nevăstuică!

— Bine, maică Sfântă Vineri, dacă e tot rea şi înveninată, ce-o să mă fac eu, săracul! Când oiu intrà la ea n'o să sară să mă muşte?

— Fă cum te-oiu învăţà eu, şi scapi.

— Cum?

— Nu intrà în casă, să nu te vază până nu te-i suì în pod. D'acolo să ieai un caier, să înfigi fusu'n el şi să-l legi la o furcă de tors şi tot aşà să intri în casă, că de te-o vedeà cu furca, are să facă bâşti! pe uşă şi n'ai s'o mai vezi prin casă cât lumea; că nevăstuica şi acum, şi cât o fi neam de neamul ei pe pământ, are să se sperie mai rău ca de orice şi are să fugă de furcă şi de caier. Tot aşà să faci şi când îi simţì vreo nevăstuică pe lângă casă: să înfigi furca cu caierul aproape de culcuşul ei, că se duce, şi îndărăt nu mai vine.

Şi a făcut omul cum l-a învăţat *Sf. Vineri* şi a scăpat de beleà. Şi ci-că d'atunci, din femeea rea şi leneşă se trage *nevăstuica*, iar sfaturile date de Sf. Vineri sunt folosite şi azi ca să scapi de nevăstuică (1).

---

(1) C. Rădulescu- Codin şi D. Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 111-3.

INĂTOAREA

Pedepsirea lucrătoarelor cari nu serbează ziua Ignatului (20 Decembrie).

Din jud. Muscel avem următoarea povestire şi credinţă:

„*Inătoarea*,—nume care se dă *Ignatului*,—e o femeie lacomă şi urîtă, care mânâncă lumea. Ci-că o creştină, în loc să ţină ziua asta,—20 Decemvrie,—s'a apucat să toarcă. *Inătoarea*, fiind că erau uşile încuiate, s'a lăsat pe coş şi a intrat la femeie'n casă, zicându-i:

— Hai, surată, să-ţi ajut şi eu!

Femeia a crezut-o. Au tors amândouă, până au isprăvit. Pe la miezul nopţii, Inătoarea zice surate-sii:

— Fuga de caută un hârdău, ca până la ziuă să şi coacem tortul.

Femeia se duse să caute prin vecini, spunând cu cine a isprăvit tortul.

— Fugi, fă, că aia e *Inătoarea* şi vrea să te opărească pe tine în hârdău şi să te mânânce!

Ea nu se încredinţează până nu-i spuseră toate vecinele în acelaş chip.

— Păi dar,—zise femeia,—cum să scap?

— Pune scara la spatele casii, suie-te sus pe coş şi cântă cocoşeşte de trei ori, pe coş: „Cucurigu gagu!", că ea, cum o auzì cocoşul, o şterge la sănătoasa. Pe urmă intră în casă şi stinge focul, să nu mai vază lumină, că dacă o vedeà, vine iar la tine!

A făcut femeia cum au învăţat-o vecinele şi a scăpat de *Inătoarea!*" (1).

Cu toată legătura acestei fiinţe de ziua *Ignatului*, trebue să vedem în *Inătoarea* o faţă a celorlalte fiinţe: *Marţi-seara* şi *Sfânta Vineri*.

---

(1) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 93—5.

DESPĂRŢIREA III.

PĂMÂNTUL ŞI VĂZDUHUL.

STRIGOII.

Denumiri. Naşterea Strigoiului. Semnele după cari se cunoaşte Strigoiul viu şi mijloacele de a-l descoperì. Privigherea morţilor bănuiţi a se preface în Strigoi. Intruparea Strigoilor îndată după moarte. „Ingrijirea" sau „dregerea" aceloraşi morţi, înmormântarea şi alte griji de mai pe urmă. Isprăvile Strigoilor vii. Vremea de noapte pentru ieşirea Strigoilor din mormânt. Zilele potrivite pentru aceleaşi ieşiri şi sorocul lor. Ieşirea din mormânt. Prefacerea sufletului de Strigoiu viu în Tricoliciu şi reîntruparea lui. Tricolicii şi isprăvile lor. Strigoii deopotrivă de puternicii ca Dumnezeu. Bătăliile Strigoilor. Povestiri despre aceste bătălii. Venirea paşnică a Strigoilor pe la ai lor. Povestiri. Apărarea casii împotriva Strigoilor. Hoţul, Strigoiul şi strănutarea. Primejdii mari: suptul sângelui, poceala şi altele. Leacuri împotriva acestor boli şi povestiri deosebite despre ispravă Strigoaicelor: seceta, piatra, luarea manei câmpurilor, a frumuseţii şi a manii vacelor. Prinderea Strigoaicelor şi vrăji pentru adusul manii înapoi. Seceta. Grindina. Vârcolacii şi întunecimile de soare şi lună. Paza în deobşte împotriva Strigoilor. Povestiri. Aflarea mormântului cu Strigoiu. Desgroparea şi dregerea Strigoiului. Mărturii istorice. Strigoii la alte popoare.

Strigoiul, *Strâgoiul* (fem. *Strigoaia* sau *Strigoaica)* (1), *Şişcoiul* (2) *Moroiul*, *Muroiul* (fem. *Moroaica*, *Muroaica)* (3), *Vârcolacul* (4),

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.
(2) Marian, *Inmormântarea*, p. 418.
(3) Candrea, Densuşeanu, Speranţa, *Graiul nostru*, I, p. 26; jud. Mehedinţi.
(4) G. Ceauşeanu, *op. cit.*, p. 131. A. Pan, *Opere complete*, I, Bucureşti 1914, p. 310-11:

...Bărbaţelul meu iubit!
De aseara ai murit,
Of! şi nu pociu sa te uit,
Şi la altul sa ma uit!
El acum, ca mortul, ca sa nu-l îngroape,
Aştepta când fuse, de un gard aproape,
Şi-acì la'ndemâna un par bun cum vede,

sau *Cel-rău* (1), se numește de Megleno-Români *Vampir* (2), având pluralul masc. neart. *Strigoni* (3) iar fem. *Strigoane* (4), *Străgi* (5), *Strige* (6) sau *Moroane* (7).

Din cosciug la dânsul, mâinele repède,
Şi din loc smulgându-l la nevastă sare,
Inspăimântă'n dată, pe mic şi pe mare,
Toţi petrecătorii se înspăimântează,
Şi ca prinşi de friguri, se înfiorează,
O pornesc la fugă, ca o vijelie,
Care spre pădure, care spre câmpie.
Unii iar d'alături, sar într'o ogradă,
Alţii se împiedic', jos se fac grămadă,
Nu ştiu ce să zică, strig: „Aoleo Dracul!
Aoleo, ne'nghite de vii *Vârcolacul!*"
Iar nevasta-i dete fuga drept acasă
Ca o potârniche cu păşirea deasă.
Mortul iar în urmă-i în mână cu parul,
O mânà în fugă ca vita văcarul.
Ea fugeà de frică şi ţipà cu plânsul
El râdeà gonind-o înnecat într'însul.
Dar cu astă faptă, bietul răposatul,
Ardică cu spaimă asupră-i tot satul;
Vârcolac crezându-l, pe loc alergară,
Cu prăjini, cu lemne, toţi se înarmară,
Şi sărind asupra-i în grab', cu iuţime,
Dând, îl omorîră cu mare cruzime.
Şi aşà, Pâcală, cu multele-i glume,
Şi-a pierdut vieaţa şi s'a dus din lume,
Deci acum cu mortul mergând să-l îngroape,
Când erà să treacă iar de pod aproape,
Incepù nevasta-i a strigà'n glas mare:
    Duceţi-l, de garduri, mai în depărtare,
C'apoi iar cu mâna de vr'un par se'ncurcă,
Ş'o să aveţi iarăş cu dânsul de furcă!..

(1) G. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 130.
(2) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 94.
(3) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.
(4) *Ibidem*, III, p. 95, 97.
(5) Culegere de d-l P. Cârstean, com. Vicovul de sus, Bucovina: *Străgi*, Strigoi. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 130.
(6) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 97.
(7) Viciu, *Glosar*, p. 61: *Moroane*, Strigoi, Moroi.

Populaţiunea românească din Bucovina, în atingere cu Rutenii, îl numesc, ca şi aceştia, *Vidmă*, pl. *Vidme* (1).

Denumirea de *Moroiu* se întâlneşte mai ales în Ardeal şi în părţile apusene ale Munteniei, precum şi în Oltenia. Imprumutându-se cuvântul şi în celelalte părţi, n'a putut fi pus alături în totul cu numele de *Strigoiu*, ci s'a căutat să i se dea o deosebire în înţeles, cât de mică măcar, şi aceasta, fireşte în mod silit şi nestatornic. Astfel se face că „unii zic că *pocitura rea* n'o dă *Strigoiul*, ci *Moroiul*",—precum se spune prin Bucovina; alţii zic că „Strigoiul se preface în *ogar*, în *lup*, iar *Moroiul* în *muscă*(2).—Amândouă aceste credinţi, sunt numai nişte însemnări nestatornice, cari nu vor puteà niciodată să despartă cele două denumiri de căpetenie ale acelui Duh rău, întrupat în om viu, „în carne şi oase", sau numai întrupat, adică în *Strigoiul viu* şi *Strigoiul* sculat din mormânt.

Sunt şi *jumătăţi de Strigoi*,—mai ales de *Strigoaice*, nişte ucenice ale Strigoaicelor adevărate, cari fac pe *ursită* şi omoară oamenii (3). Şi această însemnare ni se pare singuratecă, căci dacă o credem, trebue să credem că sunt oameni cu însuşiri mai diavoleşti decât ale Diavolilor, dacă e a da un astfel de crezământ zicalii: «cutare e *un Drac şi jumătate*». Tot aşà, vom da înţelesul ce se cade şi acestei însemnări romănăţene: «*Moroi* şi *Moroaice* se numesc şi Ţiganii sau Ţigancele cari deoache copiii" (4). Aici e altcevà: Ţiganii au de obiceiu *ochii negri;* ochii negri sunt socotiţi de poporul român ca cei ce deoache mai adeseori, şi cum Strigoii, printre alte neajunsuri, au încă şi darul a deochià, Ţiganii au fost porecliţi de cinevà, şi întâmplător, cu numele de *Moroi:* oameni cari deoache ca Moroii.

Din cine se naşte sau se face *Strigoiul?*

Strigoiul se naşte ca orişice copil; el însă se cunoaşte căci are

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(2) *Şezătoarea,* XIII, p. 155.

(3) Cred. Rom. din Bucovina.

(4) Dr D. Ionescu şi Al. Daniil, *Culegere de descântece din jud. Romanaţi,* II, p. 193. Pentru apropiere cu credinţile tutovene, se dă acest început de descântec *de deochiu* (*Şezătoarea,* XIV, p. 102):

Tu Moroiule,
Tu Moroaico,

pe cap o *chitie, tichie* (1), *căiţă, perdeà,* sau pe corp o *cămaşa* (2) sau *căciulă* (3) de piele. Un astfel de copil este născut de o femeie care, fiind însărcinată, bea apă necurată, amestecată cu *bale diavoleşti* (4), sau când o astfel de femeie iesă noaptea afară cu capul gol. Atunci, *Satana* vine şi-i pune pe cap o *chitie roşie,* cum şi-o are pe a sa, iar la soroc, face ca sà nască copilul cu chitia de Strigoiu (5).

Pentru ca să se preîntâmpine o astfel de nenorocire, este bine ca această chitie să se iea îndată de pe capul copilului, căci altfel se zice că copilul o trage şi o înghite şi cu chipul acesta se face Strigoiu (6).

O astfel de chitie se crede că-i bună de păstrat pentru a lecuì pe cei bolnavi de *deochiu;* mamele deci, o strâng, o usucă, şi când au copii deochiaţi, rup câte o bucăţică dintr'însa, o scuipă şi îi freacă la buric, ca să le treacă (7).

Prin jud. Teleorman, copilului care se naşte Strigoiu, — cu capul şi faţa îmbrobodită cu o peliţă,—i se rupe îndată acea peliţă, ca să n'o înghiţă şi să rămâie *Strigoiu învrăjbit,* care *dăoache* rău, şi după moarte îşi mânâncă neamurile. In urmă, moaşa are grijă să iească cu dânsul afară, după ce l-a scăldat şi l-a înfăşat bine, să se suie pe *casă,*—dacă e bordeiu în pământ, sau să treacă la spatele casii şi să strige, având pruncul în braţe:

Tu Strigoiule,
Tu Strigoaico,
Tu leule,
Tu leoaico,
Tu deochetorule,
Tu *deoaeco,*
Acolo să vă duceţi,
Acolo să dormiţi...

---

(1) *Şezatoarea,* XIII, p. 158.

(2) T. Burada, *Inmormântarea,* p. 53-4. Cred. Rom. din Oltenia, împart. de d-l N. I. Dumitaşcu: „Poporul dela ţară crede ca omul născut cu *chitie* şi cu *cămaşă* sau numai cu chitie, după moarte, la 6 săptamâni, are să se facă Moroiu. G. Ceauşanu, *op. cit.,* p. 130.

(3) Cred. Rom. din Ardeal.

(4) *Şezatoarea,* XIII, p. 159.

(5) *Ibidem,* p. 157.

(6) *Ibidem,* XIII, p. 158.

(7) *Ibidem,* IV, p. 31.

— Auziţi, lume, că s'a născut un *lup* pe pământ! Nu e lup să mănânce lumea, şi e lup să muncească şi să aibă trişte de ea! In chipul acesta se strică puterea Strigoiului, iar răul se întoarce spre folosul casii, de oarece puterea Strigoiului strigat se măreşte, aducând spor la toate (1).

Strigoii se mai fac şi din copii născuţi din rude,—fraţi şi veri primari, cari, spre a fi ascunşi de gura lumii,—mor ucişi şi deci nebotezaţi (2) şi neudaţi cu aghiasmă patru ani (3), precum şi din cei lepădaţi, pierduţi,—adică născuţi morţi înainte de vreme, cari se îngroapă în ţintirim, mai de-oparte (4), cum de altfel socotesc şi *Rutenii* (5).

Strigoii se fac şi din copiii de *Strigoi*, pe cari aceştia îi lasă lângă lăuzele nepăzite, după ce ieau copiii femeilor (6).

Se fac din copiii pe cari *moaşele*, la naştere, îi menesc să se facă Strigoi (7).

Se fac din copiii născuţi prin tufe (8).

Se fac din copiii întorşi dela ţâţă, adică din acei cari, fiind odată înţărcaţi, au fost puşi din nou la piept ca să sugă (9).

Se fac din copilul care suge ţâţă pe furiş dela maică-sa, la o săptămână după înţărcare (10).

Se fac din cei pe cari îi muşcă *ţânţarul* în noaptea de *Sf. Gheorghe.*

Strigoiu este al şaptelea băiat din cei şapte băiaţi născuţi la şir ai unei perechi; tot astfel Strigoaică se face şi a şaptea fată din

---

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 53.

(2) Candrea, Densuşeanu, Speranţă, *Graiul nostru*, I, p. 297.

(3) *Ion Creangă*, IV, p. 149: Copilul îngropat nebotezat dacă nu-l uzi 7 ani cu aghiazmă, se face Moroiu şi vine la casa unde s'a născut, ori la mă-sa, şi o *moroeşte* toata noaptea.

(4) Marian, *Naşterea*, p. 75.

(5) D. Dan, *Rutenii din Bucovina* p. 17. „Sufletele copiilor născuţi morţi sau muriţi fără de botez, se cred pierdute şi acei copii devin Moroi cari umblă noaptea prin sate şi sug sângele copiilor şi fetelor tinere, cari, apoi, mor".

(6) Candrea, Densuşeanu, Speranţă, *op. cit.*, I, p. 314.

(7) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 95-7.

(8) *Şezătoarea*, VIII, p. 20.

(9 *Ibidem*, XIII, p. 160.

(10) Gorovei, *Credinţi*, p. 309.

şirul de şapte fete (1), cum cred şi *Rutenii* (2); alte ori se face Strigoiu sau Strigoaică unul din cei şapte fraţi sau una din cele şapte surori (3).

Se fac cei ce jură strâmb (4).

Din sufletele rele şi vrăjmaşe (5), fie vite, fie oameni (6).

Din babele cari au de-aface cu Diavolul (7).

Din oamenii morţi în împrejurările pe cari le vom vedeà.

Cari sunt semnele după cari se cunosc *Strigoii vii?* (8) —acei bărbaţi, şi femei mai ales, din preajma noastră, cu cari sălăşluim laolaltă într'o grozavă primejdie, cari numai cu greu se pot aflà? Căci, cum să ştii că vecinul de alături sau vecina din partea cealaltă, cari se culcă noaptea în casa sa, îşi lasă peste noapte trupul pe pat, neînsufleţit, şi iesă afară, ca să se înhăiteze cu alte Duhuri rele, spre a săvârşì cele mai grozave blăstămăţii! (9). Sunt câtevà semne, după cari se cunosc Strigoii, însă şi acestea sunt grele de aflat.

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 860. Marian, *Naşterea*, p. 75. Gorovei, *Credinţi*, p. 309.

(2) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 17.

(3) Gorovei, *Credinţi*, p. 309.

(4) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanaţi, împărt. de d-l Al. Saint-Georges.

(5) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(6) Academia Romàna, *Ms. no. 3418*, p. 334.

(7) *Şezătoarea*, VIII p. 18, — Cred. Rom. din Oltenia împărt de d-l N. I. Dumitraşcu: Moroi se fac şi „acei cari au fost răi şi au avut fapte rele în vieaţă şi mai ales femeile cari umblă cu Necuratul, cu *descântecele*".

(8) O singură mărturie îndoielnică ne spune că Strigoii, având cap de om şi *coadă*, au şi *picioare de cal*.

(9) *Revue des traditions populaires*, XV, p. 625 şi urm. Credinţile despre părăsirea trupului omenesc de către *suflet*, se cunosc de mult. Din veacul IX se povesteşte că regelui Gunthram al Merovingienilor i-a ieşit odată sufletul sub chipul unui animăluţ. Credinţa o întâlnim în Germania, Franţa, şi Elveţia. Se crede prin Serbia şi prin Bulgaria, unde mai ales sufletele vrăjitorilor şi vrăjitoarelor părăsesc trupurile, că dacă se strămută trupul celui ce doarme câta vreme sufletul îi este ieşit sub o înfăţişare de animal, acea vietate nu-şi mai găseşte locaşul ei la întoarcere, şi omul moare. In Transilvania s'a văzut un muscoiu care voià să intre în gura unei femei, ce dormià. Fiind închisă într'un sac, femeia a rămas adormită şi nu s'a trezit decât dupăce musca a putut scăpà din sac. Mai departe, despre sufletele de pe lumea cealaltă, sub înfăţişare de animal, cari nu-s tot una cu Strigoii. Cf. aici, p. 144—5.

Românii cred că *fluturii* sunt suflete de copii mici; pe-alocuri acelaş lucru se zice şi despre unele păsărele.

Strigoiul este chel în creştetul capului, — de unde însă nu se poate scoate socotinţa ca toţi cei chei sunt Strigoi.

Cât sunt copii mici, Strigoii *deoache,* de unde iesă legătură cu însemnarea de mai sus, că Ţiganii ce deoache se numecc *Strigoi* (1).

Strigoii nu mânâncă *usturoiu* şi *ceapă* (2).

Numai copiii gemeni până la vrâsta de 7 ani, — adică atunci când, deşì văd, nu pot împărtăşì şi altora ştiinţa lor, — cunosc Strigoii.

Strigoii se feresc de *tămâie* (3).

In spre *Sf. Andreiu* dorm afară (4).

Au coadă, adică şira spinării le este prelungită în formă de coadă (5), acoperită cu păr, care pe-alocuri se chiamă *costroş* (6). La unii Strigoi, această coadă este mică; ea însă se întinde la căldură. Coada le este Strigoilor de putere, căci ea îi poartă şi tot ea îi învie (7).

Mai uşor este să se ştie dacă într'un sat sunt Strigoi; aceasta se cunoaşte după *seceta* care bântueşte, — căci Strigoaicele împiedecă ploile, de după *ploile cu piatră,* cu cari *Dumnezeu* le bate tocmai pentru că aceste Duhuri necurate nu-l lasă să ploaie ploaie curată (8), — şi după *ploile cu soare,* când se crede că una din Strigoaice se mărită (9).

Cine ar dorì cu dinadinsul să ştie cine e Strigoaică, poate aflà la Paşti, în biserică, în chipul următor: să prindă un *şarpe,* să-i

---

(1) *Şezătoarea,* XIII, p. 160.

(2) *Ibidem,* I, p. 245.

(3) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(4) *Şezătoarea,* I, p. 246.

(5) Marian, *Sărbătorile,* III, p. 95-7. — Şi *Armenii* cred că vrăjitoarele bătrâne au coadă (*Revue des traditions populaires,* X, p. 196).

(6) Voronca, *op. cit.,* p. 860. Imi amintesc de o scurtă şi groasă crişmăriţă din Tecuciu, din mahalaua Ţigănimii, Safta Groasa, despre care se spuneà că are coadă. Nu ştiu însă dacă se ziceà că-i Strigoaică. La crişmă aveà mare alişveriş.

(7) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(8) Voronca, *op. cit.,* p. 866.

(9) Cred. Rom. din Ardeal, împărt. de d-l P. Ugliş. — Insemnăm şi credinţa aceasta: când plouă cu soare, îşi mărită Dracul feciorii.

taie capul, să-i pună în gură trei fire de *aiu* şi să-l ţină în sân, în biserică, în ziua de Paşti. Atunci va vedeà cine e Strigoaică (1).

„Dacă vrai să cunoşti pe Strigoaice, cel întâiu *şarpe* ce-l vei vedeà în Mart, să-l omori şi să-i tai capul. In gura lui să pui *usturoiu de vară* şi în ziua de *Sf. Gheorghe*, pân' a nu răsărì soarele, să-l pui în pământ. După ce creşte, îl strângi. La anul, în ziua de *Sf. Gheorghe,* să te ungi pe piept cu usturoiul acela şi să te sui într'un copac, şi toate Strigoaicele vor venì la copacul acela şi ţi se vor închinà ca la cel mai mare. Atunci le întrebi :

— Tu unde te duci ?

— Eu merg la cutare, să-l *sărăcesc!*

— Da tu ?

— Eu merg la cutare să-i ieau mintea !

Alta merge să îmbolnăvească.

— Voi să nu mergeţi acolo, dar să vă duceţi pe al nouălea hotar, şi să vă bateţi, ş'apoi iar acasă să vă duceţi, căci dacă nu veţi ascultà, eu voiu şti!" (2).

Cine petrece Lunia Paştilor pe un *pod,* vede Strigoaicele trecâno pe acolo (3).

Pe Strigoaicele femei, şi pe vrăjitoare, le afli dacă strângi *brânză* de pe dinţi în Lunia întâia din Postul mare, dacă o păstrezi până la Paşti şi apoi dacă atunci o duci la biserică, că se arată Strigoaicele (4).

In sfârşit, alte chipuri le vom mai aflà când vom pomenì răutăţile şi păgubirile ce Strigoii aduc oamenilor.

Acum vom descrie felul cum se fac Strigoi oamenii cari mor, fie că aceştia, în vieaţa lor, au fost sau nu Strigoi,—şi ce măsuri se ieau pentru a se împiedecà această mare nenorocire.

Dacă cel ce moare a fost Strigoiu, lucrul este mai lesnicios. Dacă răposatul n'a fost Strigoiu în vieaţă, lucru este mai greu. Cu toate acestea, după semnele pe cari le-am pomenit până aici, unii ca aceia se bănuesc, şi ceeace se face cu mortul ce-a fost Strigoiu, se va urmà şi cu cel bănuit că se va preface în Strigoiu.

(1) Marian, *Sărbătorile,* III, p. 95-7.
(2) Voronca, *op. cit.,* p. 865.
(3) Marian, *Sărbătorile,* III, p. 95-7.
(4) *Ibidem.*

Printre cei bănuiţi sunt:

Copiii cari mor nebotezaţi (1).

Cei cari pe această lume au fost făcători de rele, vrăjmaşi şi pismătareţi; după moarte, Duhul cel rău intră într'înşii, şi unii ca aceia se vor preface în *Strigoi* (2).

Cei cari mor de-o moarte grabnică (3): spânzuraţi, înnecaţi, împuşcaţi, cei cari „cad, aşà, din picioare, ca din senin", — cu un cuvânt, cei ce „nu mor bine" (4). Aceştia se prefac în Strigoi. Cu acest prilej, apropiăm *Strigoii* de *Stăfii*, pe temeiul ştirilor cari se vor da la locul cuvenit.

Bolnavii, dacă sunt nepăziţi pe timpul zăcerii, dacă a trecut peste dânşii vreo *pisică*, se vor preface în Strigoi (5). Tot astfel se va întâmplà şi cu *morţii* nepăziţi, peste cari sar *mâţile* (6), *cânii* (7), *găinile* sau orice altă pasăre, *şoarecii* (8) sau orice altă vieţuitoare (9). Lucrul acesta se observă şi cu privire la groapă, atâta vreme cât este deschisă (10).

Pentru aceasta, morţii, atâta vreme cât stau în casă, se păzesc (11) împotriva fiinţelor arătate şi împotriva *Duhului rău*, care ar

---

(1) Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 14 v⁰, cred. din jud. Botoşani.

(2) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

(5) *Ibidem*, VI, p. 57.

(6) *Ibidem*, VIII, p. 15 şi 20.

(7) Candrea, Densuşeanu, Speranţă, *Graiul nostru*, I, p. 314.

(8) Marian, *Inmormântarea*, 89: „*Cânii*, *mâţile*, *găinile*, ba chiar până şi *şoarecii*, cari ar aveà datină de a umblà prin casă, se prind, se omoară, se leagă, se pun sub vreo copaie, se închid în pivniţă sau se duc în câmp, departe de sat şi se lasă acolo, anume ca să nu treacă peste mort, căci trecând, se crede că mortul se face *Strigoiu* şi vine noaptea la toţi din casă, de le mănâncă *inima*".

(9) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 94: „Când trece pe de-asupra mortului o vieţuitoare oarecare, face ca acel mort să devie *Vampir*. Credinţa în Vampiri este tot aşà de răspândită ca la toate popoarele din *Peninsula balcanică*".

(10) Cosmulei, *op. cit.*, p. 34 5: „In cursul celor 24 ore şi mai mult, adică până ce-l duc la groapă, mortul trebue să fie *avigliat* (priveghiat), ca nu cumva să-l *tresară* (să sară peste el) vreun *câne* ori alt *animal necurat*, că în cazul acesta s'ar face *Vârcolac* sau *Strigoiu*, şi-i mare păcat. Acelaş lucru trebue să se observe şi cu groapa lui, până când este deschisă.

(11) *Şezăto.. :a*, VI, p. 57: Mortul să nu se lase singur în casă, că se face *Strigoiu*.

puteà intrà într'înşii, spre a-i învià mai deapoi, cu înfăţişarea de Strigoi (1). Prin *Duhul cel rău* se închipuie şi însuş Diavolul.

După alte credinţi, *Strigoii* se fac din vietăţile cari sar peste un mort (2).

Când dintr'o pricină oarecare, cinevà este silit să lase mortul singur în casă, trebue să-i pună pe piept o *secere* şi un *inel*, ca să fie ferit de Duhurile rele.

Când urmează să fie pus mortul în sicriu, şi trebue să i se taie legătura picioarelor, această legătură trebuie să se pună în sicriu; cei de casă, trebue să bage de samă ca nu cumvà s'o fure cinevà, căci se preface mortul în Strigoiu (3).

Fiind teamă că se va preface în Strigoiu mortul care lasă în vieaţă un frate *lunatec*, acesta trebue să-i toarne *vin* în sicriu, sau să intre şi să iasă de trei ori din mormântul răposatului; altfel Strigoiul îl va mâncà (4).

Ducerea mortului la groapă trebue să se facă iarăş cu băgare de samă, ca să nu treacă pe sub dricul sau droaga mortului un *câne*, căci de se întâmplă una ca asta, mortul se face Strigoiu (5)

Strigoii se mai fac şi din morţii „cari n'au fost bine cetiţi,— bine prohodiţi,—de popi" (6).

La groagă să nu i se dea de pomană mortului un *cocoş*, că se face Strigoiu (7).

Dacă un mort s'a făcut Strigoiu, fie că n'a fost păzit, fie că a fost Strigoiu şi în vieaţă, se cunosc după roşeaţa nasului, căci dacă *Dracul* îi poate suge sângele din tot corpul, de nas se fereşte ca să nu-l vadă răposatul cu ochii! (8).

Toate sufletele celor prefăcuţi în Strigoi se vor întrupà, după un anume timp dela moarte, iarăş în *oameni*, de cari uneori nu

---

De aici acel mare număr de jocuri se se întâlnesc la *priveghiuri*, ca să ţină lumea, prin veselie, trează, cât mai mult împrejurul mortului. Cf. T. Pamfile, *Jocuri de copii*, 1904, *Glosar*.

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.
(2) Academia Română, *Ms. no. 3419*, p. 83.
(3) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.
(4) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 302.
(5) Cred. Rom. din jud. Botoşani, împărt. de d-l D. Furtună.
(6) *Şezătoarea*, VIII, p. 15.
(7) Gorovei, *Credinţi*, p. 309.
(8) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

se vor puteà deosebì întru nimic. Ei vor trăì în acele părţi unde nimeni nu-i poate cunoaşte, şi unde nu-i poatė întâlnì *om* sau *câne* născut într'un loc cu dânşii (1), sau *om* ori *câne* născut înaintea *Paştilor*. De îndată ce un asemenea câne îi va simţì sau îi va întâlnì un asemenea om, asemeni Strigoi vor murì pe loc şi pentru totdeauna (2).

Prin unele părţi se crede că *sufletul* omului făcut Strigoiu se preface în insecta nocturnă numită *strigoieş* (3), *strigă*, *cap de mort*, *cap de moarte*, *capul morţilor*, *fluturul morţii* sau *suflet de strigoiu*, care prin jud. Vâlcea, când este prinsă, este bătută cu un ac sau un cuiu în grindă, sau în peretele casii (4).

Măsurile cari se ieau împotriva Strigoilor morţi şi a celor bănuiţi, ca să nu se prefacă după înmormântare în Strigoi, sunt următoarele:

Li se pune de către rude câte un bob de *tămâie* în nările nasului, ca să nu mai poată răsuflà,—în urechi, ca să nu mai poată auzì sfaturile Necuratului de a ieşì din groapă, —în ochi, ca să nu mai vadă pe Diavol,—şi în gură, ca să nu mai poată spune Diavolului numele neamurilor sale (5).

---

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l P. Cârstean.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) Marian, *Insectele*, p. 295: *Botys margaritalis* Tr.

Slavii cred că *Strigoaicele* pot fi recunoscute în chipul următor: Să se prindă *strigele*, fluturii, seara, şi să se ardă la para lumânării puţin, cu vorbele: „vino dimineaţa să-ţi dau sare!" Dacă a doua zi va venì o femeie după sare ori altcevà şi va avea vreo arsură, se va şti că-i Strigoaică (Ceauşanu, *op. cit.*, p. 25, nota). Mai toate credinţile noastre despre Strigoi le întâlnim şi la *Slavii* din dreapta Dunării (*Ibidem*, p. 132). *Ibidem*, p. 183: „Aţi văzut nişte fluturi albigălbui, lânoşi, cu trupul foarte mare, comparativ cu ceilalţi fluturi, cari vin orbeşte la lampă sau spre lumină. Acest flutur se numeşte în Vâlcea *strigă* şi se crede că este metamorfozarea unui suflet de Strigoiu, care vine să caute cui să sugă sângele peste noapte. De aceea, mai ales femeile ce sunt însărcinate, cred că e bine să puie mâna pe ea şi s'o ţintuească de vie cu un ac în grindă, căci altfel ar mâncà, ar suge sângele copilului lor şi ar face *copilul mort*, „răcilă".

(4) Ceauşanu, *op. cit.*, 183.

(5) *Şezătoarea*, XIII, p. 162.

Tot spre acest scop, prin alte părţi, un frate de-al răposatului îi împănează ochii, gura, nasul şi urechile cu *mieiu*, *pietricele* (1) sau *usturoiu* (2).

Unii zic că-i bine să i se taie capul mortului, şi să i se pună la picioare (3).

Alţii leagă capul şi trupul mortului cu un *rug*, ca dacă se va sculà Strigoiul, să se împiedece în spinii rugului şi să nu mai poată ieşì afară. In loc de rug, pe alocuri i se pune în sicriu un băţ de *măcieş*, după ce o babă ştiutoare i-a străpuns capul cu un *ac* lung şi l-a uns un *untură* de porc tăiat la Crăciun (4).

Alţii îi adaogă *mestecăul* (făcăleţul) în tron (5).

Unor morţi, pe-alocuri, li se înfig o *andreà* în buric (6) sau în *inimă* (7).

Prin altele li se vâră prin inimă o *frigare* înroşită în foc (8), o *ţeapă* (9) sau un *par* (10). Parul trebue să fie de *carpen*. Când

---

(1) Marian, *Inmormântarea*, p. 83. T. Burada, *Inmormântarea*, p 53 4. *Sârbii* pun mortului un bulgăr de pământ pe piept, ca să nu se facă Strigoiu (Ceauşanu, *op. cit.*, p. 12).

(2) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitraşcu: „Acei născuţi cu *chitie* în cap, şi cu *camaşă*, şi ştiind că s'au născut astfel, spre a-şi ferì neamurile mai târziu de nenorociri, lasa vorbă până nu mor, ca după ce vor murì, *să-i dreagă*. *Dresul* se face astfel: când să-l înmormânteze, îi umple gura, nasul, urechile, buricul ş. a. cu *pietricele* şi *tămâie*, şi apoi îi mai înfig şi o *undrea* în buric".

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) Schott, *Valachische Märchen*, 1815, p. 259.

(5) Cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitraşcu.

(6) T. Burada, *Inmormântarea*, p. 53 4. *Şezătoarea*, VI, p. 56 7: „Când s'a născut un copil şi e Strigoiu, trebue să-l ţină minte ai casei lui, precum şi rudele, ca la moarte să-i străpungă burta cu o *undreà*, că de nu, apoi va ieşì din mormânt şi va venì noaptea a casă, de-şi va omorî toate *rudele*, pe rând Asemeni va omorî şi *vitele*.

(7) *Şezătoarea*, XIII, p. 157: Femeia, când naşte copilul Strigoiu, trebuie să ţină minte când moare copilul, şi să-l străpungă cu o *sulă* în inimă, căci atunci, când îl străpunge, dă *sângele* din el şi moare, şi nu mai înviază, ca să mănânce inimile rudelor.

(8) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(9) Marian, *Inmormântarea*, p. 419.

(10) *Ibidem*: *Strigoii*, *Strigele*, *Strigoanele*, *Strigoicele*, iar în Banat *Strigoanele*,

i se bate parul, sângele sare de 7 stânjini în sus; atunci îi moare Strigoiului şi cealaltă inimă (1).

Altora li se străpunge capul, dacă nu, după cum am văzut,— chiar li se taie (2).

Prin Bucovina li se face racla sau sicriul de lemn de *tisă* şi în acea raclă mortul se pune cu capul unde trebue să-i stea picioarele (3) sau se aşează cu faţa în jos (4).

După înmormântare, merge un bărbat,—rudă cu mortul,—sau trimite pe femeia sa ori pe a mortului la groapă având în sân *câlţi de in* sau de *peritură* (5), ca să dea ocol mormântului, după care, să dea foc câlţilor şi să zică:

— Omul acesta să nu se facă Strigoiu sau Moroiu!

Prin unele părţi Strigoii *se dreg* în chipul următor: se pun în jurul mortului *pietrecèle* iar în poală i se aşează *rug* şi *marmură*. Când merg cu el la groapă, un om iea meiu să-l presară pe drum zicând:

— Strigoiul să mânânce pe an câte un bob de meiu şi să nu mânânce inimile neamurilor lui!

---

sunt mitici şi reali. Cei dintâi rar se arată în chip omenesc, dar cei de-al doilea, întotdeauna, atât vii, cât şi după ce mor, când se prefac în Spirite rele, dacă la moarte nu li se împlântă în inimă un par.

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Marian, *Inmormântarea*, p. 419: „Morţii, despre cari se crede că sunt *Strigoi* ori *Pricolici* şi cari se cunosc mai cu samă pe aceea că, după cum spun unii, au *coadă*, se îngroapă cu faţa în jos sau li se bagă în gură *ustunoiu* (usturoiu, aiu), şi pietre, sau li se împlântă în inimă o *ţeapă*, sau li se taie capul şi aşà se pun apoi în sicriu şi se îngroapă, ca să nu se poată sculà din mormânt şi să sugă sângele sau să mânânce inima celor vii, căci pretutindeni se crede că Strigoii ies noaptea din morminte cu deosebire în seara spre *Sf. Gheorghe, Inălţarea Domnului şi Sf. Andrei*, când au cea mai mare putere, şi atunci nu numai că ieau *laptele* dela vacile mulgătoare şi le sug sângele, nu numai că fac oamenilor o mulţime de neplăceri, neajunsuri şi daune, de cum înnoptează şi până cântă cocoşii, ci tot odată mânâncă rând pe rând câte un membru din familia lor, sau le mânâncă numai inima şi le sug sângele, din care cauză trebue numai decât să moară!"

(3) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(4) Marian, *Inmormântarea*, p. 420.

(5) Poate că *perietură*.

Acasă, unde a zăcut, i se pune la picioare un *cuţit* iar la cap un *fus*, şi se zice:

— De va venì strigoiul dela răsărit,
Să se înţepe în cuţit,
Iar d'o veni dela apus,
Sa se înţepe în fus! (1).

Prin jud. Teleorman, când moare Strigoiul, este dres în modul următor: I se vâră *pietricèle* în ochi, în urechi, în nas, în gură, sub unghii, ca să aibă ce roade, şi se pune *mieiu* în poală, ca să zăbovească multe zile, până să-l mânânce, şi în sicriu e încunjurat cu un *rug* de jur împrejur. (De altfel rugul se pune acum la toţi morţii).

Când se duc ai casei, la trei zile, ca să-i tămâie, ieau şi nouă *fuse*, pe cari le înfig în mormânt, ca să-l înţepe, când va cercà să iească din mormânt. Mai ieau şi *câlţi* pe cari îi presară pe mormânt, şi le dă foc, de ard, ca să-l pârlească pe Strigoiu.

Când răposatul are fraţi sau surori *ziuateci* sau *lunateci*, adică născuţi în aceeaş zi sau aceeaş lună, „se scot din fiare". Se aşează cosciugul (tronul), cu mortul în el, pe pragul casii cel mai dinafară. Intr'un lanţ de fier,—de obiceiu verigele coşului,—se leagă piciorul drept al mortului cu piciorul fratelui său, surorii sale,—ziuateci sau lunateci,—şi se închid capetele lanţului cu un lacăt.

Altcinevà, strein de-ai casei, şi de alt sex cu cel viu, întreabă:

— Mi-eşti frate (sau: soră) până la moarte, ca să te scot din fiare?

— Iţi sunt,—răspunde cel cu piciorul în lanţ.

Aşà se întreabă de trei ori şi se răspunde de trei ori. După al treilea răspuns, se deschide lacătul, şi cel scos din fiare rămâne în casă.

Li se dă apoi o *furcuţă de lemn* tăiată atunci din vreun pom, ca s'o rupă. Peste prag,—unul afară şi altul înăuntru,—despică furcuţa care este semnul *înfrăţirii* lor până la moarte, neputându-se luà unul pe altul de bărbat şi soţie.

---

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 160.

In urmă, se ridică îndată răposatul şi e pornit la biserică, în cântecele preotului" (1).

Prin unele părţi se zice că-i bine ca să se aprindă pe mormântul Strigoilor *porumbei* (2).

Altora li se înfige trei *surcele* în spinare, lângă coadă (3).

Prin părţile Oraviţei, când se aşează mortul pe masă, i se taie din cap de către o femeie câtevà fire de *păr* cari se păstrează, pentru ca mai târziu, dacă mortul se va preface în *Muroiu* şi va venì acasă, să i se aprindă din părul lui, şi astfel, să se ducă.

Alte ori, înainte de a aşezà mortul în sicriu, o femeie iea rădăcină de *leuştean*, *spini* şi puţini *câlţi*, le aşează în jurul sicriului, pune peste câlţi *praf de puşcă* şi le aprinde cu toiagul, le acopere cu capacul sicriului şi apoi aşează mortul, ca să nu se facă Strigoiu (4).

Prin Banat, după înmormântare, mai târziu, unul din familie merge la mormântul bănuitului cu *pâne* şi *vin*. Cu vinul stropeşte mormântul iar pânea i-o dă de pomană. Cu acest prilej îl boceşte şi-l tămâiază, cu credinţă că nu se va face mortul Strigoiu (5).

Prin jud. Vâlcea, pentru a împiedecà Strigoiul ca să se scoale din mormânt, i se pune în sicriu, la înmormântare, un *cocoş* (6).

Prin unele părţi din Moldova, la împlinirea celor şapte ani dela îngroparea unor copii născuţi morţi necreştinaţi,—despre cari, cum am arătat, se crede că se fac Strigoi,—femeile cară cu gura *aghiasmă mare* dela Bobotează şi le stropesc mormintele, ca morţii să nu se facă Strigoi.

Prin alte părţi, şi tot spre acest scop, stropesc asemeni mormânturi cu aghiasmă mare dela Bobotează, adunată dela 7 biserici în 7 şipuşoare. De sufletul morţilor se dă vreo trei coţi de pânză ca crijmă.

Pe-alocuri se toarnă cruciş, peste mormânt, sau se toarnă în sicriu printr'o gaură făcută în pământ, şi se zice:

---

(1) *Ion Creangă*, V, p. 243.
(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.
(3) Idem.
(4) *Familia*, XXV, p. 434 6.
(5) Schott, *op. cit.*, p. 203
(6) *Şezătoarea*, XIII, p. 158.

— Botează-se robul (sau roaba) lui Dumnezeu, N., în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin! (1).

La acestea trebue să mai adăogăm şi următoarea credinţă: Strigoii nu se fac numai din Strigoii vii sau morţi, ci, ca oamenii noştri, ei se înmulţesc prin încrucişări şi naşteri. Lucrul acesta se întâmplă mai ales iarna, „când nu-i trăsneşte *Sf. Ilie;* vara însă, n'au cum se face, că Sfântul îi trăsneşte ca pe nişte Duhuri necurate ce sunt" (2).

Trecând la isprăvile Strigoilor, îi luăm întâiu pe cei vii. Puterea de căpetenie a acestora este *deocheatul* (3). In această privinţă iată credinţile pe cari le întâlnim prin unele părţi ale Ardealului:

Strigoiu e acela ce se naşte cu *căciulă* în cap. Pe ce lucru îi sparge moaşa căciula, pe ce va aruncà-o întâiu, *pe acel lucru e acel om Strigoiu.* Strigoiul nu se va puteà astâmparà, până când nu se va aninà de acel lucru. Dacă moaşa va fi aruncat căciula pe un om, pe o vită, Strigoiul va aveà mai ales darul de a deochià oamenii sau vitete. Să se uite Strigoiul numai în pământ, şi omul sau vita va murì numai decât, căci deochiul lui nu se mai poate înturnà.

După moarte, aceşti Strigoi se hrănesc tot cu oameni sau cu vite, adică cu lucruri, fiinţe şi lucruri, şi fiinţe, de acelea pe cari *au fost puşi.*

Astfel, se spune că *o fată fiind pusă Strigoaică pe un câne,* după ce a îmbătrânit şi a murit, *s'a prefăcut în lup şi a mâncat toţi cânii din sat.*

Prin unele părţi se spune că fiecare om trebue să deoache cevà, adică să fie Strigoiu pe cevà: om, vită, piatră, ş. a., despre cari însă omul Strigoiu nu-şi de sama (4).

Cu privire la adevăraţii Strigoi, întâiul lucru care trebuie ştiut este vremea când ei ies din mormânt sau când, cei vii, îşi părăsesc trupurile lor spre a începe a se da la tot soiul de răutăţi.

(1) Marian, *Sărbătorile,* I, p. 208–9.

(2) G. F. Ceauşanu, *op. cit.,* p. 411.

(3) *Calendarul folcloristic pe 1910,* Craiova, p. 28. Copilul deochiat de Moroiu sau de Strigoiu, trebue să fie descântat cu chitia Strigoiului care l-a deochiat Cf. şi p. 29

(4) Impărt. de d-na E. Voronca.

După toate credinţile, lucrul acesta se întâmplă noaptea, pe la miezul nopţii, după ce *cocoşul* a cântat (1) şi anume: între ceasul 12 şi 1 (2), sau până ce cântă cocoşii de două ori (3), sau între întâiul şi al treilea cântat de cocoşi (4).

Prin unele părţi se crede că Strigoii ies „în nopţile întunecoase şi joacă până se îmbină ziua cu noaptea, apoi intră iaraş în groapă şi nu mai vezi nimic pe mormânt, pe unde au intrat" (6).

Un semn că peste noapte vor ieşì Strigoii, este cântatul cocoşilor de cu seara (7).

Vremea cea mai plăcută Strigoilor este noaptea cu *lună nouă* (8).

De umblat, Strigoii umblă tot anul, dar mai ales pe la *Sf. Vasile* (9), în noaptea *Paştilor* (10), spre *Sf. Gheorghe* (11), după *Filipi* (12) şi îndeosebi spre *Sf. Andreiu*, care se numeşte şi *noaptea Strigoilor*, despre care se zice că poporul n'ar trebuì să ştie când cade. Atunci, scrie Alexandri,

Sgomot trist în câmp răsună,
Vin Strigoii, se adună,
Părăsind, a'lor secrii,
Voi creştinelor popoare,
Faceţi cruci mântuitoare
Căci e noaptea 'ngrozitoare,
Noaptea Sfântului Andrii!

---

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt de d-na E. Voronca. *Şezătoarea,* VIII, p. 16.
(2) Marian, *Sărbătorile,* I, p. 109.
(3) *Şezătoarea,* VIII, p. 18.
(4) *Ibidem,* p. 16.
(5) *Ibidem,* XIII, p. 161.
(6) Voronca, *op. cit.,* p. 437.
(7) *Ibidem,* p. 861: Strigoicele la luna noua umbla mai tare.
(8) *Şezătoarea,* XIII, p. 162.
(9) Cred. Rom. din Bucovina, împart. de d-na E. Voronca.
(10) Marian, *Sărbătorilor,* III, p. 202 224.
(11) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă,* p. 118 9: „După ce trece sarbatoarea *Filipilor,* femeile se feresc de a lăsà afară limbile dela meliţe şi meliţoaie cu cari au meliţat cânepa, pentruca sa nu se bată cu dânsele *Strigele,* pâna ce pamântul se cutremura".

Am descris pe larg în altă parte această noapte (1); în cele ce urmează se vor adăogà ştirile nouă şi credinţile cari se leagă în deobşte de ieşirea Strigoilor.

Dacă Strigoii vii pot ieşì ori când, noaptea, cei morţi ies din morminte numai după anumită vreme dela îngropare. Unii spun că aceasta se întâmplă la 9 zile după înmormântare (2), alţii cred că la 40 de zile (3), la 6 săptămâni (4), alţii la 6 luni (5), iar alţii la şapte ani (6).

Prin unele părţi se zice că Strigoii ies numai trei ani dela moarte (7), iar prin altele se crede să ies şapte ani, când *morţii trebue să se desgroape*, ca să se sfinţească din nou (8).

Celor din morminte le vine uşor ca să iasă pe găuricea dela capul mormântului; tot astfel de uşor le este şi Strigoilor vii ca să-şi părăsească trupurile. Aceştia, ziua, fac treburile de nevoie la gospodăria care o au, iar seara, după ce se culcă de vreme, sufletele lor ies şi merg de se înhăitează cu alte suflete de Strigoi, lăsându-şi acasă trupurile ca şi moarte. Dacă cinevà ar simţì în acest timp trupul cel fără suflare al Strigoiului şi i-ar pune de pildă, capul, acolo unde i-au fost picioarele, acel om ar rămâneà mort pentru totdeauna, căci venindu-i sufletul înapoi, n'ar mai şti pe unde să intre în trupul său ca să şi-l învieze (9).

---

(1) *Ibidem*, p. 126 135. - A. Gorovei, *Credinţi*, p. 5 6: „Spre Sf. Andreiu se fac cruci pe la fereşti, cu *usturoiu*, se ung coarnele vitelor, şi mănâncă cu toţii usturoiu, de care miros fug *Strigoii*.

(2) *Şezătoarea*, XIII, p. 159.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9, cred. din jud. Argeş: Strigoiul ace din copilul.cu căiţă care iesă la 40 de zile şă-şi omoară rudeniile

(4) *Şezătoarea*, XIII, p. 159.

(5) Cred. Rom., din com. Bâzgărei, jud. Teleorman, împărt. de d-l Al. Saint-Georges.

(6) Acad. Rom. *Ms. no. 3418*, p. 43, cred. din jud. Botoşani: Moroiul se face din copiii nebotezaţi; ies peste 7 ani. La fiecare Bobotează se toarnă aghiasmă pe mormânt, ca să nu mai iasă.

(7) *Şezătoarea*, I, p. 246.

(8) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(9) *Şezătoarea*, I, p. 245 6: „Strigoii vii totdeauna spre Sf. Andreiu se culcă afară, iar cei morţi ies din mormânt, până la trei ani, şi vin noaptea pe la casele lor, să facă cevà celor din casă cu cari şi vorbesc, stând totdeauna până la miezul nopţii. Unii povestesc că chiar *Strigoii vii*, nu se duc toţi cu trupul, ci la unii adormind în spre Sf. Andrei, li iesă numai *sufletul care se*

Iată o povestire care se aude prin jud. Suceava:

„Unui om îi murì femeia în prìpă, şi fiind el întrebat cum şi ce boală a avut femea lui, povestì astfel:

— Aseară,—erà spre Sf. Andreiu,—ca niciodată, nevasta mea, Dumnezeu s'o ierte, s'a culcat maî de vreme. Eu am mai stat cât am mai stat dinaintea focului şî dela o vreme, sculându-mă să merg să mă culc, oameni buni, Doamne păzeşte (omul se bătù cu palma peste gură), cruce de aur în casă, pe gura femeii ieşià o pară roşie! Mi-am făcut cruce şi n'am mai văzut nimic. Am strigat nevasta, să se scoale,—ea n'a răspuns: am început a o scuturà, am luat-o din locul acela, am pus-o pe cealaltă laiţă, dar pace bună! Era moartă ca toţi morţii, cum o vedeţi şi acuma.

Iar babele de prinprejur, după ce mai scoaseră câte un suspin, ziseră:

— Sărace om! De ştiai tu de mai înainte că femeia ta îi Strigoaică, tu n'o mutai din locul în care s'a culcat, şi ea nu murià, căci *para cea roşie a fost sufletul ei*, care, când s'a întors înapoi, n'a găsit trupul unde-l lăsase, şi s'a tot dus pe ceeea lume" (1).

Unii cred că în aceste călătorìi de noapte, *Dracii* poartă pe Strigoi în spinare (2).

Aceste duhuri de Strigoi se văd jucând noaptea pe *haturi* ca nişte *făcliuţe* mici sau având fiecare în mână câte două lumânări (3). Târziu, se strâng la căpetenia lor unde mătură vatra, o ară şi o seamănă cu *mălaiu* mărunt. După ce acesta creşte şi se coace, este strâns, pisat şi făcut cu *lapte*, cu care se ospătează Strâgele şi Strigoii. După aceasta ies pe hornuri, se 'nvolborează prin văzduh şi pe sub streşini şi apoi pleacă de-şi însufleţesc trupurile (4).

Anii spun că Strigoii, îmbrăcaţi în haîne roşii, joacă până 'n zori de zi.

---

preface în fel de fel de animale, şi dacă trupul acestor Strigoi este mutat din locul unde s'a culcat, rămâne mort, căci sufletul întorcându-se, şi ne mai găsind trupul în locul în care l-a lăsat, se duce pe ceea lume". Cf. aici, p. 132, nota 9.

(1) *Şezătoarea*, I, p. 247.

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(3) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(4) I. Sbiera, *Poveşti*, Cernăuţi 1886, p. 139 47.

Prin multe părţi însă se crede că Strigoii umblă şi sub alte înfăţişări, cum ar fi cele de *iezi, pisici, câni, purcei, şobolani* (1), *ogari, lupi* ş. a. (2), cari par a se chemà *Pricolici* (3) sau *Pricorici*, adică Strigoi întrupaţi în animale.

După unele credinţi, *Pricoliciul* se face din al nouălea frate din nouă fraţi lunatici, adică născuţi în aceeaş lună a anului (4).

După alte credinţi, *Pricoriciul* se face din cei ce beau *ud* de om; cine este silit să se clătească în gură, împotriva *brâncii*, cu acest ud, s'o facă cu băgare de samă, ca să nu-l înghită (5).

După altele, Pricoliciul se face unul din soţii ce s'au luat fiind rude (6).

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 19 20. – *Ibidem*, XIII, p. 157: „Un om, fiind Strigoiu, a murit şi nu l-a străpuns nimeni. Acest Strigoiu *a mâncat nouă ani rudenii*, şi la nouă ani s'a făcut *Pricoliciu ogar* şi s'a înhaitat cu lupii". L. Şăineanu, *Basme*, p. 875 6: „Asemenea Demoni nocturni, când sug sângele victimelor, poarta (mai ales în ţările slave) numele special de *Vampir*, cum se numeşte Strigoiul şi în graiul macedo-român. El e sufletul unui om viu (obişnuit *vrăjitor*) sau şi al unui om vrajit, şi merge sa soarbă sângele celor adormiţi, cari, după aceasta, încep a slăbì şi lâncezì, până mor. Aceste fiinţe demonice, când ieau o forma animală (obicinuit de lup, mai rar de câne turbat), poartă numele de *Vârcolaci* şi *Pricolici*, adica „oameni-lupi" *(Werwolf, loup-garrou)* şi findca morţii cari ies din groapă, spre a suge sângele, se arată uneori în chip de animal, *Vârcolacul* s'a identificat la unele popoare balcanice (Bulgari, Albanezi, Greci) cu *Vampirul* sau *Moroiul* sugător de sânge. Pe de alta parte, superstiţia universală că mostrul animal (adesea în chip de *lup)* devoră luna şi cauzează astfel întunecimea ei, a făcut să se atribue Vârcolacilor cauza directă a eclipselor lunare. In Europa orientală, licantropia datează din cea mai înaltă vechime şi Herodot (IV, 105) raportează despre Neuri, un popor dela nordul Sciţiei sau Basarabiei de astazi, că odată pe an fiecare Neur se făceà lup câtevà zile şi reveniă în urmă la forma-i umană. De asemenea episcopul italian Luitprand, istoric serios, povesteşte despre un ţar bulgăresc, fiul lui Simon, care erà vrăjitor şi puteà într'o clipă să se prefacă în lup sau într'altă fiara".

(2) G. Grigoriu Rigo, *Medicina poporului*, I, p. 49: Strigoi după moarte sunt toţi Strigoii în vieaţa, adică oamenii cari până trăesc, se prefac când voesc în fel de fel de jigănii, d. e. *iepure, viţel*, etc., sug şi laptele dela vaci şi se duc apoi la „Rotundu" în Banat, pentru a luptà cu Strigoii".

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 9 v°: *Pricoliciul* e o fantomă ca porcul sau viezurile.

(4) Gorovei, *Credinţi*, p. 281.

(5) *Ibidem*, p. 334.

(6) Acad. Rom., *Ms. no. 3419*, p. 91.

Pricoliciul are picioarele dinainte mai scurte ca cele dinapoi (1).

Tot Strigoi sunt şi *Tricolicii*. „Tot omul care e *Tricoliciu*, când îi soseşte timpul, fie ziua ori noaptea, se duce până'ntr'un loc, unde se crede a fi scutit de ochii lumii, ocolo se dă de trei ori peste cap, îşi schimbă făptura sa de om şi se preface în *lup* sau *câne*, şi în această stare căşunează apoi o mulţime de daune, răutăţi şi neajunsuri celorlalţi oameni, cari nu sunt Tricolici ca dânsul şi pe cari îi întâlneşte în calea sa" (2).

După unele credinţi, Tricoliciul se face dintr'un copil din flori (3); după altele este copilul unei fete greşite cu un flăcău, născută şi dânsa tot astfel, dintr'o mamă zămislită la fel (4).

Iată povestirea unui *Tricoliciu*, botezat aici *Pricoliciu:*

„Un tânăr flăcău care erà Pricoliciu (5) din naştere, la timp se căsătorì cu o tânără fată dintr'alt sat. După obiceiu, la săptămâna după nuntă, înjugă boii la car, puse mâncare şi băutură în car şi luă nevasta să se ducă pe cale întoarsă la socrii lui, pentru a se cinstì.

Mergând pe drum, el spuse nevestii că poate să le iasă înainte vreo fiară sălbatecă, dar ea să nu se sperie, ci să pună mâna pe secure, şi să dea până la sânge.

Ajungând ei până într'o pădurice, pe unde duceà drumul, el oprì boii şi intră în pădure, fără a fi bănuit de nevastă. Acolo se despuiă, se dete peste cap de trei ori şi se prefăcù într'un mânz roşu, cu capul de om. După aceea ieşì şi sărì asupra nevestii, s'o mănânce. Nevasta însă, care îl observase de departe, puse mâna pe secure, şi cum se repezià el peste căruţă asupra ei, îl lovì peste o ureche, făcându-i o tăietură adâncă.

Indată ce el fu sângerat, a fugit în pădure, şi dându-se înapoi,

---

(1) Gorovei, *op. cit., p.* 281 : *Pricoliciul*, adică un om prefăcut în câne, însă, zice poporul, cu picioarele dinainte mai scurte şi cu cele dinapoi mai lungi, se amestecă într'un *haitic* de lupi, umblând cu ei după prăzi de vite şi chiar de oameni, mai ales după cei născuţi din *flori*".

(2) Marian, *Tradiţii poporale române din Bucovina*, Bucureşti 1895, p. 343. Acad. Rom., *Ms. no. 3418*, p. 72 v°: Tricoliciul mănâncă copiii în lipsa părinţilor de-acasă, înşirându-le maţele prin cuiele păreţilor.

(3) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 193 v°.

(4) *Ibidem*, p. 372 v°.

(5) Popescu-Ciocănel, Patriciu şi Salviu, *Braşoave*, p. 264 : „*Pricolicii* se cred a fi nişte oameni, cari la anumite epoci se prefaceau în fiare sălbatece şi faceau rău omului".

peste cap de trei ori, se prefăcù iarăş om, după care se îmbrăcă cu hainele şi venì la căruţă spre a urmà drumul.

Intrebat fiind de nevasta sa, el i-a spus că nu ştie nimic, şi că bine a făcut de a dat cu securea, căci altfel, de nu l-ar fi sângerat, ar fi mâncat-o.

Ajungând la părinţii ei, le-a povestit întâmplarea pe furiş, arătându-le şi rana dela urechea sângerândă, iar părinţii au priceput că ginerele lor e Pricoliciu şi i-au luat nevasta, oprind-o la ei acasă" (1).

Iată a doua povestire:

«A fost unul, şi s'a făcut Strigoiu, şi a umblat cu *lupii* treisprezece ani. Şi s'a dus la nişte Ungureni, la oi, şi au sărit cânii şi l-au prins pe el, şi l-au făcut sânge. Şi el a început a strigà, că s'a făcut om cum l-a sângerat.

Când l-au auzit ciobanii strigând: „săriţi de mă scăpaţi, că mă mânâncă cânii!", l-au găsit despuiat. Atunci l-au luat ciobanii şi l-au băgat în târlă. Atunci le-ar fi spus lor că a fost treisprezece ani cu lupii" (2).

Şi în sfârşit:

«Un om, fiind Strigoiu, a murit, şi nu l-a străpuns nimeni. Acest Strigoiu a mâncat nouă ani rudenii, şi la nouă ani s'a prefăcut *Pricoliciu ogar* şi s'a înhăitat cu lupii.

Acest Pricoliciu, fiind în ceată cu doisprezece lupi, a urlat la o *cruce de piatră*, şi le-a dăruit Dumnezeu să se ducă să mânânce un armăsar dintr'un cârd de cai peste Olt; şi până în ziuă l-au mâncat.

Şi s'au întors pe la nişte ciobani, şi au sărit cânii ciobanilor şi au muşcat pe Pricoliciu. Şi cum i-au făcut sânge, a început să ţipe, adică s'a făcut om şi le-a spus ciobanilor tot ce-a fost cu lupii" (3).

Astfel de credinţi întâlnim şi la *Polonezi* (4).

Prin jud. Covurluiu, *Tricoliciul* apare cu însuşile *Jòimăriţei*, ca Strigoiu,—om metomorfozat; din descrierea lui însă, se va vedeà că nu-i altcevà decât tot un Strigoiu viu şi nu un *Tricoliciu*. Iată—o povestire:

(1) Popescu-Ciocănel, Patriciu şi Salviu ,*Braşoave*, p. 264.
(2) *Şezătoarea,* III, p. 156.
(3) *Ibidem,* p. 157.
(4) Bugiel, *op. cit.*, p. 11.

„Mai înainte, oamenii aveau de îndurat multe din pricina *Tricolicilor*. Aceştia erau oameni în carne şi oase, cari, atunci când îi apucà un fel de duca-se-pe-pustiu, umblau din casă în casă şi unde găsiau vreo fată mare ce nu-şi deriticate lucrurile, punându-le cu gura în jos, o mâncau.

Astfel se spune că un popă plecând la târg, ca să cumpere cele de nevoie pentru sărbătoarea Paştilor, şi-a lăsat acasă fata, după ce i-a spus ca să meargă la o prietenă a ei, să o aducĭ la dânsa, şi să doarmă împreună, *după ce vor pune toate lucrurile din casă cu gura în jos*,

Ziua, fata a mers la prietena ei, au lucrat împreună, dar seara, luându-se cu alte celea, a uitat s o poftească. Acasă, şi-a aşezat tot ce aveà prin dulapuri şi poliţe, le-a pus cu gura în jos, şi numai o lingură, din cele opt, câte le spălase, a uitat-o cu gura în sus.

Peste noapte, iată, se făcù aşà cum se făcù : un *Tricoliciu* venì la casa popii şi începù să strige :

— Oală, dă-mi drumul, că nu mai pot !

Şi *oala* îi răspunse :

Poţi, nu poţi, nici eu nu pot, că-s cu gura 'n jos !

Şi Tricoliciul începù să strige mai departe :

Strachină, dă drumul ! *Ulcică*, dă drumul ! *Lingură*, dă drumul !

Şi când zise pentru a opta oară „lingură, dă dumul !", sare lingura a opta şi îi deschide. Tricoliciul intră în casă şi o mănâncă pe fata, după ce îi spânzură maţele şi părul prin cuiele păreţilor.

Când se întoarseră popa şi preoteasa dela târg, găsiră porţiie încuiate. Făcură ce făcură şi deschiseră, şi-şi puseră mânile în cap la cele ce văzură ! (1).

Puterea Strigoilor este foarte mare. „Strigoaicele sunt date tot de Dumnezeu", ne spune o credinţă bucovineană, iar o altă, tot de pe-acolo, adaogă că Strigoaicele sunt mai puternice decât însuş Dumnezeu.

„Strigoaicele, Doamne fereşte, ce putere au !

Zice că pe când umblà *Dumnezeu* şi cu *Sf. Petru* pe lume,

---

(1) Culegere din com. Zărneşti-Joră̆şti, împart. de d-l N. I. Munteanu.

Dumnezeu s'a suit pe o cruce înaltă şi le-a întrebat pe Strigoaice:

— Ce faceţi voi acolo?

— Noi aşà facem,—au zis ele, că atât vedem cu ochii, de Duminica mare să fie *brumă!*

Eu nu v'oiu lăsà să faceţi voi asta!

— Apoi nici noi în cer nu te-om lăsà pe tine, la Ispas, să te sui!

Când a venit la Ispas, Domnul Hristos nu s'a putut suì. A venit înapoi la ele şi s'a suit pe cruce de le-a vorbit:

— Faceţi voi ce faceţi, şi când veţi venì în cer la mine, v'oiu întrebà eu ce faceţi aici!

Ş'apoi tocmai s'a putut Domnul Hristos suì la cer. Dacă le-a dat lor voie, i-au dat şi ele lui Dumnezeu" (1).

O înşusire caracteristică a Strigoilor este *bătaia* ce şi-o fac, mai ales în noaptea de către sărbătorile mari, pe cari le-am pomenit.

Prin Ardeal se spune că Strigoii se ung întâiu cu *usturoiu* sau alcevà şi apoi se duc prin văzduh la un munte, călări pe câte o *lopată.* Ei sunt în trupurile lor. Acolo dau de *Mamonul* lor,—căpetenia Strigoilor (2).

Mai pretutindeni însă se spune că înainte de a merge la locul lor de întâlnire, Strigoii umbă prin sate şi adună *limbile dela meliţe, meliţuice* şi *meliţoaie.*

Cu aceste unelte, Strigoii se adună pe *haturi* sau *hotaruri de moşii* şi sate, şi acolo *se ieau la bătaie.*

---

(1) Voronca, *op. cit.*, 866.—N. I. Dumitraşcu, *Snoave şi legende populare*, Vălenii de Munte 1908, p. 7: „Pe când umblà Dumnezeu şi cu Sf. Petru pe pământ, călări, au întâlnit o *vrăjitoare* ce-şi fierbeà în drum, cu puterea ei vrăjitorească, oala, fără foc sub ea.

Când o vede Dumnezeu astfel, zice:

Sta-ţi-ar oala!

Şi ea, de acolo:

- Sta-v'ar şi vouă caii!

Şi oala a stat; şi caii lor.

Dac'a văzut aşà Dumnezeu că vrăjitoarea are aceeaş putere ca el, şi-a luat vorba:

- Pornì-ţi-ar oala!

Şi ea:

Plecà-v'ar caii!"

(2) Impărt. de d-na E. Voronca.

Prin unele părţi se zice că se bat cu *săbiile* (1) prin codri şi locuri tăinuite, pe la răscrucile *drumurilor* sau împrejurul unu *foc*.

Prin Bucovina se spune că bătăliile acestea se întâmplă între *Draci* şi *Strigoi* (2), căci Dracii au mare ciudă pe Strigoi. Prin cele mai multe părţi însă se spune că lupta se dă numai între Strigoii amestecaţi, adică între Strigoii vii şi Strigoii morţi.

N'am puteà încredinţà dacă această adunare şi bătaie se face la porunca unui spirit, „*Baba Coaja*, regina tuturor spiritelor rele", pe cari unii o identifică cu *Samca* sau *Avestiţa*, *aripa Satanei* (3).

Bătaia între Strigoi începe atunci când unul zice „usturoiu roşu", şi încetează când altul strigă „usturoiu alb", sau când cântă *cocoşii* pentru miezul nopţii (4).

Câtă vreme se bat, Strigoii zic:

Dau, dar nu taiu! (5).

Când o Strigoaică, dintr'o pricină oarecare, nu poate să se ducă la întâlnirea cuvenită, îndeamnă pe alţii s'o înlocuească. Astfel, prin jud. Suceava se povestesc următoarele:

„Ci-că a fost odată un om care aveà o femeie Strigoaică şi tocmai de Sf. Andreiu o pălì de copil. Femeia zise bărbatului său aşà:

— Măi bărbate, du-te de iea limba dela meliţoiu, mergi la crucile drumului, fără să vorbeşti cu cinevà chiar de te-ar întrebà, dă de nouă ori în pământ cu limba meliţoiului şi zi din gură; „dau, dar nu taiu".

Bărbatul ascultă pe femeie, se duse, şi în loc să zică după cum

---

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 863 4.

(3) Marian, *Naşterea*, p. 33 şi urm. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 100 şi urm.

(4) *Şezătoarea*, I, p. 245. Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 37 v°: Strigoii se bat la *hotare* la Sf. Andreiu şi Sf. Gheorghe. Ooamenii se feresc ungând peste tot cu *usturoiu*, şi strângând limbele de *meliţe* de pe-afară.

(5) Cred. Rom. din Bucovina, împărt de d-na E. Voronca.

îl învăţase de acasă, el a zis: „dau şi taiu", şi când veni acasă îşi puse mânile în cap, căci găsì femeia toată tăiata!" (1).

Prin unele părţi se crede că în aceste bătălii, Strigoii se împart pe ţări, şi că ţara cetei ce biruie, va aveà bielşug, căci toate ploile menite pentru ţara Strigoilor biruiţi se vor răvărsà peste cea a biruitorilor (2).

Venirea Strigoilor morţi pe la casele lor, pe unde au trăit, nu este întotdeauna însoţită de primejdii. Ei vin, caută prin casă, mănâncă ce găsesc şi varsă făina din căpistere (3). Dacă află uşile închise, intră pe coş; după ce beau şi mănâncă, dau rămăşiţile la vaci, şi apoi pleacă (4).

Povestiri de amănunte nu lipsesc:

Iată una din jud. Mehedinţi:

„Se povesteşte că murind bărbatul unei femei şi făcându-se Moroiu, venià noaptea la dânsa, se aşezà pe pat şi femeia îi da demâncare, iar când cântà cocoşii, plecà fuga.

Femeia a spus vecinilor ce se întâmplă şi că îi este urît singură. Vecinii i-au zis că dacă va mai venì, să-i dea demâncare şi sa-i tragă cismele din picioare.

Aşà a şi făcut: i-a tras o cismă şi a pitulat-o, iar când erà să o tragă şi pe a doua, au cântat *cocoşii* şi Strigoiul a plecat.

Femeia a arătat a doua zi cisma la vecini" (5).

A doua povestire din jud. Romanaţi:

---

(1) *Şezătoarea*, I, p. 247. *Ion Creangă*, VII, p. 24 5: „Femeile [cari-s Strigoaice], ele chiar lăuze sa fie, spre Sf. Andreiu merg la al noulea hotar, pe gura sobei sau pe horn, şi când vin înapoi, sunt toate stâlcite şi ferfeniţite. Despre o damă din societatea înalta, dar cam excentrică, din Botoşani, se spuneà ca de un revelion, cum erà îmbrăcată cu haine scumpe, comandate din Paris, s'a dus în odaia copiilor, şi pe gura sobii, fiu! a tulit-o! Iar când a venit înapoi, erà atât de sdrenţăroasă".

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 861.

(3) *Revista „Tinerimea română"*, VI, 1 2, p. 93.

(4) *Şezătoarea*, VIII, p. 18. *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 140: *Spaniolii* crea în cei ce ies din morminte prin gauri, ca să-şi supere neamurile. Indata se aduce o povestire ca dovadă: un bărbat care se strecoară pe „gaura Strigoilor (trou des Revenants). Sufletul strigoiului se îndepărtează prin cetirea preotului. Familia lui traeşte apoi în pace.

(5) *Şezătoarea*, VIII, p. 19 20.

„Un român dintr'un sat, a murit acum doisprezece ani. Şi s'a ı dus trei oameni acolo, în satul acela, unde se însurase el şi au tras în gazdă la socrul lui, unde erà şi nevasta lui".

Neştiind că murise, drumeţii au întrebat de dânsul. „Nevasta celui mort a zis:

— A murit bărbatu-meu, dar vine numai Joia şi Sâmbata." (1).

A treia povestire din jud. Suceava:

„Erà odată un om, care, cât a trăit el, totdeauna în spre ziua de *Sf. Andreiu* se culcà afară, din care pricină îi şi ziceau oamenii că-i Strigoiu.

Murind omul acesta, ieşià în toata noaptea din groapa şi venià acasă la nevasta lui, şedeà până ce cântau cocoşii de miezul nopţii şi apoi pierià.

Biata femeie, îngrozită de astă întâmplare, se plânse la o babă care o sfătuì aşà:

— Du-te acasă, aşteaptă până va venì el, şi cum îl vei vedeà că intră în casă, tu te şi apucă de te spală, te piaptănă, te oglindeşte, te găteşte şi nu-i răspunde nimic, până ce nu-i fi gata, iar atunci zi că te duci la nunta frate-său, care se însoară şi iea pe soră-sa.

Atunci el are să zică că nu se poate, dar tu spune-i:

— Nu se poate cei morţi la cei vii, dar asta se poate!

Şi pe loc are să crape!

Un „mulţumim şi bogdaprosti" ieşì din gura femeii, care ducându-se acasă, şi făcând cum a îngăţat-o baba, a scăpat de Strigoiu" (2).

Une ori Strigoii trebue „să-şi facă păcatul" chiar şi ziua.

„Unul,—ne spune o povestire,—a plecat la rude, cu nevasta, şi pe drum, s'a dat jos din car şi s'a dus la o fântână. Şi i-a zis nevestei:

— Când o venì un ogar, să dai cu strămurarea în el, cât vei puteà, să nu-l laşi să te mănânce!

Şi el, fiind Strigoiu, s'a făcut ogar şi i-a ieşit înainte şi *s'a atârnat* de ea s'o mănânce. Şi ea a dat cu strămurarea cât a putut, până l-a răsbit. Şi el atunci a fugit, dacă l-a răsbit şi a pie-

---

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 156.

(2) *Ibidem*, I, p. 246.

rit el. Şi a ieşit pe altă parte făcut om şi a început să râdă când a văzut-o.

Şi el când s'a bătut cu femeia, i-a rupt brâul, şi ea l-a văzut cu scamele în dinţi, şi s'a dus acasă cu el la socru-său şi s'a cinstit.

Când a fost să plece, femeia n'a mai vrut să plece,—şi le-a spus tot rostul, cum s'a întâmplat!" (1).

Dacă sunt lăsaţi „în plata lor", ca şi *Ielele*,—Strigoii une ori nu sunt primejdioşi; dimpotrivă, pot ajutà cu cine ştie ce daruri pe un drumeţ ca acela:

Un om venià c'un sac de mălaiu dela moară, când vede o horă de Strigoi nu departe de dânsul.

— Să vă crească jocul!—le ură trecătorul.

— Şi ţie să-ţi crească mălaiul!—îi răspunseră Strigoii jucăuşi.

Şi de atunci, într'adevăr, mălaiul din sacul omului nu s'a mai isprăvit, până când n'a făcut greşala şi a spus şi femeiei care-l tot ispitià, taina acelei minuni" (2).

Din jud. Muscel avem această interesantă povestire:

„Se vorbeşte, că Strigoiul, venind la horă ca flăcău şi fiind în joc observat de un flăcău că i se vede o *codiţă* atârnând pe cap, din pălărie, acesta i-a spus, şi atunci Strigoiul, de bucurie că i-a spus, şi ca să nu-l mai *devegheze* la alţii, i-a făgăduit că-i dă lucru mare, dar să vie în cutare loc cu ăl mai bun prieten al lui.

Flăcăul s'a însurat şi s'a dus cu *nevasta*, că, cine să-i fie mai prieten?

La locul cu pricina, Strigoiul s'a făcut un voinic frumos, şi pe când voinicul însurat dormià, a sucit minţile femeii şi s'a hotărît să omoare pe bărbat.

Când însă erà să-i dea chiar nevastă-sa cu securea în cap, Strigoiul l-a luat de picioare şi răsucindu-l l-a deşteptat:

— Bine, mă, nu ţi-am zis să vii cu ăl mai bun prieten al tău? *Nevasta nu ţi-e prieten!*

— Aşà?

A venit a doua zi cu frate-său. Dar atunci Strigoiul s'a făcut o fată frumoasă şi a sucit minţile frate-său, de s'au hotărît să omoare pe voinicul care dormià.

---

(1) *Şezătoarea*, XIII, p. 155 6.—Vezi aici, p. 147 8: se zicea *Pricoliciu*.

(2) P. Pârvescu, *Hora din Cartal*, p. 104. Variantă în *Şezătoarea*, I, p. 246-7.

Iar l-a deşteptat Strigoiul şi i-a zis:

— Ascultă, mă! Vino cu ăl mai bun prieten!

Şi a treia zi, ne mai având cu cine, s'a dus la locul acela singur.

Dar fără voie-i, s'a luat un *câne* după el. Şi cânele a lătrat şi a mârâit aşà de puternic, ba s'a şi repezit, că n'a lăsat pe Strigoiu să se apropie de voinic, pe care, ca şi întâia şi ca şi a doua oară, îl adormise cu o boare din gură, lăsată dela depărtare.

Atunci l-a deşteptat Strigoiul şi i-a zis:

— E, acum e adevărat. Ai venit cu *ăl mai bun prieten al tău.*

— Iată, îţi fac şi eu un bine!—şi i-a suflat în gură *limbile păsărilor şi al tuturor lighioanelor din lume*, dar a zis că de-o spune cuivà secretul lăsat, moare.

Nevastă-sa însă, nu ştià de asta, şi de câte ori el, înţelegând ce *vorbesc vitele:* iapa ca să meargă mai încet, că ele sunt patru suflete (ea, însărcinată, şi nevasta, sus, tot însărcinată),—oaia, ca să nu-i taie mielul, că numai unul are, alta să-l taie că are destui,—râdeà, de atâtea ori ea-l întrebà pe bărbatu-său, că, de ce râde?

— Aşà mi-a venit!—răspundeà el.

Intr'o zi însă, nevasta n'a mai răbat: să-i spuie, şi mai multe nu, că *n'au să mai stea la un tăciune.*

Atunci el şi-a făcut *lemnul*, s'a gătit, s'a pus în sicriu şi a cerut lumânarea. Când erà însă gata să spuie secretul cu limbile, aude pe câine tot certându-se cu *cocoşul:*

— Cânţi, mă, şi te fuduleşti, şi stăpânul, uite, săracul, îşi dă sufletul!

— Păi dacă e prost! Il prosteşte o femeie!

— Cum?

— Apoi uite, eu am douăzeci de neveste şi le stăpânesc pe toate şi el are numai una şi nici p'aia n'o poate stăpânì. Să se scoale, să iea biciul şi să-i dea pe spinare: „d'astea ştiu, d'astea spun!",—să-i zică!

Omul a auzit, s'a sculat şi a făcut cum l-a învăţat cocoşul.

Atunci femeia a tăcut şi n'a mai întrebat niciodată!" (1).

In căsnicia lor, Strigoii au darul să-şi ascundă însuşirile lor, făcându-şi soţii să nu vadă:

---

(1) C. Rădulescu-Codin, *Îngerul Românului*, p. 260 1.

„O femeie odată erà Strigoaică, şi erà cârnă. Dar bărbatul ei n'o vedeà că erà fără nas. Oamenii îi spuneau, şi el nu credeà. Când erà aproape să moară, i-a zis bărbatului său:

— Bărbate, în urma mea să-mi duci tu la groapă *ulciorul* cel de după horn!

El a ascultat-o! Din întâmplare pe drum, s'a rupt gâtul ulciorului. Cum s'a uitat omul la femeie, a văzut-o că e fără nas.

— Da bine, cine a rupt nasul femeii mele?

— D'apoi tu amù o vezi că e cârnă? Cât ai trăit n'ai văzut-o?—au început a zice oamenii" (1).

Alte ori însă, Strigoii întâlniţi sunt hărţăgoşi şi buclucaşi; ei se ieau la goană după drumeţi, dar nu-i pot prinde. Dacă omul nu fuge, este muţit (2).

Dintre case, Strigoii aleg pe cele luminate. Din această pricină se crede că este bine ca ferestrele să fie oblonite (3). Când dintr'o pricină oarecare nu poate intrà, Strigoiul *strigă* (4) cu glasul unui om pe care cel din casă îl cunoaşre, doar va ieşì afară, crezându-se cu adevărat chemat de acel om. E bine însă ca noaptea, omul din casă să nu răspundă decât la a treia întrebare, căci odată sau de două ori, orice Duh necurat poate întrebà; a treia însă, nu poate. Unul care ar răspunde ori ar ieşì afară, ar fi muţit (5), i s'ar strâmbà gura ori i s'ar tăià picioarele. Strigoii „slobod aşà, un duh rău asupra omului" (6). „Când ajunge la vreo casă, strigă câte un lucru din casă, să-i deschidă, dar românul pune toate lucrurile cu gura în jos. Dacă lucrul strigat e cu gura în jos, să-i dea Strigoiul toată puterea lui, şi tot nu-i poate deschide" (7).

---

(1) *Ion Creangă,* VI, p. 139.

(2) *Şezătoarea,* I, p. 240 7.

(3) Voronca, *op. cit.,* p. 1172.

(4) Insemn şi următorul înţeles al verbului *a strigà:* Când unul vede la casa altuia un lucru de care îi este ciudă că nu-l are şi el, începe *să strige* asupra acelui lucru. De pildă: „Ce? Se laudă cutare că are casă frumoasă! D'apoi sa vă spun eu cu banii cui a făcut-o şi cu munca cărora a ridicat-o! Aşà, ori şi cine ar puteà aveà nu numai câte o casă!" Este credinţa că nu merge bine unui lucru sau fiinţe asupra caruia *se strigă.*

(5) Cf. T. Pamfile, *Crăciunul,* p. 33.

(6) Cred. Rom. din Bucovina, împart. de d-na E. Voronca.

(7) *Şezătoarea,* XIII, p. 162.

Când nu pot face nici un rău, Strigoii fură bucatele, pe vremea treieratului sau îmblătitului, după îndemnul Diavolilor. „Au ei nişte *broaşte* mari, de coloare cafenie: pe acestea le trămit în şurile oamenilor unde stă grâul grămadă. Ele îşi umplu guşile cu grâu şi-l aduc acasă la Strigoiu. Fiind ele foarte multe, şi pagube mari pot face. Pe astfel de Strigoi îi află păgubaşul aşà că prinde o broască de acestea, o pune în o oală nouă *(ol)* de pamânt şi o pune la foc de se încălzeşte. Când începe a arde olul tare, broasca începe a sărì şi în timpul acela Strigoiul respectiv, care a trimis broasca să fure, vine la casa păgubaşului şi se roagă de iertare. Dacă este iertat, se duce acasă, dar nu mai poate face ce a făcut. Dacă nu se arată, moare" (1).

Când nu vrea să facă rău, Strigoiul intră în nasul omului; atunci omul *strănută, străfigă*; şi atunci cei de prin prejur îi zic:

— Să-ţi fie de bine! (2).

Sau însuş cel ce strănută îşi urează:

— Ajută, Doamne, cu bine şi cu sănătate! ca să fugă Strigoiul.

In această privinţă, iată o povestire:

„Mult trebue să fie de pe vremurile acelea, când nu erai volnic ca să pleci noaptea prin sat, că erai schilodit şi pocit de ale *Frumoase*, de *Strigoi, Miază-noapte* şi alte *Mătăhănii* de pe pământ. Dar acestea n'au ţinut mult, căci oamenii au aflat meşteşugul vorbelor cari să le zică şi scapă de ele chiar în ziua de astăzi.

Au fost o dată un *hoţ* şi un *Strigoiu.*

Intr'o seară de iarnă, pe când lupii ieşiseră la urlătoare, hoţul a găsit vremea ca să se ducă să fure calul popii din sat, pentru că sburà ca vântul. Dar până a ajunge la casa popii, aveà să

(5) *Şezatoarea,* III, p. 134. Cf. aici, p. 78: *Broasca omului.*

(6) Iată ce înseamna Del Chiaro în a sa *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia,* ed. Iorga, p. 63 cu privire la *strănutul* de la Anul nou: „... avvertendosi però che, nel giorno primo di gennajo (sollenne presso de' Greci per la festa di San Basilio), se qualcuno de' commensali starnutasse a tavola, subito gli si porta un bicchier di vino, e di più gli vien donato un taglio di panno fino e uno di raso, per farsi abito e sotto-abito ... se starnutasse il principe (este vorba de masa lui Constantin Brâncovanu) allora il Gran-Tesoriere a spese pubbliche sarebbe obbligato di donargli un broccato d'oro per farsi un abito".

treacă pe lângă un ţintirim. Şi îi erà urît, că auzise că-i ies înainte Strigoii. Se gândià: să lase calul,—erà prea sprinten; să se ducă,—îi erà frică că-l poceşte.

Nu stătù mult la îndoială şi o luă la sănătoasa, prin *vremea* aia urîtă, tocmai pe la miezul nopţii, când toate jigăniile ies pe pământ, şi mergând, par'că ziceà cântecul ăsta:

Plouă, ningă, bată vântul,
Eu mă duc unde mi-e gândul!

Când fu aproape de casa popii, îi ieşì înainte o *mogândiţă* cât un stat de om, cu o lumânare în mână. Erà un Strigoiu. Aveà dinţi mari ca de cal şi printre gingii se vedeau firile de carne de om; unghiile îi erau de un *sfartal*, şi la picioare şi la mâni la fel, ca la urs, ba încă şi sub barbă avea păr.

In cap aveà o *chichie* la fel cu cea ce-o poartă Ucigă-l-toaca, ce înşeală oamenii.

Hoţul, cum se văzù că este faţă în faţă cu matahala asta, începù a scuipà şi a se închinà:

— Ptiu! ptiu! ptiu!, ucigătecrucea! ptiu! ptiu! ptiu! ucigăte toaca dela sfânta biserică, crucea şi Sf. Ilie din cer!

Se sbârlise părul pe el ca pe porc şi se îngălbenise ca turta de ceară, dar cu tot zisul şi închinatul lui, nu a făcut nimic, pentrucă erau *fraţi de cruce*. Hoţul erà Diavol necurat cu gândul rău la inimă, iar Strigoiul erà duh necurat de pe altă lume, şi venià pe lumea asta numai când îi erà scris lui.

— Ho, ho, frate, stai, frate, ce mă scuipi? Ce, nu suntem fraţi? Nu mă cunoşti?

Hoţul, când auzì vorbele astea, parcă-şi mai venì o ţîră în fire; deteră mâna amândoi ca şi cum s'ar cunoaşte de o mie de ani.

Inţelegeţi dumneavoastră ce-a fost aici. S'a întâlnit un *Ghiavol* de pe lumea asta cu un alt Ghiavol de pe lumea cealaltă,— că doară hoţul e Ghiavol curat pe lumea asta.

S'au găsit tovarăşi hoţul cu Strigoiul şi au început să vorbească amândoi de vieaţa lor. Hoţul spuneà că se duce să fure calul popii. Strigoiul îl întreabă că poate să ţină minte ce a furat întâiu şi întâiu? El a spus că a furat, când erà copil de şase ani, un ou dela un vecin, şi pe urmă un miel, un bou, o coasă, un plug, un topor dela un pădurar şi patru găini dela neică-so Stan. Şi a spus hoţul, de nu le puteai ţine minte.

Strigoiul zice:

Lasă, frate, că tu ai timp să plătești păcatele astea pe cari le-ai făcut, dar e rău de mine, că mie nu mi-a dat Dumnezeu răgaz nici ca să pot să-mi mărturisesc păcatele, şi acuş ard toată vieaţa mea în iad, într'un râu mare de foc, şi nişte şerpi îmi rod oasele, şi nişte frigări roşii le bagă şapte oameni în mine şi iar le scoate. Şi dacă vrei să ştii cine sunt ăia, sunt cele şapte suflete pe cari le-au luat eu: i-am omorît eu cu mâna mea!

Vezi, dacă ai vreà, te-ai lăsà de hoţie şi n'ai mai cădeà în halul în care sunt eu!

Hoţul, luând bine în băgare de samă vorbele Strigoiului, îl ntreabă că el de ce se duce ca să iea copilul popii?

Strigoiul îi răspunse:

— Sunt trimis de tartorul Ghiavolilor, că eu sunt sluga lui, să ieau suflete nevinovate din leagăn.

Hoţul îşi zise atunci în gândul lui:

Mă, săracul bietul popă! Să ştie el ce are să fie pe capul lui în noaptea asta!

Hoţul, tot ca să afle bine, îl întrebă că cum s'a făcut sluga Ghiavolului şi unde-i este locul lui, în care s'a născut?

— Am mâncat carne de om, zice Strigoiul, şi locul meu este uite colo, în satul ăla: casă, copii, toti,—arată în spre ţintirim Am omorît şapte oameni, fără frică de păcat! Odată, când am vrut să prind o *fată de căprioară*, care mi-a rupt vieaţa, m'am pomenit cu toate stâncele de pe un munte, că s'au rostogolit *de-a prăstăvala*, sfărâmându-mi picioarele; m'a dus în fundul unui pustiu, unde au venit cei şapte Ghiavoli cari bagă totdeauna frigările roşii în mine. Şi aşà, vezi, asta mi-i munca grea. Cine face rău pe lumea asta, rău găseşte pe lumea cealaltă.

Hoţul, tot hoţ! Văzând că nu-i face nimic Ghiavolul ăsta de frate, îl întreabă iar, cum iea sufletul copilului.

— Mă fac muscă sau scânteie şi intru pe cheia uşii şi merg la leagăn şi intru pe nările nasului. El atunci *strănută* şi dacă nu va zice „Doamne, ajută cu bine!“ de trei ori, îi voiu luà sufletul! Dacă va zice, fug dela el, că *Sf. Ilie*, cum aude, vine să mă prindă, şi mă omoară!

Pe-aproape de cântarea cocoşilor se despărţiră.

Hoţul e la fereasta popii, şi aşteaptă să zică „Doamne, ajută cu bine!“ când va venì Strigoiul.

Un strănutat înăduşit se aude în leagăn:

Achtu! achtu! achtuuu!

De la fereastă se aude:

— Doamne, ajută cu bine! Doamne, ajută cu bine! Doamne ajută cu bine!

Indată se aude bătând din aripi cocoşul: fâl! fâl! fâl! şi cucurigu! Bate ceasul de deşteptare! A pierit Satana, s'a dus în fundul pământului sau în prăpastia râului de foc, să-l înţepe cele şapte frigări roşii! Cuminte este paserea! Ea vede cele rele, noaptea, şi de aia Strigoiului i-a mirosit a cocoş, şi a fugit numai decât.

S'a sculat popa, a aprins o lumânare, şi cu toporul la uşă întreabă:

Cine-i? Cine-i?

Om bun! răspunse hoţul.

Om bun, intră înăuntru!

Hoţul spuse toate: cu ce gând a venit la el, şi i-a spus şi de Strigoiu, ca venise să iea copilul din leagăn.

Popa, auzind aşà, i-a dat calul, pentru care venise sa-l fure şi o pereche de desagi de galbeni, că pe atunci erà lumea bogată, nu ca acuş.

Hoţul s'a mai întâlnit o dată cu Strigoiul şi l-a întrebat:

— Aşà mi-ai făcut?

— De, măi; nu am ce face!

Lasă, că acum avem noi leac de cojocul Ghiavolului!" (1).

Din Bucovina avem aceste două variante:

„Zice, întâia, că a fost un fecior de boier şi a vrut să plece seara la drum. Calul îi sta legat afară, numai să încalece şi sa pornească. Un tâlhar însă, văzând calul, se apropiă să-l fure. Tocmai atunci vede sub fereastă pe un *Strigoiu*, cum pocià pe feciorul boierului, care în minutul acela a strănutat.

Sănătos! — a strigat tâlharul de afară, iar Strigoiul de ciudă a crapat, căci de nu-i ziceà tâlharul cuvântul acesta, feciorul boierului erà mort.

Auzind cei din casă sgomotul, au ieşit afară, întrebând ce este?

— Veniţi singuri şi-ţi vedeà! răspunse tâlharul, — să vă încre-

(1) *Calendarul Revistii „Ion Creangă" pe anul 1912*, p. 154 7.

dinţaţi ce treabă v'am făcut. De nu veniam eu ca să vă fur calul, boierul cel tânăr erà acuma mort!

Şi le arată Strigoiul crăpat!

Cu toţii s'au bucurat şi i-au dat de bună voie calul.

Iar de atunci a rămas obiceiul ca întotdeauna să se zică celui ce strănută: „Sănătos!" (1).

A doua variantă ne spune următoarele:

„Zice că erau o dată doi tovarăşi: unul erà tâlhar iar altul *Strigoiu*.

Unde te duci tu în astă seară? întrebă tâlharul pe Strigoiu.

— Eu mă duc să pocesc pe feciorul cutărui om!

Nu te duce, că acolo mă duc eu să-i fur boii; tu du-te într'alt loc!

— Ba du-te tu în alt loc, că eu acolo vreau să mă duc!

— La ce să' faci tu omului aşà supărare, că doar ştii că numai pe acel copil îl are! Satul e mare; pe altcinevà nu-l găseşti?

— Nu!

Ei bine, dar hai că merg şi eu acolo să fur boii. Să vedem care mai degrabă va isprăvì!

S'au dus ei. Strigoiul s'a pus la uşă cu *cuţitul*, şi pocià, dar tâlharul, sub fereastă, ascultà. Atunci băiatul *a strănutat* odată tare, dar tâlharul de sub fereastă a strigat:

— Să trăeşti!

Cum a zis aşà, n'a mai avut Strigoiul putere să-i mai facă cevà. Pe băiat l-a bufnit sângele pe gură şi pe nas, dar n'a murit. Tâlharul însă a intrat în casă şi le-a spus ce erà să păţească şi cum s'a *prilejuit* el pe acolo,' căci voià să fure boii, şi l-a scăpat.

Omul i-a mulţumit şi i-a dat de bună voie boii, dar de atunci e obiceiul de a zice în totdeauna când strănută cinevà: „Să trăeşti!", „Să vă fie de bine!" (2).

Una din grijile Strigoilor este să împiedice pe oameni la pornitul *plugului* (3).

Cînd Strigoii sunt supăraţi de oameni, sunt foarte îndârjiţi. Un om, văzând lângă un cimitir o Strigoaică, a aruncat cu piatra în-

(1) *Ion Creangă,* VI, p. 51: „E obiceiul de a zice când stranută cinevà: „sănătos!, „*zdorov!*".

(2) *Ibidem.*

(3) Marian, *Sărbătorile,* II, p. 174 5.

tr'însa. Strigoaica a dat atunci un *vânt* şi l-a trântit jos, că doi ani după aceea nu s'a mai văzut omul întreg (1).

Pe oamenii pe cari îi întâlneşte pe cale, noaptea, Strigoii îi supără până când acestora le vine în gând şi-şi fac cruce (2).

Cele mai multe credinţi şi povestiri, însă, ne arătă pe Strigoi ca unele din cele mai primejdioase Duhuri pentru om, şi mai ales pentru neamurile lor.

Ei sug rudelor (3),— şi câte o dată şi streinilor, — *sângele din inimă* (5).

La copiii mici vin în cele dintâi nopţi după naştere. „De vor găsì copilul, mama şi moaşa dormind, ieau inima copilului, şi acesta apoi în veci nu se mai pomeneşte [om].

Când copilul e mai mare şi e îmbrăcat în cămaşă, — care la grumazi se strânge cu două aţe numite chiotori, — în toată seara trebue acestea desfăcute, căci dacă nu, atunci noaptea vin Strigoii şi-i ieau inima. Aşà, un copil neascultând de mamă-sa, nu s'a deschiotorat când s'a culcat, şi noaptea numai de-odată aude mamă-sa :

— Vai, inima mea !

Şi iute, dând la copil, iată-l rece!" (5).

Altora le mănâncă *ficaţii* (6) sau *rărunchii,* —mai ales copiilor (7).

Sângele îl suge (8) cu o ţevie, ori numai cu gura lor, ca să se întărească.

Unora le trag sufletele pe fereastă (9).

Altora le aduc *pnceală,* pricinuindu-le scurgeri de *sânge din*

---

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 173.

(3) *Şezătoarea,* XIII, p. 157: „A fost unul din Potel, care a murit acum opt ani, şi erà Strigoiu, şi a venit şi a mâncat pe tat-său, pe mă-sa şi pe doi fraţi în şase zile... A fost unul din Băbici, Ion Ţuguiu, şi a murit şi a mâncat neva sta şi doi copii de frate într'o săptămână... Acest Strigoiu a mâncat nouă ani rudenii...".

(4) *Şezătoarea,* VIII, p. 19.

(5) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului,* p. 233.

(6) *Şezătoarea,* VIII, p. 16.

(7) Marian, *Naşterea,* p. 75.

(8) *Şezătoarea,* XIII, p. 156 7.

(9) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 153.

nas, gură, le aduc junghiuri cari se'nteţesc până când vine şi moartea (1).

Cântecul Strigoiului care suge sângele, este următorul, cam neînţeles, de altfel:

Amorele, amorele,
Inima vine şi strigă
Şi ea la judecata plânge,
Jalueşte pentru tine:
Iepuri, şerpi şi căprioare
Nu e bună vânatoare?
Iepuri, şerpi şi căprioare,
Nu e bună vânătoare?
Inimile omeneşti,
Unde le găseşti, le pierzi.
Sângele lor ma îndulceşte,
Carnea lor mă arăneşte,
Arana mea asta este! (2).

In cele ce urmează, dăm nişte credinţi bucovinene, atât cu privire la *Strâgi,* pe cari poporul le identifică cu *Ielele,* întru totul, cât şi privitor la poceala lor care e boala numită *de dânsele.*

„Boala *de dânsele,*—sau după cum se chiamă *pe domneşte,* reumatim, e boală de tot rea. Iată de ce se chiamă boala asta *de dânsele : Dânsele* sau *Strâgele,* — sau cum li se zice la Ardeal, *Ielele,* sunt sufletele de *femei cari au fost vrăji* cât au fost în vieaţă. Acele suflete nu mai au hodină, nici stare nicăiri, nici în văzduh, nici pe pământ, pentru că Dumnezeu nu vreà să ştie de dânsele.

Aceste suflete se strâng câte laolaltă mai cu samă pe la *Cercugii,* pe sărbătorile *Sâmpietrului de iarnă* şi*de vară,* pe la *Andreiu,* pe la *Ignat,* pe la *Todos,*la *Haralambi,* la *Arminden* şi toamna, pe la *Colibari* şi la *Ciuda* şi la *Cilipci,* când dă în postul Crăciunului. Pe la aceste zile se strâng în cete totdeauna fără *soaţă,*—şapte ori nouă. După ce se strâng,—dar în totdeauna pe vârfurile munţilor, ori pe unde sunt stânci mari, cum sunt bunăoară la Pietrile Doamnei, joacă; altă nimic nu vorbesc, decât numai atât:

Nup,
Ciusnup,
In casa cu *usturoiu* nu ma duc!

---

(1) Voronca, *op. cit.,* p. 865.
(2) *Şezătoarea,* XIII, p. 156 7.

Şi de aceea e bine ca în zilele pomenite mai sus, să se ungă uşorii dela uşa casii cu *usturoiu*, şi fiecare om să poarte *usturoiu* la dânsul în acele zile (1).

Strâgele se văd ca lumini aprinse, ca nişte mucuri de lumină, cari sboară prin văzduh. Despre jocul lor, — cine le-a văzut, zic că-i minunat de frumos: şapte sau nouă lumini, după cum sunt ele strânse, se înşiră mai întâiu în rând şi după aceea se învârt în feldefel de forme, iar la urmă, când vine ceasul să se despărţească, se învârtesc roată, şi aşà de iute, în cât se pare că se vede un cerc de foc ca cel făcut cu un tăciune, dacă s'ar învârtì repede cu mâna.

Până ce nu se strâng la olaltă, Strâgele nu-s primejdioase, dar, după ce se despart dela joc, sunt foarte rele, căci dacă s'ar întâmplà să treacă peste om, îi lasă dureri pela încheieturi şi ciolane. De trec peste o vită, acea vită *cruşeşte*, — mai pe scurt, — peste orice vietate ar trece, o *ciungeşte*. Dacă s'o întâmplà să treacă peste o stână de oi, toate oile din stână mnijesc. Leac pentru *mnijit* nu-i altul decât: *aghiasmă* dela trei biserici. şi cu dânsa să se facă *mujdeiu* amestecat cu *iarbă roşie*.

Strâgilor nu-i bine să le zici pe nume, căci dacă le zici, vin pe la zilele lor şi îţi fac *pricaz*. De aceea e bine să le zici *Dânsele*, de unde vine şi vorba boalii *de dânsele*.

Cine s'ar întâmplà să le vadă jucând, să se dea îndată de trei ori peste cap şi să zică:

Şapte fete cari jucaţi
Şi cântaţi,
In şapte ţări
Şi şapte mări
Vă depărtaţi!

Cine are boala *de dânsele* se foloseşte numai de următorul leac:

I se ieau apele la trei sfârşituri de lună, cu o *cofă* şi o *lingură* nouă, mergând cu ele la pârău, făcând trei mătănii; negrăind nici un cuvânt, se iea de nouăsprezece ori apă cu lingura, „de jos în sus", gândind numai la Dumnezeu.

Cel bolnav stă culcat cu faţa în sus, sub icoane; acolo i se dă iarăş pe tăcute nouă linguri de apă făcută cu mujdeiu de ustu-

---

(1) Pentru şezatoarea de pază a usturoiului la Sf. Andreiu, cf. şi revista *Gânduri bune*, Huşi 1915, no. 6–7, p. 11 3.

roiu, în trei sorbituri iar cu rămăşiţa îi faci cruce în palmă, în dosul mânii, în tălpi şi în toate încheieturile.

Cuţitul cu care s'a făcut mujdeiul, se împlântă apoi sub patul bolnavului.

Toate acestea se fac după ce cântă cocoşii.

Cel bolnav, de-i bărbat ori femeie, cât îşi iea apele, la cele trei sfârşituri de lună, şi anume la fiecare sfârşit de lună câte trei zile, trebue să trăiască în cea mai mare curăţenie; să nu se supere, să mânânce numai lapte şi ouă, să nu ucidă măcar un purece, să nu se ude pe picioare (1).

Copiilor mici, Strigoii sau Strâgele le pricinuesc boala numită *mâncatura* sau *mâncarimea de inimă*. Pentru a o descântà se iea un păhărel de *miere* şi un *cuţit*. Cu cuţitul se taie bucăţele mici din foile unei flori de bujor, şi tot amestecând aceste foi cu miere, se descântă. Mierea cu floarea de *bujor* se dă copilului bolnav de mâncătură sau mâncărime de inimă,—dureri mari de stomac „prin dedeochiu".

Iată descântecul:

Ileana Cosînzeana a făcut un copil
Şi l a mâncat *Strâga;*
A făcut doi,
Şi i-a mâncat Strâga;
A făcut trei,
Şi i-a mâncat Strâga;
A facut patru,
Şi i-a mâncat Strâga;
A facut cinci,
Şi i-a mâncat Strâga;
A făcut şase,
Şi i-a mâncat Strâga;
A facut şapte,
Şi i-a mâncat Strâga;
A făcut opt,
Şi i-a mâncat Strânga.
Numai cu cel de-al nouălea, N., a rămas:
In braţe l-a luat,
In munte s'a suit,
In temniţă l-a băgat
Şi l-a 'ncuiat
Şi l-a alcătuit.
Strâga l-a căutat
Trei zile 'n trei parţi.
Dacă a văzut că nu-l găseşte
Şi nu-l gaseşte,
La frate-sau a alergat,
Frate-său în grajd de piatră a intrat
Şi calul cel bun datu-i-a,
In munte suitu-s'a,
Şi-a descuiat
Şi-a desalcătuit,
Şi-a mâncat inima copilului.
Mama, de dorul şi focul copiilor,
Suie dealul *Garaliilor,*
Găseşte inimile copiilor,
Delăturea drumului,
In floarea *bujorului.*
Cu vârful cuţitului luatu-l-a,
In paharul cu miere aruncatu-l-a,
Copilului datu-i-l-a
De l-a mâncat,
Să rămâie copilul curat,
Luminat,
Cum mă-sa l-a făcut,
Şi Dumnezeu l-a nascut (2).

(1) *Ion Creangă,* VI, p. 145 6.

(2) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu, dela Maria N. Rugină. Dat. şi

Despre *Moroi* şi despre neajunsurile pricinuite de dânşii, prin Oltenia aflăm următoarele credinţi:

„De Moroi mor copiii, flăcăii şi chiar oamenii mari. Se bănueşte că umblă *Moroiul* prin sat când e boleşniţă mare, când mor oamenii pe un cap, şi când bolnavul nu se poate vindecà cu nici un neam de buruieni sau descântece.

Bolnavul prins de Moroiu, întâiu e luat cu fior şi frig, nu mânâncă, îl doare la inimă, iesă afară subţire, galben ca şofranul, apoi, când i se sparge fierea,—după cum spun babele,—bolnavul iesă afară sânge şi venin, şi moare.

Boala n'are leac, până nu se ghiceşte Moroiul şi nu se desgroapă.

Moroi se fac babele şi moşnegii cari au fost în vieaţă juruiţi Necuratului, cari au fost vrăjitori sau răi la inimă, pizmaşi, duşmănoşi şi sub cari au trecut un câne sau pisică, când erau morţi, întinşi pe masă în casă.

Moroi se mai fac şi cei întorşi dela ţâţă.

Moroii au *sprincenile îmbinate*, şi cât de cât, au şi o bucăţică de *coadă*.

Moroii, cât trăesc, sunt foarte periculoşi. La cine s'or uità cu mirare, mai cu seamă din spate, numai decât *se deoache*, şi cel deochiat de Moroiu, cu greu se vindecă; de cele mai multe ori moare.

Moroii, după moarte, se arată dese ori în vis, ba chiar şi aievea. Il visează ai lui şi vecinii, şi atunci se bănueşte că cel visat e Moroiu. Dar babele, ca să nu mai viseze lumea pe cel bănuit de moroiu, se duc la mormântul mortului, îi seamănă pe mormânt *mieiu* de nouă ani, şi îi îngroapă lângă cruce trei *fuse* de-a 'ndăratele. Dacă şi după asta, lumea tot îl mai visează, şi boala tot mai dăinueşte, se tot întinde mereu, atunci babele povăţuesc pe oameni să iea un *hărmăsar negru* ca pana corbului, să meargă în răscru-

---

cred. Rom. din Oltenia, împart. de d-l N. I. Dumitraşcu: „Se mai cunoaşte ca cinevà este Strigoiu, atunci când începe să moară din cei vii ai lui, rudènii, repede repede, *mâncându-le inima*, că numai auzi: Doamne, nu ştiu ce sa mai mă fac, că pe copilul meu îl tot doare inima; *îl tot roade! bagsamă, vreun Strigoiu*. Şi moare, sărmănelul de el! Sau pier din vitele lui, apoi ale fraţilor, rudelor şi mai târziu chiar ale satului întreg, dacă nu se prinde de veste. Se mai cunoaşte şi prin aceea că în toate nopţile vine în formă de Duh necurat acasă, vorbeşte cu nevasta, copiii,—dacă a fost bărbat, mănâncă din sac, oale, şi chiar loveşte".

cea nopţii la cimitir, şi să încerce ca să treacă călare peste mormântul bănuitului. Dacă cel bănuit e Moroiu, armăsarul să-l tai şi nu trece peste mormântul lui, iar dacă nu e Moroiu, armăsarul trece în fuga mare.

Când s'a aflat Moroiul, oamenii desgroapă pe cel bănuit, ard o *frigare* şi cu ea străpung inima mortului de 3 ori, apoi fac un foc mare, aruncă mortul pe foc, şi dupa ce s'a făcut scrum, adună toată cenuşa într'o trăistuţă şi o dă pe o apă curgătoare.

Babele zic că numai aşà se poate scăpà de Moroiu, cu care dispare boleşniţa din sat.

Tot pentru Moroiu, prin alte părţi din Oltenia se descântă celor bolnavi „în trei zile de trei ori, cu trei fire de *busuioc* şi cu un *ou* ouat de-o *găină neagră,* într'o Sâmbăta, pe la asfinţitul soarelui.

Se descântă în capul bolnavului:

Un om mare, roşu,
Lua o secure mare, roşie,
Injugă doi boi mari, roşii,
La carul mare roşu,
Jugul roşu,
Proţapul roşu,
Roatele roşii,
Inima roşie,
Roatele roşii,
Leucele roşii,
Lisitele (1) roşii
Osiile roşii,
Toate roşii.
Şi plecară în pădurea mare, roşie,
Sa taie un copaciu mare roşu.
Şi sparse copaciul mare, roşu,
Şi făcù stobori mari, roşii,
Şi îi puse în carul mare, roşu.
Şi înjugă boi mari, roşii
La carul mare, roşu
Şi plecă la casa mare, roşie
Şi făcù un obor mare, roşu
Şi închise viţei mari, roşii,
Dela vacile mari, roşii
Şi mulse vacile mari roşii
In galeata mare, roşie
Şi pleca la târgul mare, roşu,
Cu lapte roşu,
Şi striga în târgul roşu:
Lapte roşu!
Moroii,
Strigoii,
Deochetorii,
Râmuitorii,
Moroaicele
Strigoaicele,
Deochetoarele,
Râmnitoarele
Năvalira.
Care cum lapte din târg luară,
Inima,
Ficaţii
Le plesniră,
N. rămase
Curat,
Luminat,
Ca steaua 'n cer,
Ca roua în câmp,
Ca maică-sa ce l-a făcut!" (2).

(1) T. Pamfile, *Industria casnică la Români,* p. 133: *lişiţile.*
(2) Gr. Grigoriu-Rigo, *Medicina poporului,* I, p. 109 11.

„De Moroiu sau Strigoiu", prin jud. Vâlcea se descântă în chipul următor, de trei ori:

Tu Moroiule,
Tu Strigoiule,
Tu să-ţi mânânci inima ta,
Maţele tale
Ficaţii tăi,
Carnea ta
Oasele tale,
Pielea ta,
Că cu cuţitul te-oiu tăià,
Cu vin te-oiu udà,
Cu busuioc te-oiu afumà,
Cu tămâie te-oiu tamâià,
Ca inima ţi-oiu luà,
Şi cu cuţitul oiu taià-o,
Şi-oiu face-o nouă bucaţele,
Şi-oiu arunca-o peste nouă vălcele,
La nouă căţele! (1).

Prin multe părţi se crede că Strigoiul trebue să mânânce de se poate în fiecare noapte un om.

Iată o povestire din jud. Romenaţi:

„A fost odată o babă şi un unchiaş. Ăştia aveau şapte copii. Baba asta erà Strigoaică; şi într'o zi s'a îmbolnăvit greu şi peste o lună a murit.

După ce a dus-o la groapă, şi după ce a înmormântat-o, s'a făcut *muscă;* cum a ajuns acasă cei ce o petrecuseră la groapă, s'a luat şi ea după ei. Când a ajuns acasă, musca s'a pus pe obrazul unui băiat, care s'a îmbolnăvit şi a murit. A mai trecut niţel, şi a murit şi tat-su.

El erà tot Strigoiu. Când l-au îngropat, a mai stat o zi şi s'a făcut *ogar,* şi când a venit acasă, a băut apă din vasele copiilor lui. Copiii s'au uitat la el. Când s'au uitat copiii la el, *ogarul,* adică Strigoiul, se uità la ei, le-a supt sângele şi au murit toţi" (2).

A doua povestire din Bucovina:

„Strigoiul, când e mort, e roş la faţă. El nu putrezeşte niciodată; nici nu e mort, ci numai se face. Iesă din mormânt, noaptea, pe la 11 ceasuri, şi umblă până la 1, ca să sugă sângele oamenilor.

Odată, un om beat trecea pe lângă ţintirim. Acolo vede el un foc.

Mă duc să-mi aprind luleaua, zice el!

Dar, aşà se păreà numai a fi foc, împrejurul căruia stăteau trei

(1) *Şezătoarea,* XIV, p. 109. Alte descântece de *Moroiu* sau *Strigoiu,* unde se vorbeşte mai ales despre *deochiu,* în *Materialuri folcloristice,* p. 553 4.

(2) *Şezătoarea,* XIII, p. 155.

Strigoi. Omul le spune la ce a venit,—să-şi aprindă luleaua la foc, după părerea lui, iar Strigoii îl îndemnară:

— Na-ţi cana asta; ţine-o bine în mâni şi haide cu noi!

Merg întâiu la o casă, dar acolo le ieşì înainte un *căţel* care, nu-i lăsă. Se vede că omul dela acea casă, când se culcase, spusese *Tatăl nostru.*

Merg după aceasta la altă casă. Acolo le ieşì înainte coşcogeà *dulău*, căci se vede că la acea casă, omul spusese la culcare încă şi *Crezul.*

Mai merg la altă casă şi acolo le iesă *jumatate de om.* Aici, omul spuse rugăciunile numai pe jumătate.

Mai merg şi la altă casă şi acolo intrară, căci *în casa aceea, nimeni nu spusese seara rugaciunile.* Celor din casă, *Strigoii le-au supt sângele*, ba au mai luat şi în cană.

Acum se întorceau. Omul, care erà treaz, pricepeà şi vedeà toate câte-i trecusera pe dinainte, şi de aceea întrebă pe Strigoi iar aceştia îi răspunseră:

La oamenii cari, seara, la culcare, şi-au făcut cruce şi s'au rugat lui Dumnezeu, nu puteam intrà, c'aveau păzitori, dar în casa în care am intrat, nimeni n'avusese grija să spuie rugăciuni.

Şi pe acei oameni nu-i poate nimeni învià?

— S'ar puteà, numai dacă le-ar da cinevà cu sânge de acesta pe sub nas. Altfel nu!

Atunci *cocoşii* au cântat şi Strigoii au pierit. Omul a mers de i-a înviat pe toţi cei din casă.

Nu se cunoşteà de unde subseră Strigoii, decât doar ca nişte urme de unde pişcă puricii! (1).

A treia povestire, deasemene bucovineană:

Strigoii au câte două *inimi* şi când Strigoiul moare, numai *inima cea bună* îi moare, iar cealaltă trăeşte şi-l poartă ca Strigoiu.

Odată, într'un sat, erà o crâşmă pustie; într'însa a mers un om Strigoiu; când i-a venit ceasul să moară, şi-a aprins singur lumânarea şi s'a pus pe laiţă unde a şi murit.

Pe-acolo, pe drum, a fost trecut se zice un om şi neavând unde să doarmă, a intrat înlăuntru. Măcar că a văzut mortul, drumeţul nu s'a speriat, ci, după ce şi-a făcut rugăciunile, s'a urcat pe cuptor şi s'a culcat.

---

(1) Împărt. de d-na Elena Voronca.

Când ajunse să se apropie miezul nopţii, Strigoiul se scoală şi vine la dânsul pe cuptor.

— Hai cu mine!—îi zice el.

Săracul a ascultat. Strigoiul a luat o sabie iar lui i-a dat o cană în mână, şi i-a zis să-i vie după dânsul.

Au mers până la o casă din sat, şi a zis Strigoiul:

— Deschideţi-vă, uşilor!

Şi uşile s'au deschis. Au intrat înlăuntru. Oamenii dormiau ca morţii. Strigoiul le-a fost dat cu cevà pe la nas, apoi i-a tăiat pe toţi cu sabia şi le-a scurs sângele în cană, după care l-a băut.

Cum au cântat *cocoşii*, Strigoiul s'a făcut nevăzut.

Omul a rămas acolo iar a doua zi când au venit din întâmplare alţii din sat, l-au găsit pe drumeţ cu cana în mână.

— Ce-ai făcut?—îl întrebară ei.

Par'că eu?—răspunse omul. Haideţi şi-ţi vedeà.

Au mers cu *jandari* până la crişmă şi noaptea au pândit pe mort, pe fereastă, când s'a sculat. Strigoiul a mers la drumeţ, pe cuptor, dar jandarii au intrat şi l-au legat iar a două zi, îngropându-l din nou, i-au ars *spini de porumbrei* de-asupra, pe mormânt, şi mai mult Strigoiul n'a ieşit" (1).

Iată şi a patra povestire, tot din Bucovina.

„O femeie tinerică, măritată numai de un an, rămăsese singură în casă într'o noapte, căci mai demult, fiecare om erà dator să facă strajă la biserică, atunci când îi venià rândul. Astfel în noaptea aceea bărbatu-său se afla de pază.

S'a întâmplat apoi că tocmai în noaptea aceea să-i vină ceasul naşterii. Apucând-o durerile, şi neştiind biata femeie ce să facă, a zis:

— De mi-ar trimite Dumnezeu, un suflet în ceasul acesta ca să m'ajute!

Şi pe loc uşa s'a deschis şi în casă a intrat o femeie, care i-a dat ajutorul de nevoie unei femei. Ia scăldat copilul în apă rece, a legat-o pe lehuză, a aşezat-o să se culce şi apoi s'a dus de s'a uitat pe fereastra din mijloc.

Atunci, nevasta, cum erà culcată, i-a văzut picioarele subţiri şi păroase, şi pe loc s'a priceput cu cine are de-aface.

---

(1) Culegere din Mihalcea şi Roşa, împărt. de d-na E. Voronca.

Moaşa s'a întors la dânsa şi a întrebat-o:

Vrei să mânânei carne vie sau carne moartă?

Femeia,—i-a dat Dumnezeu gândul cel bun,—a răspuns:

— Ba carne moartă!

Stăi că-ţi aduc acuşi!—şi a ieşit pe uşă.

Femeia, iute a pus *cuţitul* lângă copil, a aşezat *cociorva* alături iar dânsa, cum a putut, a dat goana la o megieşă şi-a spus, aşà şi-aşà. Megieşii cum aud, îndată vin: o babă şi un moşneag, închid bine uşile şi răstoarnă toate lucrurile din casă cu gura în jos. Numai *hârgaul* l-au fost uitat; opaiţul l-au fost acoperit c'o oală.

Vine Strigoaica şi bate la uşă ca să-i deschidă, dar nu-i răspunde nimeni din lăuntru. Atunci începe a strigà lucrurile din casă, dar nu-i răspunde nimeni decât:

— Nu pot că-s întors; nu pot că-s întoarsă!

Vine şi rândul hârgăului de făcut mămăligă. Acesta, cum aude, sare de pe vatră, dar cade jos şi se strică. Atunci Strigoaica, dà să intre pe cahlă: întâiu a băgat un sicrieş cu un copil mort, pe care l-a fost săpat din ţintirim, ca să-l dea femeii să-l mânânce, ca să i se împlinească vrerea de a mâncà carne moartă.

Moşneagul şi cu baba o aşteptau la gura hornului, unul cu toporul şi celalt cu coasa. Dar tocmai atunci au cântat cocoşii şi Strigoaica a pierit.

Când a venit a doua zi bărbatul, femeia erà mută. A făcut omul focul, dar fumul învăluià în casă înapoi. Căutând pricina, a găsit sicriul. Apoi, cu alţii, a mers la ţintirim şi au găsit mormântul copilului de curând îngropat, precum şi al Strigoaicei ce fusese moartă în sat. Au chemat oamenii preotul şi au pecetluit-o din nou cum au ştiut, iar femeiii i-a făcut rugăciuni, şi pe urmă femeia a grăit" (1).

Strigoii năzuesc mai cu samă la neamuri,—părinţi şi urmaşi până'ntr'a noua spiţă; mai înverşunaţi către aceştia sunt socotiţi ca cei mai mari şi mai duşmani, Strigoii proveniţi din copii Strigoi.

Dacă Strigoii îmbătrânesc se crede că nu mai mânâncă oameni, ci păseri şi alte animale (2).

(1) Spusă de Marghioala Covaliţă din Camena, împărt. de d-na El. Voronca

(2) *Şezătoarea*, VIII, p. 16.

Când Strigoiul îndrăgeşte pe cinevà, — ceea ce însemnă că vrea să-l mânânce,—acela visează noaptea *rădaşte* (1). Dragostea aceasta se întâmplă mai ales între Strigoii morţi de flăcăi şi fetele mari, cu privire la cari, dăm următoarele povestiri:

Intâia, se aude prin jud. Romanaţi:

„A fost un popă şi-a plecat cu preoteasa la rude, şi a lăsat pe fie-sa acasă singură. Şi fie-sa a chemat o fată a unui megieş, să doarmă cu ea. Până s'a dus fata s'o cheme pe aceea, a nimerit un om necunoscut, a intrat în casă şi s'a băgat sub pat, sub o albie. Şi a venit fata cu a megieşului şi a pus să mânânce.

Fata megieşului a fost cu spatele la uşă şi cu. faţa la pat. Ş mâncând ele, fata megieşului şi-a aruncat ochii sub pat la al bie şi a vazut pe omul necunoscut săltând albia şi uitându-se la ele. Ea a crezut că l-a adus fata popii pentru ea, şi a tăcut din gură, dar a intrat la grije, şi când s'a culcat, i-a zis fetei popii să nui stângă lumânarea. Şi ea n'a vrut şi a suflat în ea şi a stâns-o.

Fata popii a adormit iar cealaltă nu, de frică. Şi şezând deşteaptă, s'a pomenit că s'a sculat streinul de sub copaie şi a început să le *bârcăe* pe la căpătâiu, să vadă dacă au adormit. Şi le-a ocolit cu o *mână de om mort*, că să le amoartă. Şi ea a văzut tot şi a ieşit a afară.

Fata megieşului a pornit după el, binişor, şi a pus drugurile şi s'a întors, şi a sculat şi pe fată, şi a întrebat-o de el. Şi aceea a spus că nu ştie. Şi au luat frigări şi topoare, să se apere.

Şi când a venit, a găsit uşa încuiată; şi a căutat să intre pe coş şi n'a putut, căci ele au fost cu frigările în coş. Şi a băgat mâna pe fereastă ca să iea drugul şi fata megieşului i-a tăiat mâna cu toporul (2). Când a venit popa, i-au spus felele tot ce au

---

(1) Marian, *Insectele*, p. 41.

(2) Din familia acestei povestiri face parte şi următoarea, întâia pe care am auzit-o în copilăria mea, şi pe care n'am uitat-o, cu toate că n'am scris-o până acum. O dau pe scurt: Un preot şi o preoteasă plecând de-acasă, îşi lasă fata să doarmă cu o vecina. Aceasta vede înainte de culcare, o *mână de mort* sub o covată şi astfel, îngrijorată, nu adoarme. Peste noapte, cel de sub covata, care erà un hoţ, le dă cu mâna de mort, fetelor, pe la ochi, şi *o adoarme* pe fata popii, cari erà adormită, iar fetii treze nu-i face nimic. Apoi, hoţul iesă afară ca să-şi strige tovarăşii. Fata trează încuie uşa, dă ceară din pod, o topeşte,

pațit, și popa, de bucurie, a dăruit cu daruri scumpe pe fata megieșului. Iar acel cu mâna tăiată nu s'a mai văzut pe acolo.

Peste câțivà ani a venit la popă un *lup*, căci [Strigoiul] se făcuse *Pricoliciu*, și *fiind însângerat de câni*, *s'a făcut om* și a cerut pe fata popii de soție. Și cum l-a văzut, fata l-a cunoscut că erà cu mâna tăiată, și n'a voit să-l iea, că erà Strigoiu și o omorà" (1).

A doua povestire se aude prin jud. Vâlcea.

„Au fost o dată trei fete, și s'au dus la furcărie. Și două erau mai frumoase, și una mai urîtă. Și cele două fete aveau doi băieți, iar cea urîtă erà singură, și torceà, și nu aveà băiat.

La fata cea urîtă a venit un băiat frumos. Și cele două fete frumoase erau mâniate pe cea urîtă, căci băiatul acela trage la ea și nu se duce la ele.

In a doua seară, fata îl întreabă:

— De unde ești, băiete, și ce cauți aici?

Și el n'a vrut să spue. Și fata l-a legat cu un fir de tort de picior, și n'a simțit. Și când a plecat băiatul, s'a luat și fata după el, și s'a dus la biserică, și s'a uitat la el, când a intrat în mormânt.

A treia oară iar a venit băiatul la fată și a întrebat-o:

— Spune, neică, ce ai văzut, că dacă nu-i spune, găsești pe mă-ta moartă!

Și fata nu a voit să spună, și s'a dus acasă și a găsit pe mă-sa moartă.

A patra seară iar a venit băiatul și a întrebat-o:

— Spune, neică, ce ai văzut, că vei murì tu!

și când hoții au început să găurească pereții ca să intre în casă, fata i-a opărit cu ceară și astfel a scăpat casa de prădăciune.

Mai târziu, unul din hoți, prefăcut în boier mare, cere de nevastă pe acea fată, pe care popa o luase de suflet, și-o duce într'un codru, unde, dela o roabă a aflat că hoții se pregătesc s'o ardă. Fata și-a risipit salba la fântână, ca să zăbovească de-ar căutà-o, iar ea a plecat spre casa, înnoptând prin copaci. Hoții o cercau cu sulița prin copaci, și negăsind-o, s'au întors acasă, tocmai unde s'au văzut stropiți de sângele ce cursese din talpa fetei străpunse de suliță.

Prefăcut în *cerător*, hoțul s'a încredințat mai târziu, ca fata de suflet a popii se află sănătoasă acasă.

Vezi și *Șezătoarea*, XVI, p. 49 56

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 158.

Atunci fata i-a spus că l-a văzut cum intră în mormânt, și *Strigoiul* a plesnit!" (1)

A treia povestire ne vine din jud. R.-Sărat, şi are părţi asămănătoare cu cea de până aici; sfârşitul însă îi este de poveste:

Au fost odată într'un sat o fată şi un flăcău cari se ibovniciau după obiceiu, fără ştirea și placul părinţilor fetei, că pe semne flăcăul nu prea erà de neam de cei cu *osânză* la pântece. Aşà se vede că a fost treaba, că la împeţire, părinţii fetii cu nici un chip n'au vrut s'audă de aşà ginere, iar flăcăul, dacă a văzut şi a văzut că alt chip nu-i, s'a pus şi s'a spânzurat de un copac, şi gata comèdia!

Aeù, *dacă s'a spânzurat, flăcăul cela s'a făcut Strigoiu,* şi aşà, puteà să vie mai des la vechea lui ibovnică, şi să se îndrăgostească în voia cea bună cu dânsa.

Fata, fireşte, de drag, drag la avut, dar acuma, cu toată dragostea, nu-i prea venià la îndămână tovărăşia c'un Duh necurat. Ce să facă, ce să dreagă, cui să-i spuie şi s'o înveţe, să scape de primejdie şi de păcate?

Se duse la o babă vrăjitoare şi baba îi dădù învăţătura de nevoie.

Vine aşà Strigoiul într'o seară din nou la fată şi se drăgosteşte cu dânsa până târziu. Şi pe semne, când ştià el că i se apropie vremea să plece, îşi luă noapte bună dela fata şi plecă. Fata, după spusa babii, anină de straiul din spatele Strigoiului un ac de care erà prins capătul unei aţe de pe un ghem mare. Pleacă Strigoiul, aţa de pe ghem începù să se desfăşoare, hai-hai, hai-hai, până ce de-odată se opreşte. Fata, — se vede că erà cu inimă,—se iea după aţă, pe uliţă încolo, în colo, până ce intră în ograda bisericii, şi de-acolo drept la un mormânt, de alături. De-acolo, aţa aceea intră'n pământ, şi pe urmă, pacea cea bună!

Fata vine înapoi acasă, dar seara, cum într'amurgeşte, repede, la mormânt, de-oparte, să vadă ce-i şi cumu-i. Nu trece mult şi numai iaca îl vede pe Strigoiu că iesă, merge la alte morminte şi le desvăleşte, mănâncă *inimile morţilor*, şi pe urmă pleacă în sat la fată. Fata după dânsul.

— Unde-ai fost aseară şi ce-ai văzut?—o întreabă Strigoiul.

— Unde să fiu! N'am fost nicăieri! N'am văzut nimic!

---

(1) *Sezătoarea,* XIII, p. 159.

Iar Strigoiul. din nou:

— Să ştii că dacă nu spui, are să moară tatăl tău!

— Poate să moară,—răspunse fata; eu nimic n'am văzut, nimic nu ştiu, nimic nu spun.

Bine!

Şi cu adevărat că a doua zi, tatăl fetii a şi murit!

Ei! l-au înmormântat, l-au grijit. Mai trece ce mai trece după asta şi iarăş vine Strigoiul la fata. Se drăgostesc cât se drăgostesc şi iar îi zice fetii:

— Să-mi spui unde ai fost în cutare seară şi ce-ai văzut, că de nu, are să moară şi mă-ta.

Poate să moară de nouă ori,—îi răspunse fata; cum să spun când eu nu ştiu nimica?

A douazi mama fetii şi murì. O'ngroapă şi pe ea, îi face fata toate rânduelile, mai trece ce mai trece şi iacă Strigoiul că spune ibovnicii lui:

Dacă nu-mi spui ce-ai văzut în cutare seară, ai să mori şi tu!

— Şi? Atâta pagubă! Cum! Vrei să-ţi spun minciuni? De unde să le scot, vere, dacă nu ştiu şi n'am văzut nimic?

Asta erà vorbă, ştim noi,—dar ce te faci tu fată acuma, cu moartea, că vedeţi, de murit, trebueà să moară!

Işi cheamă neamurile toate,—după învăţătura vrăjitoarii, şi le spuse că ea are să se prăpădească negreşit. Dacă moare, când a fi s'o scoată din casă, *să n'o scoată nici pe uşi, nici pe fereşti, nici pe sub streşină, ci să spargă peretele casii şi pe acolo s'o scoată.* Pe urmă, să n'o ducă în ţintirim, ci dincolo, sub o poală de pădure, tot peste câmp, de-adreptul, *nu pe drum*, şi acolo s'o îngroape.

A dat Dumnezeu şi s'a întâmplat aşà. Fata a murit, neamurile au stricat un perete al casii, au pornit-o peste câmp, cu sicriul pe năsălnie, şi au îngropat-o la marginea pădurii.

Acù Dumnezeu s'o ierte şi pe noi să ne apere, dar să vedeţi ce s'a mai întâmplat. *Pe mormântul fetii celeia răsare*, nu după multă vreme, *o floare* minunată,—ce floare va fi fost: frumoasă, frumoasă, că nu se mai văzuse până atunci, şi nici de-atunci încoace.

Trece pe acolo feciorul împăratului şi-o vede, şi cum o vede, repede s'apucă şi o sapă pe dedesubt, ca să nu-i atingă rădăcinile, şi o

duce acasă, la castelul împărătesc, unde o răsădeşte lângă fereasta lui.

Mai trece după asta o bucată de vreme. Floarea-i mai frumoasă, mai minunată, dar vorba-i că feciorului de'mpărat nu-i merge bine de loc. I s'a întunecat faţa, i s'a închis inima de-un când de zile şi singur el nu ştie ce a dat peste dânsul. Nu mănâncă, nu bea, nu-i om. Mare întâmplare!

Ce erà? *Floarea* dela fereastă, din floare cum păreà, peste noapte *se făceà fată* cum fusese mai înainte, frumoasă, cum fusese odată în sat la dânsa, ca ibovnică flăcăului celuia. Şi dacă se întruchipà, intrà pe fereastă la feciorul împăratului şi se drăgostià cu dânsul toată noaptea, fără ca cinevà din curte să afle, şi fără ca feciorul de craiu să-şi dee sama.

Asta a ţinut cât a ţinut, până într'o bună zi, când fata n'a mai putut să se stăpânească; atunci s'a aplecat asupra feciorului de împărat şi l-a sărutat pe frunte; feciorul s'a trezit odată din somn, şi când a văzut mândreţa ceea de copilă, a zis „ce-i asta!"

Ce să fie,
Să tot ţie,

vorba celuia!

Şi după asta şi-au făcut ei legământ: el să fie al ei, şi ea a lui, cât vor fi amândoi. S'au îmbrăţişat, s'au mai sărutat, au dat de veste craiului şi crăiesii, şi toată curtea a bătut din palme şi a zis, că mai nemerită pereche nici că se puteà. S'a făcut nunta, s'a isprăvit, şi acù trăiau de-a mai mare dragul însurăţeii noştri.

Toate bune, da una rea: nevasta se învoise cu toate celea, dar din casă afară nu se cădeà nimeni s'o scoată. Doamne, apără şi păzeşte, şi pe noi păcătoşii: îi erà teamă de Strigoiu, şi pace bună!

Până într'o zi. În ziua aceea o iea feciorul împărătesc cu sila, o pune în caleaşcă, şi mână! la sfânta biserică. Când la un colţ, iaca *Strigoiul*. Nevasta, cum îl vede, zdup! din trăsură şi fugi! neicuţă, tocmai în biserică. Fuge nevasta, fuge şi Strigoiul după dânsa; fuge nevasta, fuge şi Strigoiul, şi mai-mai să pună mâna pe ea, când iaca aproape ajung amândoi de-odată în biserică. Acolo, nevasta s'a ascuns după o icoană. Strigoiul dă să pună mâna pe dânsa, da când vrea s'o înhaţe, numai de-odată sfânta icoană se prăvale în capul Strigoiului şi Strigoiul se face ca un fum, şi se duce, şi dus rămâne!

Iar nevasta ceea şi cu feciorul împăratului rămân, pentru cât vor fi trăit, apáraţi de toată primejdia şi păcatul" (1).

A patra povestire o avem din jud. Botoşani, în următoarea cuprindere:

„Zice fiecare despre *Strigoiu* cum îl ajunge capul şi mintea. Aşà, unul spune una, altul alta, şi îndată se arată şi chipul Strigoiului : e un mort înviat, care iesă în puterea nopţii, şi are *coadă*, şi faptură de om ca de-ai noştri, întocmai cum fusese în lume, înainte de moartea cea blestemătă, şi piere când cântă *cocoşii* sau *găinile*, şi atâta tot deocamdată.

In felul acesta se spune cum erà un viu într'un sat şi aveà o fată, care se daduse în dragoste cu un flăcău. Flăcăul însă a murit, şi fie ca l-a ajuns un păcat mare de-al lui, fie mai degraba ca a trebuit să se împlinească un blestem strămoşesc, s'a facut Strigoiu.

Fata n'a mai ştiut nimic de el, pâna când, într'o seară, părinţii ei nu er'au acasă, şi rămânând ea singură-singurică, stânse lumìnarea şi se culcă.

Strigoiul intră ori în casă necurată, ori în casă pustie. Dar casa aceea, unde dormià fata, erà curată. Şi în astfel de case Strigoiul intră câte odata, dar numai când nu-i nimeni în casă. Altfel, el strigă afară la fereastă, şi are glasul şi vorba întocmai ca şi în vieaţă. Deci prinse a strigà la fereasta. Fata, proastă, deschizând uşa, întrebă :

— Cine-i ?

De-acuma, haide cu mine! striga flăcăul.

Şi apucând-o de mână, aşà desbrăcată cum se aflà, a dus-o departe-departe, în ţintirim, la mormântul său care acum erà deschis.

— Intră înăuntru! îi zise fetii.

— Ba nu, bădiţă; intră dumneata înainte, că eu mă tem!—zise ea.

El a intrat în mormânt şi de-abià s'a mai auzit când a strigat iarăş către fată:

— Haide mai repede!

Mai stăi, mări bădiţă, să-mi caut mărgelele, că le-am scăpat 'pe aicea!

---

(1) Dela Şt. Vrânceanu, com. Andreiaşi, împărt. de fratele meu Vasile, com. Ţepu, jud. Tecuciu.

Şi a fugit fata, şi a fugit înapoi, aşà că până să simţească Strigoiul că ea-i furase minţile, ajunse la o casă cu lumina lăsată 'n jos şi cu un mort întins pe laiţă. Pe mort îl chemà Avram.

Fata, ne mai ştiind de frică pe ce lume-i, s'a ascuns pe cuptor şi s'a culcat, după ce trase zavorul la uşă pe dinăuntru.

N'a trecut multă zabavă şi Strigoiul a ajuns-o din urmă, că aşà-i treaba Strigoilor: când se vor legà de capul cuivà, îl caută şi-l necăjesc pretutindeni, şi straşnic se mai sbuciumă după sufletul lui, ca să-l facă şi pe el Strigoiu, vândut Necuratului. Deci prinse a bate la fereastă, strigând:

Avrame, Avrame, deschide uşa, Avrame!

Avram cel mort voì să se scoale, căci erà şi el Strigoiu. Şi numai atunci, o *găină* zice cocoşului;

Cântă, că o prăpădeşte pe biata copilă!

— Nu, cântă tu! zise cocoşul, — că nu-i rândul meu.

Atunci a cântat găina şi Avram cel din casă s'a risipit de n'a mai ajuns să deschidă uşa, şi nu s'a ales nimic dintr'însul, precum nu s'a ales nimic nici din flăcăul ce erà Strigoiu, afară. Copila a scăpat căci erà bună la Dumnezeu, şi de sufletele de acestea, nu se lipeşte nici odată duhul necurat al Strigoiului!" (1).

A cincea povestire o avem tot din partea de miazănoapte a Moldovii:

„Erau într'o vreme Strigoi câtă frunză şi iarbă şi câte coarne în putină. Şi nu se astâmpărau, bată-i crucea, ci ieşiau noaptea între oameni, parcă aveau *mişcorici* (2). Umblau încoace şi încolo cât umblau, până când, sătui de meleaguri, numai ce te treziai cu dânşii la şezători. Se chiamă că la şezători se strângeà lume multă din sat, mai ales flacăi şi fete, iar Strigoii îşi puteau împlinì tabetul, aducând cu dânşii spaima şi sugând ca lipitoarea, *sânge omenesc.*

Odată, când şezătoarea erà mai în plinul ei, iaca vine tupiluş, oaspete nepoftit şi bine primit, un Strigoiu. Da nu-l ştià nimeni că-i Strigoiu. Erà doar în chip şi 'n făptură de flăcău, frumos şi încă sugubăţ. Dă el binişor buna vremea, s'aşează pe-o laiţă lân-

(1) D. Furtună, *Vremuri înţelepte*, p. 63 4, şi *Ion Creangă*, V. p. 11 2.

(2) Prin jud. Tecuciu se zice *mişcurici*, *gniscurici*, în pron. pop., înţelegându-se prin acest cuvînt *viermii*, cari, prin foirea lor în rană, neliniştesc pe cel ce-i are.

gă fete şi intră 'n vorbă, cum îi treaba flăcăilor. Şi fetele, şi toţi cei dela şezătoare gândiau de bună credinţă că el îi un flăcău de-acolo din sat, care venise la casa unde se făcuse şezătoarea.

Şi aşà, din una, din alta, Strigoiul prinde a spune polojănii şi jâtii, măi tată, că râdeau fetele, de-ai fi gândit că-s altcevà. Şi prinde a jucà şi-a şuguì şi a se hârjonì cu dânsele,—neastâmpăratul!

Cu alte fete îşi găsià hârjoană cum îşi găsià, dar c'o fată de lângă dânsul, îşi făceà de cap şi de ciolane!

Şezi binişor, bădiţă! Ce-ţi faci de urît?

Da el o pişcà mereu, fără milă, hoţul, să-i rupă carnea de pe dânsa, nu alta!

Alei, bădiţă! Te 'ntreci cu şaga. Ce? Vrei să mă găteşti de zile? se mai rasteşte biata fată.

Ş'atunci, norocul ei, c'a scăpat fusul jos. Când să iee fusul de jos, ce să-i deie ochii a vedeà? Imprejurul fusului, coada Strigoiului. Şi a zis ea, cum a fi putut zice, unei fete de-alături:

— Leliţă, haidem să fugim, că *iuhmanul* ista-i Strigoiu.

Da fata cea de-alaturi, se luase cu ziua râsului şi n'a priceput vorbele ei. Ş'atunci, degrabă, iesă fata 'n tindă, cu chip că merge să-şi ducă 'n pod nişte valuri de pânză. Şi aşà, cu valurile de pânză în mână, s'a dus, sărmana, s'a tot dus într'un suflet şi 'ntr'o spaimă, până într'un codru vechiu ca lumea şi negru ca gândul ei de spaimă.

Iar cei dela şezătoare o aşteptau. Ş'au aşteptat-o, ş'au căutat-o degeaba până când, dela un timp de vreme, au văzut ei şi-au văzut că nu mai vine fata. Unde să fie? Dumnezeu sfântul ştie.

— Din pământ să mi-o scoateţi!— răcneşte sborşit şi cu ochii încruntaţi în sânge, Strigoiul.

Şi de vreme ce n'o puteau scoate de nicăieri, cei de faţă,— că de unde nu-i, nici Dumnezeu nu iea,—s'a apucat Strigoiul şi i-a tăiat pe toţi până într'unul. Le-a supt sângele, le-a svârlit ciolanele şi carnea pe sub laiţe, iar capetele şi cu gurile rânjite, le-a înşirat pe la fereşti. Cine ar fi trecut pe acolo, ar fi zis că râd flăcăii şi fetele... Şi pe urmă, după ce a înşirat şi maţele morţilor prin cuiu, zicând că-s mărgelele fetelor, se întinde la fuga, şi după o cale de drum, unde s'ajungă? Ajunge în codrul cel ma-

re, unde ajunsese şi fata, şi mai *muşluind* pe ici, pe colo, o zăreşte sub un tufan de fag. Zice:

Ce şezi aici, leliţă? De ce ai fugit dela şezătoare?

Dar fata, săraca, aşà se înspăimântase, că i se legase limba în gură şi nu puteà zice nici *mac*.

Văd că eşti fricoasă, leliţă! Ci hai cu mine mai degrabă acasă, că are să-ţi fie bine!...

Atunci, fără să vreie, a întrebat fata:

Unde?

Aici în codru. Hai mai iute, — strigă Strigoiul.

Şi ajungând ei la o bortă în fundul codrului, a priceput fata că aceea-i casa Strigoiului, care-i ziceà mereu să intre ea întâiu.

Nu, nu vreau; întră tu întâiu, bădiţă!

Şi aşà, câtă vreme Strigoiul a intrat în borta ceea, şi a mai măturat şi a mai *dirădicat*, fata s'a întors spre răsărit, şi a pornit la fugă, după ce a bătut bine — bine valurile de pânză în gura borţii celeia.

In fugă şi 'n desnădejdea ei, zăreşte sărmana fată o scânteie de lumină în depărtare. Spre această scânteie de lumină s'a tot dus într'un suflet, până când iaca ajunge la o casă pustie. In casă, întins pe o masă şi c'o făclie la capătâiu, şedeà un om mort, cu mânile încrucişate pe piept. Ce să facă biata fată? Intră în casă, şi suindu-se pe cuptor, adoarme dusă de chin şi de frică. Şi mult s'ar fi hodinit ea aşà, dacă lighioana de Strigoiu n'ar fi ajuns-o din urmă cu năpastea. Căci el, svârlind în sus valurile de pânză din gura borţii, a ieşit afară, şi foc de ciudă şi de mânie, a venit c'o falcă 'n cer şi una 'n pământ, tot în urma fetii până la casa cea pustie. Şi-atunci, intrând în casă, s'a sculat în picioare omul cel mort. Şi s'au luat ei la bătaie şi la *călţâit*, şi s'au întins, şi s'au burzuluit, şi s'au *bontănit*, până au cântat cocoşii, şi până s'a trezit fata.

Amù, lumânarea erà stânsă, omul cel mort nu mai erà nicăieri, doar greierii dacă mai ţârâiau a pustietate. Încolo, nimeni, ţipenie, decât fata şi sfântul Înger păzitor. Şi omul, cel ce fusese mort, şi Strigoiul, cel cu chipul de flăcău, s'au năruit la cântatul cocoşilor, că amândoi erau Strigoi.

Trezindu-se într'o aşà întunecime, fata s'a uitat înfricoşată de

vreo trei ori prin casă, şi gândind că-i la ea, şi că i se nălucise cevà rău prin vis, a adormit moartă, fără grijă, fără frică.

Când s'a trezit ea desdedimineaţă şi a văzut atâta frumuseţa îngrămădită în fundul codrului, când a auzit aşà cântec de pasări, s'a minunat straşnic şi s'a crezut în raiu. N'a stat mult la cumpene şi s'a pornit spre casa părinţilor ei, cu chip ca să-i aducă şi pe dânşii acolo. Şi aşà, ajungând acasă, a prins a spune pe unde a purtat-o Strigoiul şi ce minunăţie de fericire a găsit ea în codrul raiului.

Părinţii se uitau la dânsa, şi cuprinşi şi ei de nedumerire, au făcut semnul sfintei cruci. Fata lor atunci a intrat în pământ: s'a cufundat în adâncul pământului şi s'a făcut Strigoaică. Şi cum puteà să fie altfel? Strigoiul o vrăjise, iar ei îi plăcuse prea mult farmecul fericirii din codrul locuinţii lui" (1).

In sfârşit, a şasea povestire este aproape o variantă a celei de mai sus; ea se aude prin Bucovina, în următoarea cuprindere.

„La un gospodar dintr'un sat a venit într'o zi un băiat, care n'aveà tata, n'avea mamă, nici ştià din ce sat e. Şi erà sărac de n'aveà altcevà decât straiele de pe dânsul. Gospodarul l-a luat argat la dânsul ca să-l crească şi să-l hrănească.

Când băiatul a crescut mare şi a crescut şi copila mare, şi s'a făcut băiatul holteiu şi copila fată, s'au dat amândoi în dragoste. Femeia, mama copilei, simţindu-i, a zis către bărbat să-l ţipe de lângă casă, să-i plătească pe cât a slujit şi să-i deie drumul, că de nu, i-a face o ruşine, şi s'a legà prea tare de fată. Omul i-a răspuns:

Nu-l ţip, că eu nu cred, până nu-l voiu vedeà cu ochii mei!

Omul s'a pus să-i păzească, şi nenorocul a vrut că i-a prins daţi în dragoste. După ce i-a prins, a chemat pe flăcău în casă, i-a plătit frumuşel şi i-a spus să nu-i mai vadă picior pe lângă casa lui.

De-acoleà, băietanul s'a dus prin lume, departe, ca să se poată hrănì, dar aşà departe, că fata nu l-a mai văzut un an de zile,

Intr'o vreme, flăcăul s'a îmbolnăvit şi a murit. Dar fata nu ştià ce-i cu dânsul; ea trăià tot cu gândul la el. Nu ştià ce să facă.

---

(1) D. Furtună în *Ion Creangă*, VI, p. 202 4.

ce să dreagă, pe cum să-l vadă măcar odată. S'a dus la o babă ca să-l mai vadă odată.

Baba i-a spus:

— Eu pot să-ți fac, dar dacă el îi mort?

Fata îi răspunse:

Fă ce-i face, numai adă-l să-l mai văd odată, fie mort, fie viu.

Bine, eu ți-oiu face. Dar dacă va venì la tine în seara dintâi, să nu te duci cu dânsul, ci să te uiți bine la el, și-apoi să vii la mine, să-mi spui cum erà.

Iaca vine flăcăul în sara dintâi, călare pe un cal ca un năzdrăvan, vine la dânsa și o chiamă:

— Hai cu mine, dacă ți-a fost drag de mine!

Fata i-a spus:

— Nu pot să merg acuma cu tine până mâni seară; a doua seară voiu merge.

Fata s'a dus pe urmă la babă și i-a spus cum a venir flăcăul acela la dânsa. Baba a întrebat-o:

N'ai dat sama: erà tot așà la față cum fusese mai înainte?

— Tot așà, a răspuns fata, ba încă-i mai frumos!

Dacă vrei să mergi cu dânsul, i-a zis baba, atunci du-te de-ți leagă toate straiele tale, cari vrai să le ieai cu tine, leagă-le toate de capete, și când vei merge cu dânsul și el ți-a spune, poate, să te bagi undevà, zi-i „bagă-te tu întâiu!".

După ce fata și-a legat straiele de-olaltă, așà cum a sfătuit-o baba, iată că se face și seara, și fata se duce la ocol, să mulgă vacile. La o vreme, iacă vede că flăcăul vine tot pe calul acela, și când ajunge la poartă, o strigă. Fata lasă vițeii să sugă la vaci, nu-i mai trebue lapte, — își iea straiele, iesă la drum, și se duce cu dânsul. S'au pornit.

Au mers cât au mers pe pământ, apoi s'au ridicat amândoi în văzduh, și s'au dus peste sate, peste păduri, de nu știau în ce lume se înfundă, până au ajuns pe un câmp. Acolo, dacă au ajuns, s'au slobozit amândoi în jos, iar calul s'a prăpădit de dinaintea ochilor lor, și ei amândoi au rămas pe pământ.

Acolo erà o bortă. Și a zis flăcăul către fată:

Dacă ți-a fost drag de mine și ai venit acuma după mine, baga-te acoleà în borta aceea, că eu acoleà trăesc!

Ea i-a răspuns:

Bagă-te tu întâiu, că tu eşti învăţat pe aici, dar eu nu! Eu ţi-oiu da straiele!

După ce el s'a băgat acolo, fata i-a dat straiele şi p'nă ce flăcăul a gătit de tras înlăuntru straiele, fata a fugit.

Un' să fugă să se ascundă? A văzut o căsuţă în câmp, unde se zarià o zare de luminiţă. Intră acolo, şi când intră, [vede] că nu-i nime în casă, nime, decât un mort pe laiţă. Ea, ce să facă atunci? Ş'apucă să întoarne toate lucrurile din casa cu gura în jos,—linguri, străchini, ceaun, şi câte haramtuturi mai sunt în casă la un ţăran, toate le întoarnă şi-apoi pune zavorul pe uşă şi se ascunde pe cuptor.

Nu mult după aceea iacă aude că vine flăcăul după dânsa. Vine, şi când ajunge la uşă, uşa încuiată.

Flăcăul strigă atunci:

Mortule, descuie uşa!

Dar mortu-i răspunse:

Nu pot că-s împiedecat.

Striga flăcăul strachină, lingură şi catre toate, câte *riciuri* sunt în casă, strigă să-i deschida uşa, dar ele toate răspund:

— Nu putem, că zuntem înturnate!

Numai din cât opaiţul de pe prichiciul hornului, care ardeà în casă, acela nu erà înturnat. Flăcăul strigă atunci către opaiţ, sa-i deschidă uşa. Dă opaiţul să alerge la uşă, dar când a sarit de pe prichiciu, a picat jos şi s'a spart.

Atunci a strigat el a doua oară:

— Mortule, deschide uşa!

Mortul se scoală de pe laiţă, şi ţup! ţup! prin casă, se duce sărind să descuie uşa. După ce o descuie, flăcăul intră în tindă, şi cum intră, se întâmplă să cânte un *cocoş*, şi atunci amândoi se lungesc în tindă ţapeni, unul peste altul.

S'a întâmplat că aceia amândoi să fie Strigoi.

Dimineaţa, când au venit oamenii la casa aceea cu mortul, ca la mort, au găsit doi morţi în tindă, şi o fată stând pe cuptor. Pe urmă, oamenii se uită bine să vadă ce morţi să fie aceia doi. Pe unul îl cunosc: e omul de casă, dar pe al doilea, nu. Se duc ei şi caută prin ţintirim, întreabă de oameni, poate îl cunoaşte cinevà. Ferit-a Dumnezeu; nu-l cunoaşte nimeni şi nici în ţinti-

rim nu găsesc vro bortă, de unde să fi ieşit. Îşi aduc aminte oamenii că un flăcău este îngropat în câmp, de-o parte, nu în ţintirim. Se duc oamenii acolo şi găsesc borta, cum a ieşit de-acolo, găsesc şi straiele fetii, toate rupte şi batjocorite de dânsul.

Se gândesc oamenii în tot chipul:

Cum a putut să iasă de aici? Acela *numai* c'a fost Strigoiu; n'a fost om cum se cade.

Se ieau oamenii de-i bat *ţăruş* cu *usturoiu* în inimă, şi la celalt tot aşà, că şi acela erà tot Strigoiu, şi după aceea îi îngroapă.

După ce fata şi-a venit în fire, s'a pornit să vie acasă la tat'-său. Şi-a trebuit să vie şapte ani de-acolo de pe câmp, şi până la casa ei; aşà de departe a dus-o flăcăul în câtevà clipe.

Aşà a păţit fata care voià în ruptul capului să poarte dragoste chiar cu morţii, şi aşà au să păţească toate fetele cari nu daú pace morţilor să doarmă!" (1).

Când Strigoii nu reuşesc cu dragostea, fac ură fetelor, ca să fie urîte de lume şi astfel să le pricinuească cele mai mari nenorociri.

Uneori Strigoiul sileşte pe om să-i juruească, la o mare nevoie, „ce are mai scump",—obişnuit copilul, care şi acesta, la rându-i, se va face Strigoiu şi va mâncà oameni:

„Un unchiaş şi cu mătuşă-sa, spune o povestire musceleană, —n'aveau copii. Erau saraci şi aveau doar o vacă. Moşul a plecat la târg s'o vânză şi acolo a venit un muşteriu s'o cumpere. Îi da pe ea o desagă de bani, dar cu legătură să-i mai dea şi ce i-o fi mai drag pe lume.

Se gândeşte unchiaşul că nu mai are altcevà decât pe babă, şi-i făgădueşte.

Baba, însă, acasă, născuse o fată frumoasă, şi asta creşteà într'o zi ca'n două, şi 'n două, ca 'n nouă.

La vremea de măritat, s'a dus la biserică să se cunune cu un tân.ăr, dar când să le pue cununiile, pică jos moartă.

Dacă văd aşà ai casei, o pun în sicriu şi o duc în biserică, să o păzească trei nopţi în şir, cum erà obiceiul.

Dar a doua zi paznicul erà mâncat. De cine? nu se ştià.

Dacă vede împăratul locului, trimite mereu oameni de pază,

(1) I. E. Toronţiu, *A fost o dată...*, Cluj 1912, p. 13 9.

dar toţi erau mâncaţi până a doua zi. Atunci împăratul, pus pe gânduri, trage sorţi să se ducă ăla pe care o pică. Şi a picat pe un biet soldat, pe care îl chemà Ion.

El se duce de vreme în biserică, se roagă lui Dumnezeu să-l apere, şi atunci vine un moş bătrân.

— Moşule, ajută-mi, că nu ştiu cum să scap!

— Iea, băiete, ceasul ăsta, şi când o fi un ceas până la miezul nopţii, să te piteşti după icoana Maicii Domnului, că acolo n'are să te găsească Strigoiul, care nu e altul decât fata: ea se face Strigoiu şi el mănâncă pe toţi paznicii.

Băiatul ascultă, şi noaptea:

- Unde eşti, Ioane, să te mănânc?

El n'a răspuns, şi nu l-a găsit.

A doua seara, când se scoală fata, el se ascunde chiar în sicriu. Ea strigă şi îl caută, zadarnic.

A treia noapte moşul iar îl învaţă:

— Iea evanghelia asta, s'o ţii pe piept, să nu mişti, să nu vorbeşti, iar când vor fi trei ceasuri până la miezul nopţii, sa te culci lângă sicriu.

Aşà a făcut şi fata l-a strigat zadarnic până când au început sa cânte *cocoşii*, şi atunci de-odată s'a auzit: poc!

A plesnit Strigoiul din fată şi s'a răspândit într'o duhoare de n'o puteai suferì; iar fata, a rămas vie, tânără şi frumoasă!

Când a venit lumea a doua zi, i-a găsit, pe soldat şi pe fată, primblându-se prin biserică. S'au cununat amândoi!" (1).

Pe lângă aceasta adăugăm că Strigoaicele fură *mama câmpurilor*, luând întâia brazdă ce-o răstoarnă omul pe ogorul său şi aruncând-o pe ogorul lor, ieau *frumuseţea* femeilor, fetelor şi flăcăilor pentru ele şi copiii lor şi „usucă copacii în pădure" (2).

Luarea *manii* dela vaci sau luarea *laptelui*, priveşte, se înţelege, pe Strigoii şi mai cu samă pe Strigoaicele vii, dela cari, până la femeile *vrăjitoare*, poporul nu vede o depărtare prea mare.

Prin Ţara Haţegului, Strigoiul care vrea să iea mana unei vaci pune *sare* în drumul ei, vaca trece peste sare şi astfel laptele ei trece la vaca Strigoiului (3).

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 261 2.
(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na El. Voronca.
(3) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 107.

Prin Bucovina, după spuse, se crede că pentru luarea manii, Strigoaicele ieau *balegă* de vacă, o rup în jumătate şi apoi descântă, sau ieau *surcele* din poarta omului cu vita, merg în câmp, cu un *căpăstru* de strîng roua şi apoi slobod laptele din căpăstru (1). Pentru a-şi ferì vacile de Strigoaice, femeile îşi presară vacile, la *Sf. Gheorghe*, cu *mac* (2).

Prin unele părţi, ca să poată prinde Strigoicele cari ieau mana vacilor, unul iea şi-şi pune în cureà (şerpar) în întâia şi a doua zi de Paşti, *lingura* cu care s'au întors ouăle ce s'au înroşit, apoi se suie într'un copac şi priveşte intrarea în sat a ciurdei dela păşune. Unul ca acela vede foarte bine toate Strigoaicele în ciurdă iar pe cea mai mare o vede călare pe taurul satului.

Strigoaicele îndeamnă pe cel din copac să se dea jos, el însă, nu trebue să le asculte, căci le poate prinde şi poate face din ele orişice (3).

Credinţile acestea le întâlnim şi la *Rutenii* din Bucovina (4).

Iată şi o povestire tot din Bucovina:

„Un Huţan l-a învăţat pe A. cum să cunoască care e Strigoaica în sat. Tot *postul mare* să zică în fiecare zi *Tatăl nostru* şi *Crezul*, apoi în ziua de Paşti, să nu vorbească la Inviere, nimic, nici „Hristos a înviat!", să nu zică, căci Strigoaicele se vor pune pe lânga dânsul ca să-l facă să vorbească. Tocmai când preotul va zice a treia oară „Hristos a înviat!" să răspundă şi el. Atunci le va vedeà pe Strigoaice cu doniţa în cap, şi cu şitişca legată de picior, căci cu acestea ieau Strigoaicele *frumuseţa* femeilor şi *mana* dela orişice.

Atunci o să le zică:

---

(1) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 107.

(2) *Ibidem*.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 96.

(4) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, p. 14 5. „*Sf. Gheorghe* se crede a fi pe *lupi* şi aparatorul dobitoacelor, de aceea Rutenii, în preseara zilei de Sf. Gheorghe, însemnă uşile gospodarilor cu dohot şi pun înaintea intrării la grajd *grăpi*, ca şi Românii, cu colţii în afara, ca *Strigoaicele* să nu poată intrà acolo şi luà laptele dela vaci. Se crede, adica, că în acea noapte Strigoaicele se aduna pe *hotarele* satelor, unde joacă. Vacile se pot ferì de dânsele, dacă se presara în grajd *mac*, pentru ca Strigoaicele, cărora le place macul, trebue mai întâiu sa culeagă toate firele de mac împraştiate, ceeace dureaza până în zori, şi apoi nu mai au timp să ajungă la vaci, spre a le luà laptele".

— Eu vă cunosc!"

In noaptea de Sf. Gheorghe, Strigoaicele se ung cu *smoală* şi se duc pe cahlă. Cine vrea să le vadă, când vin la grajd, să meargă după dânsele, să puna două *pluguri* alături şi deasupra plugurilor o *grapa*, şi să treacă pe sub ea ca să se poată face şi el în orişice, şi să se ducă nevăzut după Strigoaice. Poate chiar să stea şi sub grapă, căci Strigoaica nu-l poate vedeà acolo şi cu chipul acesta o poate prinde.

Alţii, spre a-şi ferì vacile de Strigoaice, pun *grapa* în uşa grajdului, căci de grapă, Strigoaica se teme şi se întoarce îndarăt. Stăpânul grajdului să fie ascuns după uşă, şi când va vedeà că Strigoaica o iea înapoi, să o alunge şi să o lovească pe spate cu un *bârcinar* de mire, căci astfel făcând, o prinde.

Alţii spun ca aceà *grapă* trebue făcută într'anumit chip, şi anume începându-i lucrul la *Sf. Andreiu* şi sfârşindu-i-l la *Sf. Gheorghe*.

Un om a făcut astfel şi s'a pus de pază, după grapă, în grajd. Vede că vine o *mâţă* şi face cevà la *ulgerul* vacii. El, cum aveà bardă, îi taie labele. Când vine dimineaţa în casă, pereţii plini de sânge. Se uită la femeia lui, pe cuptor, şi-o vede cu copilul în braţe, dar fără mâini.

— Mi-ai făcut-o! — zice ea.

D'apoi tu ce-ai căutat în grajd?

— Aduceam mană pentru vaca noastră!

Ele spun că nu-s întru nimic vinovate, de ceeace fac, căci aşà li este dat şi musai trebue să se ducă. Dacă pe o femeie Strigoaică ar oprì-o bărbatul său de a se duce, l-ar sfâşià în bucăţi (1).

Alţii ung o roată, tot spre Sf. Gheorghe, cu *tămâie* neagră şi o pun în uşă (2).

Prin unele părţi din Transilvania, cu privire la luatul *manii* dela vaci, se crede următoarele:

„Dacă vaca, în loc de lapte, dă sânge sau nu se lasă să fie mulsă, atunci proprietarul vacii, ca să afle cine e acela care i-a luat laptele, nu are de a face altcevà, decât lucrul următor. Primăvara, să iasă la pădure şi *şarpele* pe care l-a vedeà mai

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 785.

înainte de *Sf. George*, — care şarpe e verde şi cu flori la ureche, — la şarpele acela să-i taie capul cu un *ban de argint*, — o bucată de 40 bani, sau o băncuţă (piţulă) austriacă de 10 sau 20 cruceri; capul şarpelui să-l poarte nouă zile în şerpar, şi după aceea să pue în gură un căţel de *aiu (usturoiu)*, să-l sădească în grădină, şi după nouă săptămâni va face frunze. Atunci să-l scoată din pământ şi să-l puie în pălărie ca pe o floare.

Dimineaţa, înainte de a scoate vitele la păşune, să iasă delăturea satului şi să se aşeze la un loc ascuns, apoi va vedeà Strigoii călărind pe vacă. Lucrul acesta trebue făcut aşà în cât să nu fie văzut de nimeni. Aflând odată pe Strigoiul care i-a furat laptele, nu are să facă altcevà, fără, când mulge vaca, să-şi facă cruce şi să pronunţe de trei ori numele Strigoiului. Atunci Strigoiului i se iea puterea şi în scurt timp moare" (1).

Prin unele părţi din Transilvania se crede că Strigoaicele umblă mai ales în noaptea de Sân-Giorgiu ca să iea *laptele vacilor*, *mana grâului* şi chiar puterea oamenilor. Pentru aceea, în presearä, fiecare om pune în poartă şi la uşa grajdului câte o *cloambă* de rug, adică măceş, ca semn ca acolo nu pot intrà Strigoii. Cine va sta în noaptea aceea în gard, sub o *grapă* cu dinţii de fier, va puteà vedeà şi prinde Strigoii.

Cine va prinde la Ziua-crucii un şarpe îl va omorî şi-i va pune în gură un sâmbure sau un căţel de *aiu*, să-l pună apoi sub pragul uşii, să încolţească în gura şarpelui. Apoi acel aiu să se pună în pălărie, şi acela să se suie în tunul bisericii, când vin oamenii, şi va cunoaşte pe cei ce sunt Strigoi (1).

Femeile Strigoaice de prin Ungaria ieau un *băţ de sânger* şi făcând semn către vacile bune de lapte, zic:

— De aci puţin, de aci mai mult, de aci tot!

Pe băţ fac atâtea crestături dela câte vaci au luat laptele. Acasă, încunjură vaca căreia vor să-i dea laptele luat, şi despletite, zic următoarele cuvinte:

— Nu încunjur cu băţul acesta vaca mea, ci *mana* dela vacile însemnate pe răvaşul meu. Să vină laptele dela ele la vaca mea; să fugă laptele dela ele, precum fug oile de lupi şi găinile de uliu!

(1) *Şezătoarea*, III, p. 133 4.
2) Gorovei, *Credinţi*, p. 311.

Vraja o zice de nouă ori, atingând vaca cu bățul pe spinare. Apoi încunjură casa și fântâna din ogradă, de este, de 3 ori cu bățul în mână.

Când vine cireada de vaci, Strigoaica iea un *bruș* de sare în calea vacilor, îl pune sub o piatră și-apoi o dă vacii ei în tărâte, ori goală.

Ca să-și ferească vacile cu lapte de Strigoaice, unele le țin încuiate trei zile după fătare, iar când le scot afară pun pe câte o fată de 14 ani să le înconjoare de trei ori, având vițelul în brațe.

Prin Bucovina, Strigoaica își leagă o *strecurătoare* de un picior și mergând la vaca a cărei mana vrea s'o iea zice:

Sovârv,
Sovârv,
Donița cu vârv!

Aceasta însă trebuie s'o facă înainte de miezul nopții.

Alte Strigoaice fac lucrul acesta tot în ziua de Sân-Georgiu cu *străratoarea*, pe imașul vacilor cu lapte.

Pentru a fi ferite de Strigoaice, vacilor a fătă li se leagă de coadă o bucată de *postav roș*, care cuprinde *grâu, tămâie, piper* și *sare* (1).

Prin alte părți, tot spre acest scop, apa cu care se clătește donința, după ce s'a deșertat de lapte, se toarnă pe gunoiu (2).

Prin altele în seara de Sf. Andreiu, femeile înconjoară vacile mulgătoare cu *mac*, cum merge soarele, împrăștiindu-l împrejurul lor, de-asemeni după cum merge soarele (3).

Strigoaicele se alungă cu sgomote de bucium, cu crengi de *rug*, cu cari se împodobesc ferestele și ușile caselor sau cu *leuștean*, *boz* ori *pelin* descântat. Prin unele părți se pune *rug de măcieșe, hodolean* sau *rostopască*, căci acestea au putere împotriva Strigoilor, al căror cântec este acesta:

De n'ar fi *hodolean*,
Hodolean și *rostopască*,
Fiere-ar lumea toată-a noastră!

---

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 345.
(2) *Ibidem*, p. 349.
(3) *Ibidem*.

Prin alte părţi, tot spre acest scop se folosesc şi *spinii, iedera, glia verde, usturoiul* şi alte lucruri (1).

Impotriva Strigoilor cari ieau mana vacilor se folosesc felurite descântece, din cari dăm în cele ce urmează unul care se aude prin Bucovina:

Luatu-s'au *Strigele*
Şi Scorpiile,
Sâmbătă desdimineaţa,
Pe cărare rourata,
Pe carare necalcata,
Iniutate,
Şi'n focate,
Cu cuţite
Ascuţite,
Sa iea dela vaci hrana
Şi mana
Nime'n lume nu le vede,
Nime'n lume nu le-aude,
Numai Maica Domnului
Ce sta'n turnul cerului,
Numai ea că le-a vazut,
Numai ea le-a auzit.
Cerga albă a întins,
Calea lor ca le-a cuprins,
Şi din gura ca le-a zis:
  Unde mergeţi,
Şi încotro vă duceţi?
Voi Strigelor,
Voi Scorpiilor,
Iniutate,
Şi'nfocate,
Cu cuţite,
Ascuţite?
  Noi mergem
Sa luăm,
Dela vaci hrana,
Şi mana,
Şi sa le lăsăm numai zerul,
Să nu le piară viţelul.
– Voi Strigelor
Şi Scorpiilor,
Inapoi vă întoareţi
Şi'n mare să vă duceţi.
Duceţi-vă voi în mare,
C'acolo-i un peşte mare,
De acela să sa apucaţi!
Şi aceluia sa-i luaţi
Hrana,
Şi mana!
Sâmbata desdimineaţă,
S'au luat vacile,
Pe carare rourata,
Pe carare necalcata,
Supărate şi scârbite,
C'au fost de Strigi pângarite.
Nimen'n lume nu le vede,
Nime'n lume nu le aude,
Numai Maica Domnului
Sade'n turnul cerului,
Şi ea cum mi le-a văzut,
Din gura că le-a vorbit:
  Unde mergeţi, vacilor,
Suparate şi scârbite?
  Mergem după hrana,
Şi dupa mana,
Că Strigele
Şi Scorpiile
Ne-au luat hrana
Şi mana
Cea'ndulcita
Şi zahărită,
Ce ne-a fost dela Dumnezeu dăruită,
Şi ne-au lăsat numai zerul,
Sa nu ne peară viţelul.
Maica Precista a răspuns,
Şi din gură aşà le-a zis:
- Inturnaţi-va voi
Inapoi,
Că eu hrana
Şi mana
Din toate părţile voiu luà,
Şi vouă voiu da.
De-a fi în codru ratăcita,

(1) *Ibidem:* „In preseara Sfântului George se pune pe *tomurluciul* porţilor şi

De-a fi'n cornul gardului oprita,
De-a fi'n cuptoarele Strigelor băgata,
De-a fi'n oalele Strigelor turnată,
De-a fi'n legaturile lor legata,
Eu din toate părţile voiu luà,
Şi voua voiu da,
Şi voiu pune-o'n coarne,
Din coarne'n piele,
Din piele'n vine,
Din vine'n ţ'ţe,
Şi din ţâţe'n doniţă! (1).

Incheiem aceste credinţe cu următoarea povestire deasemeni bucovineană:

„O babă din Strojineţi aveà lapte ca dela 10 vaci, dela vaca ei. O femeie a rugat-o să-i îndrepte şi vaca ei. Baba a luat unt de al ei şi de al femeii, şi l-a aruncat în apă. La untul babii s'au adunat o mulţime de şerpi, şopârle, viermi, dihănii, şi-l trăgeau, dar al femeii, numai peştişori cei din apa.

— Vezi ?—zice baba; aşà au să mă tragă pe mine şerpii pe lumea cealaltă. Dacă vrai să păţeşti tot aşà, ţi-oiu face!

Femeia n'a vrut"! (2).

Mânia Strigoilor sau Strigoaicelor nu se arată numai împotriva cutărui om ci şi împotriva lumii, îndeobşte. De aceea, ei caută să aducă păgubiri mai multora, de odată, şi una din aceste păgubiri este oprirea *ploilor*, şi ca urmare, începerea zilelor de seceta.

„Strigoaicele, ieau *roua*, căci oamenii uită de Dumnezeu" (3).

Ca să fie *secetă*, Strigoicele vii se feresc de a se scăldà, căci de îndată ce ar intrà în apă, ploile ar începe să curgă. Mai mult chiar, când Strigoicele vor să năboiască *înnecurile* asupra lumii ele se aruncă în apă cât de des, şi cât de adâncă ar fi apa, căci nu li-i teama că se vor înnecà, de oarece lor li-i dat să plutească întotdeauna de-asupra apelor.

Ca să oprească ploile, Strigoaicele pun într'o strachină tot soiul de grâne, de-asupra aşează sămânţa de *cânepă*, un *ou*, şi din toate acestea fac o turtă. Când vor ţine turta aceasta pe cuptor, va fi *secetă;* dacă vor ţineà-o la udeală, îndată se vor slobozì ploile (4).

Secetă se întâmplă şi atunci când moare o Strigoaică sau un

---

portiţelor, apoi pe la grajduri, brazde cu iarba verde şi crengi de răchită, crezându-se că facându-se astfel, apoi... Strigoaicele nu pot strică somnul copiilor, visul fetelor şi norocul flăcăilor.

(1) Acestea şi altele, mai pe larg, în Marian, *Sărbătorile,* III, p. 296 24.

(2) *Ion Creangă,* VI, p. 108 9.

(3) Voronca, *op. cit.,* p. 866.

(4) *Ibidem,* 861.

Strigoiu, şi tocmai aceasta este un mijloc de a şti dacă este sau nu cutare om Strigoiu. De este Strigoiu, se va face cu dânsul ceeace vom vedeà (1).

Se dă chiar cazul unei fete Strigoaice în Zărneşti.

Prin unele părţi se crede că tot spre a oprì ploile, Strigoaicele fură *luceafarul;* într'adevăr, se zice că ploile contenesc, dar îndată încep *grindinile* (2).

Prin Bucovina este pe-alocuri datina ca vornicii să ducă pe oameni să se scalde la vreme de secetă, ca astfel, întâmplându-se printre dânşii un Strigoiu, să se deschidă cerul pentru ploaie (3).

Un alt neajuns ce-l aduc Strigoii este şi acela că ei mânâncă *soarele* şi mai ales *luna*. Până acolo, Strigoii, — şi aici se confundă cu *Svârcolacii*, se suie pe firele toarse de femei nosptea, fară lumânare, (4) sau pe aţa răsucita de oameni, Duminica (5).

Din jud. Vâlcea, avem următoarele şire cu privire la Strigoi şi Vârcolaci:

Sunt *Vârcolaci vii*, cunoscuţi de oameni. „Pe aceştia îi bănuesc ei, după figura lor palidă şi uscată, după adâncul lor somn, in care, cred ei, sufletul le iesă şi merge la lună de începe s'o mânânce. Se crede că nu numai în timp de eclipse (*întunerecimi*), mânâncă Vârcolacul luna, ci şi când discul lunii este roşeetec, arămiu. „Sângele lunii", cred ei, scapă atunci pe la chiotorile gurii Vârcolacului şi se revarsă peste tot discul ei.

Când sufletului de Vârcolac îi vine chef să mânânce puţin din lună, omului, care are un astfel de suflet, îi vine întâiu o *picoteală*, şi apoi o nesăbuită poftă de somn, de par'că n'ar fi dormit o săptămâna de-arândul. Sufletul îi sboară atunci la lună şi el rămâne ca şi mort. Dacă scoli sau mişti pe Vârcolacul adormit, el rămâne adormit pe veci, căci sufletul revenind din lungul său drum, nu mai găseşte în acelaş loc gura prin care a ieşit, ca să poată reintrà (6).

---

(1) T. Burada, *Inmormântarea*, p. 54.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 865.

(3) Culegere din Vicovul de sus, împărt. de d-l P. Cârstean.

(4) Idem. Voronca, *op. cit.*, p. 1070. Candrea, Densuşeanu, Speranţă, *Graiul nostru*, I, p. 297. Academia Româna, *Ms. no. 3418*, p. 109.

(5) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 101.

(6) G. F. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 100 1. Cf. aici, p. 132, nota 9.

In treacăt, am arătat chipul cum omul se poate ferì de Strigoi. Aici îl întregim.

In zilele când se știe că umblă Strigoii,—la *Andreiu de iarnă*, mai ales,—să mânânce toată lumea *usturoiu*, să se ungă pe la toate încheieturile cu usturoiu, să ungă crucile ferestelor, ușile, gura cuptorului, tărașii porților, coarnele vitelor și în deobște toate lucrurile din gospodărie cu *usturoiu*, căci de usturoiu Strigoii fug în toate părțile.

Unii Strigoi chiar întreabă pe cei din casă :

— Ați mâncat *usturoiu* ?

Gospodarii, cu toate că au mâncat, trebue să tacă, spre a nu fi pociți (1).

Prin Bucovina se spune că „de Strigoiu, de care se teme și Dracul, să te ferești purtând *usturoiu* și turtă de *orz* cu tine" (2).

Prin jud. Dorohoiu, în nopțile acelea ale Strigoilor, se crede că oamenii nu trebue să doarmă, ci să spună *povești*, fără curmare, aceasta s'o facă măcar până la cântatul cocoșilor. Strigoii se feresc de locurile unde se spun povești (3).

La *Alexă*, femeile de prin Transilvania ieau o oală, o umplu cu jar, pun de-asupra *tămâie* sfințită și *șneapân* (4), și astfel afumă casa de trei ori, ca să fie ferită de Strigoaice (5).

La *Sf. Gheorghe*, flăcăii udă fetele, pe de o parte ca să nu aibă a suferì nimic dela Strigoaice, iar pe de alta, ca nici ele să nu se facă Strigoaice (6).

Bihorenii, la *Arminden*, ies afară și strigă:

— Auzi, mă ?

— Aud, mă!—răspund alții.

—Cine-i *Strigă*,
Dracu-l frigă
Pe frigare
De cea mare!

---

(1) *Șezătoarea*, I, p. 245.
(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.
(3) *Ion Creangă*, VII, p. 24.
(4) *Pinus Mughus* Scop.
(5) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 207.
(6) *Ibidem*, III, p. 279.

Se rosteşte apoi a doua oară, socotind că astfel făcând, Strigoii se vor alungà.

Numele de „Strigoiu" nu trebue pomenit nicicdată, şi mai ales noaptea, căci celui ce-i rosteşte numele, se întâmplă să-i răsară îndată înainte, şi cât ar clipì, să-l dărâme. Când omul însă, este nevoit să-i pomenească numele, să zică: „*usturoiu* sub limbă" (1).

In jurul acestora, iată o povestire:

Erà o femeie care n'ar fi mâncat usturoiu, Doamne fereşte, şi nici pe pat aşternut,—pe perină şi lăicer,—n'ar fi dormit. O altă femeie a băgat de samă că în toată dimineaţa aşternutul erà nestrâns. Acea femeie s'a pus să vadă pricina, căci şedeau amândouă sub acelaş acoperemânt. Şi-a luat o lumânare aprinsă şi a intrat pe la miezul nopţii la ea în casă. Acolo a văzut-o cum dormià pe laiţa goală, desbrăcată şi de cămaşă; aveà o *coadă* lungă de-un cot. Strigoaica, de îndată ce a simţit lumină în casă, iute a sărit şi s'a repezit la femeie:

— Ce-ai venit pe la miezul nopţii cu lumânarea? —a întrebat-o.

Iar femeia i-a răspuns:

— *Usturoiul* are cruce şi eu am cruce în frunte! — cu care cuvinte a şi îndepărtat-o. Noroc că i-a venit în gând să spună cuvintele acestea, căci dacă tăceà, Strigoaica îi sugeà numaidecât sângele, şi nimeni nu i-ar fi ştiut pricina morţii ei (2).

Iată şi o altă povestire în care se arată chipul cum două femei au scăpat de nişte Strigoi:

„Odată mergeau la drum o babă cu fata ei, şi târziu, noaptea, au ajuns într'un sat. Au văzut la o casă lumină,—numai acolo erà lumină în tot satul,—şi au intrat. Da baba, cum a intrat în casă, a cunoscut că bărbatul şi femeia sunt Strigoi.

Vede că-i prăpădenia lor. Ce să facă? Rugăciune, în casă la Strigoi, nu se poate spune, că ar fi omorît-o. Scoate pânea şi zice:

— Doamne, cum e de muncită pânea, că mai întâiu sameni popuşoii, pe urmă îi prăşeşti de două ori...

— Taci, babă!—zice Strigoiul.

---

(1) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.

(2) Acelaş loc, de aceeaş.

— Eu nu zic nimică, da zic cât e de muncită pânea!.... Pe urmă .tai popuşoii, îi desfaci şi-i pui în coşniţă!...

El iar stiigă la babă; ea spuneà ca şi întâiu.

— Şi-i scoţi iarna, şi-i desfaci, şi-i pui în saci...

El iar strigă; ea spune mai departe:

— Şi-i duci la moară, şi-i macini, şi-i plămădeşti, şi dospesc, şi-i pui în cuptor, şi se coace pânea, şi apoi o mâncăm.

Atunci a rupt o bucăţică de pâne şi a mâncat.

Se culcă ele, dar baba nu doarme. Vede cum se scoală Strigoii şi pun foc în cuptor. Şi zice el femeii:

— Iea ţevia, pune-o în urechia fetii, şi-i trage tot Sângele în covată.

Strigoaica a făcut aşà: a cernut făină de grâu, şi-a făcut trei turte şi le-a pus în cuptor, să se coacă. De babă nu se puteà apropià pentru că dela ea le mirosià a usturoiu, pentrucă spusese jumătatea cea de *rugăciune*.

După ce au pus turtele în cuptor, s'au culcat. Baba s'a sculat şi a luat fata subsioară şi cele trei turte, şi la fugă! Fata erà moartă. Ea tot i-a băgat câte o bucăţică de turtă în gură, până le-a gătit, şi fata a înviat.

— Unde suntem?—a întrebat fata.

— Nu mai întrebà; hai degrabă, să fugim, că-ţi voiu spune pe urmă.

Şi aşà au scăpat" (1).

Ca şi *Diavolii*, Strigoii se tem de copii; de aceea, la Ajunul Crăciunului şi spre Sf. Vasile, când copiii umblă cu colindatul, pe lume nu se află picior de Strigoiu (2).

Trecem la arătarea mijloacelor prin cari Strigoii ce ies din morminte sunt înfrânţi. Dintre acestea de bună samă că o nouă cetire a rânduelilor înmormântării de către preot, cum se foloseşte prin unele părţi oltene (3) sau sfinţirea oaselor la *desgropare*,— unde trebue să punem originea acestei datine,—sunt cele mai blânde.

Celelalte mijloace sunt cumplite.

Când într'o familie mor prea mulţi inşi pe rând sau de-odată,

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 198 9.
(2) Jud. Suceava.
(3) Impart. de d-l N. I. Dumitraşcu.

sau numai doi inşi, unul după altul (1), când mor *vitele* oamenilor (2), când nu mai conteneşte *seceta,* când s'aud trăgând *clopotele* dela biserică, de bună samă că este un Strigoiu' sau sunt mai mulţi Strigoi în acel sat, cari trebuesc nimiciţi (3).

Cea mai priincioasă întâmplare ar fi să se găsească trupul mortului neintrat în mormânt, fiind apucat de vreme încă pe lumea noastră; un astfel de Strigoiu nici nu trebue să se mai îngroape (4).

Aflarea Strigoiului se face în chipul următor:

Intâiu se cercetează cu de-amăruntul ca să se vadă care *mormânt* este scufundat: dintr'acela va fi ieşit Strigoiul, în locul căruea s'a prăbuşit pământul.

Dacă nu sunt morminte scufundate, se cercetează pământul la căpătâiul lor ca să se vadă dacă nu sunt găuri, pe unde sufletele Strigoilor se pot strecurà, ca să se întruchipeze apoi pe pământ (5).

Credinţa aceasta o au şi *Francezii* (6).

Fiind însă că unii Strigoi, după ce ies, îşi netezesc bine mormântul şi nu li se mai cunoaşte urma, pentru a-i aflà, se ung crucile dela groapă cu miere de albine, seara, iar a douazi se caută ca să se vadă dacă mierea mai este pe cruci sau nu. Dacă

---

(1) *Şezătoarea,* VIII, p. 15.

(2) *Ibidem.*

(3) G. Coşbuc, *Ziarul unui pierde-vară.* Din bucata *Strigoiul,* care nu corespunde în totul credinţilor populare, o strofă:

El intră'n sat, iea drumul peste vale,
Incep să urle-a moarte câini 'n sat
Şi fug spre uşi de tinzi, ferind în cale,
În turn un clopot limba url' a jale
Un dang înfiorat.

(4) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(5) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitraşcu: se mai duc la mormânt, şi dacă găsesc vreo gaură lângă stâlp, cât şarpele de largă, este un semn, fiindcă pe-acolo iesă el (Moroiul).

(6) *Revue des traditions populaires,* XVIII, p. 466 7: „Les feux follets des cimetières, que nos paysans appellent *Revenants,* étaient fort nombreux autrefois, dans certain champ du repos, parce que, prétendait-t-on, le sacristain de l'endroit, introduisait dans le cercueil, un tube dont l'orifice émergeait au-dessus de la tombe. Par ce canal, les gaz phosphorescents, se dégageant du cadavre en putrefaction, arrivaient au contact de l'air, s'enflammait et *l'âme du mort,* selon la croyance du Bocage, *prenait la forme d'un fontôme blanc*".

nu mai este, e semn că Strigoiul a lins mierea, şi atunci, trebue *dires*, adică desgropat şi făcut cu dânsul după datină (1).

Prin alte părţi se pune *mieiu* pe la găurile mormintelor. Dacă mieiul piere până a doua zi, este semn că Strigoiul l-a mâncat (2); pe alocuri, aceasta se face de mai mulţi oameni într'o *Sâmbătă seara* iar cercetarea a doua se face Duminică dimineaţa (3).

Dacă nici cu chipul acesta nu se poate aflà mormântul Strigoiului, se caută un *hărmăsar* (4) negru, fără un fir de păr alb măcar (5),—alte ori, unul cu totul alb (6), încalecă unul pe dânsul, dă ocol cimitirului de trei ori, şi apoi începe să treacă peste morminte. La care mormânt se va oprì hărmăsarul şi va necheză (7) sau nu va voì să treacă cu nici un chip, acolo se crede că-i locaşul unui Strigoiu (8).

Prin alte părţi, încercarea aceasta se face cu un *taur*, care se duce ca să treacă peste morminte (9).

Prin altele, se duce un *cocoş negru*. La mormântul Strigoiului, cocoşul se opreşte şi cântă (10).

In sfârşit, prin alte părţi, se iea un *gâscan* şi se mână peste morminte. La mormântul la care gâscanul se opreşte şi fâsâie, se crede într'adevăr că este Strigoiul (11).

Indată ce s'a aflat mormântul unui Strigoiu, cel bolnav,—cel ce crede că Strigoiul i-a supt inima,—iea pământ din mormânt şi-şi pune la inimă, ba mai bea şi cu apă, având nădejde că astfel se va face bine (12).

---

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 18.

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.

(3) *Şezătoarea*, VIII, p. 21.

(4) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu. —*Şezătoarea*, VIII, p. 15 şi 19.

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din Oltenia, împărt. de d-l N. I. Dumitraşcu.

(7) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanaţi, împărt. de d-l Al. Saint Georges.

(8) *Şezătoarea*, VIII, p. 15, 19 şi 21.

(9) *Ibidem*, p. 20.

(10) *Ibidem*, p. 19.

(11) Cred. Rom. din com. Bâzgărei, jud. Romanaţi, împărt. de d-l Al. Saint Georges.

(12) *Ghiluşul*, I, no. 11—12, p. 25.

De cele mai multe ori însă, trebue căutat în sicriu, ca să se vadă încă mai bine, dacă mortul îngropat acolo este sau nu Strigoiu.

Semnele după cari se cunosc că morţii din sicriu sunt Strigoi, vor fi următoarele:

Părul pe care l-a avut la îngropare, le pică, şi în locul lui creşte altul mai mic, după unii, mai lung, după alte credinţi (1).

Unii Strigoi au gura roşie ori *mornăie* chiar (2).

Dinţii le cad şi în loc le cresc alţii mai mărunţi (3), iar după alte credinţi, colţii li se fac mai mari, din pricina multului sânge ce sug (4).

Strigoilor morţi le creşte *coada*, de se face cât un biciu (5).

In loc de picioare, au *copite* ca de capră (6). Inlăuntru, este întors cu faţa în jos sau pe-o coastă.

Dacă „dă Dumnezeu" şi un astfel de Strigoiu este aflat, apoi „s'a sfârşit cu el!" Oricum, trebue multă băgare de samă, căci dacă Strigoiul nu este dovedit, el aduce moarte cumplită în întreaga familie a lui (7).

Desgroparea se face fără ca să ştie cinevà în sat. Dacă însă Strigoiul se arată şi altora în vis, nu se mai desgroapă (8).

Une ori desgroparea se face fără încercările de mai sus, când lumea este bine încredinţată că acolo locueşte Strigoiul. In acest caz, Strigoiul nu se mai desgropă la 5 ani, cum este obiceiul, ci la 6 săptămâni.

La desgropare, pentru unii Strigoi se crede că este deajuns o singură cetire a rânduelii de către preoţi (9); de cele mai multe ori însă, această cetire nu are nici o putere.

Ca să i se nimicească puterea Strigoiului, i se bate în inimă un par de *stejar*, de *tisă* ori de *frasin* (10), se înţeapă cu o *fri-*

---

(1) *Şezătoarea*, VIII, p. 15 şi 21.
(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.
(3) *Şezătoarea*, VIII, p. 21.
(4) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-na E. Voronca.
(5) Idem.
(6) Idem.
(7) *Şezătoarea*, VIII, p. 19.
(8) *Ibidem*, p. 18.
(9) Vezi nuvela *Casa rea* în *Flacăra*, III, p. 268.
(10) Cred. Rom. din com. Ţepu.

gare (1), cu un *cuiu* (2) sau un *cuțit* (3) rămânând astfel ca să fie pe viitor legat de sicriul în care a fost îngropat și să nu mai iasă din mormânt, pentru săvârșirea nelegiuirilor.

La această înjunghiare sau înțepare trebue multă luare aminte, căci inima Strigoiului se pitulă ca să nu fie înțepată (4).

După unele credinți, baterea parului trebue să se facă prin șezut (5).

Odată cu înțeparea, se crede prin jud. Tecuciu că este bine ca în sicriul Strigoiului să se pună și trei căpățini de *usturoiu* (6).

Altor Strigoi li se bat cuie pe la încheeturile mânilor și picioarelor, sau în burtă (7).

Alții se înfierează după cap (8).

Unii Strigoi se spintecă în două cu o *coasă*, se fierbe *vin*, se toarnă peste ei, și astfel se îngroapă din nou (9). Alte ori li se opărește numai inima în vin (10).

Altor Strigoi, după ce li se spintecă burta, li se scot *ficații* și *inima*, se ard pe foc până se fac scrum și cenușa ce iesă se amestecă într'un pahar cu apă și se bea de toate neamurile lor, ca să fie ferite (11).

Prin jud. Mehedinți Strigoii se desgroapă și se duc la munte, unde se aruncă sau se îngroapă (12); prin alte părți se scot la hotarul comunii (13).

Altora, după ce se taie, li se iea din *părul* capului și din *sânge*, și cu acestea se afumă toți cei bolnavi (14), dacă nu s'a mul-

---

(1) *Șezătoarea,* XIII, p. 159.
(2) *Ibidem,* VIII, p. 19.
(3) *Ibidem,* p. 15.
(4) *Ibidem,* p. 18.
(5) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 241.
(6) Cred. Rom. din com. Țepu.
(7) *Șezătoarea,* VIII, p. 18.
(8) *Ibidem.*
(9) *Ibidem,* XIII, p. 160.
(10) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.
(11) *Șezătoarea,* XIII, p. 161.
(12) T. Burada, *Înmormântarea,* p. 53.
(13) *Șezătoarea,* XIII, p. 159.
(14) *Ibidem,* VIII, p. 16 și 20: Cu Moroiu ars se afumă neamurile.

ţumit numai să moaie o basmà în *sângele* ce se găseşte la gura mortului, şi cu dânsa să se afume, ca să nu se atingă de dânşii bolile şi Strigoii (1).

Unii ung Strigoii cu gaz şi apoi îi ard (2), alţii îi ard cu mărăcini (3).

Unii ard numai inima, pe când trupul îl toacă şi apoi îl în groapă (4).

Unii aruncă cenuşa în aer, alţii o pun din nou în mormânt (5) iar alţii o dau pe apă (6).

Unii toarnă var nestâns peste morţi (7).

La toate acestea, adăugăm dovezi de fapte:

Din com. Bâzgărei, jud. Romanaţi, avem această ştire:

«Odată ce s'a aflat cari morminte au Strigoi, oamenii cei mai cu curaj din sat vin noaptea, desvelesc mormântul şi dau peste Strigoiu. Acesta şade într'o rână. Carnea îi este roşie ca focul şi are părul şi unghiile dela mâni şi picioare foarte crescute. Se desbracă Strigoiul şi se pune într'un sac. Hainele lui se aruncă în cosciug sau tron, iar mormântul se astupă la loc, cum a fost, după ce mai întâiu a fost stropit cu *iazmă.*

---

(1) *Şezătoarea,* VIII, p. 19.

(2) *Ibidem,* p. 15.

(3) *Ibidem,* p. 18.

(4) *Ibidem,* p. 16.

(5) *Ibidem.*

(6) *Ibidem,* p. 19.

(7) *Ibidem. Ion Creangă,* VII, p. 164: „Neputând umblà la el decât Sâmbăta, fiindcă în celelalte zile este plecat din mormânt, hotărîse o Sâmbătă spre a-l desgropà. Dacă n'au putut dobândì învoire dela Sf. Episcopie, îl desgroapă ei singuri în acea noapte, sau chiar şi ziua. Odată desgropat, [Strigoiul] se prezintă în felul următor: Foarte roşu la faţă, după luni şi ani chiar dela înmormântare, întors cu faţa în jos, cu un picior sgârcit, pus într'o rână, într'o dungă, ş. a., cu gura mânjită de sânge, — dacă a pierit din neamul său cel viu sau din vite, — mânjit de făină sau mălaiu, — dacă a făcut numai stricăciuni.

Ca să piară, şi odată cu pieirea lui, să nu se mai aibă grijă, trebue să-i înfigă o andreà în buric ori în inimă, *despintecându-l,* luându-i inima şi arzându-l pe foc, spre a-l distruge cu totul, ş. a.

De el nu se prinde nici un fel de cuţit spre a-l tăià, decât coasa.

Cenuşa i-o iea, şi amestecată cu apă, ung copiii, vitele, cu ea, spre a nu se mai lipì nimic necurat de ei.

Dacă se întâmplă că nu se ştie cine este Strigoiu, el mănâncă şi face stricăciuni şapte ani, până-şi distruge tot neamul, apoi mănâncă din sat, din ţară, şi

Un om mai voinic iea în spate sacul cu Strigoiul şi îl duce în pădure. Acolo taie Strigoiul în bucăţi, îi scoate inima, arde bucată cu bucată, iar la urmă arde şi inima, cu care se afumă cei de faţă. Nu trebue să rămână nici o bucăţică de os nearsă, pentrucă din ea creşte Strigoiul la loc" (1).

Trecutul ne aduce mai multe mărturii asupra acestor credinţi, şi anume, privitoare la lupta bisericii împotriva lor.

Iată ce se poate cetì în *Şiapte taine a besearecii*, despre Strigoi „Acesta lucru zicŭ oamenii cei proşti, iarî nice într'un chipŭ nu poate să fie acesta Vrăcolac, ce vrăndŭ Diavolul să amîgească pe oamenii, să facă lucruri cum nu să cade, pentru ca să să mănie D[u]m[ne]zău asupra lorŭ, face aciastia seamne şi de multe ori noaptia aratî oamenilorŭ unora de le pare că vîdŭ, cu adevăratŭ pre vre unŭ omŭ de carii i-au fostŭ cunoscîndŭ mai de[n]ainte şi încî grîescu cu dănsŭ. Alţii iarăşŭ vădŭ în somnŭ vise, une şi alte. Une date vîdŭ în cale unde înblă de vatîmî pre oameni, o vai de nebuniia lorŭ săracii! Cel mortŭ în ce chipŭ să omoarî pre cei vii? Nu dia D[u]m[ne]zău să fie aceasta lucru.

Aşijdere să pornescŭ oamenii la mormăntŭ şi-i dezgroapî oasele aceluia să le vazî cum sămtŭ. Drept aceaia de vreame ce n'au credinţî curatî întru Dmzău, să închipuiaşte diavolulŭ şi să înbracî într'acel trup mortŭ şi le aratî că acelŭ trup mortŭ are sănge şi unghi şi părŭ şi cumŭ vădŭ acesta lucru, să înşală o-caanicii (2) şi să îndeamnă spre răutate, şi străngŭ leamne şi pun foc de ardŭ aceale oase de le pierdŭ de totŭ de pre pămăntŭ şi nu cunoscŭ neînţelegătorii că la venirea Domnului nostru lui Is. Hs. la înfricoşata zi a giudeţului să găteazî aceaia pedeapsî a-supra trupurilorŭ acestora, ca să-i arzî cu focul nestinsŭ în veci de veaci netrecuţi" (3).

La 1762, Mitropolitul Grigorie al Ţării Româneşti, poruncià protopopilor „să cerceteze şi de ceia ce zic unii cum că morţii să fac Strigoi, şi de să va aflà aceasta *undevaş*, să le dea învă-

---

după aceasta trece la altă limbă sau altă ţară, unde *se preface în om,* se însoară, face copii, şi copiii lui, după moarte-le, se fac tot Strigoi şi mănâncă din neamul mamă-sa; dacă nu, se continuă înainte tot astfel, multa vreme".

(1) *Ion Creangă,* VI, p. 110 1.

(2) ?

(3) Iaşi 1645, p. 216–9, după Gaster, *Crestomaţie română,* I, p. 117.

țătură ce să faca, precum scrie la pravilă, cap. 378", *iar nu săiarză* (1).

La 1801, Iosif, Episcopul Argeșului, intervine la Domnitor ca să poruncească ispravnicilor să nu mai îngăduie locuitorilor din Stroești ca să mai desgroape pe cei bănuiți a fi *Vârcolaci.*

Cam tot astfel poruncește și Mitropolitul Nectarie de mai târziu, care aflase că pe-alocuri Strigoii se ard (2).

Raportul unui proropop de plasă din jud. Vâlcea, către vlădică, din 1837, Sept. 10:

„Fac arătare prea sf. voastre, pentru că unii din enoriașii acestei plăși, fiind rău nărăviți, dacă are numai unul *dor* în cap, sau la inimă, merg de se îmbată și ieau unii sape, alții tărnăcoape și merg la biserici și desgroapă toți morții cu cuvânt că sunt Moroi și omoară morții pe cei vii. Pe unii i-au ținut câte două saptămâni desgropați, lucru împotrivitor pravilii creștinești...", — după care cere punere la cale.

Iar episcopul, la 30 Sept., îi răspunde, că potrivit „lit. 348, cap. 372", va ști că atunci *„când să află trup ca acela, care este lucrarea diavolului, să cheme preoții să citească paraclisul Precestii și să facă și osfeștanie mică"*, cum și alte rândueli, în urmă cărora „va fugì dracul de acolo".

La 13 Oct., protopopul intervine din nou arătând că nu de pravilă este vorba, ci de înfrânarea ereticilor. Vlădica îi cere alt raport, mai amănunțit, pe care îl și primește, având și izvodul următor, din Ocoleștii de jos:

„Bălașa sin Paraschiv. Au desgropat-o Ion Dorobanțu.

Marin Oană. L-au desgropat Ion Buțu, boier de neam.

Costandin sin Uța Văduva. L-au desgropat tot Ion Dorobanțu, Ion Duțu și Stan, vărul său.

Manea sin Mateescu. L-au desgropat tot mai sus numiții.

Ion sin Stancu Giubega. L-au desgropat Ion Buțu cu Stan, vărul său, boieri de neam".

Dintr'un raport al ocârmuirii de Dolj, către Episcopia de Râmnic, din 1843:

„Un Pătru Rus din satul Dălcinul, cuprinsul acestei plăși (Câmpul) viind la subocârmuire, prin graiu au făcut arătare că însuș

---

(1) N. Iorga, *Studii și documente,* VII, p. 54.

(2) G. Ceaușanu, *op. cit.,* p. 131.

având un cumnat şi o cumnată în satul Gura Dâlgei, şi anume Radu sin Niculae şi Floarea, soţia sa, încă din anul trecut au încetat din vieaţă şi pe la 17 ale trecutului Aprilie, desgropându-se de locuitorii acelui sat şi găsându-le trupurile *neputrezite* (1), i-au luat de unde au fost îngropaţi de preot după orânduială, unde despicându-i cu o *coasă*, le-au luat *inimile* şi turnând *vin* fiert pă dânşii i-au îngropat acolo sub cuvânt că ar fi Moroi.

In urma căreia plângeri, aducându-se pomeniţii la subtocârmuire după cercetările ce li s'au făcut pentru aceasta, nu s'au tăgăduit împotriva urmare, decât au propus că într'acel sat murind vreo câţivà oameni, au avut bănuială că din morţii ce au murit nul trecut, se va fi făcut vreunul Moroiu, şi că speriaţi fiind că, câţi oameni au murit şi câţi vor mai murì, mor din pricina Moroilor, au şi făcut căutare la gropişti, unde ar fi găsit morţii de mai sus în asemenea bănuială. Pă care, fără vreo voie dată dela stăpânire, i-au dus pe hotarul moşiei Bălciunu, unde despicându-i şi turnând vin fiert, i-au înpropat acolo..."

Iată şi o jalobă a unei delegaţiuni săteşti în frunte cu „Popa Ion Armăşescu", trimisă la 29 Mart 1849 protopopiei:

„Un Gheorghe Mazilu, murind şi îngropându-l la 10 ale acestei luni Fevruarie, au trecut până la 25 ale acestei luni Martie şi făcându-şi toate sărindarele morţii legiuite, au fost bună linişte până la 25 Martie în casa numitului mort. Iară dela aceste 25 de zile, în ziua de Bunavestire, întâiu *au bolnăvit* soţia lui, cât mai aproape de moarte; asemenea a doua zi au bolnăvit şi pe noru-sa şi pe feciorul lui, Nică şi o fată a lor din casă; şi au adus un popă, Ion Bogdănescu, duhovnicu, să-i spovăduiască. Şi spovădindu-i, care întrebându-i ce-i doare, iar ei au răspuns că mor de la inimă, şi moleşală. Aşà socotind şi numitul duhovnic, împreună cu toate rudele lor ce păziau pe numiţii bolnavi, ca să nu moară cu o nerânduială, aşà le-au zis, ca

---

(1) Se socoteşte pretutindeni ca o mare nenorocire pentru sufletul celui răposat, dacă trupul nu-i putrezeşte, şi de aceea în blăstăme, se aude: „...Şi nu ţi-ar putrezì trupul în mormânt!" Legământul vechilor dăruitori, pentru cei ce li vor strică dania, între altele se făceà şi cu această afurisenie: „...Herul, petrile să putredzască şi să [să] răsăpească, iar trupul aceluia să stia întreg, nevătămat.." (*Miron Costin*, I, p. 32).

să se ducă la mormântul zisului de mai sus, ca să cerceteze. Şi ei, mergând acolo, au găsit o gaură în mormânt, la picioarele mortului. Şi văzând bolnavii, doi erau pe mâna morţii, au năvălit toate rudele lor de au dat pământul alături de pe *lemnul* (1) mortului şi l-au căutat şi l-au găsit *neputred. Părul* bărbii de cum s'au îngropat ras, acum s'au găsit de două degete crescut, cât şi pa cap asemenea, cât şi unghiile deştelor; ce atâţi oameni l-au vazut, cât şi aleşii au văzut această vedenie, de care l-au străpuns. Şi aşà s'au mai întors bolnavii dela moarte" (2).

Fireşte, cazuri de desgropare mai sunt şi pentru alte prilejuri. Astfel, o gazetă în zilele noastre ne aduce ştirea că justiţia s'a ocupat cu nişte săteni din com. Slobozia, jud. Botoşani, cari pentru a face *sa ploaie* mai curând, au desgropat trupul unui copil de 14 ani, adus în cimitirul satului lor de peste hotar, au turnat apoi peste mort fiecare câte o cană de apă, nemai având vremea trebuincioasă să-i taie degetul cel mic dela o mână şi să-i scoată inima.

Pentru aceasta au fost osândiţi la câte 5 zile închisoare (3).

Incheiem acest capitol, cu umătoarele povestiri, în cari se repetă unele din credinţile pemenite până aici:

Intâia:

„Odată muriau oamenii într'un sat de se stângeau, nu alta, şi pe nimene nu-l tăià prin cap că ce ar fi pricina. Işi descântau, îşi desfăceau, îşi cetiau, îşi făceau sf. maslu, şi tot degeaba.

Un moşneag vorbind într'o seară cu baba lui despre mânia asta a lui Dumnezeu ce căzuse peste sat, îi spune că el de câteva nopţi tot aude trăgând *clopotul* la biserică.

— Ian taci, moşnege,—îi răspunse baba cam supărată; ia, ţi se pare, unde-l tot auzi ziua.

In vorba asta, numai ce intră şi un megieş.

— Buna vremea!

— Mulţămim! Da ce se mai aude prin sat, nepoate?

— Ia rău, moşule, că azi s'a dus şi Gheorghe al lui Ion şi i-a rămas o casă de copii.

(1) *Cosciugul*, sicriul.
(2) G. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 404–10.
(3) *Ion Creangă*, IX, p. 32.

Un „Dumnezeu să-l ierte“ şi un oftat ieşì din pieptul tuturora.

Doamne, nepoate, hodinit-ai astă noapte?

— Hodinit şi nici prea, căci aşà, după ce a înnoptat hăt bine numai ce aud *cânii bătând* încolo'n jos, şi gândind ca nu cumvà să dea *dihania* la poiata cu oile, am ieşit afara, dar nu erà nimic.

Când dau eu să intru în casă, numai ce aud *clopotele* dela biserică. Dar oare ce a mai şi asta! îmi ziseiu în gândul meu, şi mai stăteam să văd: mult timp va trage? Mi se urîse, stând afară, şi clopotele nu mai încetau. Dela o vreme, m'am dus în casă şi tot am auzit, până am adormit. Azi dimineaţa m'am întâlnit cu vărul N. şi mi-a spus şi el ca de câtva vreme, tot aude tăgând clopotele noaptea şi de vreo doua nopţi, a ascultat şi el înadins şi zice că numai până la miezul nopţii s'aude trăgând şi de-acolo, sta.

Oare, ce să fie asta, moşule?

— Hm! Da ce să fie, dragul moşului! Ia, la biserica noastră trebue să fie îngropat un Strigoiu, care în toata noaptea iesă din mormânt şi trage clopotele; şi de nu i-om pune capăt, are sa se stângă tot satul!

— Săracul de mine, moşule! Şi ce-i de făcut?

— Ia, mânì, până'n ziuă, să mergem la popă să-i spunem, să luăm câţivà oameni şi să mergem la biserica, sa căutăm mormântul care a fi mai lăsat în jos, şi a aveà o bortă la cap, c'acela-i cu Strigoiul. Vom bate *parul* drept prin inima Strigoiului, i-om da drumul *usturoiului* pe borta dela mormânt, ca să-i meargă în gură şi aşà ne-om mântuì de Strigoiu.

A doua zi făcù moşneagul precum făgăduise şi de atunci nu s'a mai auzit noaptea trăgând clopotele dela biserică, dar nici oamenii n'au mai murit ca mai înainte! (1).

A doua povestire e a unui fiu, despre tatăl său:

„Eram ca de vreo douăzeci de ani, când a murit tată-meu. Rămăsesem după moartea lui şapte copii şi nu ştiam că tatăl nostru este Strigoiu. După ce îl înmormântarăm, mai trecù o săptămână,—murì unul din fraţii mei. Nu trecù mult şi iată ca şi un alt frate al meu murì tot repede. Noi nu ştiam ce să mai

(1) *Şezătoarea,* I, p. 248 9.

zicem, când o vecină ne spuse că tata e Strigoiu. Când auziiu asta, îmi puseiu în gând să scot pe tata din groapă și să-i arz inima. Luaiu pe un văr al meu, și încă alții doi oameni mai credincioși din sat și ne duserăm noaptea la mormânt. Când am ridicat capacul tronului, am găsit pe tata întors într'o rână și cu sânge pe față. Știam foarte bine că atunci când am îngropat pe tata, îl răsesem dar acù era cu barbă lungă și ascuțită. Cu un cuțit ce aveà el, vărul meu îi sparse pieptul în dreptul inimii, care erà caldă ca la un om viu. Ingroparăm, după asta pe tata la loc, și ducându-ne acasă, ne strânserăm toate neamurile la un loc, și ne afumarăm cu inima lui. De atunci nici unul din noi n'a mai murit și trăim toți până acuma.

Dacă Strigoiul rămâne *nedres* și nu se găsește nimenea să-i scoată inima, atunci el își mănâncă toate neamurile, și după ce isprăvește cu acestea, trece în străini" (1).

In sfârșit iată și alte știri de prin Oltenia:

„In com. Afumați, la sudul jud. Dolj, acum vreo câtevà zeci de ani, murind locuitorul Mărin Mirea Ociocioc, s'a văzut că pieriau mereu din neamurile lui vii. L-a desgropat unul,—Badea Vrăjitorul, acum mort și el,—într'o noapte,—erà tocmai o iarnă geroasă,—și l-a dus tocmai la „Măgura brăzdată", ce este de hotar, unde l-au și mâncat lupii. A doua zi i-au strâns oasele și i le-au stropit cu *vin*, făcându-i slujba cuvenită, și apoi i le-au pus iarăș în mormânt.

De-atunci încoace a încetat de a mai murì din acel neam.

In com. Amărășești, în nordul jud. Dolj, a murit acum vreo cinsprezece ani mama locuitorului I. Dinu Gheorghiță, femeie bătrână. După vreo câtevà luni începe să moară din copiii fiului ei mai mare, cu de-amăruntul, apoi din cei ai celui mai mic. Luându-se de grijă, fiii ei au desgropat-o într'o noapte, au tăiat-o în două și au înmormântat-o iar.

Moartea însă tot n'a încetat.

S'au pus de-au desgropat-o a doua oară, și ce să vadă? Corpul întreg! Acum, mare l-a fost mirarea, când au văzut-o astfel. Au luat-o iar, și au dus-o tocmai în pădurea Statului, sub un copac mare și dosnic. Acolo au *despintecat-o*, i-au scos inima din care curgeà sânge curat, au tăiat-o în patru, au pus-o pe jără-

(1) *Șezătoarea*, XIII, p. 160 1.

gaiu de au ars-o. Apoi i-au aruncat corpul pe foc şi cenuşa i-au dus-o de au înmormântat-o, pe când cenuşa inimii au luat-o de au băut-o cu apă.

De-atunci încoace, moartea i-a încetat.

In com. Cuşmir, în spre sudul jud. Mehedinţi, acum câtevà zeci de ani, a murit un schilod, de altfel flăcău. Peste câtvà timp începe să moară din neamuri, sau numai să să îmbolnăvească. Se uscau din picioare. Toţi, din toate părţile:

— Ce e, ce e?

— Schilodul lui nenea cutare e; să-l desgropăm!

L-au desgropat într'o Sâmbătă noaptea şi l-au găsit roşu-roşu, şi stând într'o rână. L-au spintecat, i-au luat măsura, apoi i-au luat din *inimă* şi *ficat*, le-au ars, şi cenuşa au dat-o de-au băut-o soră-sa şi alte rude, cari erau bolnave şi s'au însănătoşat.

In aceeaş comună începură să moară din alt neam. Au dovedit că cutare om bătrân, mort de nu ştiu când, erà Strigoiu. Când l-au desgropat, l-au găsit şezând turceşte, şi roşu-roşu,— para focului, că mâncase aproape un neam întreg; şi voinic, şi când au vrut să-l scoată, s'au *încontrat* cu ei. Vezi Necuratul! I-au dat câtevà berde, l-au scos afară, şi cu cuţitul n'au putut să-l taie. Au luat o coasă şi cu barda l-au despintecat, au tăiat din ficat şi inimă de-au ars, şi le-a dat şi la bolnavi, şi s'au însănătoşat. Apoi l-au înmormântat.

Moartea a încetat.

In com. Văgiuleşti, jud. Mehedinţi, acum cătvà timp, locuitorului Dumitru Vaideianu, de fel din Vaideni, jud. Vâlcea, ungurean mutat în acest sat şi căsătorit aici, îi tot muriau copiii. I-au murit vreo şapte la număr, după vreo câtevà luni dela naştere, afară de cel mai mare. S'a luat omul de mirare, care să fie cauza. L-a învăţat unul şi altul, ca să iea un *armăsar alb*, să se ducă într'o noapte în cimitir şi să treacă cu el peste toate mormintele neamurilor femeii sale.

Şi-a făcut aşà. A găsit un armăsar alb şi s'a dus în cimitir. A sărit calul mai peste toate, şi când să sară şi peste mormântul soacră-sei, Ioana Marta, fostă vrăjitoare renumită peste nouă mări şi ţări, a stat odată, bătând cu picioarele pământul, sforăind, nechezând şi neputând cu nici un chip să-l facă să sară peste mormânt. Bag-samă, Necuratul!

Peste noapte, el şi cu fiu-său, au luat lumânări şi au plecat

s'o desgroape. S'au înfricoşat când au găsit-o şezând turceşte, cu părul pe cap mare, ce-i atârnă peste faţă, păroasă, roşie peste tot, şi cu nişte unghii, de te băgau în groază! Au strâns mărăcini, surcèle şi bucăţi de cruci putrede, au turnat *vin* peste ea, au pus paie şi i-au dat foc. Apoi au aşezat pământul la loc şi-au plecat acasă" (1).

Credinţa în Strigoi o întâlnim la foarte multe popoare, dintre cari pomenim numai câtevà.

Polonezii îi numesc *Wieszczy* iar populaţiunile din vecinatate Danzigului le zic *Strzyga* sau *Zmora,* „fiinţă demonică de origine umană", facut dintr'un copil născut cu dinţi, care, după moarte, se va urcà într'o clopotniţa, şi de acolo va strigà pe cel ce va voì iar acela, de aude, moare; sau dintr'un copil nenăscut ca de obiceiu, care va suge noaptea sângele oamenilor ce dorm (2).

Ucrainienii numesc Strigoii *Upior* şi cred că unii provin din morţi, iar alţii din vii; se nasc din oameni înnecaţi şi spânzuraţi. Ei îndeamnă pe oameni la savârşirea rautaţilor (3).

Bulgarii au aproape credinţile noastre: îi numesc, probabil după Greci *Vrykolakas* sau *Vucodlac* ca şi *Sârbii* (4).

Ceremişii „prind sufletul de cadavru, cu cuie de fier" (5).

Trebuie să se facă deosebirea între Strigoi şi sufletele morţilor cari vin de pe cea lume câţe odată, credinţă pe care iaraş, sub chipuri mai mult sau mai puţin deosebite, o întâlnim la toate popoarele (6).

---

(1) *Ion Creanga,* VII, p. 165 6.
(2) Bugiel, *op. cit.,* p. 10.
(3) *Revue des traditions populaires,* IX, p. 424.
(4) A. Dozon, *Chansons populaires bulgares,* Paris 1875, p. XXIV XXV.
(5) A. Lefèvre, *La Religion,* Paris 1892, p. 173.
(6) P. Sébillot, *Le paganisme contenporain chez les peuples celto-latins,* Paris 1908, p. 188 şi 192.

SUFLETELE MORŢILOR.

Trupul părăsit vremelnic de Suflet: Strigoii şi Svârcolacii. Scurta vieaţă pământească a Sufletelor răposaţilor. Arătarea acestora în vise. Alte arătări.

In credinţile poporului român găsim pomeniri despre desprinderea vremelnică a sufletelor de trupurile lor; una am întâlnit-o la descrierea Strigoilor vii, şi a două o întâlnim acum: *Svârcolacii* cari mânâncă *luna* şi *soarele* se fac din suflete unora; în trupuri se întoarnă apoi sub înfăţişarea unor *gândaci.*

Mai numeroase vor fi credinţele privitoare la Sufletele morţilor, pentru cari, îndată după răposare, se deschid porţile *iadului* sau *raiului;* despre petrecerea lor în aceste locuri nu putem vorbì aici.

Cevà despre scurta lor vieaţă pământească (1):

Indată după moarte, Sufletul se aşează în streşina casii, pe pânza albă a steagului înfipt acolo, până la înmormântare, până se *mătură* casa. După înmormântare. Sufletele călătoresc în curgere de şase săptămâni sau patruzeci de zile pretutindeni, pe unde răposatul a umbla în vieaţă şi apoi, îşi iea sborul în văzduh, spre *vămile* sale, singur sau purtat de Îngeri, spre a-şi luà locul hotărît de dreapta judecată a lui Dumnezeu.

Cei ce rămân, n'ar fi bucuroşi de o prea îndelungată petrecere a Sufletelor rudeniilor lor pe lângă dânşii. De aceea în curgerea celor patruzeci de zile li se fac toate rânduelile,—praznice şi rugi,—ca să le împace, şi să se aşeze Sufletele unde li se porunceşte.

De bună samă că Sufletele morţilor vor supărà pe cei vii mai ales noaptea, şi atunci mai ales în visuri. De aceea trebue să se tâlcuească visurile şi să se îndeplinească deslegările. Dacă de pildă mortul de curând îngropat se arată gol, însemnează că Sufletul este desbrăcat,—nu-şi are straie date de pomană: i se dă deci

(1) Cf. Marian, *Înmormântarea,* capitolul respectiv.

cevà îmbrăcăminte, şi astfel se duce. Dacă-i flămând, i se dă mâncare, iar de-i însetat, i se dă să bea.

Când însă *Morții* sunt prea „nesăţioşi", adică nu se despart de cei vii cu nici un chip, arătându-se acestora în vis, sfădindu-se ori bătându-se cu dânșii,—omul simte a doua zi truda mortului, —se alungà, dându-i de pomană o *ceapă*. Mortul se va supărà şi se va duce (1).

Une ori de aceste vise sunt vinovaţi şi cei vii, cari se gândesc necurmat la dânşii. Pentru aseasta,—ca să-i uite,—după ce mortul se scoate din casă, să privească trei ori pe fereastă (2).

Une ori Sufletele răposaților vin pe la casele unde au trăit sub formă de *fluturi*. Aceasta se întâmplă cu sufletele copiilor, dar şi cu cei de o vrâstă mai mare. Ei cer atunci, de *pomană*,— mâncare şi băutură,—și trebuie să li să dea, ca să plece, odihnindu-se astfel şi Morţii, în locurile lor, iar cei vii pe la casele lor, unde de obiceiu nu lipsesc nevoile celelalte (3).

Neuitând pe cei ce au pe sufletul lor pe cei morţi,— ucigaşii şi vrăjitorii, — nu mai avem ce pomenì mai de samă despre Morţii ce se despart cu greu de-ai lor, sau pe cari îi cercetează din când în când.

---

(1) Gorovei, *Credinți*, p. 59: Când visează cinevà un mort în mai multe nopţi de-a rândul, în trei zile, Lunia dimineaţa, să asvârle câte o ceapă pe fereastă, astfel: să se pună cu spatele la fereastă, şi asvârlind cu mâna dreaptă, să zică:

Cine mă bântue pe mine noaptea, să n'aibă treabă cu mine, ci cu ceapa!

Zicând aceste cuvinte, nu va mai visà. Din astfel de vise se poate căpătà lipitura; vezi şi p. 313 4.

(2) *Ibidem*, p. 116.

(3) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

CRASNICUL.

Copil de Drac şi de femeie.

Crasnicul sau *Crâsnicul* este un Drăcuşor născut din alipirea unei femei cu Diavolul. El are înfăţişarea de *purcel*, care, de îndată ce-i născut, începe a fugì prin casă ţipând.

Prin jud. Tutova se crede că este bine ca babele să dea foc la sobă, ca să se facă jăratec mult, şi apoi să-l iea la goană prin casă, până când, neavând, unde să se ascundă, Crasnicul va fi silit să intre în sobă. Atunci babele vor astupà gura sobii şi acest Necurat se va preface în scrum (1).

Credinţa în Crâsnic o aflăm şi în jud. Covurluiu. In toamna anului 1915 o preoteasă din Galaţi,--mi s'a spus şi numele pe care de altfel îl ştie toată vecinătatea,—după 26 de ani de căsnicie stearpă, purcede grea, şi nu naşte nici după zece luni (2). Această preoteasă, prin urmare, poartă în sarcină un Crâsnic, care se va naşte la unsprezece luni cum îi este sorocul.

Crâsnicul, după naştere,—purcelul, fiu de Drac,—se va repezì la cei din casă,—neamuri mai ales,—îi va muşcà şi-i va ucide apoi, şi în urmă va căutà să se adăpostească unde a fost zămislit. Pentru aceasta, moaşa va aveà grijă să-l înfăşure într'un ţol, îndată după naştere, şi apoi să cheme neamurile şi să-l ucidă cu ciomegile (3).

---

(1) Gorovei, *Credinţi,* p. 82.

(2) Mi s'a povestit aceasta la 16 Decembrie 1915.

(3) Împărtăşirea păr. I. C. Beldie, com. Fârţăneşti, jud. Covurluiu.

MAMA-PĂDURII.

Denumiri. Înfăţişări. Viespea neagră. Grija copacilor. Ademenirea oamenilor în păduri. Şoarecele apărător. Mama-pădurii pâcâlită de-o fată. Tutunul apărător. Mămăliga apărătoare. Alte lucruri de pază. Boli pricinuite de Mama-pădurii şi leacuri împotriva lor. Alte neajunsuri. Mama-pădurii la alte neamuri.

Mama sau *Muma-pădurii, Vidma-pădurii, Pădureana* (1), *Păduroaica* (2), *Vâlva-pădurii* (3), *Mama-huciului* (4) sau *Surata din pădure* are înfăţişarea unei femei bătrâne, foarte urîte (5), „înaltă şi cu păr lung până la pământ" care „totdeauna boceşte prin pădure" (6). Uneori se întruchipează ca o *călugăriţă* cu părul despletit (7). Alte ori apare ca jumătate femeie şi jumătate bărbat (8), jumătate om şi jumătate lemn (9), dar îşi poate luà orişice înfăţişare, cum, de pildă, ar fi cea a unui copac crăcuros (10).

După unele povestiri se pare că are o statură foarte mare, că poate dormì „împrejurul focului", în pădure, iar în bernevigii săi se poate ascunde de teama sa un copil cum a fost, acel Ciudilă

---

(1) Marian, *Naşterea,* p. 130, 258.

(2) Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.,* I, p. 74.

(3) V. Alexandri, *Poezii populare,* ed. 1908, p. 258, unde se identifică cu *Sfânta Vineri.*

(4) L. Şăineanu, *Basmele,* p. 994.

(5) I. Pop. Reteganul, *Chiuituri,* Gherla 1897, p. 194:

> Uitaţi-vă, feciori, bine,
> Că şi-a mea drăguţă vine;
> Iată-o în gura şurii,
> Gândeşti că-i *Mama-pădurii!*

(6) Voronca, *op. cit.,* p. 181.—Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 243: Mama-pădurii, uriaşă şi pletoasă, umblă noaptea prin codri.

(7) *Şezătoarea,* I, p. 151.

(8) Voronca, *op. cit.,* p. 867.

(9) *Şezătoarea,* V, p. 105.

(10) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj. împărt. de Şt. d-l St. Tuţescu.

rătăcit prin pădure, care apoi a şi înşelat-o, până l-a crescut mare, la curţile ei, învăţându-l vânatul şi ajutându-i apoi să se însoare cu zâna ce se scaldă în lacul de lapte dulce (1).

Prin Ţara Haţegului se crede că Mama-pădurii este o fată bătrână şi primejdioasă. „In fiecare pădure este adică în câte o tufă o nueà groasă, cu foarte multe rămurèle încâlcite ca o mătură, şi aceasta este a Mamei-pădurii,—unii chiar confundă, zicând că ea ar fi Mama-pădurii.

Dacă cinevà duce acasă tufa aceasta şi o pune pe foc, i se aprinde casa şi-i aduce beteşuguri şi vrajbă în casă" (2).

E de mirat cum prin unele părţi din Bucovina se crede că Mama-pădurii, care pe acolo poartă şi numele de *Ştima* sau *Potca-pădurii,* este o femeie foarte frumoasă, având însă darul de a luà orice altă înfăţişare (3).

Prin unele părţi din Oltenia se crede într'o *Surată din pădure,* e „o mândreaţă de fată", care are însă toate însuşirile Mameipădurii (4).

Ea locueşte în cele mai întunecate miezuri de codru, unde îşi are şi bordeiul, sau stă prin scorburi de copaci.

Are copiii foarte liniştiţi. Copiii săi dorm, căci dânsa, cum vom vedeà, fură somnul copiilor oamenilor şi-l dă copiilor săi, de oarece ea numai foarte rare ori stă pe acasă. Dacă nu le-ar aduce somn străin, aceşti copii ar fi nesuferiţi; odată chiar se zice că a fost atât de mult supărată de dânşii, încât Mama-pădurii i-a blăstămat şi i-a prefăcut în insectele veninoase cari se numesc *viespi negri* (5).

Fiind mai mare peste păduri, ea are grija tuturor copacilor, pe cari îi creşte, alăptându-i, — „dându-le piept",—ca pe copii, şi pe cari îi meneşte să trăiască sau să fie tăiaţi, cum se întâmplă şi cu oamenii; de aceea nu trebue să se mire nimeni dacă dintre copaci pier mai ales cei frumoşi şi drepţi şi rămân toate strâm-

(1) Voronca, *op. cit.,* p. 705.

(2) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului,* p. 255.

(3) Cred. Rom. din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l T. Bizom.

(4) Şt. St. Tuţescu, *Taina ăluia,* P.-Neamţ 1906, p. 36 7.

(5) Marian, *Insectele,* p. 230: *Pompilus viaticus* Latr.

băturile şi toate uscăturile cioturoase şi găunoase, cari nu mai pot slujì decât la foc (1).

Mama-pădurii caută să ucidă sau să sperie pe oameni, pricinuindu-le boli din spaimă. Spre acest scop ea iesă înaintea oamenilor prin pădure, iar noaptea îi poate întâmpinà orişiunde. Impotriva ei, omul se poate apărà făcându-şi semnul *Sf. cruci.*

Ascultând-o când plânge, — un mijloc ca să momească drumeţii, —s'o întrebi:

— Doamna mare, de ce plângi?

Ea-ţi va răspunde că nu are ce mâncà. Dacă-i dai o bucată de pâne, ea nu are ce rău să-ţi facă şi astfel îşi caută de drum.

Dându-i pâne sau ce ai la tine, prin aceasta faci să nu fie *foamete* pe lume.

Iată o povestire ce cuprinde credinţile de mai sus:

„Se povesteşte din bătrâni că un puşcaş rătăcì umblând prin pădure, astfel că fu silit a se ghemuì peste noapte sub un stejar bătrân, unde şi adormì. Prin somn numai ce aude că-l strigă cinevà pe nume.

Se trezeşte, şi uitându-se în toate părţile, nu vede nimic. Culcându-se, aude din nou strigându-l; se uită mai cu luare aminte şi vede sus o babă, sluţenie mare, legănându-se pe picioare mereu, rugându-se la el, şi chemându-l la dânsa. Aceasta erà *Mama-pădurii.*

Puşcaşul cercă a pune mâna pe puşca încărcată, dar nu putù, căci frica îi îngreuease mâna şi degetele îi erau ţapene. Îi venì în gând să vâre mâna în sân pentru a scoate crucea ce purtà la piept, pe care, cu multă greutate scoţând-o, o puse de-asupra pieptului. Mama-pădurii, văzând crucea, într'o clipă se schimbă. Nu mai râdeà, ci începù a plânge cu hohot, ştergându-şi lacrimile cu părul despletit. Puşcaşul, întrebând-o de ce plânge, ea răspunse:

— Dacă tu nu scoteai crucea, aveai s'o duci cu mine într'o veselie până la sfârşitul lumii, dar fiindcă ai scos crucea, zile bune nu vei mai aveà!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 183. Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 115: „Despre Mama-pădurii poporul crede că ar fi fost stăpâna morţilor şi a pădurilor şi ar fi locuit în fundul munţilor şi de acolo numai noaptea umblà şi cutreierà munţii şi pădurile. Ea se închipueşte în formă de femeie bătrână, urîtă, mare şi grozavă. Erà vai de bietul om sau femeie care se întâlnià cu Mama-pădurii în cale, sau la care, din nebăgare de samă, uitând uşa descueată sau ferestele destupate, intrà în casă, căci îl mâncà, le vărsà sângele, etc."

Şi spun într'adevăr bătrânii, că acel om zile bune n'a mai avut în toată a lui vieaţă" (1).

Din sfârşitul povestirii rezultă că puterea acestei fiinţe este uneori prea mare, şi că ar fi cu putinţă omul s'o îmbuneze, încheind cu dânsa oarecari tovărăşii, după cum, spre acelaş scop, fac unii oameni cu Diavolul.

Iată a doua povestire, după care Mama-pădurii, mănâncă o fată :

„Într'o pădure mare se aflà ca pădurar un om şi o femeie, cari nu mai aveau decât o fetiţă de 10—12 ani. Intr'o zi de sarbatoare ei plecară la târg să-şi cumpere cele trebuincioase casei, lăsând acasă pe micuţa lor fetiţă, să îngrijească de păsări şi de bordeiu căci locuiau într'un bordeiu.

Când au plecat de-acasă, ei au sfătuit pe copilă ca îndată ce va apune soarele bine, să încuie uşa, să astupe fereasta bordeiului bine şi să nu dea drumul nimănui înăuntru. Fata însă, când a înserat, fiindu-i urît în bordeiu, singură, s'a suit pe bordeiu şi a început să plângă. Atunci Mama-pădurii, care erà într'un copac din apropiere, se dete jos, venì la fată şi o mângâiă, zicându-i că se culcă şi ea în bordeiu cu fata. Atunci fata intră cu baba în bordeiu.

Cum intră baba în bordeiu, se schimbă la faţă. Făceà nişte ochi mari cât strachina, că fata speriindu-se, îi zise :

— Mari ochi ai, mătuşă dragă !

Ea îi răspunse :

— Mari, maică, că departe trebue să văz !

Făcù nişte picioare lungi, încât unul erà pe pragul tindei şi altul în colţul supatului. Fata îi zise :

— Da lungi picioare ai, mătuşă !

Iar ea îi răspunse :

Lungi, maică, că mult trebue să calc!

Făcù nişte dinţi cât secerea şi o gură cât baniţa. Fata o întrebă iarăş :

— Mare gură şi mari dinţi ai, mătuşică!

Iar ea îi răspunse :

— Mari, maică, că multe am mai mâncat ca tine!

---

(1) *Şezătoarea,* I, p. 151—2.

Zicând acestea, s'a pus şi a mâncat fetiţa, lăsându-i numai căpăţâna pe care o puse în fereastră, cu dinţii rânjiţi.

Cum veniră părinţii a doua zi şi văzură căpăţâna în fereastă, de departe, li s'a părut că râde, iar mama ei îi arătà un şir cu mărgele ce-i cumpărase din târg. Când ajunseră, văzură că fata lor a fost mâncată de Mama-pădurii" (1).

A treia povestire de prin jud. Bacău:

Unii „erau cu vitele la deal, la păscut, şi după ce mâncară, seara, fac foc şi se aciuează care unde poate, ca de culcare.

Deodată, ce să-ţi vadă ochii, măi frate? O namilă mare şi înaltă, şi urîtă de mâncà din om şi alta nu, venià-venià către ei.

Ei au *smomit-o* care încotro. Vărul meu apucă şi el în spre nişte căpiţi dintr'un *fâneţ*, de vale, cu un tăciune în mână. Dar stafia, să piară, de fel! El fuge,—ea cât coleà. In sfârşit a achipuit el un focuşor în cărare şi-şi făcù cruce, şi se făcù arătarea, abià aşà, nevăzută.

Şi iacă aşà zice că au tras cu Mama-pădurii!"

A patra povestire tot de acolo:

Un altul „erà cu vitele la deal, la păscut. Cum stăteà la foc încă cu un băieţaş care dormià, — asta i s'a întâmplat când erà flăcăuandru,—numai ce aude:

— Valeu, tare mi-i frig, tare mi-i frig.

Copilul se deşteaptă, şi auzind, zice:

— Să chemăm creştinul cela la foc!

De chemat, n'a chemat-o, nici n'a îndemnat-o de loc, că erà pe semne tot namila aceea, Mama-pădurii. Ci făcând focul bun şi câtevà sfinte cruci, a dispărut şi nu s'a mai arătat *bazacodia*, dar nici copilul n'a ştiut ce a fost, că dacă ştià, se făceà neom, de frică!".

A cincea povestire, dela acelaş „moş Spiridon, cel care n'a ştiu niciodată ce-i teama":

„A plecat odată la Târgul-Ocnii, de noapte, cu sloboda. Nu erà ţipenie de om pe drum, nu se auzià nici o şoaptă, nicăieri. Deodată drept Stânca-lui-Plop, i se arătă o matahală. El nu face nimic, decât se întoarce înapoi. Matahala după dânsul. Tuşeşte el, — tu-

(1) *Adevărul*, XX, no. 4800, reprodusă şi în Popescu-Ciocănel, Patriciu şi Salviu, *Braşoave*, p. 265 6.

şeşte şi ea. Face el ţigară,—face şi ea. Numai când a intrat, în sat, începură să se răverse zorile, când pierì arătarea!" (1).

Uneori oamenii scapă din ghiarele Mamei-pădurii numai prin ajutorul lui Dumnezeu care dă glas lucrurilor dimprejur, ca să afle cei primejduiţi, şi astfel să scape:

„Cică« erà odată o fată,—ne spune o povestire suceveană, — şi se duse în pădure după uscături, şi se întâlni cu *Mama-pădurii*. Mama-pădurii îi zise:

— Fată bună şi frumoasă, vino deseară la mine cu furca, că ţi-oiu da multe bunătăţi pentru mâncat.

Fata ascultă. Se duse deci acasă, îşi luă furca şi mai multe caiere, şi ducându-se în pădure, după multe căutări, fiindcă erà noapte, dete peste bordeiul în care şedeà Mama-pădurii. Ea strigă la uşă să-i dea drumul, dar Mama-pădurii îi răspunse să mai aştepte puţin.

Mama-pădurii frigeà o mână de om pe foc ca să mânânce. După ce o fripse, o vârî sub laiţă, apoi se duse şi-i dete drumul. intrând fata în bordeiu, Mama-pădurii îi zise să se încălzească:

— Că eu mă duc în pod să-ţi aduc mere, pere, nuci şi alune şi alte, pentru mâncat. Atunci un *şorecuţ* ieşì dintr'o bortă şi îi zise fetei:

— Fată mândră şi frumoasă, hai cu mine în bortă, că Mama-pădurii s'a suit în pod să-şi ascuţe dinţii şi să te mânânce!

Fata îşi luă furca, fusul, caierile şi se duse cu şorecelul în bortă.

Fata se duse acasă pe sub pământ, iar Mama-pădurii pe deasupra, voià s'o prindă!

Atunci fata intră în casă, încuiă uşa bine, şi ca să nu poată intrà Mama-pădurii, răsturnă toate lucrurile din casă, cu gura în jos!

Mama-pădurii strigă mai multe *lucruri* ca să-i deie drumul, dar ele răspundeau:

— Nu pot, că sunt răsturnat!

Ajunse şi la *litra* de pe poliţă, pe care fata uitase să o răstoarne, dar când voì să se ducă să-i deie drumul, pică jos şi se sfărmă în mii de bucăţi. Şi astfel scăpă de Mama-pădurii, care voià s'o mânânce" (2).

---

(1) *Ion Creangă*, VI, p. 271 2.
(2) *Şezătoarea*, I, p. 243.

Prin jud. Dolj, această povestire are următorul cuprins:

„A fost o femeie şi-a avut o fată. Pe fată a mânat-o mumă-sa la lemne în pădure. S'a dus ea acolo. *Surata din pădure* a văzut-o şi i-a zis:

— A, *ghea!* Hai să ne prindem surate; să vii cu o târnă de caiere şi cu o *tingă* de fuse.

Să viu, surată,— a zis ailaltă,—fata.

A venit acasă la mumă-sa.

— Nu ştii mumă, ce mândreaţă de fată [este] Surata din pădure! Mă prinseiu cu ea surata, mumă, şi zise să mă duc la ea c'o târnă de caiere şi cu o tingă de fuse!

Mumă-sa îi zise:

Să te duci.

Aşà, a luat ea caierile şi fusele şi a plecat la Surata din pădure, a tras la coş şi s'a uitat pe coş binişor. Surata din pădure a fost frigând o mână de român.

Când a văzut-o,—să strige,—frică-i erà; să nu strige,—o simţi-o şi-o prăpădì-o.

O să strig; ce-o fi, o fi!

Ea, de colo:

— Surată, surată!

Surata din pădure, svâc! cu mâna.

— I, *vei!* surăţica, mâncà-o-aş!

A ieşit afară la ea, a luat-o şi-a băgat-o în bordeiu.

— Surată, ai venit cu caierile, să le toarcem?

Aşà, le toarseră pe loc amândouă. Ii toarse caierile, le făcu tort şi zise:

— Surată, tu şezi aici, să mă duc în pod, să gătesc cevà să mâncăm.

Ea a rămas la *unghete.* Surata s'a suit în pod să-şi ascută dinţii s'o mănânce.

Vine un *şoarece:*

— Fa, fetico, scoal'la deal, că Surata din pădure şi-ascute dinţii să te prăpădească!

Şoarecele iar vine:

— Nu te-ai mai sculat, fa fetico? Iea *peria* şi *gresia,* şi pleacă!

Vine Surata din pod şi înfige colţii în perete:

— I, aveam de gând să mă ieau după tine, şi unde te-oiu

prinde, te înghit, vie, nevătămată, — dar tu ai fost mai mult ca mine!

S'a luat după ea. Ţine, ţine.... Fata şi-a aruncat ochii îndărat şi-a văzut-o. Cand o văzù, aruncă peria, şi se făcù o pădure mare, deasă, cât dela pământ, până la cer. Şi ea roade...., roade, pân'şi-a făcut loc de trecut.

Mânà după ea s'o prindă. Fata şi-aruncă iar ochii îndărat şi-o văzù; şi când văzù c'o s'o ajungă, aruncă gresia şi se făcù un steiu de piatră. Roase ea, roase, roase, până-şi facù loc. Dupa ea, s'o ajungă!

Când s'o ajungă, fata ajunse acasă în gârliciu şi cocoșii cântară. cucurigu! (1)

— A, te'nvăţam eu să te mai prinzi cu Surata din pădure!

Şi rămânând cu tortul, a plecat îndărăt în pădure. Şi o trăì şi astăzi, dacă n'o fi murit!" (2)

Din jud. Muscel avem acestă povestire, în care *Mama-pădurii* (3) este deasemeni pâcâlită de-o fată deşteaptă:

„Ci-că unui unchiaş îi murise mătuşa şi-i rămăsese o fată. Se însură a două oră şi mătuşa asta, rea de mama focului, aveà şi ea o fată, şi aveà în nume de rău pe fata unchiaşului.

Intr'o zi, pe seară, se răsteşte cât poate la ea:

— Du-te şi tu, fetică, de pune pânză şi tu, şi du-te de ţi-o ţese în argeà,—în marginea pădurii, unde ţesă muierile!

O trimiteà baba, dar n'aveà zor de pânză, ci socotià că doar-doar o mâncà-o Mama-pădurii şi o scăpà de ea,—că Mama-păduri erà o muiere mare, făcută *necumpănit*, cu o gură cât o şură şi urîtă de mama focului.

Aşà! Işi iea fata pânza şi un *zăblău* (4), să puie pe lângă ea, când i-o fi frig, şi se duse la argeà. Ba-şi luă şi un cocoşel d'acasă, şi când ajunse în pădure, puse pânza în argeà.

(1) În text: „.. fata spusă acasă în gârlici şi cocoşii: cucurigu",—ceea ce n'are înţeles.

(2) Şt. St. Tuţescu, *Taina ăluia*, p. 76—7.

(3) Denumirea babelor din poveşti şi cu numele de „Muma-padurii" nu are întru nimic a face cu personajul demonologic ce se tratează aici; ex. cf. C. Rădulescu-Codin, *Îngerul românului*, p. 314, nota.

(4) Pl. *zăblaie:* ţol, toluri.

Intră să țasă. Da când se înnoptă bine, venì *Mama-pădurii* și începù la fată cu un glas hodorogit și gros:

— Bun lucru, fată!

— Mulțumim dumitale, moașă!

— Hi! Am sfeclit-o,—se gândì fata; să văd, n'oiu puteà-o ținea de vorbă?

— Se face pânza, fată mare?

Fata dă mereu din vatale și răspunde:

— Se face, moașă; se face bună!

— Da cum se face pânza voastră? Din ce?

— Din cânepă!

Iea-i sămânța, și o sameni, și o păzești de păsări cu *păuze*, și crește!

Și când vorbește fata, țese mereu, că știà, vezi dumneata...

— Și o culegi p'a de vară, și o topești, și o meliți, și o perii. Și culegi apoi și p'a de toamnă, și o bați, și o topești, și o meliți, o perii, o torci și o faci caiere, o depeni, o urzești, o *învolbi* și o năvădești.

Și din gură vorbià, iar din mână fata *abăteà* de zor (1).

— Bine, bine, fată mare! Acù pleacă-te să te mănânc!

— Nu; stai acù, moașă! După ce ți-am spus astea, să-ți spun și o gâcitoare, să vedem: știi să mi-o deslegi?

— Haide, spune dec!

— Ascultă, moașă:

Am două fete gemene:
Una stă sub acioală și o plouă,
Alta șade afară și n'o plouă!

Ghici, moașă, ce e?

Se gândește, se gândește *huiduma*..... de surda!.

— Hei, fată mare! Dacă vrei să te mai las, spune-o tu!

— Ce să fie, moașă! Fetele sunt cele două mâni. A care stă sub acioală, este ceea care ține fusul; ai văzut că stă sub cair și mereu o stropim cu gura ca să iasă bine tortul. A de stă afară, e cea care e pe fus. Cine o plouă pe ea? Iți place, moașă?

— Imi place, îmi place, fată mare; acù, pleacă-te să te mânânc!

---

(1) O variantă a povestirei de până aici s'a dat mai sus: *povestea pânii*, pentru a scăpà de Strigoiu.

Atunci se pleacă fata, da când să puie Muma-pădurii gura pe ea, —

— Cucuriguu! cucuriguu! — *cocoşul* de su' argeà cântà de miezul nopţii.

— Hi!— strigă spaima lumii! Mă mâcaşi tu pe mine, da erà să te mânânc eu pe tine.

Şi piere, p'aci încolo, ducă-se pe pustii.

Acù, se face ziuă şi fata vine acasă cu pânza ţăsută. Mama vitregă, când o vede, o găsesc *sdràmbiţile* (1).

— Hi! scăpă, luà-o-ar *Cel de pe scorbură!*

Da unchiaşului îi venise şi lui apa la moară:

— Ei, mătuşă,—zice el,—acù trimite şi tu pe fata ta la argeà să facă ce-a făcut a mea.

O mâiu,— cârnì mătuşa, că n'avù încotro.

Ii puse fie-sii pânza, i-o *învălase* (2), i-o năvădì şi o trimese cu ea în pădure, s'o ţase în argeà.

Aia se duse, puse pânza, şi când noaptea, venì iarăş Mama-pădurii.

— Buna seara, fată mare!

— Mulţumim dumitale!

— Se face pânza?

Se face!

— Cum se face?

— Cum îi da, aşà se face,—zise ea amărîtă.

— Aşà? Pleacă-te să te mânânc!

Şi se repezì de o mâncă; apoi îi urzì maţele pe uşa argelii.

Mă-sa, acasă, o aşteaptă la ziuă să vie, o aşteaptă la prânzişor —de loc. Dacă vede, pleacă să-i dea de urmă.

Da când se apropià de argeà, vede maţele înşirate:

— Hi, hi, hi! Fată harnică ce are maica! A şi ţesut pânza şi acù a urzit alta.

— Nu-i ţinù însă bucuria mult, că intră înăuntru şi-i găsi numai capul şi picioarele. Turbată, venì acasă la bărbatu-său, cu *hură* (3) şi cu ceartă..." (4).

---

(1) *Năbădăile.*

(2) Poale că: *învolbase,* dela *a învoalbe.*

(3) Gură multă.

(4) R.-Codin, *Îngerul românului,* p. 114—6. Cf. mai înainte, p. 112-4.

Din Bncovina avem următoarele trei povestiri:

Unul povesteşte că dormià cu oile la colibă, primăvara, şi în colibă aveà foc. Fiind noaptea cam friguroasă, nu puteà dormì; şedeà la foc cu ţigara aprinsă. Numai ce aude că vine cinevà şuierând în spre colibă, dar aşà şuierà de frumos, că nu erà om pe faţa pământului să şuiere aşà. A venit până la uşa colibii şi când a văzut că e Mama-pădurii, a înlemnit cu ţigara în gură. *Erà o femeie minunat de frumoasă*, cu părul despletit, cu părul desvălit, dar unghiile la mâni şi la picioare erau ca la lup. Şi omul spuneà că atâta i-a zis Mama-pădurii:

— Ai noroc că *bei tăbac!*

A şezut şi s'a încălzit la foc, şi după ce s'a încălzit, a pornit şuierând printre oi, dar oile nu s'au speriat, ci care cum erau culcate, aşà au şezut.

Dar când s'a învârtit cu spatele, şi-a pornit în vale şuierând, nu mai erà femeie frumoasă, ci *o cioată învelită în scoarţă.*

Şi a doua zi „pe lângă care oi a trecut, toate au *mijit!*".

Iată, a doua povestire a unei femei bătrâne:

Pe când erà fată, *la* (1) cămeşi la pârău. Şi cum clătià cămeşile în pârâu, numai ce vede o femeie care venià cântând de pe pârâu, din deal. Cum ajunge la ea, tot cântând, a luat-o de mână şi a pornit cu dânsa pe pârâu la vale. Şi după ce a trecut al treilea hotar de la casa lor, femeia n'a mai ştiut nimica. Tocmai după trei zile s'a trezit în mijlocul unei păduri necălcate de picior omenesc. Atunci a văzut că nu poate vorbì.

Acasă, a ajuns tocmai după nouă zile.

Glasul i-a venit înapoi dând slujbe albe la şapte vădăni (2).

In sfârşit, a treia povestire este o păţanie care s'a întâmplat unui om. După spusele unora, acesta lucrà în pădure; după ale altora, fiind trudit, dormià la rădăcina unui pom, iar după ale altora, erà treaz. Alături de dânsul, făcuse un foc bun, iar pe jăratec pusese o felie de mămăligă ca să o frigă, — să o prăjească.

Zvonindu-se Mama-pădurii şi auzind-o felia de *mămăligă* bocindu-se, îi spuse omului:

---

(1) *Spălà.*

(2) Culegere din Vatra Dornii, împărt. de d-l Teofil Bizon.

— Fugi de te ascunde în copaci, că acuşi vine Mama-pădurii şi te mănâncă!

Omul se ascunse în grabă într'o boştură de copac.

Venind Mama-pădurii, trece de-a dreptul la felia de mămăligă şi o întreabă:

— Pentru ce-ai ţipat adinioarea aşà de tare?

— Pentru că mă frigeam,—răspunse mămăliga.

Mama-pădurii luă mămăliga, o puse de-oparte şi plecă.

Astfel omul scapă din gura Mamei-pădurii! (1).

Ca să *pocească,* mai ales pe feciorii neînsuraţi şi pe fetele nemăritate, Mama-pădurii îi strigă din casă, afară. „Ea strigă cu glas prefăcut, în 99 de feluri. Dacă strigă pe un fecior, îl strigă cu glasul tătâne-său sau a mâne-sa; glasul cel de al treilea însă este mai ascuţit şi nu seamănă a glas de om. Pe cine îl pune păcatul să răspundă, îl poceşte, îi iea glasul" (2).

Mama-pădurii fură copiii oamenilor din leagăn, mai ales cei ce sunt frumoşi şi liniştiţi, şi în loc, pune copii de ai ei, plângăcioşi şi urîţi.

Tot astfel cred şi *Ucrainenii* cari-şi feresc copiii de *Bogienca* ce fură copiii din leagăn, înainte de botez, înlocuindu-i cu ai săi (3).

Pentru ca să nu se întâmple una ca aceasta, prin Transilvania, femeile, de câte ori sunt silite să iasă din casă, lasă de pază pe lângă copii *mătura* şi *foarfecele.* Prin Bucovina, tot spre acest scop se aşează cruce *cleştele, vătraiul, mătura* sau alte lucruri. Prin Banat, „unde este datină ca faşa să se facă în genere din lână de oaie împletită în trei viţe şi cam de 2 metri de lungă, moaşa leagă în unul din capetele acesteia un petec de pânză nouă în care se află un *ban* de argint, *tămâie,* puţin *prau,—praf,—sare* şi *aiu.* Tot la capătul acesta mai leagă încă şi trei

(1) Voronca, *op. cit.,* p. 181—2: „Apoi cum gândeşti că Mama-pădurii e bună! Ea mănâncă oamenii ca şi *Căpcânii* cei cu un ochiu în ceafă şi unul în frunte, ce veniau şi ţineau cu ai noştri bătaie. Ai noştri făceau pivniţi şi se ascundeau în pământ, da ei veniau şi strigau:

— Gavrilă, Dănilă, ieşiţi, că s'au dus cei ce mâncau oameni!

Şi pe care ieşià, îl luau şi-l duceau la dânşii, îl hrăniau cu nuci şi îl mâncau!"

(2) Cred. Rom. din Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(3) *Revue des traditions populaires,* X, p. 423.

toporèle de metal cam de 2 cm. de mari. Toate obiectele acestea se crede a fi apărătoare pruncului de Mama-pădurii (1).

Tot astfel şi *Slavii*, cari cred în *Vile*,--Zâne rele ale codrului,— fac la fel (2).

Mama-pudurii schimbă copiii, îi omoară sau le fură somnul, îmbolnăvindu-i cu boala numita la fel cu dânsa, când copiii sun scoşi din casă înainte de împlinirea unui răstimp de 40 de zile dela naştere sau când în ziua botezului nu se pune lângă leagănul copilului, pe când doarme, spre pază, un *fier*, o *mătură*, puţine *tărâţe* şi puţină *spuză*, presărată pe jos (3).

Copiii cărora li s'a furat somnul, fireşte, nu mai pot dormì noaptea, sau dorm neliniştiţi, tresar şi plâng la aceleaşi ceasuri; sunt bolnavi „de Mama-pădurii".

Iată câtevà descântece de Mama-pădurii, din cari se văd alte credinţi ale poporului privitoare la această fiinţă răufăcătoare care uneori vine însoţită şi de alte duhuri:

Se descântă la uşă, cu *toporul* în apă neîncepută, cu *lumânărică*, lemn de alun.

Tu Mama-pădurii,
Tu *Păduroiule*,
Cu vacele vii,
Cu vacele să te duci,
Dela N. să fugi! (4).

Se pune o *secere* atârnată de uşă şi se zice descântecul:

Secere secerătoare,
Cum eşti ziua tăietoare,
Să fii noaptea păzitoare
La N.
Prin pat,
Pe sub pat,
Prin aşternut,
Pe sub aşternut!

(1) Marian, *Naşterea*, p. 89.
(2) Cf. G. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 289.
(3) Gorovei, *Credinţi*, p. 214.
(4) *Ion Creangă*, I, p. 14.

După ce se zice de trei ori rândurile de mai sus, se iea trei cărbuni, se pun în trei locuri la uşă, şi se zice:

Voi, aceşti cărbuni,
Să va faceţi trei Îngeri buni,
Să păziţi prin bătătură,
Prin casă,
Pe sub casă,
Prin pat,
Pe sub pat.
Unde veţi aflà de *Muma-pădurii*,
S'o luaţi,
Sa o sfărmaţi,
Inima să i-o mâncaţi,
In casă să n'o mai lăsaţi,
Căci Muma-pădurii copilul mi-a izmenit
Şi mi l-a prăpădit!

*

Muma mumelor,
Muma-pădurilor,
Eu te strig,
Tu să-mi răspunzi;
Eu îţi dau.
Tu să-mi dai;
Eu îţi dau plânsul copilului meu,
Tu să-mi dai odihna a lui tău,
Să doarmă ca tunul,
Să tacă ca alunul (1);
Cum dorm păsările în tine,
Aşà să doarmă copilul la mine!

Apoi i se dă copilul să bea şi se afumă cu anumite buruieni (2).

*

Se descântă numai Miercuri, Vineri şi Sâmbătă seară. Se pune pe foc *tămâie* şi flori dela Domnul Isus Hristos din Vineria mare, se stânge cu apă şi se afumă copilul şi locul unde se culcă el:

Muma mumelor,
Muma-pădurilor,
Să te duci din astă noapte
Ca vacile sbierând,
Ca porcii grohăind,
Ca cânii lătrând,
Ca lupii urlând,
Să te duci dela N., din somnul lui...(3)

*

(1) Intr'o variantă culeasă din jud. Argeş, se zice:

Să doarmă ca lemnul,
Sa tacă ca ulmul
Şi ca fumul.

Variantă apropiată în *Şezătoarea*, XIV, p. 109.

(2) D-r Daniil Ionescu şi Alex. I. Daniil, *Culegere de descântece din jud. Romanaţi*, I, p. 162; variantă la acest din urmă, în vol. II, p. 135.

(3) *Ibidem*, I, p. 163.

Tu colţato,
Ce vii aşà spăimântată
Şi despletită,
Aşà de grozav de urîtă,
Că spăimântezi copiii,
Cu dinţii ca secerile?
Cu secera te-oiu înţepà,
Cu tămâie dela Bobotează te-oiu afumà
Şi în apă mare te-oiu înnecà,
De pe trupul copiilor te-oiu tăià,
In *vânt-turbat* te-oiu trimeteà,
Şi M. N. să rămână
Curaţi,
Luminaţi,
Ca argintul stricorat! (1)

*

Tu Mama-pădurii,
Tu urîto,
Tu groaznico,
Tu despletito,
Fugi din faţa obrazului,
Din vârful nasului,
Din spate, din şele,
Din piele, de sub piele,
Din toate spasmurile tele.
Cu toate junghiurile tele,
Ieşi, fugi, du-te
In lină fântâna,
Că acolo îs *fetele Doamnei,*
Cari au leagăn de-a te legănà,
Mâncare a-ţi da,
Somn de-a dormì,
Că eu nu te pot legănà,
Nici apă a-ţi da de-a bea.
N. să rămâie curat, luminat,
Cum Maica Domnului l-a lăsat! (2)

*

Mama-padurii,
Am trimis un semn la tine,
Dela copilul meu,
Să-ţi dau strânsul cu plânsul,
Şi să-mi dai somnul şi odihna fetii tale,
Ca să doarmă ca butucul.
Şi să tacă ca chiticul!
Cum dorm pasările în pădure,
Aşà să doarmă copilul la mine!

Mama iea copilul în braţe, cu o bucăţică de *mămăligă* iesă în ogradă, rupe mămăliga în trei şi descântă de 3 ori, aruncând spre pădure la fiecare dată câte o bucată (3).

*

(1) Ionescu şi Daniil, *op. cit.*, p. 164.

(2) Culegere din com. Rusca, jud. Fălciu. Variantă apropiată în Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.*, I, p. 117.

(3) D. Lupaşcu, *Medicina babelor,* p. 45.

Fugi,
Mama-pădurii cu Păduroiu,
Strigoaica cu Strigoiu,
Moroaica cu Moroiu,
Duceţi-vă în văi,
In corăbii,
Că pe toate v'oiu strângeà,
In căpăţână de câne v'oiu băgà,
Pe N. nu l-ăţi mai sperià,
Că pe apă v'oiu da,
Pe N. nu l-aţi mai sperià.
De-o venì dela vale,
Cu cuţit să se taie;
De-o venì dela apus;
Să se înţepe în sus;
Fugi *Murgilă* cu *Murgiloaică,*
Strigoiu cu Strigoaică,
Să nu mai rămâie nimic,
Nici cât sub degetul cel mic! (1)

*

In fereşti la N. cine şade?
Sf. Spiridon,
Cu puşca,
Cu sabia,
Păzià şi străjuià după N.
De leu cu leoaica,
De Dracul cu Drăcoaica,
De *Pădurarul* cu Paduroaica,
De Muma-pădurii
Din plecatul vitelor,
Din Muma-padurii dela prânz,
Din Muma-pădurii dela nămiez,
Din Muma-pădurii dela chindie,
Din Muma-pădurii din scăpătatul [soarelui,
Din venitul vacilor,
Dela cină,
Din cântarea cocoşilor.
Fugi, du-te dela N.
Din creerii capului,
Din faţa obrazului,
Din inimă,
Din rărunchi.
Fugi, buzato,
Fugi, colţato,
Nu-l mai spăimântà,
Nu-l mai *lulùi,*
Nu-l mai *gugui,*
Căci are cine
Il lulùi,
Il gugui.
Tu du-te
In coadele marilor,
In coarnele cerbilor,
Acolo să aciuezi,
Acolo să puezi,
Puii tăi să lulueşti,
Puii tăi să gugueşti,
Pe N. să-l laşi
Curat,
Luminat,
Ca steaua din cer,
Ca roua din câmp,
Ca în ceasul în care s'a nascut.
Leac lui N. să-i fie
Nu dela mine,
Ci dela Maica Domnului (2).

*

Descântătoarea iea copilul în braţe şi se duce pe un loc mai ridicat, ca să se vadă *pădurea.* Acolo se ridică în sus şi se zice:

---

(1) Ionescu şi Daniil, *op. cit.,* I, p. 164–5.
(2) *Ibidem,* II, p. 136 7.

Tu Mama-Pădurii,
Tu urîta lumii,
Colţato,
Buzato,
Strigoaico,
Moroaico,
Cum se potolesc vitele'n sat,
Porcii în strat,
Ooameii în pat,
Aşà să se potolească toate fiorile [dela N.
Cum a plâns N.
De fata sau băiatul tău,
Aşà să mai plângă,
Şi a ta de al meu!

Apoi se afumă copilul cu *muma-pădurii* (1).

*

Se descântă cu *perie* în *tărâţe:*

Leoaico,
Moroaico,
Colţato,
Zâmbato,
Despletito,
Muma-pădurii
De ziuă,
De noapte,
Du-te la dealul Ardealului,
Că copilul are mamă şi tată,
Să-l înconjoare,
Să-l înfioare,
Să-l deştepte,
Să-l adoarmă;
Du-te la dealul Ardealul,
La sălaşul tău,
La copiii tăi,
Că acolo este un copaciu mare, rotat,
Să-i razi rădăcinile,
Sa-i mânânci vinele;
Pe copil să-l laşi
Curat,
Luminat,
Ca Maica Precista ce l-a lăsat.

Cu tărâţele se afumă seara (2).

*

Copilor, cari se sperie noaptea'n somn, plâng, se scoală'n picioare şi vorbesc, li se face de *Muma-pădurii* în *tărâţe de grâu.*

Te'nchini şi ieai copilul în braţe. Il propteşti cu creştetul capului în *temeiul* coşului deasupra vetrii pe care ard câţivà cărbuni. Cu degetul mic şi cu inelarul ieai tărâţe dintr'un vas şi le pui pe fruntea copilului descântându-le astfel:

Voi, câni, de la 9 stâni,
Să veniţi astă seară,
Că eu vă dau foc de culcare,
Zahareà de mâncare.
Să păziţi pe C.
De lei, de Smei,
De leoaice, de smeoaice,
De Muma-pădurii!

(1) Ionescu şi Daniil, *op. cit.,* II, p. 138 9.
(2) *Ibidem,* p. 137—8.

Răsuceşti apoi copilul cu faţa'n jos, potrivind să cază tărâţele pe jăratec. Ii pui alte tărâţe în ceafă, tot astfel, şi repeţi descântecul. Răstorni şi aceste tărâţe pe foc şi ieai în urmă copilul.

Se descântă de Muma-pădurii şi oamenilor maturi, mai cu samă femeilor, când visează urît: felurite dihănii, orgii, păcătuiri nepermise, cari întristează duhul femeii şi-i sdrobeşte trupul. Acestora li se face *baierul*, asupra căruea se zice descântecul de *Muma-pădurii*. Se mai face baier şi femeilor ai căror *copii* nu trăiesc sau cărora le mor *vitele* de jug, ori *păsările* din curte; se face în general pentru pentru pagube cari se ţin mână de mână.

In baier intră multe *marafeturi*. Astfel trebuie să legi într'o cârpă scoasă din spetele cămăşii câte puţin din toate acestea: tămâie neagră, tămâie albă, piper, silitră, pucioasă, lulachiu, sare (când se face baierul contra curgerii de ochi), şarpe din coiul armasarului (vrăjitoarele afirmă că în testiculele armăsarilor există un asemenea şarpe, pe care îl cunosc jugănarii şi-l ieau de-l vând pentru aşà cevà), căpăţină de şarpe tăiată cu parà de argint dela şarpe prins în luna lui Martie, broască găsită în gura şarpelui, buruieni de lipitură (sau de Muma-pădurii, pe care le cunosc vrăjitoarele), păr din ceafa femeii căreia i se face baierul, 4 case de păiajăn culese în piez din 4 colţuri ale casii, o ţăndărică din pragul de jos al uşii dela camera de dormit şi'n sfârşit 9 boabe de grâu.

Se face numai de Luni până Mercuri şi e descântat astfel:

Tu, Muma-padurii,
Tu, Smeoaico,
Tu, leoaico,
Tu, buzato,
Tu, zâmbato,
Tu, Muma-pădurii,
Depărtează dela C.
Toate spăimurile,
Şi toate răcorile,
Şi toate suferinţile.
Tu să socoţi
Gândul care-l are răspândit.
Din inima lui C. să depărtezi
Toate fiorile,
Toate răcorile,
Să luminezi şi pe C. să-l speli
De toate răutăţile, de toate visurile.
De toate greutăţile,
Să rămâie curat, luminat,
Cum Maica Domnului l-a dat!

Baierul se cârpeşte şi se face legăturică, care este pusă la icoană, unde stă trei zile. In urmă, femeia îl iea dela icoană şi-l coasă la brâu, potrivind ca să-i cază la şale când se încinge cu brâul. Astfel îl poartă cât vrea (1).

(1) Culegere din com. Principele Ferdinand, jud. Teleorman şi împărt. de păr. Fl. A. Drăghici.

Altul:

Descântătoarea iea o *mătură, foc,* un *topor* şi o oală cu apă. Se aşează pe pragul uşii de afară şi cât descântă, se uită la un *pom.* Muma copilului şade la spatele ei. Se descântă numai când soarele e pe muchie,—gata de asfinţit. Când zice: „cu focul te oiu arde", aruncă focul jos; „cu mătura te-oiu mătura", atinge cu ea de pardoseală; „cu apa te-oiu înnecă", varsă jos apă; „cu toporul te-oiu tăià", ciocăne cu el în stâlpul uşii, în dreapta şi în stânga.

Descântesul este acesta:

U, Mama-pădurii,
U, *Tatăl-pădurii,*
Ceartă-ţi cânii tăi,
Căţelele tale,
Caii tăi,
Telegarii tăi,
Armăsarii tăi,
Smeii tăi,
Smeoaicele tale,
Să nu vie la N.
Să-l sdrobeasca,
Să-l sdruncinească,
Din somn să mi-l deştepteze,
Că eu cu focul te-oiu arde,
Cu mătura te-oiu mătură,
Cu apă te-oiu înnecà,
Cu toporul te-oiu tăià! (1)

*

U, leoaico,
U, Smeoaico,
U, Muma-pădurii,
Miaza-nopţii,
Iea-ţi plânsul şi neodihna
Şi să dai somnul şi liniştea lui N.
Să doarmă ca mielul,
Şi sa se îngraşe ca purcelul!

Descântătoarea îl zice de trei ori, uitându-se spre pădure.

*

Se iea *pâne,* se pune ochii pe *pădure* şi se zice de trei ori aruncând în trei părţi cu pâne:

U, Muma-pădurii,
Miaza-nopţii!
Până astă seară a plâns băiatul meu
De fata ta,
Acum să plângă fata ta
De băiatul meu!
Eu îţi dau pâne,
Tu să-mi dai somnul şi liniştea,
Să doarmă ca mielul,
Să se îngraşe ca purcelul (2).

---

(1) Culegere din com. Tutana, jud. Argeş, împărt. de d-l C. M. Popescu.
(2) *Ion Creangă,* V, p. 231.

Prin jud. Dolj, când copiii plâng seara, li se face „de Mama-pădurii“. Se ține copilul în brațe și în *umbra* lui se dă cu *toporul* de trei ori, zicând:

Fugi, nălucă
Prin prelucă,
Prin răzor,
Printre răzor,
Că te taiu cu ăl topor! (1).

*

Din jud. Covurluiu avem acest descântec, în transcriere literară:

M'am sculat Marți dimineața,
Bună, sănătoasă,
Grasă și frumoasa,
M'am uitat să văz soare răsărind
Și-am văzut Mama-pădurii viind
Ca o iapă nechezând,
Ca o scroafă gâfâind.
Și cum a venit, cu gura m'a luat,
In pământ m'a trântit,
Frica'n trup băgatu-mi-a,
Sângele suptu-mi-a,
Oasele sdrobitu-mi-a,
Carnea *mursăcatu-mi-a,*
Mânile legatu-mi-a,
Picioarele împiedecatu-mi-a,
Limba încurcatu-mi-a,
In *stobor de cămeși* înfășuratu-m'a,
Peste drum m'a aruncat,
M'a făcut din om, neom.
A țipat și s'a văicărat,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Măria, sfânta Măria
Jos din cer s'a scoborît
Pe-o scară de argint
Și-a întrebat:—Ce ți-i, ce te vaiți?
— Cum n'oiu țipà și n'oiu văità,
Că m'am sculat bun, sănătos,
Gras și frumos (2).
Sa văz soare rasărind,
Și-am văzut Mama-padurii viind
Ca o iapa nechezând,
Ca o scroafă gâfâind.
In gura m'a luat,
Jos că m'a trântit,
Frica'n trup băgatu-mi-a,
Sângele băutu-mi-a,
Mânile legatu-mi-a,
Oasele sdrobitu-mi-a,
Carnea mursăcatu-mi-a,
Picioarele împiedecatu-mi-a,
Limba încurcatu-mi-a.
Nu țipà, nu te văicărà,
Curând la cutare
Și iea (3) cu foc și cu tămâie
Și cu topor,
Oasele s'or desdrobì,
Carnea s'o desmăcelărì,
Frica din trup ți-o ieșì,
Mânile s'or deslegà,
Picioarele s'or despiedecà,
Limba s'o descurcà.
Cu toporul oiu tăià,
Cu tămâia oiu tămâià,
Cu mânile-oiu luà,

(1) I. Zanne, *Proverbile Românilor*, IX, p. 330.
(2) Tot astfel trebue cetite și viersurile al doilea și al treilea.
(3) Cred că: „Să-ți iea...“ — „să-ți facă...“

Peste mări negre-oiu aruncă
Toată boala lui,
Toată frica lui,
Toată lipitura lui,
Din inimă, de sub inimă,
Din creierul capului,
Din sfârcul nasului,
Din fața obrazului.
Să ramâie curat,
Luminat,
Ca Dumnezeu ce l-a lăsat.
Descântecul dela mine,
Şi leacul dela Dumnezeu (1).

*

Prin Bucovina, pociții de Mama-pădurii, ca să se tămăduească, trebuie *să-şi iea apele.* „Se mai zice că e bine să se petreacă prin trei gropi săpate în *țărmurea* unui pârâu" (2).

Dar nu numai acestea sunt leacurile şi descântecele împotriva vătămărilor aduse de Mama-pădurii (3).

In afară de aceste răutăți, *Mama-pădurii* mai face şi altele:

Astfel, dânsa iea *mana vacilor*, trimițând *şerpii* ca să le sugă, căci şerpii şi *broaştele* sunt sub ascultarea sa (4).

Când e *ploaie*, ea se urcă pe o movilă şi alungă *nourii.*

Pe lumea cealaltă ea va da fetelor cari au născut *copii* din păcate şi i-au omorît, ca să mânânce acei copii; în toată curgerea unei săptămâni fetele îşi vor mâncà copiii, însă Sâmbătă, acei copii vor fi întregi.

Prin unele părți din Banat şi Ardeal, *Mama-pădurii* se socoteşte ca o Zână binevoitoare, care arată cărarea copiilor ce s'au rătăcit prin pădure (5).

Mama-pădurii o au şi alte popoare:

La *Neo-greci*, ea împietreşte cu o vargă vrăjită.

---

(1) Candrea, Densuşeanu şi Speranță, *Graiul nostru,* I, p. 320—31.

(2) Culegere din Vatra Dornii, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(3) Vezi Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.,* p. 116—9 şi Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice,* p. 595 7.

(4) Voronca, *op. cit.,* p. 867.

(5) L. Şăineanu, *Basme,* p. 994.

La *Sârbi,* ea are o fată care prin frumuseţa ei ameţeşte pe tineri cu buruiene şi apoi îi preface în fiare.

Saşii o numesc *Buschmutter* (1).

Polonezii numesc *Dzivozony, Mamuny* (2) *boginki,* driadele cari fură copiii oamenilor, înlocuindu-i cu ai lor (3).

(1) L. Şaineanu, *Basme,* p. 994.
(2) V. Bugiel, *op. cit.*, p. 11 2.
(3) Am întâlnit la Strigoi, cuvântul *Mamon,* în Bucovina.

MOŞUL-CODRULUI.

Denumiri. Moşul-codrului pâcâlit de-o fată. Moşul-codrului la alte popoare.

Fiinţa bărbătească, având însuşirile Mamei-pădurii se numeşte *Moşul-codrului, Tatăl-pădurii, Pădurarul, Păduroiul* sau *Mareş-tată,* după cum îl aflăm în descântecele pe cari le-am dat, când a fost vorba de Mama-pădurii.

Despre dânsul se aude prin Oltenia următoarea povestire:

„Ci-că erau odată, — e mult de-atunci, când de-a rândul erau numai păduri,—un om şi o femeie cari aveau o fată ca de 10 ani.

Intr'o zi, părinţii plecară la oraş după târgueli, şi fiindcă aveau să rămână noaptea acolo, sfătuiră fata să îngrijească de casă, de vite şi de paseri, iar noaptea să găsească pe cinevà, să steie cu ea.

Seara, fata, după ce rânduise totul şi-i venise somn, ieşì pe prag şi începù să strige:

— Uuu, mă! Cine-aude, cine-aude, să vie să steie cu mine!

Mareş-tată din pădure:

— Eu, tată, eu!

După ce strigă de mai multe ori, fata intră în casă să aştepte, crezând că va venì fata lui unchiu-său de alături.

Peste câtvà timp a venit însă Mareş-tată din pădure, cu ochii cât sita, cu capul cât târna, cu dinţii cât secerea, cu picioarele cât râşchitoarele.

— Da mare eşti, tată!

— Mare, tată, mare! Câtă lume am mâncat eu, dar mite pe tine!

Când l-a văzut şi când a auzit ce spune, fata înlemnise de frică. Ce să facă ea să scape? Ii venì în gând un şiretlic şi îi spuse lui Mareş-tată, s'o lase să se ducă să închidă viţelul, să n'o bată părinţii când se vor întoarce dela oraş, iar ca să fie sigur că se ve întoarce înapoi, s'o lege de picior c'o funie.

Mareş-tată, care erà cam prost, se învoì, iar fata ieşì pe uşă.

Cum se văzù afară, se deslegă repede la picior, şi legă funia de piuă, apoi fugì de se culcă la unchiu-său.

Aşteptă Mare[ş]-tată cât aşteptă, şi dacă văzù că nu mai vine fata, începù să tragă de funie. Simţind că e grea, nu mai puteà de bucurie, la gândul că va mâncà pe fată.

Când ajunse piua pe scară, Mareş-tată, lacom cum erà, crezând că e fata, îşi înfipse dinţii lui cei grozavi în piuă, şi rămase acolo înţepenit pe loc.

Când veniră a două zi bătrânii dela oraş şi văzură pe Mareş-tată mort, nu ştiură cum să mulţămească mai fierbinte lui Dumnezeu că le-a scăpat fata dela moarte, bucurându-se mult şi de înţelepciunea odraslei lor. Iar pe Mareş-tată l-au dus în pădure, de l-au mâncat dihăniile!" (1).

Corespunzând lui *Faunus* sau *Silvanus*, *Moşul-codrului* îl întâlnim şi la Slavi sub numele de *Lyeşy*,—geniu al codrului (2), sau *Leşij* (3).

(1) *Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 195—6.
(2) Şăineanu, *op. cit.*, p. 994.
(3) L. Leger, *Mithologie slave*, p. 190.

MURGILĂ, MIAZĂNOAPTE ŞI ZORILĂ.

Purtătorii celor trei conace de noapte: Murgilă, Miazănoapte şi Zorilă.

Credinţi despre cei trei purtători ai conacelor de noapte: *Murgilă,—De-cu-seară* sau *De-cu-vreme,—Miazănoapte* şi *Zorilă* sau *De-către-ziuă,* şi fireşte, mai ales despre Miazănoapte, de vor fi fost, vor fi împrumutate *Duhurilor rele, Diavolului, Strigoilor, Stafiilor* sau *Speriitorilor* cari stăpânesc pământul până la mijlocul nopţii, când pe toate şi pe toţi îi mătură *Ingerii* sau îi împrăştie cântatul *cocoşului.*

Poveştile însă, ni păstrează pe tustrele aceste năluci. Despre ele, şi în deosebi despre cea ce poartă miezul nopţii nu avem altcevà de spus, decât că sunt nişte uriaşi, îngrozitori, care pot pricinuì răutăţi oamenilor.

Ca şi fratele său de seară şi de dimineaţă, Miazănoapte merge necurmat, dela răsărit spre apus, cum curge şi noaptea. Uneori se găseşte cine să-l prindă şi să-l oprească, zăbovind astfel strecurarea nopţii, pentru care voinicul îndrăzneţ are nevoie (1).

Prin urmare, îl va ajunge cel ce merge foarte repede, şi-l va vedeà, cum îl arată următoarea credinţă oltenească: ca o bute *hornonăind, hordò-hordò,* înaintea omului (2).

---

(1) Şăineanu, *Basmele Românilor,* p. 463: „Un om lăsă cu limbă de moarte celor trei fii ai săi, să-i facă la mormânt un foc din 99 care de lemne şi din 99 care de paie. După ce murì, fiii vrură s'aprindă lemnele, şi negăsind nicăierea foc, zăriră pe un vârf de munte, şi cel mai mic, Crâncu, pornì într'acolo după foc. In drum legă pe *De-cu-seară* şi tot aşà făcù cu *Miazănoapte* şi cu *De-către-ziuă* şi ajunse la foc, lângă care şedeau şapte uriaşi, cari se învoiră a-i da foc, de le va aduce pe fetele lui Verde-împărat. Dar Crâncu, ajungând la împăratul-Verde, pâcâlì pe uriaşi şi-i omorî pe toţi; apoi intră la fete şi luă inelul la cea mică. Luând şi un tăciune, se întoarse de aprinse focul, după ce desegă pe *De-către-ziuă, Miazănoapte* şi *De-cu-seară*".

(2) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Şt. St. Tuţescu.

SAMCA.

Denumiri. Primejduirea femeilor lehuze. Rugăciunea de pază. Descântece de Samcă.

În afară de lucrurile ştiute despre *Samcă, Spurcată* sau *Avestiţa, aripa Satanii,* nu mai putem aduce nimic. Deci rezumăm credinţile pe cari poporul român le are despre acest spirit răufăcător, din cele cunoscute (1).

Samca chinuie femeile mai ales în ceasul naşterii, omorîndu-le câteodată. Pe copiii de curând născuţi,—dacă n'au murit atunci când chinuiau pe mamele lor,—îi omoară sau le dă, după trudă, boala numită *samcă, rău, spasmă* sau *răutatea copiilor.*

Samca se arată sub felurite înfăţişări, după cum vom vedeà; însă, la casa în care ce vor aflà scrise toate numele ei, Samca nu va puteà intrà. Aceasta a rămas de când *Arhanghelul Mihail* a oprit-o şi a legat-o de a se duce să smintească pe *Maica Domnului* la naşterea *Domnului Hristos.*

Pentru aceasta femeile păstrează scrisă un fel de rugăciune, numită prin Bucovina *Rugăciunea Sf. Arhanghel Mihail* pe care o poartă cu dânsele, de îndată ce purced însărcinate şi până după ce nasc.

Cel ce scrie o astfel de rugăciune trebue să fie bătrân, ca să nu-i poată face Samca nici un rău.

Prin unele locuri, se scrie pe pereţi cele 19—24 numiri ale Samcei.

Dintre aceste rugăciuni (2), iată una, după un manuscript din 1809:

„In numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin!

Eu robul lui Dumnezeu, *Sfântul Sisoi,* pogorându-mă din muntele Elionului, văzui pe *Avestiţa, aripa Satanei,* a căruia părul

---

(1) Marian, *Naşterea,* p. 26 36.

(2) Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă,* p. 102, nota 2.

capului îi erà până la călcăe şi cu ochii roşii de focŭ şi cu mâinile schimonosite, şi de her, şi căutătură sălbatică, şi cu trupu schimonosit, şi erà foarte strajnică şi grozavă. Şi trecând mai pre urmă, auzii de către dânsa şi văzuiu unde o întâmpină Arhanghelul Mihail, voivodul îngeresc, şi îi zise:

— Stăi, Satano, duh necurat, cu frica lui Dumnezeu!

Şi ea îndată stătu, şi groaznic se uită asupra Ingerului.

Şi îi zise Arhanghelul Mihail:

-- Ţie îţi zic, Satano, duh necurat: de unde vii şi unde mergi, şi cum îţi este numele tău?

Iară ea, căutând îndărăt, şi groaznic să uită asupra Îngerului şi zise:

— Eu sănt Avestiţa aripa Satanei, duh necurat, şi viu acum din fundul iadului, fiindcă am auzit propoveduind bune vestiri Arhanghelul Gavril, prin toate cetăţile, de o precurată fecioară Maria, fata lui Ioachim şi Anii, precum că dintr'acea fecioară va să nască Isus Hristos Nazarineanul, împăratul ceresc şi pământesc, şi merg cu ale mele mari meşteguri văzute şi nevăzute.

Iarà Mihail Arhanghelul, o apucă de părul capului şi-i înfipse paloşul în coastele ei şi o bătu foarte strajnic, cu usturime de foc. Şi o întrebă Îngerul:

— Tu, duh necurat, cum şi în ce chipuri te faci şi intri prin casele oamenilor şi le omori copiii?

Şi ea zise:

— Când sănt în somn, cu ale mele mari meşteşuguri, văzute şi nevăzute!

Iară Îngerul se străjnicì. Iară ea, de multă durere şi de usturime, strigă cu mare glas ca s'o mai înceteze din bătaie, şi i le va spune toate pre rând.

Iară Ingerul pre loc au încetat-o din bătaie. Iară ea începù a i le descoperì toate, şi a le spune pre rându:

— Eu mă fac ogar şi pisică eu mă fac; eu mă fac umbră şi lăcustă; eu mă fac păiajăn şi muscă şi toate nălucirile văzute şi nevăzute eu mă fac. Şi aşà, intru prin casele oamenilor de le smintesc maicele lor când sânt îngreuiate, şi iau şi faţa lor când sânt în somn. Şi mai curând mă apropiiu de *fata* care este îngreuiată şi de ruşinea lumii îşi frământă trupul şi o-

moară copilul într'ânsa, i de *vezevenghe* (1), i de *fermecătoare,* i de care caută cu *ceară* sau de care dă cu *bobii,* şi de care caută cu *sita* sau cu *peria,* şi de care nu ţine în dreptate cu bărbatul său. Şi am noaosprece nume: 1. *Avestiţa,* 2. *Nadarca,* 3. *Salomia,* 4. *Nacara,* 5. *Avezuha,* 6. *Nàdariea,* 7. *Salmona,* 8. *Paha,* 9. *Puha,* 10. *Grapa,* 11. *Zliha,* 12. *Nervuza,* 13. *Hamba,* 14. *Glipina,* 15. *Humba,* 16. *Gara,* 17. *Glapeca,* 18. *Tisavia,* 19. *Pliaştia.*

Şi supuindu-mă cu mare străjnicie, tu, sfinte arhanghele Mihaile, voivodule, iată că-ţi arătaiu toată puterea mea ţie, îmbolditoriule care mă munceşti cu mari şi strajnice munci, şi-ţi dau acest zapis al meu la mâna preaputerniciei tale, sfinte Îngere, ca oriunde s'ar aflà acest zapis al meu, la orice casă, eu la acea casă [să] nu mă pociu apropià de şapte mile de loc şi nici o treabă [să] nu am la casă !

Şi-i zise Arhanghelul Mihail:

— Iată ce-ţi poruncesc întru numele Preacuratei Fecioarei Mariei care a născut pe Domnul nostru Isus Hristos, nici de zidirea mâinilor lui Dumnezeu robilor aceştia Nicolaie: nici de robul lui Dumnezeu Ştefan, nici de Ioan, nici de Stana (2) nici de tot neamul lor, nici de meşteşugul lor, nici de dobitoacele lor, nici de ogoniseala lor, nici de toate ce se vor numì ale lor, nici de casa lor, nici de copiii lor, până în vecii vecilor. Amin!"

Al doilea text este mai nou; cu toate că fără deosebiri însemnate, este important prin desluşiri cari ni se dau: îl scrie Popa Sandu din Vâlsăneştii Argeşului, întitulându-l şi punându-i acolo unde trebue numele stăpânului acestui zapis diavolesc, prin tăria căruea va fi apărat de Samcă.

Iată-l:

Aciastă cărticică este Eleonul, căndu au întămpinatu Arhanghel Mihail Voevodol îngerescu pe Diavolul Avestiţa aripa Satani[i]. Căndu se au adus Prea curatii născătoarii de Dumnezeu bunile vestiri, Arhanghelu Gavrilu pentru naştirea D[o]mnului nostru Is Hs, Diiavolu încă [cu grabă] şi au fostu trimisu aripa lui ca să o smintească pre ia; ca pre alte fecio[a]re. Iară milostivul D[u]mnez[e]u, cel ce au făcutu cu cuvântul toate şi cele găndite le ştie, au trimisu pre Arhanghel Mihail şi o au întămpinat-o pr[e] ia ducă[n]du-să îngereşte înlăuntriu.

---

(1) *Pezevenche,* codoşă.

(2) Numele celor în casa cărora se păstrează rugăciunea.

De cele ce au pățit Satana de Îngerul lui Dumnezeu:

IS | HS Aciastă epistolie este a lui Mihaiu sin Diiaconu Sandu,
NI | CA ot Vălsănești, și este și zapisul Satanii căndu au întămpinat-o Arhanghel Mihail pe Diavolu Avestița aripa Satanii. Care acest zapis, unde va fi, nu să poate lipi Diavolul ca la gura Eleonului. Intămpinaiu pre Avestița aripa Satanii, căruia era păru capului lungu pănă la călcăe și cu ochii de foc, și cu trupul schimonosit și căutătura sălbatică, și mergea foarte s[t]rămutată. Și iată o întămpină pre ia Arhanghel Mihail Voevodu Ingerescu și zice cătră dănsa:

— Stăi, Satano, cu frica lui Dumnezeu.

Iară ia îndată stătu, și gro[a]znecu să uita asupra Ingerului. Și zice ei Ingerul:

— Ție zicu, Satano, Duh necurat; spune-mi mie cu frica lui Dumnezeu de unde vii și unde mergi, și cum este numele tău?

Iară ia zise:

— Eu săntu Avestița, aripa Satanii, și mă duc că am auzitu de o fecioară Mariia, fata lui *Ichim* și a Anii, și din aciastă fecioară au vestit Arhanghelul în toate cetățile precum că dintr'acea fecioară va să nască Isus Nazarineanul, împăratul a toată lumea, și mergu cu ale mele mari și devolești meșteșuguri, văzute și nevăzute ca să o zmintescu pre ea, precum am zmintit pănă în zio de astăzi pe alte fecioară cu ale mele mari meșteșuguri!

Iară Arhanghel Mihail, voevodul îngerescu [zese]:

— Ale tale devolești meșteșuguri să mi le spui și mie!

O loò pre dănsa de părul capului ei și o bătu cu bătăi de [usturime de] (1) foc, și o înpunse cu palușu în co[a]ste, și o bătù bătăi de usturime cu frică, ca să i le spue toate ale ei devolești meșteșuguri. Iară ia striga cu amaru și să rugà ca să o mai înceteze de a o mai bate, că i le va spune toate pe anume:

— Eu căndu me[-i] voia mă fac ogaru, eu mă fac paiajănu, eu mă fac *nălușitoare* năluciri văzute și nevăzute și mergu de zmintescu fămeile și le iau copii[i], și le strămutu fața lor drormind în somn (2) și cu alte devolești meșteșuguri smintescu maicile lor

(1) Intregiri după alt manuscript cirilic împărt. de d-l G. Florescu, învățător în com. Vâlsănești, jud. Argeș.

(2) In alt text: „în somn dormind"; *drormind* pare greșit.

căndu săntu îngreoiate cu dănşii. Şi mai tare mă apropiiu de care ia mana altor vite, şi de care este fermecătoare, şi 'de care caută cu steao, sau cu ciară, sau cu păine, sau cu plumbu, sau cu sita sau cu peria, sau cu boabe, sau cu care nu ţine în dreptate cu soţul său, şi de care este fată îngreoiată şi să bate peste totu trupu său. De acestea mă apropiiu mai tare de cât de alte fămei.

Şi am 19 nume. Cel dintăiu Avestiţa; 2. Nadariia; 3. Salomiia; 4. Cadar; 5. Nicor; 6. Avesa; 7. Scornana; 8. Tiha; C. Puha; 10. Grapa; 11. Zlie; 12. Perţi (1); 13. Hapar; 14. Huliba; 15. Haba; 16. Gara; 17. Glipina; 18. Feti; 19. Tiia. Cu aceste 19 nume ale mele mergu de zmintescu fămeile, dar unde săntu numele mele scrise, eu nu mă pociu apropiia de peste (2) mile de loc şi nice o treabă n'am la acea casă şi la toate ale casii aceia, şi unde s'ar găsi acestu zapis cu aceste nume [muncitoriule, care mă munceşti, pre mine]!

Şi zise ei îngerul:

— Iată poruncescu ţie Satano, şi te legu şi cu numele lui Is. Nazarineanul care va să nască din Mariia Fecioară, care, tu Satano, să nu te apropii de robii lui Dumnezeu acestea, Mihaiu (3). Tu Satano, să nu te apropii de ei, nici de feciorii lor, nici de bucatele lor, nici de toate cele ce se vor numì că săntu ale lor, pănă în vecii vecilor. Amin! 1838, Iulie 6.

Aceasta am scris-o eu Popa Sandu ot Vălsăneşti".

Boala pe care o capătă cei trudiţi de Samcă, are descântecele ei. Iată unul, care se aude prin jud. R.-Sărat, după care *Samca* sperietoare se poate izgonì de descântător :

A purces pe cale, pe cărare N.
Când la jumătate de cale,
L-a întâlnit o *Samcă* cu patru picioare,
Cu păr de urs îmbrăcată până în pământ.
Bine l-a întâlnit,
Trupul i-a schimonosit,
Pieptul i-a stricat,
Ochii i-a painjenit,
Sângele i-a băut.
Carnea i-a mâncat,

(1) In al treilea text: „Perştiţa".
(2) Nu se arată câte mile de loc.
(1) Lasat apoi un rând alb, ca să se mai poată pune şi alte nume.

Toate puterile i-a luat.
Nime nu l-a văzut,
Nimeni nu l-a auzit,
Numai Maica Domnului
Din poarta cerului
A auzit şi l-a vazut
Şi l-a întrebat:
— Ce te văicărezi şi te căinezi?
Cum nu m'oiu văicărà
Şi cum nu m'oiu căinà,
Când am purces pe cale, pe cărare,
Gras şi frumos,
Când la jumătate de cale,
M'a întâlnit o Samcă cu patru picioare,
Cu piele de urs îmbrăcată,
Trupul mi l-a schimonosit,
Pieptul mi-a stricat,
Ochii mi-a păinjenit,
Sângele mi-a băut,
Carnea mi-a mâncat,
Şi nime nu m'a auzit,
Şi nime nu m'a văzut!
Şi i-a zis Maica Domnului:
Du-te la cine ştie a descântà,
Cu mătura de a măturà,
Dela tine l-a depărtà,
Cu acul l-a împunge şi l-a strapunge,
Dela tine s'a ‹uce,
Cu biciul l-` biciuì,
Dela tine s'a pornì,
Peste Marea Neagră l-a aruncà,
Unde popa nu toacă,
Lui Dumnezeu nu se roagă,
Acolo să-i fie cina şi odihna.
Şi N. să rămâie luminat,
Ca cristalul de curat,
Cum Dumnezeu l-a zidit,
Şi mă-sa ce l-a făcut!

Se descântă în trei luni, în câte trei zile de câte trei ori, în *rachiu*, cu un paiu de *mătură*, un *ac* şi o *biciuşcă* de găsit, pe care rachiu îl bea bolnavul şi cu care se şi spală (1).

(1) Lupaşcu, *Medicina babelor*, p. 8–9.

Haşdeu, ca şi Marian, identifică *Samca* cu *Baba-Coaja,* pe care cel dintâiu o pune în legătară cu *Kuga,* „cea mai teribilă babă, în mitologia sârbă", ce personifică în genere pe „Ciuma", „pestis",—dar o locuţiune proverbială dovedeşte că are o misiune specială de a omorî pe copii, — şi anume, când cinevà câştigă cevà hoţeşte, se zice: „Kupi kao Kuga dĭetzu", adică, „a cumpărat-o ca Kuga pe copil" (1).

Acest spirit îl are şi mitologia germană, şi se numeşte *Frau Brechta mit dem Klumpfuss.*

---

(1) *Etym. Magn. Rom.* col. 2252 3.

S M E U L.

Denumiri. Infăţişări. Bântuirea Smeului. Leacuri.

Smeul, Smăul, Sburătorul, Al-mai-rău, numit şi *Ceasul cel rău* (1), este un spirit răufăcător care, având înfăţişarea de *balaur* într'aripat, cea de şarpe, „aşà ca crocodilul" (2) sau cea de *pară* sau *sul de foc* (3), scoboară noaptea în casele oamenilor pe coşuri şi chinue nevestele însărcinate sau neînsărcinate, cum şi pe fetele mari, pricinuindu-le, prin neodihnă şi frământare, nenumărate vânătări pe corp, cum şi o mare oboseală.

Prin Banat, despre *Al-mai-rău* se crede că ziua stă ascuns în *butoarea* de *nuc,* ori de *alun,* nefiindu-i iertat dela Dumnezeu, de a vedeà lumina soarelui. Din acele butori smeul iesă într'amurg şi sboară în lume după rele. El are solzi rotunzi, ca cei de peşte, albi, cari nu ard în foc (4).

Prin unele părţi din jud. Brăila, dacă nu cumvà se face o confusie cu *bălaurul,* se zice că smeul, „care sboară pe sus, se face din şarpele care înghite piatra scumpă ce-o fac mai mulţi şerpi la un loc (5). Prinzând aripi, poate sburà. El se vede noaptea mergând în smânceli ca şarpele, are faţa aprinsă ca fierul înroşit în foc, întunecându-se spre coadă, tot mai mult. Ochii îi sunt negri (6).

Mai pretutindeni însă se crede că Sburătorul se face din dragostea cu piedeci dintre doi, — un flăcău şi-o fată, dintr'un bărbat şi-o nevastă. Este une ori chiar fata care nu se poate altfel apropià de ibovnicul ei, sau însuş bărbatul care nu se poate altfel alăturà de draga lui.

---

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 241 v⁰.

(2) *Ibidem,* p. 9

(3) *Ibidem, no. 3419,* p. 35 v⁰.

(4) Gorovei, *Credinţi,* p. 383.

(5) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 137.

(6) *Ibidem,* p. 155 v⁰ 6.

Intâlnirea cu Smeul, — une ori se întrupează din visul celui ce pătimeşte de focul dragostei,—se petrece ca ori şi ce întâlnire, curată sau necurată: Smeul intră pe fereastă sau se lasă pe coş şi apucând pe cel ce doarme, îl pişcă, îl muşcă, îl sărută şi-l chinuie.

Cel ce doarme, îl vede aievea şi a doua zi, când îl dor spatele şi pieptul, — şi de care durere se tămădueşte ungându-se cu untură de porc tăiat la *Ignat*, — prin urmare, şi-l poate aduce aminte (1).

„Femeia care este cuprinsă de această fiinţă rea, simte pe tot corpul ei o mare greutate, muşcături, ciupeli şi gâdilituri, şi din cauza aceasta, apoi, dacă se află în stare binecuvântată, naşte copilul mort".

Din poesia lui Heliade Rădulescu, ce cuprinde toate aceste credinţi, intitulată *Sburătorul*, reproducem aceste versuri:

> Vezi, mama, ce mă doare, şi pieptul mi se bate,
> Mulţimi de vineţele pe sân mi se ivesc,
> Un foc s'aprinde 'n mine, răcori mă ieau pe spate,
> Imi ard buzele, mamă, obraji-mi se pălesc.
> Ia pune mâna, mamă, pe frunte... Ce sudoare!
> Obrajii unul arde şi altul s'a răcit!
> Un nod, coleà m'apucă, ici coasta rău mă doare,
> In trup o piroteală, de tot m'a stăpânit...

Prin unele locuri se spune şi se arată şi casa unde smeul, sub chipul unei limbi de foc, scoboară noaptea în casa femeilor şi fetelor, intrând pe uşă, dacă o află deschisă, sau pe fereste, şi în casă, prefăcându-se în *om*, se anină de femeie, şi apoi, după păcătuire, tot cu înfăţişarea de pară, piere (2).

La acestea, D. Cantemir scrie, cu multă ironie:

„[Despre Sburător, Moldovenii] zic şi cred că ar fi o nălucă de om tânăr şi frumos, şi se apropie noaptea de fecioare, mai vârtos de neveste tinere, şi toată noaptea face cu dânsele lucru necuviincios, şi nu se poate vedeà de către cei ce-l pândesc. Iară noi am auzit, că oare carii bărbaţi mai cu inimă, au prins Sbu-

---

(1) Gorovei, *Credinţi*, p. 113. — Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 115, 303, 371.

(2) *Ion Creangă*, I, p. 50.

rători de aceştia, şi aflându-i cu trup, ca şi alte făpturi, i-au pedepsit, precum li s'au căzut!"

Prin jud. R.-Vâlcea, chinuirea femeilor de către Sburători se numesc *bântuire* (1). Tot prin aceste părţi, despre Smei se crede că „sunt foarte graşi. Se povesteşte că mai demult nişte oameni au simţit că Smeul se *aciolează* într'un *ciulpan* (ciolpan), — copac bătrân care s'a uscat şi stă încă în picioare în mijlocul livezilor, străjuindu-le cu măreţia lui. S'au dus, l-au *găzuit*, şi când a venit Smeul în scorbură, i-au dat foc ciulpanului, şi până să prindă de veste şi să sboare, Smeul a şi fost cuprins de bâlbătăi. Din scorbură se rugà la ei să vină să-l scape, dar ei n'au răspuns nimic, căci ştiau că-i poceşte".

Această credinţă o aflăm şi prin alte părţi. Dându-i-se foc, în copac, din Smeu curge o untură care, dacă s'ar da *cailor*, iar face iuţi ca Smeii (2).

Boală dobândită dela Sburător se numeşte şi *lipitură*. Ea se vindecă, descântând Marţia sau Vineria, punând nouă feluri de buruieni într'un vas cu apă neîncepută:

Avrămească,
Cristinească,
Leuştean
Şi *odolean,*
Mătrăgună,
Sânge de nouă fraţi,
Iarba ciută
Şi *Mama-pădurii!*
Cum se sparge târgul
(Cum se sparge oborul),
Aşà să se spargă faptul
Şi lipitura
Şi Sburătorul;
Cum se răspândesc răspântiile;
Aşà să se răspândească
Şi lipitura
Şi Sburătorul
Cum se răspândesc răspântiile,
Aşà să se răspândească vrăjile
Şi lipitura
Şi Sburătorul!

(1) *Şezătoarea*, XI, p. 39 40, început de descântec argeşean pentru boala numită *bântucală* sau *„când are Smeu"*:

Venì Dracul, *Neprietenul*,
Cu ochii sclipiţi,
Şi găsì casa lui N. descueată
Şi fereasta destupată
Şi coşul fară fund
Şi pe N. în aşternut.
Şi l-a luat,
In pământ l-a trântit...

(2) Academia Română, *Ms. no. 3819*, p. 36.

După ce fierbe pe foc căldarea cu cele nouă feluri de plante, pe vremea *când se sparge târgul* (oborul), bolnava se scaldă în acea scăldătoare care apoi se aruncă cu o oală nouă, rostindu-se în trei zile, descântecul de mai sus (1).

Ca să nu mai fie cinevà supărat de Sburător, să nu spună a doua zi visul ce l-a visat, sau, mai greu, când îl vede că se scoboară pe coş, să înfigă un cuţit în pământ (2).

Pentru lipitură mai sunt şi alte leacuri.

Sburătorul îl au şi alte popoare.

Germanii îl numesc *Feuriger Drache.*

Francezii cred despre el ca şi noi.

Bulgarii îi numesc deasemeni *Zmei* (3).

---

(1) Marian, *Naşterea,* p. 23 5.
(2) Academia Româna, *Ms. no. 3418,* p. 155.
(3) G. Ceauşanu, *op. cit.,* 226 7.

S T A F I A.

Jertfirea unui suflet pentru trăinicia unei zidiri. Povestiri româneşti şi străine. Locurile unde apar Stăfiile. Înfăţişări şi denumiri.

Stàfia, *Stafia*, *Stàhia* sau *Stàcia* (4) este de obiceiu duhul unui mort care rămâne legat de locul unde i s'a săvârşit vieaţa, ca un fel de păzitor sau ştimă a lui.

Împrejurările deslipirii sufletelor de trup fiind felurite, şi Stăfiile se vor socotì ca fiind de mai multe feluri.

Să ne amintim de cele cuprinse în legenda Mânăstirii Argeşului: Meşterul Manole începe ridicarea zidului, dar peste noapte, tot sporul zidului se năruie:

...Meşterii grăbià,
Şferile 'ntindeà,
Locu-l măsurà,
Şanţuri largi săpà,
Şi mereu lucrà,
Zidul ridicà,
Dar ori ce lucrà,
Noaptea se surpà;
A doua zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar,
Lucrà în zădar....

versuri pe cari Alexandri le însoţeşte de următoarea lămurire:

„Superstiţiile poporului, în privinţa zidirilor, sunt multe. Aşà, el crede că o zidire nu poate aveà trăinicie, dacă nu se îndeplinesc oarecari datine mistice precum de pildă, îngroparea unui om în temelie. Pietrarii au obiceiu a furà *umbra* cuivà, adică a-i luà măsura umbrii cu o trestie şi a zidì apoi acea trestie în talpa zidirii. Omul cu umbra furată moare până în 40 de zile şi devine *Stafie* nevăzută şi geniul întăritor al casei" (2).

---

(1) Impărt. de d-l Al. Moisei, com. Vânători, jud. Neamţ.

(2) *Poezii populare ale Românilor*, 1908, p. 126, după care adaogă: „Fiind însă că acest obiceiu a produs unele nenorociri, speriind mintea celor cu umbrele furate şi aducându-i astfel la boli grele, zidarii au fost siliţi a-şi schimbà datina. Când dar, este a se ridicà vreo casă nouă, până a nu se aşezà cea întâi piatră a temeliei, se face aghiasmă cu care se stropesc şanţurile, apoi se

Credinţa este obştească: „şi astăzi de ce se pune la poduri şi la case, ca să ţie, un suflet? Lui îi dau, — *Diavolului*. Că înainte, oamenii tot zidiau şi zidiau şi se strică tot ce se făceà. Pe urmă le-a venit în minte să-i deie şi lui cevà, şi amù au pace" (1)

La fel cred şi Macedo-Românii: „Când se zideşte o mânăstire, o casă, un pod, etc., e bine să se puie în temelie un animal tânăr, ori *urmă* de om, — dar acesta, după 40 de zile, când i s'a luat urma, moare", căci numai aşà lucrul ce se va face, va aveà trăinicie (2).

Primejdia de moarte se întâmplă şi atunci când *umbra* unui om este zidită la întâmplare (3).

Nevoia zidirii unui trup de om în temelia mânăstirii, i se arată lui Manole în vis, care zice a doua zi:

Nouă meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Ştiţi ce am visat
De când m'am culcat?
O şoaptă de sus
Aevea mi-a spus,
Că orice-am lucrà,
Noaptea s'a surpà
Pân'om hotărî
In zid de-a zidì,
Cea 'ntâi soţioară,
Cea 'ntâi sorioară
Care s'a ivì
Mâni în zori de zi,
Aducând bucate
La soţ ori la frate.

---

taie doi *miei*, de se face masă mare pentru zidari, cari, după ce ospătează şi închină în sănătatea stăpânului casei şi întru tăria zidurilor, îngroapă cruciş capetele mieilor în două colţuri ale casei iar în celelalte două unghiuri ei zidesc două *oale* roşii pline cu apă neînceputà. Iar după ce lucrul se săvârşeşte, Românii nu se mută în casă până ce mai întâiu nu duc înlăuntru *icoanele, zahăr, pâne* şi *sare;* şi după mutare, ei dau masă mare de bună locuinţă".

Ion Creangă, VI, p. 144: Se zice că în orice beciu se zideşte *umbra* unui om (măsura statului lui), omul acesta mult nu mai trăeşte după asta. De multe ori, apoi, în crucea nopţii, s'arată *umbra*. Să ferească Dumnezeu pe cinevà să se întâlnească cu Stahia beciului!". — *Ibidem,* p. 208: „Dacă unui lucrător, care lucrează la o casă sau la o zidărie, i se va luà umbra de către un tovarăş, adică dacă i se va măsurà umbra corpului cu o sfoară sau cu o trestie şi se va îngropà sub temelia acelei case, în curând omul acela va murì". — Gorovei, *Credinţi,* p. 56: Când faci casă nouă, se îngroapă de viu un *cocoş* în mijlocul ei; atunci nu se apropie Ucigă-l-crucea de casă.

(1) Voronca, *op. cit.,* p. 401.

(2) Cosmulei, *op. cit.,* p. 52.

(3) *Ibidem,* p. 53 4.

De această prevestire, Meşterul Manole a trebuit să asculte. El şi-a zidit nevasta, de vie, şi astfel a putut să termine frumoasa mânăstire, care apoi, a trebuit să-i aducă şi moartea lui.

Astfel de credinţi le întâlnim şi la alte popoare:

Tot cam acelaş cuprins îl are şi următoarea povestire macedo-română cunoscută sub numele de „Cântecul podului dela Narta":

Fete-ale Românilor,
Juni ai părinţilor,
Ia 'mbrăcaţi-vă cu giubelele,
Giubelele cu nasturii,
Să plăceţi meşterilor...
Meşterii cu artă mare,
Şi plecară la Scodra şi Morea.
Şi erau trei meşteri lăudaţi
Şi tus-trei erau fraţi,
Pe meşterie mult învăţaţi.
Şi câte trei mi-erau însuraţi.
De mult meşteri ce erau,
La toţi numele li se auzià;
Câte lucruri grele erau,
Ei puteau de le făceau.
Un om venì de-i chemă
Că împăratul îi strigă,
Şi plecară împreună.
Toată noaptea umblau pe lună.
Imparatului se'nchinară,
Cu dor mare-l întrebară:
— Ce pofteşti tu dela noi?
Noi suntem oameni sclavi ai tăi.
— Eu am auzit de voi
Că sunteţi meşteri foarte mari.
Dela mine ce cereţi
Podul dela Narta să-l faceţi?
Dacă nu veţi puteà să-l faceţi,
Să ştiţi că vii nu scăpaţi!
— Doamne, te rugăm!
Trei zile să ne gândim.
După ce mi se gândiră
Impăratului răspunseră:
— Podul aista ca să-l facem,
Şapte ani de timp cerem,
Aici ce-o fi şi ce-o trebuì,
Impărăţia să cheltuească.
Noi sclavii tăi să fim,

Să nu ne laşi să ne jalim.
In străinătatea asta, unde suntem,
Femeile vrem să ni le-aducem,
Pe lângă noi să ni le-avem.
Toate acestea ce cereţi,
Eu vi le dau cu jurământ,
Pod sănatos voiu,
Că vă taiu pe tus-trei ca pe oi!
Se sculară şi câte trei
Se duseră să iea ale lor femei.
Femeile le erau din Nanta,
Le luară şi le duseră în Narta.
Femeile le erau dela munte,
Le luară în Narta la punte.
Şi s'apucară de lucru,
Locul punţii îl preparară,
Temeliile le săpà,
Pietrele le rânduià.
Toată ziua ce lucrà,
Apa, noaptea le-o' nnecà.
Şase ani da li se curmà,
Şi podul nu li se făceà.
Da-mi şedea şi se gândià
Şi cu lacrimi negre plângeà,
Că timpul li se apropià
Şi podul nu li se făceà.
Intr'o zi de dimineaţă,
Mai-marele când îşi spălà faţa,
Unde se plimbà prin curte,
Văzù o pasăre sburătoare.
Pasărea acolo, unde-mi sburà,
Pe-o ramură se repauzà,
Pe mai-marele aşà-mi privià
Şi cu dor mare ciripià,
Iar mai-marelui aşà-i ziceà:
Mai-mare, să nu te jăleşti,
Dacă vrei lucrul să-l isprăveşti,
A micului frate nevastă să luaţi,
In temelie s'o băgaţi,
Curând, curând s'o 'nveliţi,
Jale şi milă să n'arătaţi!
Mai-marele când mi-auzià,
Pasărea asta ce-i ziceà,
Din ficat suspinà,
Inima-i se despicà;
De mult ce-aveà mare dor,

Pentru cea mai mică nor.
Dânsa-şi aveà un mic făt,
De picioare neridicat,
De mă-sa nu se despărţià,
Constantin mi-l chemà.
Mai-marele se gândià,
Şi mult rău îi venià.
La sfârşit se gândì,
Că Dumnezeu aşà ursì:
Podul ăsta ca să-l facă
Lipsià nora mai mică să moară.
In casă el poruncì
Prânz bun să le facă,
Nora mai mică să le gătească,
Prânzul cu ea să-l trimită.
Mai-marele ce porunceşte,
Nora mai mică mi-l ascultă.
Pe Constantin şi-l sculă.
De unde dormià şi-l deşteptă
De ţâţă mi-l sătură,
Şi 'napoi pe somn îl puse,
Se găti, se îmbrăcă,
La pod ca să se ducă pornì,
Cu mare bucurie erà,
Prânzul când mi-l duceà;
Dar la pod când ajunse,
Meşterilor ea le zise:
— Voi, meşteri, ah, voi amărîţi,
Cu noroc! ce lucraţi!
Unde-i podul ce-aţi făcut
Şase ani întregi ce-aţi lucrat?
— Doamnă, şi noi ne ciudim,
Podul de când l-am început,
Ziua şi noaptea lucrăm
Şi nu putem ca să-l ridicăm.
Mai marele ne ordonă,
Cu jurământ ne jură,
Astăzi prânzul care are s'aducă,
Să nu-l lăsăm să fugă.
In temelie să-l băgăm
Podul să-l putem să-l facem!
Ea, săraca, nu mi se dumirià,
Meşterii ce-i ziceà.
Pe bărbatu-său da mi-l privià
Şi-l vedeà că tot plângeà,
Cu dor mare-l întrebà,

Când vedeà că lacrimà:
— Iubitul meu june şi bărbat,
Voiu să-mi spui drept şi curat,
De ce plângi şi lăcrămezi?
Spune-mi drept, aşà să trăeşti!
— Iubito, suspinarea mea,
Nu este pentru altcevà,
Imi căzù inelul, iubita mea,
Intr'acea groapă şi treci de-l ieà.
In groapă dânsa-mi intră
Cum bărbatu-său îi poruncì.
Incepù inelul a căutà,
Fără să ştie ce are să pată.
Meşterii mi se repeziră,
Cu grabă şi făr' de milă,
In temelie o rostogoliră
Şi cu pietre mi ţi-o zidiră.
Ea, saraca, le tot strigà:
Cu milă îi rugà,
Cărnurile şi le sfâşià,
Perii din cap şi-i rupeà.
De cât nici unul nu o auzià,
Vocea ei nu-i ascultà.
Iară dânsul leziceà,
Şi cât puteà îi rugà:
Voi meşteri, ah, voi amărîţi,
Numai o vorbă să-mi ascultaţi,
O să vă zic încă odată,
Ţâţa să mi-o lăsaţi afară,
Fătul de foame să nu-mi moară.
Ia trimite-ţi să mi-l aducă,
Ca să-l pun la ţâţă să sugă.
Că e mic şi necrescut,
Ne'*mpiciorogat* de mic mult.
Cum tremur eu, amărîta,
Să tremure şi podul dela Narta!
Câţi călători îmi vor trece,
Cei mai mulţi să mi se'nnece;
Câţi peri în cap eu am,
Atâţi oameni să se 'nece 'ntr'un an! (1).

De obiceiu se iea măsura unui om al cărui nume este *Oprea* sau *Stan* sau al unei femei care se chiamă *Stana,* căci Oprea *„opreşte* [Duhurile rele de a se apropià de casă]" iar de frica lui

(1) Cf. G. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 401 – 3.

Stan sau Stanii, „stă" [Duhul rău la depărtare]. Cel ce i s'a luat umbra, moare după 6 săptămâni (1) sau 40 de zile (2).

Une ori, Stafia trebue hrănită de stăpânul casii, ca să nu hodorogească prin casă (3), prin pod, speriind pe cei ce-i aud tropotele.

Aceste credinţe, poate, ca rar altele, sunt obşteşti.

Dintre popoarele vechi pomenim *Evreii:*

„În zilele lui [Ahab], rezidì Hiel din Bet-El Ierihonul; *pus-a el temelie acestuia asupra lui Abiram,* întâiu-născutul lui, şi *pus-a porţile sale asupra lui Segub,* mai micul *său fiu,* după cuvântul pre care Iehovà l-a vorbit prin Iosua lui Nun" (4), adică: „Şi Iosua jură în acel timp zicând: blestemat să fie înaintea lui Iehova omul care se va sculà şi va zidì această cetate a Ierihonului; el o va întemeià asupra întâiu-născutului său, şi asupra celui mai tânăr dintre fiii săi va pune porţile ei!" (3).

Dintre popoarele nouă cari, cel puţin, cunosc această credinţă pomenim:

Grecii, cari au şi ei cântecul podului dela Arta (6), precum şi al „podului lui Petru" din Beoţia;

Bulgarii cred că tot cu jertfă omenească s'a zidit podul depeste Struma ca şi cetatea Salonicului;

Sârbii povestesc la fel despre cetatea Scodrei (Scutari);

Ungurii, despre cetatea Devei, fără a socotì obiceiul de a zidì casa pe o umbră a unui om, vândută spre acest scop, în locul însuş a trupului omenesc, cum se practicà mai demult la Românii din Transilvania şi la Bulgari (7). Tot astfel se povesteşte şi despre Braşov (8).

Muntenegrenii povestesc despre un turn din Cetinie (4);

Albanezii cunosc deasemeni povestiri similare;

---

(1) *Regii,* I. 6, 34.
(2) *Josua,* 6, 26.
(3) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 405 v°.
(4) *Ibidem,* p. 191 v°.
(5) *Ibidem,* p. 254 v°.
(6) G. Ceauşanu, *op. cit.,* p. 37.
(7) P. Sébillot, *Le paganisme contemporaine,* Paris 1908, p. 198 201.
(8) Müller, *Siebenbürgische Sagen,* Wien 1885. p. 99.
(9) *Tour de monde,* 1860, no. 6, p. 86.

Germanii istorisesc despre castelul din Hennenberg (1) ş. a. (2).

Ruşii, despre turnul Koromyslovaia, în care s'a zidit o fată care aduceà apă, cu coromâsla (3).

Şi alte naţiuni (4).

Stafia, Umbra (5) sau Fantasma,—cum îi zic Macede-Românii (6), care este sufletul răposatului, va rătăcì împrejurul acelei clădiri şi va apărà-o împotriva altor Spirite rele cari ar căutà să o nimicească.

Se înţelege, umbra unui om se iea şi pentru alte construcţiuni, cari au nevoie de trăinicie, cum ar fi *fântânile* şi *pivniţile* (7).

Morţii de moarte năpasnică,—cei cu voie,—se prefac după credinţile populare în Stafii. Lăsând la oparte *Înnecaţii,* despre cari va fi vorba mai departe, pomenim trăsniţii, spânzuraţii mai ales, împuşcaţii, ceiucişi prin surparea malurilor, ş. a. Pe locurile pe unde aceste morţi s'au întâmplat, noaptea, cu puţin înainte de miezul nopţii, ies chipurile acestor oameni ca să ţină calea drumeţilor întârziaţi, şi să-i sparie.

Dacă avem în vedere omorurile pentru jefuire la drumurile mari, Stăfiile vor ieşì mai cu samă pe acele drumuri bătute de negustori şi oameni bogaţi, pe la hanurile puse în mijlocul câmpurilor, pe la mori ş. a. (8).

Iată o povestire despre trei Stafii care ies pe drumul dintre Bozieni şi Săveni, la „movila celor trei Nemţi", în partea de miazănoapte a Moldovii:

„Cine merge, la vreme târzie de noapte pe drumul dintre Bozieni, mare lucru, să n'audă glasul celor trei Nemţi, şi mare lucru

(1) *Revue des traditions populaires,* VII, p. 692.

(2) *Ibidem,* XVI, p. 401 3, 441.

(3) Leger, *Études slaves,* Paris 1871, p. 87.

(4) Ceauşanu, *op. cit.,* p. 36 43.

(5) Cosmulei, *op. cit.,* p. 7: prin *Umbre,* se înţelege în deobşte şi alte *Duhuri* necurate.

(6) P. Papahagi, *Basme aromâne,* p. 593.

(7) *Şezătoarea,* VI, p. 56. Dacă la săparea unui şanţ pentru zidire sau a unei gropi pentru *fântână* sau *pivniţă,* se va luà înălţimea unui om lipit de perete, acela va fi *Stafia* acelei construcţii. Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 43.

(8) Nu putem pomenì aici Stafiile vremelnice făcute din cei blăstămaţi. Cf. T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă,* p. 167: „Matahala fusese fata unui craiu vestit pe pământ, şi fiind că întorsese vorba părinţilor, a fost blăstămată să se facă Stafie".

să nu se sparie. Pe la jumătatea drumului, nu departe de pârâul Başeului, se află o movilă mare, grunzuroasă, îmbrăzdată de ponoare şi ţugueată în vârf cu trei ieşituri de pământ ca trei capete de oameni. Asta-i movila necurată a celor trei Nemţi.

Nemţii iştia îşi găsiseră drum pe aici, pe vremea când s'au fost oploşit şi ei cu năravurile lor cele rele, prin Botoşani, şi prin alte locuri. De unde până unde cei trei Nemţi au ajuns şi pe la noi, venind dela Botoşani, într'o noapte. Şi ce-a fost între dânşii, nu ştiu. Ştiu numai că ajungând pe aici, în partea locului, s'au încăierat rău la bătaie şi s'au omorît. Desdedimineţă i-a găsit lumea morţi, împuşcaţi, ca toţi morţii. Ei au fost îngropaţi chiar acolo, în vârful movilii.

Noaptea însă, drept pe la cântătorii de miezul nopţii, cei trei Nemţi ies şi amù. După ce strigă hoţeşte, grozav, în limba lor, ei se îndreaptă tustrei cu straşnică pornire spre apa Başeului care-i deprins cu glasul lor. Deprins însă nu-i trecătorul care are nenorocul să fie slab de Inger şi să-i audă. Căci de-oparte de cale are ţirtirimul Bozienilor, iar de cealaltă parte, poate auzì glasul răguşit al celor trei Nemţi, îi poate vedeà cum se bat şi se întind vrăjmăşeşte, ii poate vedeà apoi cum o rup de fugă spre drumul mare care coteşte spre trecătorul căruia-i ţâţâie inima de frică.

Ei sunt îmbrăcaţi nemţeşte. Sânt trei matahale cu ciubote negre, cu pantaloni albi, cu scurteice roşii, cu fes albastru'n cap, asemenea unui fund de pălărie. Şi degrabă intră în movila cea necurată! (1).

Prin com. Ţepu jud. Tecuciu, Stăfii ies pe drumul ce trece „pe la lutărie", adică pe lângă acele râpi, unde, din oamenii duşi acolo ca să sape lut pentru lipitul caselor, din nebăgare de samă, câţivà şi-au găsit sfârşitul vieţii, prin surparea malurilor. Altă Stafie iesă la locul numit „la Păladie", unde, odată, un Palade s'a spânzurat. Altă Stafie iesă în Dumbravă pe Valea-Ţiganului, unde de asemeni, un Ţigan a fost găsit spânzurat.

Credinţile acestea le întâlnim aproape la toate popoarele; pomenim *Polonezii, Mongolii, Islandezii* (2).

---

(1) *Ion Creangă,* III, p. 332 3.
(2) Bugiel, *op. cit.,* p. 5–6.

Stăfiile se mai fac din umbrele celor morţi, neiertaţi în vieaţă, din cei cărora nu li s'au făcut înmormântări cuviincioase sau după dorinţa lor, precum şi din cei ce-au căzut prin vrăji (1).

Infăţişarea Stăfiilor este cea omenească, cu vestmânt alb, roş, negru sau galben.

Când cinevà povesteşte că i s'au arătat Stăfiile sub alte înfăţişări, lumea crede că acelea sunt *Arătări* (2), *Vedènii, Vidènii, Vidănii* (3), *Năluci, Nămetènii, Nămetìi* (4), *Năzărănii* (5), *Mătăhăli* sau *Budihăci*, cari de cele mai multe ori sunt întrupări de-ale Diavolului ce iesă prin acele locuri, spre a vătămà pe oameni, ştiind că aceştia nu se tem de alţi oameni, cum se tem de Diavoli.

Se pot face Stăfii şi din alte vietăţi, însă se pot cunoşte: „dacă-i din om, îţi stinge lumânarea; dacă-i din cocoş, îţi sare în obraz; dacă-i din berbece, te împunge" (6).

Având şi ele nevoie ca şi oamenii ca să se adune la sfat ori la petreceri, ele îşi caută adăpost pe-acolo pe unde oamenii nu le pot turburà adunarea, cum ar fi ţintirimurile nouă şi vechi, bisericile, morile, şcolile şi toate soiurile de case rămase nelocuite sau în ruină. Clădirile pustii, în deosebi, sunt un bun locaş de adăpost pentru Stăfiile rătăcitoare, cari din multe pricini, nu mai pot sta pe la locurile lor. Aceste clădiri nu trebuesc stricate nici odată, şi nici mutate, căci stricându-le sau mutându-le, Stăfiile se împrăştie prin sat şi pot pricinuì atunci, tot soiul de răutăţi (7). Dacă se mută, cu clădirile se mută şi Stăfiile.

Singurul neajuns pe care îl aduc Stăfiile este *spaima* pe care

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 14.

(2) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului,* p. 105: „Da alta acum. Pe când dormiau... *Arătările* albe pleacă şi în locul lor vin alte trei".

(3) Culegere din jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu : Despre unul care se poartă rău, aspru cu alţii, se zice că acela îngrozeşte, baga lumea în *Vidănii.* Asemenea se spune şi despre cel care spunând un basm cu multe ciudăţenii şi minunăţii, face pe ascultători să se îngrozească de cele auzite, „îi bagă în *Vidănii,* de o să viseze numai câte ălea, de te'nfiori şi ţi se scutură carnea când auzi".

(4) C. Rădulescu-Codin, *Îngerul Românului,* p. 351: Fiinţe fantastice şi primejdioase, aducătoare de spaime şi nenorociri.

(5) Marian, *Răsplata,* Suceava 1897, p. 37–8: „Iată însa că pe la miezul nopţii, ceasul cel înfioros al Duhurilor necurate şi al Năzărăniilor..."

(6) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 86.

(7) Culegere din Nemţişor, jud. Neamţ, împărt. de d-l A. Moisei.

o dau oamenilor. De aceea, pe lângă acele locuri omul trebue să treacă fără a se uità la dânsele şi mai ales, după ce a trecut de dânsele, fără a se uità înapoi, căci ne făcând astfel, va vedeà acele Stăfii, de multe ori, cu „tot soiul de Necuraţi şi *Cornaci*" (1).

Vedenia nu trebueşte confundată cu *visul*, când totuş omului *i se arată*, *i se năzare* şi poate dobândì spaimă.

O pildă este aceasta pe care şi-o înseamnă în 1768 un „Popa Nicolae, neunit" din Bălgrad:

„.... în noaptea spre muceniţa Varvara, cãndŭ amŭ fostŭ la preoţiia şi s'o arătatu o *vedenie*, în no[ap]tea d'înŭtăi, la dieaconiie, că umblamŭ singurŭ pri[n]tre flori. Iară a doao noapte, la preoţiia amŭ văzutŭ în visŭ aciasta vedenie, că mă dusăĭ după obicĭaĭ în biserică, şi aflaiŭ doi arhiereĭ... Acĭasta vedenie cine ar putea să o dezlege, plinù de Duhulŭ Sfântu?" (2)

Polonezii numesc *Stăfiile,—Stăhiile,—Strach*, şi le socotesc ca Duhuri rele,—„cele cu felurite înfăţişări, ce sperie pe drumeţii întârziaţi" (3).

---

(1) Cred. Rom. din com. Mânăstireni, jud. Botoşani, împărt. de d-l D. Furtuna. — Cred. Rom. din Boroaia, jud. Suceava, împărt. de d-l V. Popescu: Sara să nu te uiţi înapoi ca ţi se nazare *Lucrul rău*, ci sa stupeşti în partea stanga, înapoi".

(2) N. Iorga, *Studii şi documente*, XIII, p. 35.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 3.

B R È H N E L E.

Mici sperietori de pădure.

După unele credinţi pe cari le întâlnim prin Moldova, *Brèhnele* sunt nişte duhuri ce trăesc prin păduri, unde sperie mai ales pe drumeţii proşti şi fricoşi (1). In afară de spaimă, ele nu mai aduc călătorului nici o vătămare.

Polonezii au ca spirite de pădure *Borvy*-le, cari în ura lor pentru oameni, îi fac să-şi piardă drumul, învârtindu-se împrejurul aceluiaş loc.

In afară de aceasta au şi alte zeităţi de pădure, cu caracter mai mult sau mai puţin apropiat de cel a Mamei-pădurii noastre (2).

(1) *Dicţionarul limbii române*, I [1], p. 649.
(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 11.

IELELE.

Denumiri. Legende. Infăţişările şi însuşirile Ielelor. Paza împotriva lor. Ielele la alte popoare.

Un mare neajuns crede poporul că are dela un fel de spirite femeieşti ce poartă diferite numiri, cari toate la un loc se cuprind în acel de *Iele*, şi une ori în cel de *Zâne* sau *Rusalii*. Aceste numiri sunt înmulţite de o altă credinţă populară care zice că Zânele să nu fie chemate după numele lor adevărat, ci cu un alt cuvânt convenţional, care, fireşte, după ce devine ştiut de toţi, trebue părăsit şi înlocuit prin altul. Astfel că *Ielele* se mai chiama şi *Nemilostive, Dânse, Iude, Fetele lui Iuda, Dragàice, Samovile, Vâlve, Nagode, Irodiţe, Vânturiţe, Vântoase* (1), *Fetele Vântoaselor, Stăpânele vântului* sau *Irodiece*.

Alte ori, pentru ca puterea lor să nu fie covârşitoare, poporul le da numiri de laudă sau de desmerdare, spre a le îndupleca la bine, cum sunt acestea: *Milostive, Zâne milostive, Maèstre, Zâne măestre, Doamne, Domniţe, Bune, Puternice, Fete frumoase* (2), *Frumoase, Frumuşèle, Fetele câmpului, Fetele codrului Fetele lui Şandru, Viteze, Harnice, Sfinte, Sfinte mari, Şoimane*, sau *Şoimance*.

Macedo-Românii le numesc *Albe, Dzâne, Muşate*.

Unele credinţi spun că ar fi nişte babe urîte; altele că ar fi nişte fecioare frumoase; unele că umbla într'anumite zile de *Rusalii* (3); altele că umblă şi alte ori; în sfârşit unele credinţi ne spun că Ielele umbla prin anumite locuri numai, iar altele, că umblă pretutindeni.

După unele credinţi se spune că Ielele sunt fiicele lui *Rusa-*

(1) O. Densuşianu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 234.

(2) *Ibidem*, p. 102: „Zice că umbla nişte fete, aşà, în vânt, sus, şi dacă trec p s'‧ om, îi iea *vlasta* din trup şi rămâne olog. La fetel‧a alea le zice *Fetele frumoase*, *Şoimanele*.

(3) Vezi şi Pamfile *Sărbătorile de vara*, p. 18 34 şi 38 54.

lim-Impărat şi că urăsc pe creştini, pentrucă aceştia, ca supuşi ai tatălui lor, au trecut la creştinism.

Din Oltenia avem această legendă:

„A fost odată un împărat mare şi tare, care aveà trei fete de masă. Ele se numiau *Catrina, Zalina* şi *Marina*, şi erau fetele lui *Alexandru Machedon.*

Aceste fete erau Ţigănci, şi erau atât de lacome, încât, dacă puneà împăratul cevà de-o parte, nu se puteà până ce nu dădeau ele ocol, să vadă ce-i, şi nu gustau.

Odată, ele tot căutând, au dat de o sticlă de apă vie, şi cum au băut, îndată au sburat. Ele, de atunci, mereu sboară încoace şi încolo, ca să găsească calul lui *Alexandru Machedon*, şi nu l-au găsit nici până astăzi, că e ascuns în *coadele mărilor.* Dar *Ducipal* n'are să iasă din coadele mărilor până la *vremea de apoi*, când îl vor găsì Cele trei fete ce se vor duce cu el la Alexandru, şi el le va sărutà cu dor. Şi ăle Sfinte, vor zice:

— Impărate Alexandre; iacă, noi l-am găsit!

Iară împăratul va zice:

— Bine, fetelor şi iubitele mele, voi aţi fost credincioasele mele!

Apoi împăratul va intrà cu cele trei fete în *raiu*, unde vor trăì în veselie.

Şi de atunci nu vor mai fi oameni pociţi şi schilozi pe lume" (1).

Din altă povestire, reiese limpede că ele au dat *apă vie* de-a băut calul lui Alexandru Machedon, că acesta a sburat şi că Zânele păzitoare, ca să-l prindă, au băut şi ele (2).

Prin unele părţi de Oltenia se crede că Ielele sunt în număr de şapte şi că sunt aşà de frumoase, că numai Îngerii din cer le întrec. Ele n'au trup de carne ci sunt „numai nişte năluci în chip de femei tinere şi vesele". Nu le poate vedeà nimeni, în afară de cei buni la suflet şi de făcătorii de bine. Au zale pe piept şi clopoţei la picioare. Cântarea lor, de frumoasă ce este, nu se poate asămănà cu nici o cântare de pe pământ. Ele sboară prin văzduh înainte de miezul nopţii şi trec cântând din zale

(1) *Ion Creangă,* VII, p. 113–4. Cf. *Şezătoarea,* III, p. 103.
(2) Cf. aici, p. 2.

şi din clopoţei pe deasupra caselor unde au să trimită vreo pedeapsă asupra vreunui om rău la suflet şi la fapte.

Pe unii,—flăcăi frumoşi mai ales, cari se laudă cu frumuseţa lor,—îi pun de le cântă ca dânsele să joace, şi în legătură cu această credinţă urmează următoarea vrajă:

„Cum să faci să cânţi bine cu *floierul*,—fluierul? Ieai floierul, plin de lapte dulce, astupat la amândouă capetele şi la toate găurile, să nu se scure laptele. Pleci în pielea goală cu floierul şi cu doi *câni negri*, după tine; cânii negri îi ieai pentru că, se zice, îţi iesă înainte o *Plastă*, şi dacă sunt cânii amândoi negri o pot birui, iar de sunt albi, sau numai un câne alb, nu pot birui. Aşà îngropi floierul la nouă *hotară*, cu mânile la spate.

Il lasi îngropat trei zile. A treia zi te duci şi-l ieai, scoţându-l tot cu mânele la spate, cu pielea goală şi cu cei doi câni negri după tine.

In timpul cât îl îngropi, îl scoţi, şi chiar în cele trei zile, pe acasă nu e bine să vorbeşti sau să-ţi aduci aminte de floier.

Nu e bine să ieai un câne alb şi unul negru, de oarece cel negru sare la Plastă iar cel alb sare la tine să te mânânce.

Indărăt nu e bine să te uiţi nici când te duci, nici când te întorci acasă.

După ce-l scoţi, vii acasă, pui floierul sub căpătâiu. şi noaptea, aievea vin *Sfintele* şi te'ntreabă de 3 ori.

— Ce ne dai, ce ne dai?

A treia oară le răspunzi ce crezi, de pildă: degetul cel mic dela mâna stângă.

După această, cu acest floier să nu cânţi şi nici aminte să nu-ţi aduci de dânsul trei zile.

Se înţelege, cu un astfel de floier poţi face minuni. Lumea, cu drept va zice:

— Cântă de parcă-i *luat din Sfinte* (1).

Sub numele de *Vânturiţe* sau *Vântoase*, Ielele *vânturesc* copiii. „Copilul vânturit cât va trăì va fi tot morbos de cap, de picioare, *hălăunit* de cap,—nu ştiè ce face. In contra Vântoaselor astupă toate găurile dela casă, înfaşă copilul şi-i astupă şi capul. Un om vânturit scapă numai prin *iarba-vântului*" (2).

(1) *Ion Creangă*, IV, p. 360—1.
(2) Densuşeanu, *op. cit.*, p. 234.

Dacă joacă pe pământ, Ielele îşi aleg grădinile cu iarbă verde şi poienile înrourate de prin păduri.

Când voiesc să pedepsească pe vreun om, Ielele îl desmiardă prin cântece, îl adoarme în visuri plăcute, în urmă joacă de trei ori hora împrejurul lui, blăstămându-l fiecare, ori limba să i se lege, ori din minte să-şi sară, ori să nu-şi mai dea peste leac.

De cele mai multe ori îi iea mânile, picioarele, ori îi strâmbă faţa.

Locul unde au jucat, se cunoaşte de către unii oameni: iarba se topeşte ca şi cum ar fi arsă, iar mai târziu otăveşte alta, însă cu mult mai frumoasă ca cea dintâi. Pe aceasta însă, vitele n'o mânâncă (1).

Ielele beau noaptea apă din *fântâni*, şi oricine va bea după dânsele, rămâne pocit. Pentru aceasta, când bea cinevà dimineaţa apă dintr'o fântână, să lase vre-un semn acolo, ca poceala să cadă pe acel semn (2).

Ca să-şi păzească gospodăriile de Iele, oamenii pun câte un *cap de cal* într'un par; astfel făcând, Ielele fug (3).

In ziua întâi a postului Sf. Petru şi Pavel, Românce le nu lucrează vreun lucru în casă, de oarece în această zi trec Frumoasele, şi cari ar lucrà atunci, pe aceea ar puteà s'o strâmbe la trup.

Tot în această zi femeile leagă copiilor *usturoiu* sau *pelin* la grumaz sau le pun la tălpi, ca trecând Frumoasele, să nu le poată face nimic (4).

In ziua de Sf. Ion Botezătorul, numită *Sânziene* sau *Drăgaică*, nu se lucrează, căci te poceşte şi vei jucà ca Drăgaicele. „Drăgaicele sunt un fel de *Şoimane* sau *Rusalii* cari opăresc oamenii. In această zi se adună disdedimineaţă de pe câmp tot felul de burueni bune de leac peste an".

Când treci Sâmbăta ori Marţi seara peste ape, fă-ţi cruce şi suflă peste apă, ca să nu fii bonav, căci atunci se scaldă Nemilostivele (5).

---

(1) Gorovei, *Credinţi*, p. 149.
(2) *Ibidem*.
(3) Impărt. de d-l Şt. St. Tuţescu, com. Catane, jud. Dolj.
(4) *Ion Creangă*, II, p. 159.
(5) *Ibidem*, V, p. 339.

La Rusalii nu este bine să te sui pe vârful dealurilor, căci te pocesc Ielele (1).

Femeile macedo-romånce se tem de *Savovile* pe timpul lăuziei, căci aceste spirite intră noaptea pe uşile lăsate deschise şi fac ca să sece ţâţele lăuzii, spre a nu aveà cu ce să alăpteze copiii, cari astfel, trebue să moară (2).

Pentru vindecarea răului pricinuit de Iele, poporul român are o mulţime de leacuri şi descântece, pe cari nu le mai reproducem aici. In deosebi, literatura medicală macedo-română, este foarte interesantă.

Ielele le aflăm la foarte multe popoare vechi şi nouă. *Naiadele* se pot pune alături cu Ielele.

Slavii le numesc *Vila* şi cred că trăesc în păduri, ape şi pe câmpuri,—în deosebi, ape, lucru care le apropie foarte mult de Zânele Aromânilor cari le socotesc şezătoare mai ales pe la fântâni şi locuri umede. Cehii le zic *Vodni Panny* (Jupânese de apă) sau ca şi noi, *Zeny*. Polonezii traduc şi le numesc dumnezeiţe: *Bogunki*. Ruşii le numesc *Rusalka* (3).

Bulgarii le numesc *Samovila* ca şi Macedo-Românii, şi au povestea feciorului care fură cămaşa uneia dintre ele la scăldătoare, ca să şi-o iea de nevastă; mai de-apoi, Zâna fuge, —întocmai ca şi'n poveştile noastre (4).

(1) Ceauşanu, *op. cit.*, p. 18.
(2) Cosmulei, *op. cit.*, p. 13.
(3) L. Leger, *Mithologie slave*, p. 178 81. Cf. *Revue des traditions populaires*, X, p. 424.
(4) Dozon, *Chansons populaires bulgares*, p. 152 6.

CEASUL CEL RĂU.

Denumiri. Primejdii. Descântece.

Ceasul cel rău, Ceasul rău, Ceas-răul sau la pl. *Ceasurile cele rele* sunt nişte duhuri de noapte cari pocesc pe cei ce le ies în cale. Ele umblă prin văzduh. Sborul lor se cunoaşte după un soiu de *ţiuit.*

Mulţi cred că atunci când îţi ţiuie *urechile,* trece Ceasul rău şi caută să te pocească. Dacă prinzi de veste şi-ţi faci cruce la ureche, nu-ţi poate aduce nici o vătămare (1).

Prin jud. Covurluiu se zice că nu-i bine să te culci noaptea cu capul pe pragul uşii dela tindă, căci trec noaptea *Ceasurile cele rele* pe deasupra şi te pocesc (2).

Prin Ardeal *Ceasul cel rău* se numeşte *Ceasul cel slab,* căruia după un descânntec, i se zice:

...Ceas slab
Ceas alb,
Ceas înnegrit,
Ceas năpârcit,
Din prag ai sărit în casă,
Din prag ai sărit în masă,
Din masă în blid,
Din blid în lingură,
Din lingură N. te-a sorbit
Şi carnea i-ai betejit... (3).

Tot prin această parte i se mai zice şi *Norocirea slabă* (4).

Macedo-Românii cred că *Para-oara,*—*Ceasul cel rău,*—nu mai are nici o putere după miezul nopţii (5).

---

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) Cred. Rom. din com. Ţuţcani, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

(3) Impărt. de d-l P. Ugliş.

(4) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului,* p. 244.

(5) T. Pamfile, *Crăciunul,* p. 107.

Sunt multe descântece de *Ceasrău* (1), boală care „se capătă dintr'o spaimă", însă din descântecul următor, se vede lămurit că e vorba de un spirit rău pricinuitor.

Descântecul se începe astfel:

Ceas rău cu pocitură,
Ceas rău cu săgetătura,
Ceas rău din spaimă,
Ceas rău decuseară,
Ceas rău dela miezul nopţii,
Ceas rău de-cu-ziuă,
Sa te duci pe munţi,
Pe sub munţi,
C'acolo-s a' tale curţi.
C'acolo-s mese aşternute
Şi pahare umplute
Şi scaune aşternute,
Pentru tine sunt gătite.
Acolo să trăieşti,
Acolo să vecueşti,
De N. să nu gândeşti
Că tu de nu te vei duce,
Şi de nu te-i depărtà....

Unii se afumă cu *păr de liliac* (2).

(1) Marian, *Descântece poporane române*, Suceava 1886, p. 68 şi urm. T. Pamfile, *Boli şi leacuri*, p. 22–4.
(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 163.

POCITA.

Plânsul şi închircirea copiilor.

Prin unele părţi din jud. Botoşani, *Pocita* se crede că este un „fel de Duh scârnav", care umblă pe-afară în puterea nopţii. Este o „urîţenie de nespus". Ca şi *Mama-pădurii*, — care am văzut că se chiamă şi *Potca-pădurii*, — ea face pe copii să plângă fără curmare. Se deosebeşte însă de Mama-pădurii, căci în afară de plânset, copiilor le strâmbă câte odată şi gura, ori îi face să-i înăbuşească sângele pe nas, gură şi urechi.

De obiceiu, apucă pe copiii cari strigă noaptea pe-afară, dar, de multe ori, se leagă şi de oamenii mai în vrâstă (1).

Prin jud. Tecuciu, Pocita pare a se chema *Potcă;* despre dânsa însă se ştie numai atâta că poceşte, închircind şi sluţind, adică oprind creşterea trupească şi diformând trupul, lucru care reiese şi din aceea că unor astfel de copii li se zice „potcă", — mai ales dacă sunt şi „drăcoşi" (2).

(1) Cred. Rom. din com. Ungureni, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l V. Moisiu.
(2) Culegere din com. Ţepu.

HALELE.

Apărarea împotriva Halelor. Duhuri înrudite cu Halele: Vâlvele, Eresurile, Chimele, Boglodatele sau Lohoanele, Lucrul slab ş. a. Ginţii, Armerii şi Psirii.

Halele sunt nişte spirite cari, dacă intră în om, îi pricinuesc boala numita „ducă-se-pe-pustiu,—epilepsia (1). La sing. poartă şi numele de *ală*.

Pe câmpuri, dacă întâlnesc turmele de oi, le vatămă; pentru aceasta, ciobanii, în seara de către *Sf. Gheorghe* îşi afumă oile cu „untură de oi, cu care le-au uns la unger şi în care se află plantele: *aiu, arieu* (laptele cânelui), *boz, leuştean, pelin, scaiu,* (scaiete mare) şi frunze de *salcie* cu *mâţişoare*". Jarul se pune într'o oală şi acolo se aruncă câte o *bombă* de untură, purtându-se apoi oala pe lângă ugerile oilor.

„Afumarea aceasta se face de aceea, pentru că trecând oile peste vreo vale sau râurel, să nu-şi piardă laptele pe la apele pe unde se fac fărmăcătoriile şi umblă *Halele*, de oarece fumul din plantele amestecate în untură are putere de a oprì fărmăcătoarele şi de a alungà Halele cu mirosul lui" (2).

Credem că Halele sunt la fel cu *Vâlvele* ce umblă pe la miezul nopţii pe dealuri; pentru ele, ca să le înduplece să nu mai umble, copiii aprind ca un fel de jertfă, seara, când e *lună nouă*, crenguţe uscate din planta numită *tamarică* (3) sau *tamariscă* (4).

Tot alături vom socotì şi *Eresurile*, dintre cari *cele de noapte* sunt îndestul de primejdioase. Copilul scăldat cu apă care a stat

---

(1) *Dicţionarul limbii române*, cuv. *hală*.

(2) Marian, *Sărbătorile*, III, p. 229.

(3) Al. Viciu, *Glosar de cuv. dialectale*, p. 82.

(4) Panţu, *Plantele cunoscute de poporul român*, p. 51 : *Cătină mică, cătină roşie, tamariscă* (Trans.) *Myricaria germanica*, L.,—*Tamarix germanica* L.

noaptea afară şi peste care au trecut Eresurile de noapte, se îmbolnăveşte (1).

La aceasta alăturăm *Chima* (2),—Duh rău,—despre care poporul român prin jud. Neamţ astăzi nu-şi mai dă samă, şi care e cu putinţă să fie *Ştima*,—şi în sfârşit *Duhurile rele*, cari se acioază noaptea mai ales în apa ce se lasă afară. Această apă, dacă se aduce în casă, se binecuvântează, zicând unul:

Binecuvântaţi apa!

La care altul răspunde:

— Dumnezeu s'o binecuvinteze! (3).

Alte ori *Duhurile necurate* se prind de *pelincele* unui copil mic, ce-au fost lăsate afară peste noapte. Când s'a întâmplat una ca aceasta din uitare, ca să nu se primejduească pruncii, să se afume scuticele cu *săcarică* (4).

Peste noapte ferestrele trebuesc închise, ca să n'aibă pe unde intrà la cei ce dorm (5).

Când Duhurile rele se apropie de casă, *cânii* le simt şi, atunci îi auzim lătrând (6); ori cum, după ce cântă *cocoşul*, ele nu mai au putere şi omul poate ieşi atunci din casă (7).

Hală este şi *Lucrul slab*. „Cât timp e nebotezat copilul, se aprinde în toată seara în casă o sdreanţă de lână neagră şi atât copilul, cât şi mama, se afumă cu dânsa în tot acest timp, că să nu se apropie *Lucrul slab* de dânşii (8).

Prin Ţara Haţegului, duhurile cari cearcă să vatăme copiii de curând născuţi se numesc *Boglodate*,—„Dihănii spurcate" sau *Lohoane*, cari „vin numai noaptea, după *cina cea mare*" până la cântatul dintâiu al cocoşilor. Impotriva acestora,—a căror căpe-

(1) Cre l. Ro n. din com. Afumaţi, jud. Ilfov, împart. de d-l S. P. Colibaşi.

(2) Ion Creangă, *Opere complete*, Ed. „Minerva", p. 420.

(3) A. Gorovei, *Credinţi*, p. 9. Facem legătura cu *Ielele:*

„Doniţa cu apă, din care se bea, sa nu se lase noaptea afara, caci bea *Şoimăriţele* din ea şi *şoimăreşte* pe cel ce bea la urma".

„Noaptea sa nu se aduca apă dela vreo fântâna, căci împrejurul ei joacă *Ielele*, şi cel care va luà apa, îl va luà din Iele".

(4) *Ibidem*, p. 105.

(5) *Ibidem*, p. 109.

(6) *Ibidem*, p. 47.

(7) *Ibidem*, p. 109.

(8) *Ibidem*, p. 28.

tenie este Iuda,—străjuesc moaşele. Acestea, când aud cevà sgomot, îndată aprind tămâie, îşi fac cruce şi strigă:

— Cară-te de-aici, Iudo şi toate Duhurile necurate, în lemne şi în piatră!

„Vin între altele *Duhurile necurate*... şi se îmbracă în formă de porc, câne, lup şi *moimă*. Aşà, într'o noapte s'a întâmplat de a dormit moaşa. Norocul că mamă-sa nu dormià, căci iată dintr'un cot de casă iesă o moimă mare, urîtă, — Doamne păzeşte, gândiai că-i Dracul, ucigă-l-crucea,—şi numai ce vine cătră copil. Mama strigă din răsputeri, ţipă, trage de moaşă, în zadar: moima aceea a fost adormit cu fermecături pe moaşă, cât asta nu se puteà *pomenì*. Moima tot vine, tot vine către copil. Doamne, urîtă erà! Mama aruncă în moimă *pricoiţa*, perina, dă cu cingătoarea copilului, în urmă dă cu picioarele, cu mânile, apucă moima de cap,—în zadar: moima tot înaintează şi erà să pună mâna pe copil, când dă Dumnezeu de cântă cocoşul a treia oară, şi du-te, moima se face nevăzută!

Nici frică şi groază ca aceea nu a mai simţit nimeni până atunci şi pe când *se pomenià* moaşa, biata mamă leşinà şi copilul erà cu gura la o parte.

La alt copil a venit un porc şi erà să mănânce copilul, când, fără veste, de sub *căloni*,—o gaură sub vatra focului,—iesă un bătrân, apucă dihania în braţe şi se face nevăzut, cu ea cu tot, şi copilul scapă" (1).

Vremea prielnică de umblat este prin urmare ori când; pe plac le este noaptea *Sfântului Andreiu*, când oamenii se apără, ca de Strigoi, ungându-şi gospodăriile cu *usturoiu* (2).

Prin jud. Dolj se crede că Duhurile rele stăpânesc pământul până la miezul nopţii: *găinile* le simt când se apropie şi fac „cru-cru-cru!" iar *cocoşii* bat din aripi şi cântă „cucurigu!": atunci vin şi Ingerii cari păzesc pământul şi-l mătură de duhurile necurate (3).

Cu privire la Macedo-Români mai adăugăm *Ginţii*, *Armerii* şi *Psirii*. Aceştia se pun în legătură mai ales cu femeile de curând născătoare.

(1) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 232 4.
(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 344.
(3) Cred. Rom. din com. Valcele din Topeşti, împart. de d-l I. Ciuncanu.

„Lăuza nu se lasă singură în cameră până la 40 de zile dela naştere, că se *umbreşte* sau vin *Ginţii* şi-i omoară copilul. De aceea e obiceiul să stea necontenit un copil lângă dânsa. Când e nevoie să lipsească şi aceasta, şi nu se găseşte nimeni în odaie, îi pun *mătura* lângă dânsa, ca s'o păzească.

Dacă totuş s'ar întâmplà, Doamne fereşte! ca să vie Ginţii şi s'o umbrească, o femeie, care ştie, îi prepară leacul acesta: Pune puţină *miere* într'un pahar de sticlă şi-l lasă trei nopţi afară, ca să-l roureze. A treia zi pune în pahar o frunză de *trandafir*. Dacă frunza se suceşte şi iea formă de cuţit, bolnava va murì; iar de nu, îi dă bolnavei să guste de trei ori din miere, şi se face bine" (1).

Ginţii, „boala personificată", calcă şi pe cei ce se culcă noaptea la umbra *stejarului* (2).

Armerii şi *Psirii*,—„Duhuri rele",—fac rău femeilor pe cari le întâmpină în cele patruzeci de zile după naştere (3).

(1) Cosmulei, *op. cit.*, p. 12 3.
(2) *Ibidem*, p. 50.
(3) *Ibidem*, p. 13.

SPERIETORILE.

Bâja. Bâca. Càu. Diudiul. Baul. Babaul. Băbâcul. Bodaia. Bolea. Catabolea. Calie. Borza. Goţa. Goga. *Alte Sperietori.*

Inchipuirea copilărească cunoaşte o mulţime de fiinţe nevăzute cari caută să îngrozească, pe copii mai ales, la chemarea părinţilor şi a celor din preajma lor, mai ales atunci când au făcut o greşeala sau sunt gata să o facă: Un copil se târăşte prin casă, jucându-se, şi cum poate, ajunge pe vatra cu jăratec, gata să pună mâna pe un tăciune. Mama lui, ca să-i atragă băgarea de samă că acolo, în foc, este o primejdie, îi strigă:

— Bâja!

Dacă copilul nu înţelege, pune mâna pe căbune, se frige, începe să ţipe şi atunci, cum se pricepe, îşi dă samă că acolo este *Bâja*, o fiinţă tainică ce locueşte în jăratec,—e poate chiar jăratecul,—pe vatră, în cuptor, în sobă, sub hornă.

Când copilul se joacă în pat, ca să fie ferit de a cadeà, mama lui, ca şi toţi cei din casa, îi strigă:

Bâca! Fugi, că *dai bâca!*

Dacă copilul nu se fereşte şi cade, a doua oară, privind în jos, va crede că acolo, lângă pat sau sub patul întunecos este o fiinţă nevăzută numita *Bâca* (1) care caută să-l facă sa cadă, ca să-i pricinueasca durere.

Dacă copilul caută să intre pe sub pat, unde, de multe ori nu prea este curat, şi unde stau scaunele, cofiţa cu tărâţe ori cu cenuşă, cloşca pe cuibar, ş. a.; dacă copilul caută să iasă afara în-tr'amurg, din preajma lui se aude numaidecât:

— Fugi, că acolo e *Càu* sau *Càul;* nu deschide uşa, că intră *Càu!*

---

(1) *Dicţionarul limbii române*, Tom. I, partea I, p. 407: Pentru copii, cari mai curând concep noţiunea concreta *pământ* decât cea abstracta *a cadeà*, exclamaţia aceasta însemneaza *pamânt*.

Şi, fireşte, copilul, închipuindu-şi că acel *Càu* este o ființă răutăcioasă, cum ar fi mâța, cânele, broasca, ş. a., închide repede uşa sau fuge dela pat, uitându-se cu frică într'acolo.

Dĭùdĭu este personificarea *frigului*, pentru copii, dar îl denumesc astfel şi oamenii în vrâstă, în glumă, atunci când văd că uşa este deschisă:

— Inchideți uşa că vine *Dĭudĭu!*

Intocmai ca şi *Càu* sau *Càua*, este şi:

Bàu sau *Bàul*, despre care copiii cred că are înfățişarea *lupului*, al cărui urlet ar fi *bauuu!*

Babàu sau *Babàua* (1).

Băbâcul, Băbălucul sau *Băbăluca*, care, prin Țara Hațegului şi vecinătate, se întrebuințează şi'n expresiunile: „du-te'n Băbăluca", ave[a]-re-ai Băbălucă", însemnând „ave[a]re-ai nevoie" (2).

Bodàia, care e „Dracul cel pocit, care sparie şi iea copiii" (3).

Bòlea, despre care,—ca şi despre *Càua* sau *Càu*,—se cântă copiilor, probabil gâdilindu-i şi apoi apucându-i de nas de urechi, ori, uşurel de păr:

Merge *Bolea* pe-ici, pe ici,
Şi face hap-hap de ici!

După cum se zice:

Merge Caua pe perete,
Şi mânâncă şapte fete (4).

Prin unele părți, cine se joacă cu copiii mici *de-a caua* pune degetul arătător şi mijlociul pe leagăn, albie, ş. a., şi purtându-le ca şi cum ar fi nişte picioare cari merg, zice:

---

(1) *Dicționarul limbii române*, t. I, partea I, p. 403: „Cuvântul acesta e raspândit în aproape toate limbele; astfel sicilianul *babbau*, cuvânt cu care se sperie copiii, venețianul *babao*, idem, sard. *bobao*, idem, rus *babà*, germ. *Wauwau*, idem (cf. neo-grec..., ceh *bobàk*, idem), etc. (Poate la început onomatopee de imittare a lătratului unui dulău, spre a sperià copiii; apoi, de aici, cuvântul a fospersonificat ca numele unei ființe mitice, spre acelaş scop)".

(2) *Ibidem*, p. 402. „Din sârb *babà-ruga*, cu acelaş sens".

(3) *Ion Creangă*, IV, p. 122.

(4) Marian, *Naşterea*, p. 342.

Vine Caua din pădure,
C'un topor şi c'o secure,
Cure-cure-cure!,

gâdilindu-se băiatul, care râde cu mare poftă (1).

Catabòlea.

Calìe e „o fiinţă închipuită despre care cred copiii că poate răbdà frig cât de mare. Pentru aceea, vara, după ce s'au scăldat, şi până se îmbracă, tot într'una o invoacă strigând:

Frigurile mele,
La Calìe'n piele!" (2)

Borza, nume care se pare că a venit dela insecta cu acelaş nume,—*Blaps mortisaga* L., care se crede că prevesteşte *moartea.* Ameninţarea este:

— St! Vine Borza! (3),

şi despre care se cântă ca şi mai sus, aproape:

Merge Borza pe perete,
Şi mânânc'un car de fete! (4).

Pentru descântarea celor bolnavi în urma unei spaime, se foloseşte următorul descântec:

Borză îmborzată,
Borză blăstămată,
Cu dinţii rânjiţi,
Cu ochii beliţi,
C'urechi *dâbălată* (5),
Cu gura cascată,
Cu mâni crăpăcioase,
Cu mâni flotocoase,
Incotro ai purces,
Cu dinţii rânjiţi,
Cu ochii beliţi?
— Am purces la N.
Ca s'o'nspăimântez,
S'o înfierbântez,
Şi s'o înfiorez,
Să mi-o îngrozesc,
S'o sfărm, s'o sdrobesc,
Sângele să-l beau,
Vieaţa să i-o ieu,
Carnea să-i mânânc,
Vieaţa să i-o stâng!
— Tu Cosmă Diamin (6),
Borză îmborzată,
Borză blăstămată,
Şi Ceasul cel rău,
Din N. scoateţi-l,
Pe mare duceţi-l,
Pe l'apus de soare,
Pe marea cea mare,
Că acolo este,
O mreană galbenă,

(1) Impărt. de d-l M. Lupescu, com. Zorleni, jud. Tutova, care adaogă: „Nu trebue speriaţi copiii de mici cu soiu de soiu de minciuni".

(2) Viciu, *Glosar,* p. 25.

(3) Pamfile, Lupescu, Mrejeriu, *Carte pentru tineretul dela sate,* Bârlad 1907, p. 65

(4) Marian, *Naşterea,* p. 342.

(5) *Dăbălăzata.*

(6) Corupţie pentru Sf. Cosma şi Damian, „doftorii fără de arginţi".

Cu coada geamănă,
Pe-aceea cataţi-o,
Şi înspăimântaţi-o
Şi înfierbântaţi-o,
Fărmaţi-o,
Ingroziţi-o,
Sdrobiţi-o,
Inima scoateţi-i,
Sângele beţi-i,
Carnea mâncaţi-i,
Vieaţa luaţi-i,
Că carnea N.-ei,
Nu e de mâncat,
Că-i de câne turbat.
Mergeţi în fuga mare,
La ostrovul mare,
Că acolo este,
O mreană galbenă,
Cu coada geamănă.
Pe-aceea cătaţi-o,
Şi înspăimântaţi-o,
Şi înfricoşaţi-o,
Şi înfioraţi-o,
Fărmaţi-o
Ingroziţi-o,
Sdrobiţi-o,
Inima scoate-ţi-i,
Sângele beţi-i,
Carnea mâncaţi-i,
Vieaţa luaţi-i,
Acolo locuiţi,
Acolo să pieriţi,
Ca roua de soare,
Ca spuma de mare,
N. să rămâie curată
Şi luminată,
Cum e de Dumnezeu lăsată,
Sănătoasă,
Şi voioasă (1).

Cu *Goţa* sau *Goaţa*, se sperie, prin Ardeal, copiii când plâng (2).

Goga sau *Gogul* (3).

Pentru copiii mărunţi, tot în ceata fiinţelor acestea intră şi *Ţiganul, Ţiganca, baba, moşul* ori *moşneagul, Turcul, nebunul*, ş. a., cari vin cu traista în spinare şi intră din casă în casă, adunând pe copiii cari plâng:

— Taci, că vine acuma Ţiganul cu traista, şi te iea!

— Taci, că te trimit acuş la gară!

Mi-aduc aminte,—eram copil de 4—5 ani şi încurcam lumea la prăşit ori la secerat, cu părinţii, pe ţarină, sub dealul viilor, spre apus de Ţăpul meu, de unde se vedeau ca într'un fund de albie luncile Bârladului şi ale Berheciului, în mijlocul cărora răsăriau câtevà pete roşii: clădirile gării Berheciu.

Trenurile fluierau la sosire şi la plecare, şi aceasta o puteam şti după aburul care se vedeà ţâşnind din maşini.

(1) Marian, *Naşterea*, p. 35—6. Cf. şi *Insectele*, p. 65—6.

(2) Frâncu şi Candrea, *op. cit.*, p. 100.

(3) *Dicţionarul limbii române*, tom. II, partea I, p. 280.—D-l D. Gr. Furtună, care cunoaşte foarte bine graiul botoşănean, îmi scrià odată: *„de când Hoha"*, spre a arătà vremea cea mai demult. Prin jud. Tecuciu se zice, cu acelaş înţeles *„de când Gaga"*.

— Auzi?—mi-au spus odată părinţii,—auzi cum ţipă? Acolo unde se vede locul acela roş, acolo sunt nişte căldări grozave în cari se svârl copiii neastâmpăraţi!

Imi încipuiam şi îmi aduc aminte că par'că vedeam înaintea ochilor grozavele ghiare ale unor fiinţe mari cari dădeau peste mânile copiilor ce îndrăsniau să iasă din acele căzi unde trebuiau să-şi găsească sfârşitul bieţii copii neastâmpăraţi.

Trecând pe lângă toate lucrurile cari-şi au vieaţa lor şi mai ales răutatea lor,—scaunele, paturile, ş. a., cari lovesc copiii, şi pentru care trebuesc bătute („na, na! să nu mai loveşti băiatul!"), ne'ntorceam iar la sperietori, pentru ilustrarea cărora reproduceam următorul „cântec" de d-l G. Coşbuc:

A venit un *lup* din crâng,
Şi-alergà prin sat, să fure
Şi să ducă în pădure
Pe copiii cari plâng.
Şi-a venit la noi la poartă,
Şi-am ieşit eu c'o nueà:
— Lup flămând cu trei cojoace,
Hai la mama să te joace!
Eu chemam pe lup încoace,
El fugeà'ncotro vedeà!

Eri, pe drum, un *om sărac*,
Intrebà pe la vecine:
„Poartă-se, copiii bine?
Dacă nu, să-i vâr în sac"!
Şi-a venit la noi la poarta,
Şi-am ieşit eu şi i-am spus:
— Puiul meu e bun şi tace,
Nu ţi-l dau, şi du-te'n pace!
Eşti sarac, dar n'am ce-ţi face!
Du-te, du-te! Şi s'a dus.

Şi-a venit un *negustor*,
Plin de bani, cu vâlvă mare,
Cumpără copii pe cari
Nu-i iubeşte mama lor.
Şi-a venit la noi la poarta
Şi-am ieşit şi l-am certat:
N'ai nici tu, nici împăratul,
Bani, să-mi cumpere băiatul.
Pleacă'n sat, că-i mare satul!
Pleacă, pleacă! Şi-a plecat (1).

(1) *Fire de tort*, Bucureşti 1896, p. 79—80.

PÂCA.

Zeitalea tutunului, Mama Dracilor. Luleaua. Tutunul.

In afară de câtevà însemnări, aceste şire ce urmeaza sunt în întregime scrise de răposatul S. Fl. Marian, sub titul de „zeitatea tutunului" (1).

Sub *Pafa* sau *Pâca*, după cum se numeşte fiinţa aceasta în unele părţi din Transilvania, se înţelege *Mama Dracului* sau *Zeitatea fumatului.*

Ea, după închipuirea Românilor, şi'n deosebi a celor din Oltenia, jud. Vâlcea, este o babă bătrână cât lumea, neagră şi urîtă ca întunerecul iadului, cu coarne în cap ca râşchitoarele, cu nasul lung şi încârligat, cu ochii umflaţi ca de capră înnecată, cu colţi în gură ca ai mistreţului, cu ghiare ca secerile, cu coadă ca de vită, lungă şi îmbârligată, c'o lulea sau pipă mare în dinţi. pe berigăţile gătlejului şi pe nările nasului ieşindu-i flacără de foc, fum negru şi o duhoare de tutun.

S'á scremut iadul şi-a născut-o pe dânsa. Şi de odată cu dânsa a ieşit din adâncul iadului şi un fel de fum care a prins a răspândì în lume boală şi moarte. Şi fiinţa ce s'a născut, s'a numit *Pafa*, şi *Pafa* i-a rămas apoi numele până azi.

Dracii, feciorii săi, voind s'o preamărească şi să-i pomenească numele, au dat naştere unei seminţe, din care sămănând-o în pământ, a răsărit o burueană numită *buruiana Dracului* sau *tămâia Dracului* (1) adică *tiutiunul* sau *tutunul.*

---

(1) *Vieaţa literară şi artistică*, I, no. 3.

(1) *Vieaţa literară*, I, no. 22: „Când a primit Domnul Hristos moarte şi s'a îngropat în mormânt, i-a răsărit *tămâie* pe mormânt. Pe mormântul Diavolului a răsărit *tutun.*

Diavolul a zis:

— Să vedem, Doamne, la care aleargă lume mai multă: la tămâie sau la tutun.

După aceasta s'au apucat Dracii şi-au făcut o *cioabă*, adică un fel de ulcicuţă de lut, în care să se puie şi să ardă burueana cea drăcească, şi'n loc de toartă i-au pus o ţeavă de soc, ca fumul dintr'însa, să nu iasă numai pe de-asupra, şi să se răspândească în aer, ci să iasă şi prin ţeve, ca oamenii ce vor voì să preamărească şi s'o pomenească pe *Pafa*, să-l poată trage înlăuntru, şi apoi să-l sloboadă pe gura şi pe nas. Şi aşà s'a făcut *pipa* sau *luleaua*, numită altmintrelea şi *cădelniţa Dracului*.

Şi de-atunci *burueana Dracului*, pusă în *pipă* sau *luleà*, aprinsă şi vârîtă între buze şi dinţi, suptă cu poftă şi slobozind duhul tras din ea, dă naştere unui vuet sau pocnet însoţit de un fum gros, care produce un fel de *paf!* sau *pâc!*, şi care aminteşte pe *Pafa* sau *Pâca*, Mama Dracilor (1).

Şi tot de-atunci, fiecare *pipător* sau *tutunar*, când *bea tutun*, sau când *duhăneşte* sau *pipă*,—când fumează,—făcând necontenit *pâc!* pâc! sau *pâca!* pâca!, vrând-nevrând, pomeneşte pe *Pafa* sau *Pâca*, întru a căreia aducere aminte şi pomenire s'a sămănat tutunul şi s'a născocit pipa şi fumatul.

Dracii însă nu s'au mulţumit şi îndestulat, numai cu atâta, că au făcut *tutunul* şi-au prins a-l fumà singuri întru preamărirea şi pomenirea mamei lor, ci ei s'au pus luntre şi punte ca să-i înveţe şi pe oameni a-l fumà, ca şi aceştia să preamărească şi să pomenească pe mama lor (2). Ba ei au învăţat pe oameni a-l şi sfărâmà mărunţel şi a-l trage apoi, sub numirea de *tabac*, chiar şi pe nas, făcându-i prin aceasta nu numai să preamărească pe mama lor, ci să şi strănute şi să lăcrămeze la auzul numelui acesteia.

Arătându-se însă nu mult după aceasta Dumnezeu şi văzându-i pe oamneni ceeace fac, i-a întrebat:

Când venì lume, a alergat mai mult la tutun, la mormântul Diavolului. Diavolul, văzând multă lume la tutun, a zis:

Să-mi dai mie, Doamne, pe toţi cari or bea tutun!

Dar Dumnezeu zice:

Ai tăi să fie cari or bea şi n'or scuipà jos.

Şi aşà a scăpat lumea de Diavol. Dar tot au rămas cari nu scuipă: ăia toţi sunt ai Diavolului".

(1) Viciu, *Glosar*, p. 66: „că tot omul care *pipă* (fumează) trebue s'o pomeneasca, că face *pâca!* pâca!"

(2) Această minunată chiuitură bucovineană pentru fetele ce fumează (D. Dan, *Straja*, p. 106):

— Ce faceţi voi aicea? Pomeniţi pe mama Dracului?

— D'apoi uită-te, Doamne, ce ne-a dat Nefârtatul! — răspunseră oamenii, arătându-i mai multe *păpuşe* şi frunze uscate de *tutun*.

— Ce v'a dat? Ian arătaţi-mi-le şi mie să văd ce fel de frunze sunt acelea!—zise Dumnezeu, mai departe.

Oamenii nu se puseră de pricină, ci i le-au dat.

Luând Dumnezeu frunzele şi văzând de ce fel de burueană-s, a amestecat vr'o câtevà rămurele de *busuioc* printre dânsele, şi apoi, întorcându-le oamenilor şi dându-le şi câte o *liuleà*, i-a învăţat ce să facă cu dânsele şi cum să le *tragă*.

Şi de atunci, oamenii au început să tragă din acest soiu de lulele tiutiun de cel amestecat cu frunze de busuioc.

E foarte curios cum popoarele apusului nu fac nici o legătură între tutun şi Diavol (1).

Câte fete la strânsura,
Toate stau cu pipa 'n gură.
Iese Dracul de sub râpă,
Şi le pune foc în pipă!,

care sună aproape la fel şi în jud. Suceava (*Şezătoarea*, IV, p. 237):

Câte fete la strânsură
Toate şed cu pipa 'n gură.
Iese-şĭ Dracul dintr'o râpă,
Şi le-a pus cărbuni în pipă!

(2) *Revue des traditions populaires*, VIII, p. 259 şi urm., 312 şi urm.

DESPĂRŢIREA IV.

A P A

CEL-DIN-BALTĂ.

Apa, locaş al Dracului. Semnul primejdiei. Cel-din-baltă ajută un flăcău. Credinţi mărunte. Cel-din-puţ.

Dracul, care trăieşte în apă,—*Cel-din-baltă, Ăl-din-baltă,* — *Dracul din tău* se află acolo de pe vremea când Dumnezeu a aruncat din cer pe toţi Diavolii răsvrătiţi. „Dracii ăi din ape, sunt ăi de-i scot muierile vrăjitorese de-i trimit în cutare ori în cutare loc, la cutare slujbă. Tot ăştia sunt ăi de fac să se înnece oamenii, împiedecându-i de picioare când înoată, sau răstoarnă luntrile" (1). Ei îşi „au locuinţe în fundul mărilor şi al apelor, îşi au case şi-şi gătesc demâncare, făcându-şi ei focuri acolo. Focul lor nu se stinge de apă ca al nostru (2).

Cel-din-baltă porneşte câte odată *vârticuşuri* (3) şi înneacă pe cei cei cad în mână.

Obişnuit, el nu se arată; câte odată însă, spre a înşelà pe tre-

---

(1) *Şezătoarea,* III, p. 79.

(2) Cred. Rom. din com. Vlăsineşti, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l Al. Leontescu: Când se învârteşte apa într'un loc, atunci se zice că acolo joacă Dracul.

Credinţa aceasta se întâlneşte şi prin apropierea portului Anvers, pe unde vârtecuşurile se numesc „Dracul din apă" *(Revue des traditions populaires,* XVI, p. 318).

(3) *Şezătoarea,* III, p. 79. *Ibidem,* p. 101: „În fundul apelor mari, cum ar fi de-o pildă Oltul, Dunărea, Mărilenegre, îşi au Dracii, ăi de-au căzut în apă, casele lor, că de-aia le şi zice lor lumea: *Ăl din baltă, fire-ai în baltă.* Acolo în apă stau ei de se prasesc, gătesc bucate, îşi fac mămăligă şi orice, tăman cum facem noi pe uscat. Focul diavolesc e altfel; el nu se stânge de apă ca al nostru.

Tot prin pustietăţi de mări, unde este numai *lişteav* de apă, stau *Faraonii* cu *Faraonoaicele* lor".

cătorii de pe maluri, iea înfăţişarea celor ce s'au înnecat prin acele locuri.

„Un băietan, tare sărac, fiind năcăjit, a zis într'o zi:

— Să ştiu că mi-ar da Dracul bani şi ce-mi trebue, m'aş da lui!

— Iată-mă-s, dă-te mie, că-ţi dau ce-ţi trebue,—a zis Dracul, dară eu vreau să fac contract.

— Fă şi contract,—a zis băiatul.

Dracul, după ce a făcut contractul, şi-a spintecat pulpa, a pus contractul acolo şi iarăş şi-a închis-o.

— Când ţi-a trebuì cevà,—zice Dracul,—vino de bate cu măciuca în baltă, că îndată viu!

Băietanului îi trebuià straie,—a bătut.

— Mergi, bre, de-ţi iea câte vrei, prin dugheni, că lasă de ţi-a zice cinevà cevà!

El a luat şi nimeni nu i-a zis nimica!

Ii trebuiau bani,—a bătut.

— Mergi de-ţi iea bani dela Jidani, cât îţi place!

A luat.

Ii trebuià vite,—tot aşà.

Acum erà bogat, dar el ştià că-i vine vremea să se spânzure. Merge la o babă şi-i spune ce a făcut. Baba a zis că să-i dea o vacă cu viţel şi o cuşmă de bani, că ea îl va scoate dela Dracul.

— Ţi-oiu da!—zice el.

— Iea, zice baba, şi fă lângă iaz o bortă mare în pământ, şi fă o spânzurătoare şi un om de paie, îmbracă-l ca pe dumneata şi-l spânzură acolo. Pe urmă să baţi de trei ori cu măciuca în baltă şi îndată să te ascunzi, căci Dracul, de va venì şi va stupì, nu mai eşti al lui.

Face el aşà, iesă Dracul şi se uită.

— Ptiu!—zice Dracul. Da tu aice te-ai spânzurat, prostule? Eu gândiam că tu te-i spânzurà între oameni, nu aşà!

Şi s'a dus!

Băietanul a făcut mormânt omului celui de paie de l-a îngropat, şi a scăpat!“ (1).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 482.

Când *Cel din baltă* s'apropie de om şi caută să-l primejduească, omul îl simte numaidecât, căci i se pun *cârcei*, cari îl sgârcesc şi astfel îl împiedică de a înotà; atunci, omul trebue să se grăbească şi să iasă afară din apă (1).

„La ape mari, să nu cuteze omul; mai bine să se închine şi să fugă, căci Dracul nu face biserici; el stă tot de *bogdăşìi*, îi pune piedică, îi împiedică mânile şi picioarele ca să se înnece. Când ai să treci vreo apă mare, fă-ţi cruce în margine şi roagă-te lui *Sfete Nicolai*, că el este mai mare peste ape" (2).

Prin jud. Bacău, atunci când, scăldându-se într'un pârău, le intră copiilor apă în ureche, caută să o scoată. Pentru aceasta, sar într'un picior, şi ţinând câte o piatră la ureche, zic:

Aurici,
Păcurici,
Scoate apa din urechi,
Că ţi-oi da parale vechi,
Să le pui la chiotori,
Sa le ai la sarbători.
Nu mă scuturà pe mine,
Scutură-l pe *Ăl din baltă*,
Că-i mai mare,
Şi mai tare,
Cu patruzeci de picioare! (3)

La Bobotează, când se sfinţesc apele, *Cei din baltă* nu mai stau acolo, „peste noapte,—se spune prin jud. Muscel,— nu le mai dă *meşii* (4) să se pitească acolo, aşà că sunt goniţi de *lupi* cari-i mânâncă mai abitir ca pe purcei" (5).

Tot la fel cu *Cel din baltă* este şi *Cel din puţ*. Puţurile şi fântânile necurate se cunosc după un huiet; sunt însă şi fântâni necurate, cari nu huiesc. Pentru aceasta, nimeni nu trebue să

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu: *Cârceiul* îi Mama Diavolului, când te apucă în apă ca să te înnece.

(2) *Şezătoarea*, III, p. 101 2.—Gorovei, *Credinţi*, p. 153: Când intri în apă să te scalzi, fă-ţi cruce, că de nu, Necuratul pune fiare şi te înneci.

(3) Culegere din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.

(4) Nu le dă mâna.

(5) R.-Codin şi Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 17.

meargă noaptea la fântână ca să scoată apă, căci se poate întâmplà ca *Cel din puț* să apuce şi să tragă de ciutură în jos, la dânsul, şi astfel să înnece pe om. Copiii, mai ales, nu trebue lăsaţi pe la fântâni, căci ei, ca nişte nepricepuţi, sunt ademeniţi cu vorbe dulci şi făgădueli, şi astfel sunt traşi în fântâni, unde se înneacă (1).

(1) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu. Cf. *Şezatoarea,* XIV, p. 79.

ŞTIMA APEI.

Înfăţişare. Ştima apei şi capul de om. Strigoiul ei. Povestiri. Ştima apei la alte popoare.

După credinţile poporului român din Bucovina, *Ştima apei* este o femeie cu înfăţişarea albă, înaltă şi voinică,—unii o cred cât o cămilă, după unii: jumătate femeie şi jumătate peşte,—după alţii: jumătate femeie şi jumătate bărbat,—iar după alţii: putând luà orice înfăţişare ar voì. Poartă cămaşă cu altiţă şi ştergar, ce-i ţine părul ei lung, până în pământ, ce sclipeşte ca aurul. Pieptii,—ţâţele,—îi sunt aşà de mari, că adeseori îi dă pe spate.

„Ştima apii stă în apă, în râuri şi pâraie şi în fiecare zi cere *cap de om*. Când cresc apele şi varsă pe câmpii, iesă Ştima înainte, şi până unde merge ea, apele rup pământul şi înneacă tot; şi când are atâtea capete de om câte îi trebue ei, atunci se duce iară şi se aşează în iazuri şi vâltori. Când e secetă şi nu cresc apele, totdeauna pela miezul nopţii ea cere cap de om" (1).

Prin jud. Tecuciu, fără a se crede într'o Ştimă a apelor, se spune că atunci când apa vine sălbatecă din pricina ploilor ori a topirii zăpezilor, e stăpânită de duhuri rele; pentru acestea, copiii se tem de a sta pe maluri (2).

Oltul, în fiecare zi cere câte un cap de om (3), dar mai ales când vine mare (4).

La dobândirea acestui cap de om, Ştima este ajutată de *Cei din baltă*, de Diavolii din apă. „Apa n'ar primì pe Diavoli în ea, dar Diavolii au făgăduit să dea apelor mari câte un cap de om pe toată ziua. Şi de aia, cum e în Olt, de-o pildă, pe toată ziua trebue să se înnece barim un om.

(1) Culegere din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.
(2) Cred. Rom. din com. Ţepu.
(3) Spus de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea.
(4) Culegere dela nişte plutaşi în R.-Vâlcea.

Când trece o zi în care să nu se înnece nici un om, Oltul începe să urle, şi atunci trebue să se păzească omul, să nu intre în el, că cere cap de om" (1).

Ştima iesă în faţa apei la miazăzi şi chiamă pe cei ce îi vede, la dânsa, ca să se înnece. Alte ori, când e *lună*, când vremea e rea, iesă şi pe uliţi şi umblă până pe la miezul nopţii, neputând face nici un rău celor ce o întâlnesc. Dacă însă cinevà nu i-ar da pace, unul ca acela ar fi sluţit.

Strigătul ei de îndemn, către cei ce-o văd, este aceasta:

Ceasul a sosit,
Omul n'a venit!

Sau:

— Ceasul a venit,
Dar omul nu-i!

Astfel nişte oameni au auzit Ştima rostind aceste cuvinte într'un miez de noapte, pe malul Prutului:

„Numai ce văd un flecău călare, că venià cât puteà. Dar oamenii ceia erau mai mulţi: iute se scoală şi-l prind de mâni, căci el întins la apă se duceà:

— Mă rog, lăsaţi-mă să mă duc; măcar picioarele să-mi moiu, căci mi-a fi mai uşor!

Şi numai a pus piciorul în apă, şi a murit!" (2).

O variantă, tot bucovineană, ne povesteşte că o astfel de întâmplare s'ar fi petrecut cu Ştima Bistriţei, pentru care chiar, se găseşte o femeie care mărturiseşte de martoră:

„Când eram tânără, îmi aduc aminte ca azi, într'o vară, pe făcutul fânului, am avut nişte porşori de clădit numaidecât, pentru că a doua zi erà să fie Duminică. Şi până ce am gătit de clădit, erà aproape de miezul nopţii. După ce am isprăvit de clădit, mai aveam să strâng vacile la ocol şi să le mulg. Trebueà să merg pe lângă valea Bistriţii că erà mai de-a dreptul, cântând şi cu doniţele în spate. Şi când eram prin dreptul genunii, numai ce aud zicând pe cinevà din genune:

Iacă ceasul a sosit,
Şi voinicul n'a venit!

---

(1) *Şezătoarea,* III, p. 101.

(2) Voronca, *op. cit.,* p. 884.

Şi aşà a strigat până de trei ori. Şi când a strigat a treia oară, numai ce văd un voinic frumos ca un luceafăr, călare pe un cal ca un smău. Cum venià repede, da pinteni calului să se bage în apă, dar calul nu vrea să se bage.

Văzând calul că stăpânul său îl sileşte numaidecât, *rănceazâ* odată de s'au cutremurat munţi, şi numai de trei ori a sărit şi a fost în mijlocul Bistriţei, când a fost în mjlocul apei, s'a cufundat calul cu voinic cu tot. Calul a ieşit plin de spume, dar voinicul a rămas în fundul genunii.

Ştima apei a cerut cap de om, şi când a sosit ceasul, cap de om a căpătat„ (1).

Povestea se aude şi în Moldova.

„Odată nişte oameni treceau cu carele cu poloboace de vin pe lângă un iaz, şi aud din iaz:

Ceasul a sosit,
Omul n'a venit!

Aşà, de trei ori.

Văd ei pe un om ce prăşià nu departe tare, că leapădă sapa şi fuga spre iaz.

— Unde alergi, bade?

— Mă duc să mă scald!

— Da nu te mai scăldà amù! Las'că te-i scăldà altădată!

— Ba chiar mă duc, că nu mai pot!

Şi dă să se desbrace. Oamenii îl prind şi-l ţin cât pot.

— Mă rog, lasaţi-mă să-mi bag picioarele!

Şi-a muiat picicarele, dar tot îl ţineau. De-odată a lăsat capul pe spate şi-a fost gata!" (2).

Această povestire se află *întocmai,*—şi ciudăţenia aceasta este foarte interesantă,—şi în *Anglia* (3).

Ştima apei, se mai cunoaşte după un gemut al apei; atunci se înţelege ca ea cere cap de om (4).

---

(1) Culegere din Vatra Dornii, Bucovina, împărt. de d-l Teofil Bizom.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 884.

(3) *Revue des traditions populaires,* XVI, p. 313.

(4) *Ion Creangă,* V, p. 270. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 205.

Ştimele le întâlnim şi la alte popoare.

Bulgarii, ca şi *Grecii*, le numesc *Lamii*. *Ceho-slavii* le zic *Vodgnic* (1). La *Germani* şi alte neamuri poartă felurite numiri (2).

(1) *Revue des traditions populaires*, XIII, p. 86.

(2) Cf. Ceauşanu, *op. cit.*, p. 203—8. F. Müller, *Basme din Transilvania*, (No. 165 din Biblioteca Minervei), p. 51: „Apa Târnavii ce curge pe la Sighişoara este foarte amagitoare. În fundul râului, unde nu te aştepţi, sunt gropi, apa formează curente şi vârtejuri şi trage pe cel nedeprins, în primejdii. Este o superstiţie acolo că în fiecare an apa cere o fiinţă omenească; se întâmplă rar ca să nu se înnece cinevà. Şi în Sebeşul săşesc se spune asemeni despre *Femeia gârlei* de acolo".

INNECAŢII.

Intruparea şi înfăţişarea Înnecaţilor. Isprăvile lor. Înnecaţii şi Maica Domnului.

Sufletele celor înnecaţi stau de-apururi în apele unde ca vii şi-au pierdut vieaţa pământească, dacă aceasta s'a întâmplat cu voinţa lor. Dacă însă, înnecarea se datoreşte întâmplării, sufletele lor stau acolo sau ies pe-acolo numai un an dela înnecare.

După alte credinţi, Înnecaţii umblă pe la locurile cumpenii şapte ani, iar după altele, numai până când îşi împlinesc veleaturile,—anii de vieaţă,—cari le fuseseră scrişi de Dumnezeu.

Prin jud. Bacău se crede că Înnecaţii ies la uscat pe nopţile senine: atunci li-i bine şi lor. Prin urmare, când este senin, cel ce iesă noaptea afară, să nu spună celor din casă despre acest lucru, căci Innecaţii sar iarăş în ape (1).

Credinţele acestea le întâlnim şi la *Polonezi* (2).

Infăţişările sufletelor celor înnecaţi sunt felurite. Câte odată sunt întocmai cu cei răposaţi. Prin unele părţi se spune că într'un loc, pe malul Siretului, s'a văzut o mulţime de femei cari întindeau pânzele pe mal, pe când altele spălau cămăşi. Tot astfel s'a văzut un om spălând caii. Toate erau sufletele femeilor şi bărbaţilor înnecaţi pe vremuri, în locul acela.

Alte ori, aceste suflete ies sub o înfăţişare de *gâscă* sau de *raţă* şi înoată. Alte ori par femei cari merg pe apă cum ar merge pe uscat.

Tot astfel cred şi *Ungurii* despre o regină a lor, înnecată cu multe însoţitoare în lacul Balaton (3).

O fată din satul bucovinean Mihalcea, s'a înnecat într'o fântână

---

(1) Gorovei, *Credinţi,* p. 386.

(2) V. Bugiel, *op. cit.,* p. 6: „cei cari se plimbă noaptea pe malul unei ape în care s'a găsit vreun înnecat, cu voie ori din întâmplare, sunt adesea în cumpănă ca să fie traşi în apă, de cei înnecaţi".

(3) *Revue des traditions populaires,* XX, p. 265 6.

şi la *lună nouă* ieşià şi se bocià după oameni. Oamenii au astupat fântâna, dar sunt destui cari cred că înnecata urmează să mai iasă, însă mai rar.

Puterea răufăcătoare a celor înnecaţi este atunci când ei ies adică la lună nouă, dar mai ales pe la ceasul în care s'au înnecat Aceste duhuri strigă, îndeamnă pe alţii să se înnece, sau se prefac în oameni cari sunt în primejdie de a se înnecà şi strigă pe alţii într'ajutor. Dacă întâmplător sar drumeţii să-i scape dela primejdie, Înnecaţii, bocindu-se „după perechc", îi apucă pe cei vii de picioare şi-i afundă în apă, unde, fireşte, îşi găsesc sfârşitul vieţii.

Câte odată, cu înfăţişările celor înnecaţi iesă însuş *Dracul*, — *Faraonul*, — şi îndeamnă pe oameni să-i curme zilele.

Ceeace-i ciudat, aceasta o face, — se zice prin Bucovina, — chiar *Maica Domnului* (1). Trebue însă să înţelegem : că Duhurile rele ale celor înnecaţi, spre a puteà ademenì mai lesne, ieau chipul Maicii Domnului.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 884 5.

IUDA.

Puiul Iudii sau Vidrii. Prinderea lui: norocnl sau nenorocul pescarului, după colinde şi cântece bătrâneşti. Iuda la alte popoare.

Din cuprinsul unui cântec bătrânesc pe care-l avem în mai multe variante întregi sau crâmpeie, cum şi dintr'al unui colind, se pare că poporul român de pe malurile Dunării crede în fiinţa unui spirit ce locueşse în Dunăre, în lacuri sau în mare, având diferite înfăţişări. Acel spirit cunoaşte toate rosturile pescarilor şi prin urmare, îi poate ajutà sau primejduì la tot pasul, în îndeletnicirile lor.

Spiritul acesta se chiama *Iudă* sau *Vidră*.

In *colinde*, unde de obiceiu se laudă însuşirile gazdei care e pescar,—căci numai la casa acestora se cântă un astfel de colind,—fireşte, pescarul sau năvodarul va biruì răutatea acelei fiinţe, pe când, în cântecul bătrânesc Iuda va ieşì biruitor întâiu, pentru că apoi, uneori această biruinţă să fie răsturnată.

Intâiul colind care ne spune cum gazda îşi găteşte năvodul şi cum prinde *Puiul Iudii* pe care mama lui în urmă îl răscumpără, spunând pescarului cum stă cu rostul peştelui, sună astfel:

Colea, Doamne, cest domn bun,
Cest domn bun, jupân N.
Luni năvodu-şi începuse,
Cam la prânz îl şi facuse,
Până Marţi îl şi lucrase
Şi în mare-l aruncase.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a de-a treia,
Prinse *Puiul Iudii-al mic.*
Şi mi-l bat, şi mi-l cănesc (1),
Şi cu toţi îl ispitesc:
-- Spune marea dintr'adânc,
  Şi cât peşte,
  'N mare este ?
Când cătară mai departe,
Văzură *Iuda* bătrână,
Vărsând flacără pe gură,
Cu limba dată p'o falcă,
Şi catre ei mi-alergà.

(1) Cu putinţa e să se cetească mai bine: *căsnesc,* chinuesc.

Şi astfel le cuvântà:
- Nu mi-l bateţi, n ari boieri,
Că e mic, nepriceput,
Nu ştie marea'n adânc,
Şi cât peşte
'N mare este.
Eu cu dreptul supune-l-voiu:
Cât e statul cerului,
Atât marea din adâncuri,
Şi-atât peşte
'N mare este
Câtă-i iarba pe pământ,
Numai cu trei peşti mai mult.
Iar N. cel frumos,
El să-mi fie sănătos,
Cu-a lui dalbă jupânească
Şi cu fraţi şi cu părinţi
Şi cu dalbii coconaşi,
La anul şi la muţi ani! (1).

Mai pe larg, cuprinsul acestui colind îl aflăm în alt „colind de năvodar" :

Ler oi leo, dai ler oi Doamne,
Este vătav Argeşanul
Şi-mi are trei fete mari,
Câteşi trei cu meserii,
Imi împletesc pe izvoade,
Pe izvoade
La năvoade,
La năvoade de mătasă
Cu sfoară cu viţa'n şase.
Pietì Vineri şi Sâmbătă,
Când fu sfânta Duminică,
Cam pe toană că-mi plecà,
Dete-o toană, dete două
Când fu toana cea de-a treia,
Navodul că-mi încheiau,
Năvodarii că-l trăgeau,
Pus în *matiţe*-l duceau,
Când vătaful *şiufănià,*
Nici un peşte nu găsià,
Dar în fundul matiţii,
Găsì pe *Puiul Iudii.*
Şi vătaful Argeşanul,
Astfel iute le grăià:
—Săriţi fraţi,
De mi-l legaţi.
Frumuşel că-l judecau,
Mi-l judecau,
Mi-l bateau.
'Ncepù Puiul a ţipà,
Iar când Iuda-l auzià,
De prin mare că-mi venià,
La vătaf că se răstià:
— Hei, vătafe Argeşene,
De ce-mi baţi tu puiul meu,
Că vezi bine-i mititel,
Mititel şi'nfăşeţel.
De nu-ţi ştii vânatul tău,
Haide să ţi-l arăt eu!
La năvodari poruncià,
Năvodu'n vase puneà,
După Iuda se luà,
Şi Iuda că-i arătà
Lui vătaful Argeşanul,
Adânc somn, potmol (2) cu crap,
Şi *renişiul* (3) cu cosacul.
Năvodul că-mi întindeau,
L-întindeau
Şi-l încheiau,
Şufanele c'aruncau,
Şi'ncepeau,
De mi-l trăgeau,
Ei mi-l trag pe jumătate
Dar d'aci nu se mai poate.
Nouă zile peşte-mi scoate,
Fac grămezi ca şirele.
Câţi pescari prin târg erau,
El pe toţi că mi-i vestià,
Oraşul de'ndestulà,

(1) G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, p. 94.
(2) „*Potmol*, pe alocurea se numeşte *nămol*".
(3) „Poate *brădişiul*, partea bălţii cu plante apatice".

Iar vătaful Argeşanul,
El să-mi fie sănătos,
Ca-ai lui fraţi, cu ce se află,
Şi cu noi cu voie bună,
La anul şi la mulţi ani! (1).

Intr'al treilea „colind de pescar" găsim peste tot numele de Iuda, înlocuit prin *Vidră:*

Oi, ler oi, dai ler oi Doamne,
Colo'n scheli, un pescar mare,
Pescarul jupân N.
Cât erà vara de mare,
Mai nimica nu-mi lucrà,
Ci năvodu-şi împletià,
Năvod verde de mătasă,
Impletit cu viţe şase.
Lucră Vineri şi Sâmbată,
Duminică pân' la prânz,
Şi navodul de-mi isprăvià,
Luni pe mare-l aruncà.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a dintâi,
A tras sus, a tras mai jos,
Năvodul la mal a scos.
Iar N. pescar mare,
Luase mânica 'n cot,
Şi mi-o vârî prin năvod:
Cam prin fundul matiţii
Găsì un rac,
Şi-un cosac,
Dacă vedeà şi vedeà,
Că nimic nu folosià,
El p'atât nu se lăsà,
Năvodu'n mare-aruncà,
Şi prin mijloc mi-l trăgeà.
Dete-o toană, dete două,
Când fu toana a d'a doua,
Trase'n sus şi trase'n jos,
Năvodul până l-a scos.
Iar N., pescar mare,
Sumese mânica'n cot,
Şi mi-o bagă prin năvod.
Cam la fundul matiţii
Găsì ştiucă,
Şi plătică.
Dacă vedeà şi vedeà,
Că nimic nu folosià,
El p'atât nu se lăsà.
Năvodu'n mare-aruncà,
Două-trei toane trăgeà.
Dete una, dete două,
Când fu a d'a treilea,
Trase'n sus şi trase'n jos,
Năvod la margene-a scos,
Iar N. pescar mare,
Sumese mâninca'n cot,
Şi mi-o bagă prin năvod.
Cam la fundul mătiţii,
Găsì pe *Puiul Vidrii.*
N., cum îl găsià,
De perişor l-apucà,
Afară că mi-l scoteà.
Acasă dacă-l duceà,
La bătaie mi-l luà;
Bate-l, măre, şi-l căsneşte,
De peşte mi-l sudueşte,
Cu chinuri mi-l canuneşte.
Şi N., pescar mare,
El p'atât nu se lăsà,
Pe puiul de Vidră-l legà
După stâlpul coşului,
La dogoarea focului.
Afară dacă-mi ieşià,
Şi ochii de-şi d'aruncà,
Cam în spre soare-rasare,
Vedeà pe *Vidra* a mare,
Din picioare scăpărând,
Din gură văpăi lăsând.
N'apucă să mi-şi sosească,
Şi'ncepeà ca să vorbească:
— Tu N., pescar mare,
Puiul meu de ce-l căsneşti,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op, cit.,* p. 94 5.

De ce-l baţi şi-l sudueşti?
Au, nu vezi cât e de mic,
De mic şi nepriceput?
Dacă, mari, vrei să afli,
Spune-ţi-oiu adevarat,
Unde-i peşte de vânat,
Că e marea la adânc,
Cât din cer până'n pământ,
Şi mult peşte,
'N mare-mi este.
Câte stele sunt pe cer,
Cât nisip este pe mal.
Şi N., pescar mare,
Aşà daca-mi auzià,
Drumul puiului dadeà,
Năvod în mare-aruncà
Şi la mal că îmi scoteà.
Ce vedeà,
Se minunà,
Lumea că se săturà,
Praznice se prăznuià... (1).

Colindul îl aflăm şi în Ardeal, în cuprins mai scurt:

Colo josu, mai în josu,
Colo'n şesul cel frumos,
Suntu-mi nouă năvodaşi,
Impletesc năvoade verzi,
Impletì Luni, şi'mpletì Marţi,
Impletì Miercuri toată ziua.
Cându-i Joi în prânzul mare,
Năvoadele le gătară,
Şi pe mare le-aruncară,
Dar nimica nu-mi vânară.
Le-aruncară-a doua oară,
Şi nimica nu-mi vânara,
Le-aruncară-a treia oara,
Şi-mi vânar'*un Puiu de Iudă.*
Uite'n sus şi uite'n jos,
Uite'n sus spre răsărit,
Uite'n jos către sfinţit,
Mare Iuda (2) s'a ivit,
— Ce-mi bateţi voi fiul meu,
C'ala-i mic, nu vă şti' spune,
Dar eu voua spune-voiu,
Cându-i coada veacului,
Sfârşitul pământului,
Când s'or pârî fraţi cu fraţi,
Feciorii cu tătânii,
Fetele cu maicile,
C'or fi vii pe toate văi,
Şi-or fi morţi pe toate gropi! (3).

Alt colind mai lămurit arată cum Puiul Iudii este bătut din pricină că nu ştie să răspundă după cari semne se va cunoaşte sfârşitul lumii:

Colo'n josu, mai în josu,
Sunt doi codri negri, mari,
Hoi leroi hoi da leroi!
Şi cu nouă năvodari,
Impletesc, năvodesc.
Le'mpletiră, le gătiră,
Jos pe mare le-aruncară,
Şi nimică nu vânară.
De-aruncară-a doua oară,
Şi nimica nu vânară,
Le-aruncară-a treia oară,
Şi vânar'un *Puiu de Iudă.*
Şi tinerii mi-l băteau,
Bătrânii mi-l ispitiau:
Spune, spune, puiu de Iuda,
Cându-i coada veacului,

(1) G. Dem. Teodgrescu, *op. cit.,* p. 95 6.
(2) „Iuda cel mare, tatăl puiului"; credem că urmează a se ceti: „Mare, Iuda.."
(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal,* p. 78 9.

Sfârşitul pământului?
Venì mama puiului,
Din picioare scăpărând,
Şı din gură foc ţipând:
Ce bateţi voi puiul meu,
Ca e *lud* (1) şi e *bolund* (2),
Şi-i tânar nepriceput.
Că eu voua spune-v'oiu,
Cându-i coada veacului
Sfârşitul pământului:
Când a da fecioru'n tata,
Şi fiicuţa în măicuţa.
Şi finuţu'n nănaşuţu,
Şi finuţa'n nănaşuţa,
Atunci îi coada veacului,
Sfârşitul pământului! (3).

In cântecul vălcean „Vatav Vioară", rău spus şi astfel cules, vătavului de pescari i se spune:

—*Daleam* tu, vătav Vioara,
Ştii tu cine-i *Puiul Iudei?*
Puiul Iudii ăl mai mare,
Rău la fire din fatare,
Ala-i rău[l] ce nu fuge,
Dă Dumnezeu şi dă cruce!

Cu meşteşug la'notare, din Vidrosul cel adânc,—căci

Ca dân cer până'n pământ,
Atât e Vidros de-adânc,

Vioară scoate Puiul Iudii, tocmai când

..... Iuda că-mi venià,
După câmp, după livezi,
Sătulă de grâne verzi.

Ca să-i dea drumul, Iuda îl învaţă cum să pescuească,—având bucăţi dintr'un bou în undiţă,—*morunul* (4) cel bătrân, trăgându-l la mal cu „şapte sate",—lucru ce se şi întâmplă:
După aceasta, în urma poruncii domneşti:

Aşà vatav Vioară făceà,
Cu carnea (5) nuntă-şi făceà,
Dân casă oase-şi turnà,
Cu solzi mi-o acoperià... (6).

---

(1) „Prostuţ, simplu".
(2) „Nebun, prost"; credem că *bolând, bolnăvior*.
(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 79.
(4) In text: *norunul*.
(5) Cu carnea morunului..
(6) *Şezătoarea*, XVI, p. 114 7.

In cântecul bătrânesc doljean, *Antofiță al lui Vioară*, Antofiță nu ascultă de sfatul tatălui său de a nu pescuì în *Vidròs*, — cum vedem: lacul plin sau stăpânit de *Vidră*,—ci porneşte cu năvoadele, prinde Puiul Iudii şi Iuda, ca să şi-l scape, arată pescarului partea de apă bogată în peşte. Acolo însă, vântul ce se stârneşte, îl înneacă.

In transcriere literară, cântecul sună astfel :

In oraş în Fildişoară,
La casele lui Vioara,
Lui Vioara, vătav mare,
Vatav mare de navoade,
Frumoasă masă e'ntinsă,
C'o faclie dalb' aprinsa.
Da la masă cine-mi şade?
Ăi cincizeci de năvodari
Cu-ăi doispre'ce vataşi mari.
Iar în capul mesii stă
Moş Vioară ăl bătrân,
Cu bărbuța pân' la brâu.
Da la masă ce mănâncă?
Numa cigă şi postrungă,
Şi nisetru de-ăl mărunt,
C'a ieşit pustiul, mult,
Că e lesne de *prinzere*,
Şi uşurel la purtare,
Şi e dulce la mâncare.
Ei beau şi se veselesc,
De nimenia nu grijesc,
Numai unul nu mi-ş bea,
Doar sta cu inima rea;
Nici nu bea, nici nu mănâncă,
Numai cu ochi se uită,
Da pe nume (1) cum îl chiamă?
Antofiță al lui Vioară,
Cu mâna la inimioară,
Parc'ar fi lovit de-o boală;
Nici nu bea, nici nu mănâncă,
Numai cu ochii se uită.
Iar Vioară-l întrebà:
— Antoniță, fiul taicăi,
Noi toți beam şi toți mâncam
Şi cu bine petrecem
Numai tu, taica, nu beai,
Nici nu beai, nici nu mănânci,
Numai cu ochii te uiți.
Ori de *chelciug* (2) ai *fârşit,*
Ori haine cai ponosit,
Ori fetele nu te-au vrut,
Ori calul ți-a 'mbatrânit,
Ori ție ca ți-a venit,
Vremea de casatorit?
Sa vezi, taică, dragă taica,
Eu de chelciug n'am fârşit,
Nici haine n'am ponosit,
Toate fetele m'au vrut,
Calul nu mi-a 'mbatrânit,
Da mie că mi-a venit
Vremea de căsătorit.
Mi-a venit şi mi-a trecut.
Sa-mi faci, taică, nuntişoară,
Până mai ai zilişoare,
Şi mie, taică, să-mi dai,
P'ăi cincizeci de nevodari,
Cu-ăi doispre'ce vătaşi mari,
Cu toate năvoadele,
Cu toate luntrile,
Că eu, taica, am văzut
In *Vidròs* peşte frumos,
Şapte cete de morun,
Tot morun, peşte d'el bun,
Ştiucile ca vacile,
Mrenile ca grinzile.
Taică, eu de i-aş vânà,

(1) In text: Da pe lume cum îl chiamă, iarăş bine.
(2) *Cheltueală*.

Mare bine mi-ar prindeà,
Vezi, cu carnea peştelui,
Peştelui, morunului,
Nunta, taică, mi-aş nuntì,
Pe tine, te-aş pomenì.
Dar să vezi, cu oasele,
Că mi-aş zidì casele,
Cu solzii, le-aş şindilì,
Cu sânge le-aş zugrăvì,
Pe tine te-aş pomenì.
Da Vioară ce-mi ziceà?
El din gur' aşà-i grăià:
Antofiţă, fiul taicăi,
Eu de când m'am pomenit,
Cu peşte m'am arânit,
Cu peşte-am negustorit,
Toate bălţile-am vânat,
Şi'n Vidros n'am cautat,
Ca Vidros este adânc,
Cât din cer până'n pământ,
Atât e Vidros de-adânc!
Antofiţa ce-mi faceà?
El de tat-său n'ascultà,
Nevoadele le luà,
Şi lua nevoadele,
Toate *catravasăle* (1),
Pe-ăi cincizeci de nevodari,
Cu-ăi doispre'ce vataşi mari,
Şi el, frate, se duceà,
La apa Vidrosului,
Unde-i toana peştelui.
Când la Vidros ajungeà,
Luntrile le băgà,
Opăciui (2) că aşezà,
Nevoadele le-aruncà,
Şi'ncepeà a trăgeà,
Unde *s'alineşte* apa (3).
Dete-o toană, dete două,
Şi când fu l'a treia toană,
Vezi în fundul matiţii (4).
Scoase *Puiul Iudii.*

Puiul Iudii că-l scoteà,
Şi-l băteà, şi-l chinuià,
Şi de peşte-l suduià.
Să vezi, Iuda ce făceà,
In faţa apii că ieşià,
La Antofiţă strigà:
Antofiţ 'al lui Vioară,
Ce-mi baţi puiu-l chinueşti,
Şi de peşte-l sudueşti?
Cum nu ţi-e, frate, păcat,
Şi frică de blestemat,
C'azi noapte l-am câştigat?
Eu în Vidros m'am născut,
Şi'n Vidros am crescut,
Nici eu nu i-am dat de fund,
Că Vidros este adânc,
Cât din cer până'n pământ,
Atât e Vidros de-adânc.
Iar tu, frate, să te duci,
La coada Vidrosului,
Unde-i tata peştelui!
Antoniţă, ce faceà?
Drumul puiului că-i da,
Şi el, frate, se duceà,
La coada Vidrosului,
Unde-i toana peştelui.
Luntrile le băgà,
Opăciuile-aşezà.
Nevoadele le-arunca,
Şi 'ncepeà a trageà.
El trăgeà dar nu puteà
Nevoadele de peşte se'ncărcà,
Cosacul *se şindilià;*
Cosacul se şindileşte,
Nici apa nu mai răsbeşte.
Apoi un vânt mare 'ncepeà
Un tălaz mare faceà,
Toţi nevodari 'nnecà,
Numai unul rămâneà:
Antofiţ' al lui Vioară,
Intr'un pisc de luntrişoară,

(1) „Uneltele", poate *catrafusele.*
(2) Lopeţi.
(3) Curge mai lin.
(4) Partea din fund a navodului, împletită mai des.

Şi mi-l bate vânt de vară.
Un tălaz mare-l isbeşte,
Ochii în cap îi plesneşte
Şi el, frate, rămâneà
Tot ca un buştean pârlit,
Ca nimenea pe pamânt.

Vioară când îl vedeà
Din gura aşà-i ziceà:
Antoniţă, fiul taicăi,
N'ascultaşi de vorba mea,
Să-ţi fie rău, nu aşà! (1).

Intr'o variantă fragment, culeasă din jud. Romanaţi, Antoniţă are acelaş sfârşit în gârla *Vidroiu*. Vidra îl orbeşte cu coada:

Antofiţă, lumea ta
Ori de *chelciug* ai isprăvit,
Ori negrul a 'mbătrânit!
Trei divane am făcut,
La nici unul n'ai venit.
Nu ştiu, mare te-ai ţinut,
Sau cinevà te-a minţit,
Ori tare-ai îmbogăţit.
Antofiţă ce grăià?
Alei, taică, tăicuţul meu,
De stătuşi de ma 'ntrebaşi,
Să-ţi pui eu mânele in piept,
Să-ţi spuiu adevărul tot.
Trei divanuri că ăi facut,
La nici unul eu n'am venit,
Tare nu am îmbogăţit,
Nici mare că m'am simţit,
Calul nu mi-a îmbătrânit,
Dar de chelciug am isprăvit.
De stătuşi, de mă întrebaşi,
Ce nu-mi dai năvoadele,
Ca să vânez bălţile,
Bălţile cu peştele,
Satele cu fetele,
Şi câmpul cu florile?
Antofiţă, lumea ta,
Năvoadele ţi le-oiu da,
Câte ape vei vânà,
Câte gârle vei vedeà,
Numai în Vidroiu nu intrà,
Că Vidroiul este adânc,
Cât între cer şi pământ,
Mai jos tot nu are fund.
Antofiţă ce-mi făceà?
Năvoadele le luà,
Vânà ici, vânà coleà,
Nici un peşte nu prindeà.
Antofie se necăjià,
Năvodarii şi-i certà,
Şi în Vidroiu că intrà,
Puiul Vidrii îl prindeà,
Şi la Antofiţă îl duceà;
Băteà puiul, îl chinuià,
Şi de peşte îl suduià.
Dar Vidra ce-mi faceà?
In faţa apei se aratà,
La Antofiţă strigà:
Antofiţă, lumea ta,
Ce-mi baţi puiul, îl chinueşti,
Şi de peşte îl sudueşti?
Iea-te tu după mine,
Să-ţi dau muma peştelui.
Morunii stau ca bivolii,
Ştiucele ca iepele,
Cosacul cu pana neagră,
Nimeni în samă nu-l bagă,
Albişor de ăl mititel,
Apă îngroşată cu el!
Antofiţă ce-mi făceà?
Credea că o să fie aşà.
După ea că se luà,
Mergeà astăzi, mergeà mâini,
Mergeà vreo două-trei zile.
Pe la mijloc când ajungeà,
Vidra cu coada îl plesnià,
De ochii în cap îi sărià
Şi de peşte îl săturà! (2).

---

(1) Candrea, Densuşeanu şi Speranţă, *Graiul nostru*, I, p. 71 4.

(2) *Ion Creangă*, VI, p. 76; *Biblioteca folcloristică*, no. 16: G. Constantinescu, *Din Romanaţi, Balade*, Corabia 1913, p. 16 9.

A doua variantă fragment o întâlnim prin jud. Ilfov. Ea se apropie mai mult de cântecul doljean; moartea lui Antofiţă însă, este răsbunată de bătrânul său tată, al cărui sfat nu-l ascultase feciorul:

... Paharul cu vin umpleà,
Cu *afion* l-împliniă,
Şi da lui tat-so de beà.
Cum bea tat-so, se'mbătà,
'N şoseà adormit că-l lasà.
Nevoadele le'ncarcà,
Pe la miezul nopţii,
Când e ceasul morţii.
Càte ape erà,
Toate le vânà,
Nici un *baboiu* nu prindeà.
Daca vedeà
Şi vedeà,
Pe Vidros că s'aşezà.
Daca nevodul trăgeà,
Nici un rac că nu găsià.
Al doilea că-l băgà.
Când în matiţă cătà,
Puiul Iudii că-mi găsià.
Antofiţă de păr ca l luà,
Tot de mal că mi-l trântià,
Unde puiul că-mi răcnià,
Vidrosul de-mi turburà.
Să vezi Iuda cea bătrână,
Să vezi muma puiului:
Antofiţă al lui Vioară,
Ce ţi-e puiul vinovat,
De îl baţi şi-l chinueşti?
Antofiţă că-mi strigà:
Auzi, Iudo, dumneata,
Să-mi dai cinci mii de *clete* morun,
Şi cinci mii clete somn,
Şi de crap pe tot aşà,
De şalau asemenea,
Iar cosacul Dunării,
Ca nisipul mării,
Să-ţi dau puiul Iudii.
Iară Iuda ce strigà:
Antofiţă, dumneata,
Măreşte-ţi pluţile,
Intinde *otgoanele.*
Puiul Iudii că-mi da veste,
Tot la *cletă* s'aţineà.
El otgoanele 'ntindeà,
Şi pluţile le măriă
Şi nevodul l-aruncà.
Incep pluţile-a 'nnecà.
Antofiţă ce strigà?
Am umblat
Cât am umblat,
Dar acum mi s'a'nfundat.
Cletele'n nevod că da,
Pân' la gura se umpleà,
Nici apă nu se mai strecurà.
Să vezi morunul cel mare,
Cu trestie verde'n spinare.
Simţià că'n nevod erà,
Nevodul praf se făceà,
Incepe morunul a jucà,
Toate luntrile răsturnà,
Nevodarii s'a 'nnecat,
Numai Antofiţ'a scăpat,
Că-i fecior de nevodar,
Inoată ca un *bodârlan.*
Iar un mic de cosăcel,
Mititel,
Şi frumuşel,
Ca luntrea se repezià,
In josul apei s'aşezà,
Coada biciu că mi-o făceà,
Peste obraz că-l lovià,
Ochii în cap că-i albià.
Giaba ştià de'notà,
Căci cu ochii nu vedeà.
Tată-său calea-i păzià,
De pe mal că mi-l strigà,
După gura 'nţelegeà,
Şi'ntr'acolo se'ndreptà,
De-o salcie s'apucà,
Şi pe uscat că ieşià,
Tat-so plângeà şi ziceà:
Las'să-ţi fie rău aşà,

Că n'ascultaşi vorba mea.
Las'să-ţi fie rău, nu bine,
N'ascultaşi, taică, de mine!
La fierar că se duceà,
Cinci ocă de fier cumpărà,
O undiţă mare făceà,
Un puiu de bivol frigeà,
Şi în undiţă-l băgà
Şi'n Vidros o aruncà,
Şi pe morun că-l prindeà.
Şase bivoli înjugà,
Şi pe margine-l trageà,
Pe morun că mi-l tăià,
Cu securea-l ciopârţià,
Ciori, coţofeni, îl mâncà.
Cuţit de argint trăgeà,
Amândoi se înjunghià,
Făceà moarte,
Pentru moarte,
Ca altfel nu se mai poate! (1).

In sfârşit, încheem şirul variantelor cu un cântec cules dela Rămânii din Serbia, întitulat tot „Antofiţă-al lui Vioară, păscar, care a *bălait* (2) pe apa a lui Vidos, peşte frumos". El sună precum urmează cu unele îndreptări la transcriere:

Pe-ale ostroave de mare,
Este nouă *cătuioare* (3).
La catunul lui Vioara,
Lui Vioara, vataş mare,
Frumoasă masă-i întinsă,
De năvodari e cuprinsa,
In capul mesii şedeà,
Vioară ăl bătrân,
Bălaciu, bătrân,
Şi ei bea, se veselià,
Şi cu pahar cin'le slujià?
— Antofiţ' al lui Vioară!
Şi toţi năvodarii se vorbiau,
Patruzeci şi unul de năvodari,
Pe Vioară să-l îmbete,
Ca să le spună
Bălţile cu ştiucele
Şi apa cu morunii
Da Vioară ăl bătrân le spuneà:
— Voi, *bălacii* mei,
S'ascultaţi de mine,
Că eu am îmbătrânit,
Tot umblând în bălăit,
Şi eu în bălăit n'am fost
Pe apa lui Vidos,
Că-i Vidos bătăios,
Când mările le va umflà,
El pe toţi ne va 'nnecà.
Patruzeci de năvodari,
Cu Antofiţa patruzeci şi unu,
Ei n'ascultà
Ce Vioară le spuneà,
Şi pe Vioară-l îmbătà,
Şi Vioară adormià.
Şi patruzeci de năvodari
In bălait plecà
Pe apa lui Vidos,
Lui Vidos, peşte frumos.
Când pe Vidos adormit îl găsià,
Şi'n năvoade-l prindeà,
Când în faţa apii îl scoteà,
Vidos se pomenià,
Şi marile umflà,
Mare tălaz ridicà,
Pe toţi năvodarii înnecà.
Când cu coada plesnià,
Numai un năvodar scăpà.
Şi ăla se duceà
La Vioara al bătrân,
La ăle nouă cătuioare,
La Vioară, tovarăş mare,
Şi lui spuneà,

(1) Impărt. de d-l S. P. Colibaşi, com. Afumaţi; vezi aici, p. 294.
(2) A vânat peste cu luntrile.
(3) „Bordeie". Mai cu pu.inţă: cătune, sate,

Ca pe Antofiţa-l înnecă
Vidos, peşte frumos.
Vioară de-auzià
El toate năvoadele luà
Şi pe marea slobozià,
Pe Antofiţa-l cătà,
Şi el nu-l găsià,
Decât *Puiul Iudii* îl prindeà
Şi pe mal îl scoteà
Şi pe burta-l băteà:
Puiul să răspundă,
Şi n'are de unde,
Că nu vede, nici n'aude.
Vioară cel bătrân,
Când luà sama la vale,
Spre soare răsare,
Tare vine şi soseşte,
Cărăcuda cea bătrâna,
Numai cu doi dinţi în gura
Şi aleargă şi întreabă:
— Măi Vidos, dumneata,
De ce baţi puiul meu aşà?
De ce-l baţi şi-l chinueşti?
Eu îl bat şi-l chinuesc,
Să spună pe Antofiţ' al meu.
Cărăcuda de-auzià,
De-a scufundişilea'n marea se da,
Şi pe Antofiţă-l găsià,
Nasul peştii că-i mâncà.
Când în faţa apii-l scoteà,
Iuda, cărăcuda a bătrâna,
De năcaz nu mai puteà.
Un ochiu din cap îi scoteà,
Şi la margine-l scoteà.
Când Vioară-l vedeà,
Pe cărăcudă o prindà,
Şi pe ea o bateà, o chinuià,
Sa-i pună ochii lui Antofiţă
Şi să-l învieze.
Ea atuncea de-l vedeà,
Pe Antofiţă-l învià,
Şi ochiul i-l puneà,
Şi Vioară drumu-i da
La cărăcudă a bătrână,
Numai cu doi dinţi în gură.
Şi pe Antofiţă-l luà,
Şi cu dânsul se duceà
La nouă cătuioare,
La cătunul lui Vioară,
La Vioară, vătaş mare,
Balaciu bătrân.
Atunci Vioară lui Antofiţă-i spuneà:
Antofiţă, puiu al taichii,
Acum eu sa-ţi spun
Bălţile cu ştiucele,
Şi apa cu morunii,
Şi apa lui Vidos,
Lui Vidos, peşte frumos,
Că eu am îmbătrânit,
Şi'n balăit n'am fost
Pe apa lui Vidos,
Lui Vidos, peşte frumos!
Şi de-aice cu Antofiţă plecà,
Şi mireasă i-o găsià,
Nuntă făceà,
Să se pomenească

O poveste pescărească! (1).

Iuda, care după două din cântecele de mai sus, are înfăţişarea de peşte, o întâlnim şi la *Bulgari* ca şi la alte popoare slave, şi greşit se socoteşte ca având o apropiere deosebită cu „personagiul mitic pe care folclorul rus îl numeşte *Jaga-baba* şi care'n limba poloneză se chiamă *Jedza, Jedzina, Jedzi baba*“ (2).

Unele credinţi *liguriene* ne spun despre un „Diavol de sub mare“ care înneacă pe pescari (3).

(1) C. Giuglea şi G. Vâlsan, *Dela Românii din Serbia*, Bucureşti 1913, p. 121-4.

(2) Leger, *Mithologie slave*, p. 176.

(3) *Revue des traditions populaires*, XVI, p. 317 8. — Cf. P. Sébillot, *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins*, p. 299 şi urm.

FEMEILE-PEŞTI.

Femeile-peşti sau Faraonii. Cântările de pe mări. Mâncătorii de oameni. Credinţile altor popoare.

In mare se află un soiu de peşti, femei pe jumătate, numiţi şi *Faraoni*, cari stau ascunşi şase zile, cât marea se frământă, iar Sâmbătă, cât marea se odihneşte, ies de-asupra. Atunci, în locul acela, se face o dungă roşie, una galbenă şi a treia albastră,— tricolorul românesc! Femeile încep îndată să cânte foarte frumos.

Din acele părţi ale pământului ne vin nouă *cântecele* frumoase cari se împrăştie din om în om. „De unde ies cântecele?" Poporul crede că departe-departe, la răsărit, este o lighioană, jumătate peşte şi jumătate fată, care cântă fel de fel de cântece cu fel de fel de viersuri. Dela dânsa fură iei-coleà câte un cântec oamenii cei buni la Dumnezeu şi cari au inimă bună a spune şi altora cele auzite" (1).

Corăbierii cari le-aud, se întâmplă că adorm înjinduiţi de frumoasa lor cântare şi astfel cad în apă şi se înneacă.

Aceste Femei-peşti, ies câte odată pe maluri, primăvara, când e cald şi se joacă cu şireagurile de mărgele şi scumpeturi ale mării, din cari adesea uită câte cevà, pe cari le găsesc pământenii noştri. Alte ori le lasă într'adins, ca să momească lumea.

Unii spun că aceste Femei-peşti sunt aşà de mari, că nu le poate urnì cinevà nici cu 100 de boi; ele caută să'nnece corăbiile mari „ce merg la America"; acestea au cuţite pe dedesubt, ca să le taie degetele când ar râvnì la vieaţa călătorilor.

Faraonii se nasc din oamenii blăstămaţi de părinţi.

Dincolo de partea de mare a acestor Femei-peşti, este ţara *Mâncătorilor de oameni*. Aceştia caută să facă în fiecare Sâmbătă

---

(1) Cred. Rom. din com. Vlăsineşti, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

pod peste mare, cât apele contenesc din fiert, ca să treacă la noi, dar ostaşii le zădărnicesc încercarea (1).

Credinţa în Femeile-peşti o au şi *Olandezii* (2). Pentru cei vechi, Femeile-peşti se numiau *Sirene*, cari tot astfel, ca şi cele de azi, ademeniau pe călători prin cântecele lor; ele însă, cu toate că trăiau pe ape, erau femei la cap şi păsări la trup.

Intr'un soiu de Femei-peşti cred şi *Francezii* (3).

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 999 1001.

(2) *Revue des traditions populaires*, XIV, p. 558.

(3) *Ibidem*, XVI, p. 450.

OAMENII DE APĂ.

Infăţişări. Zânul mărilor. Credinţile altor popoare.

Oamenii de apă sunt „ca şi noi", dar din gură nu pot rostì decât un fel de căuit ca al ciorilor: cau-cau-cau! Când văd oameni pământeni, aceste arătănii fug şi se ascund în stufişul bălţilor (1).

Macedo-Românii cred într'un spirit numit *Zânul mărilor* care înghite oamenii şi-i ţine vii în pântece (2).

Pe aceşti oameni de apă, *Polonezii* îi numesc *Topich, Utopiec, Topielec, Wodnik,*—bărbaţi,—şi *Topielica, Wodnika,*—femei,—provenind sau din oameni înnecaţi, sau având o origine suprafirească (3).

---

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

(2) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 590. De altfel, basmele macedo-române prin *Zân* înţeleg un bătrân orbit de *Zâne;* el stă într'un palat din pământ un de îi dă vederea un voinic ajuns la dânsul, care, intrând într'a patruzecea odaie. ură hainele Zânelor cari se scăldau în lacul din odaie. Zânele, în schimbul hainelor, îi dădură un *măr,* din care gustând orbul, îşi capătă vederile (p. 221 4) Cf. T. Pamfile, *Graiul vremurilor*, p. 121.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 12.

PEŞTELE MĂRII.

Lupta Dracului cu Peştele mării. Valurile.

„In mare este un peşte foarte mare, pe care cresc buruieni ca pe pământ; acela când ţi-ar luà casa, cât e de mare, în spate, o duce cu totul. Peştele acela, când vede pe *Dracul* scăldându-se în mare, se alungă după dânsul, şi din lupta lor se fac *valurile* în mare. Atunci oaminii fac borte pe la maluri, şi apoi, când se linişteşte, rămân în borte, peşti" (1).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.

SORBUL.

Innecătorul de oameni. Sorbitorul de apă.

Prin Bucovina se crede că *Sorbul* este o vietate care traeşte în ape,—poate că se aseamănă cu peştii, căci are solzi,—şi care *soarbe*, înneacă pe cei ce îi găseşte pe malurile apei. Se povesteşte chiar că un astfel de Sorb ar fi înnecat o femeie şi o copilă cari spălau lână în coşarcă, lângă un iaz. Oamenii au dat apoi drumul iazului, au găsit pe cele două înnecate, dar şi pe Sorb, pe care l-au împuşcat.

Tot Sorb este şi *Sorbul mărilor*, pe care Dumnezeu îl trimite din când în când ca să *soarbă* apa (1), căci dacă n'ar sorbì-o, apa, înmulţindu-se, ar năpădì pe faţa pământului şi ar înnecà-o (2).

Locuina lui este acolo unde se adună toate apele din lume (3).

Sorbul mărilor, numai sub numele de *Sorb*, soarbe şi apa din râuri. Aceasta o face câte odată aşà de lacom, în cât soarbe apa până la fund, cu *broaşte* cu tot, cari cad apoi pe pământ, din nou, împreună cu ploaia. Pentru aceasta, după ploi mari se văd multe broaşte (4); şi de aici vine şi zicătoarea: „plouă cu broaşte", care se spune atunci când plouă îndelungat, şi mai ales, tare (5).

---

(1) „... Sorbul soarbe aburii din mare..."
(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1003.
(3) *Şezătoarea*, III, p. 110.
(4) *Ibidem*, III, p. 122. Zanne, *Proverbile*, IX, p. 277.
(5) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu. — Pamfile, *Văzduhul*, 62, 94; cf. şi p. 160.

DULFUL.

Denumiri. Hoţul merelor de aur şi biruitorul lui, după colinde şi cântece bătrâneşti.

Despre *Dulful de mare* sau *Dolful de mare*, poporul nu-şi mai aminteşte nimic astăzi. O rămăşiţă din vechea credinţă o aflăm numai într'un colind, unde acest *Dulf*, numit,—poate prin corupţie şi *Dop de mare, Duh de mare* sau *Duhul Mării [negre]*, iesă din apă, îşi schimbă înfăţişarea şi mânâncă nişte mere de aur, pe cari, fireşte, trebue să le scape feciorul bun arcaş, în cinstea căruea se cântă colindul la fereastă, pentru ca, în schimbul vieţii ce i-o dărueşte Dulfului, acesta să-i dea ca nevastă pe una din cele douăsprezece surori ale lui, sau alte daruri.

Iată colindele pomenite.

Intâiul, în fragment, cules din jud. Tulcea.

...Jelţ bun de dar,
Pe el cine-mi şade ?
Tânărul Ion.
Mai la spata lui,
Doi-trei fraţi de-ai lui,
Cu işlice'n brâie,
Cu caii de frâie.
Trag caii să meargă,
La măr mărgărint.
—Vezi, vere, nu vezi?
—Văd mărul acela:
Multe mere face,
Face, nu le coace!
—Dar din ce pricină?
—*Dulful* s'a'nvăţat,
Merele-a mâncat,
Luncile-a stricat,
Nimeni n'a aflat.
Ion mi-a aflat,
Acas' a'lergat,
Arcul şi-a luat,
Arcul şi săgeata,
La măr mi-a plecat,
Supt el s'a 'şezat.
Mult nu zăbovìră,
Dulful îmi sosìră.
Vru ca să-l lovească,
Dulful îi răspunse:
—Stai, nu mă lovì,
Că ţi-oiu trebuì.
In braţe te-oiu luà,
Sus te-oiu ridicà,
Sus la munţi căunţi,
Unde iarba creşte,

Creşte, se 'mplineşte,
Chip găităneşte.
Jos te-oiu scobori,
Jos în văi adânci,
La izvoare reci... (1).

Al doilea colind cules tot din jud. Tulcea:

Din crescut, mi-au crescut
Doi meri nalţi, rămuraţi,
Din tulpină depărtaţi.
Ion arcu'n mână şi-a luat.
Şi la meri s'a dus,
Subt meri s'a-pus.
Mult nu zăboviră,
Dulful se iviră.
Tinse să-l săgete:
— Stăi, nu mă lovì
Că ţi-oiu trebuì,
In braţe te-oiu luà,
Şi te-oiu ridicà,
Sus la *Garalim*,
Şi ţi-oiu dăruì,
Cerul cu stelele,
Şi ti-oiu scobori
Jos la Garalim,
Şi ţi-oiu dăruì,
Norodul cu pământul.
In vestea lui Hristos,
Să fii sănătos! (2).

Al treilea colind din părţile Brăilei:

...Născutu şi mi-a crescut,
De-un merişor roşior,
Face mer'le,
'N toate ver'le,
Dar le face,
Nu le coace,
Dar de ce nu mi le coace?
Din pricina unui *Dulf*.
Cum dă soarele 'n de seară,
Dulf de mare sare-afară,
Sare 'n vânt,
Sare 'n pământ,
Sare 'n vârf de merişor,
Prinde-şi mere de-a mâncà,
Rău crăngi de-a dărăpănà.
Dar şi Ion, frate-al nostru,
El pe-acolo că-mi treceà,
Şi pe Dulf că mi-l vedeà,
Iute-acasă alergà,
Şi-şi iea arcul şi săgeata
Şi la Dulf să-l săgeteze.
De departe 'ngenunchià
Şi de-aproape-l potrivià:
Dulf cu milă roagă-şi lui:
— D'aleu, Ioane, frate-al nostru,
Strânge arcu 'n mila ta,
Nu da de mă săgetà:
Că noi am fost nouă fraţi,
Nouă fraţi
Nouă surori,
Toţi au murit împuşcaţi,
Impuşcaţi
Şi săgetaţi;
Numai eu că am scăpat,
Numai eu şi-o sor mai mică;
Tot Mariţa dela mine,
Dela mine, dată ţie,
Dată ţie,
Doamnă-ţi fie,
Şi ţie şi curţilor,
Nuroră părinţilor,
Cumnăţică fraţilor! (3).

---

(1) *Floarea darurilor*, II, p. 314—5. Variantă foarte apropiată în *Materialuri folcloristice*, p. 1468: *Dolful*, şi p. 1472, idem.
(2) *Materialuri folcloristice*, p. 1474.
(3) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 84.

Al patrulea colind cules din jud. Ialomiţa:

...Mar'lui, merişor de aur,
Născutului mi-au crescut
Doi meri nalţi şi minunaţi,
De tulpini cam departaţi,
De vârfşor amestecaţi.
In toate verile fac mere.
Nu le coace cum le face.
Dop de mare mi le strică;
Dop de mare salt' afară,
Saltă 'n vârf de merişor.
Nu mănâncă cât îmi strică,
Numai frunza le-o despica.
Strigă meri 'n gura mare:
— Cine 'n lume s'ar aflà,
S ar aflà şi-adivără (1),
Sa-mi săgete Dop de Mare?
— Nime 'n lume s'ar aflà,
Numai N. făt-frumos
In lume de s'ar aflà,
Ar aflà ş'adivără.
Si el unde-mi auzià,
Aşà bine ce-i păreà,
Pe bunul murg că-l scoateà,
Il scoteà la ţeselat.
Cu ţesala-l ţeselà,
Cu peria-l netezià,
Dalbă şea că îi puneà,
Cu şapte chingi l-închingà,
Fuga 'n casă se duceà,
Proaste haine desbracà,
Proaste haine, proaste arme,
Scumpe haine-şi îmbracà,
Scumpe haine, scumpe arme.
Pe murg bun încălecà,
Şi-unde strânse, şi unde frânse,
Tocma'n malul Mări-l puse.
Scoate arcul şi-o sageata,
Şi-mi săgeată Dop de Mare.
Dop de Mare ce-mi grăià?
— Stăi, N., nu mă săgetà
Că noi am fost nouă fraţi,
Nouă fraţi, nouă surori
Câteşi nouă mi-au perit.
Tot de săgeat'au murit,
Numai eu am mai rămas,
Numai eu şi-o soră mica
Fie-ţi ţie dăruită!
De'mbrăcata, e'nzarpata *(sic)*.
De merge, de fâlfâeşte,
De stă 'n loc şi zârnăeşte... (2)

Al cincilea colind cules din jud. Ilfov:

Icea, Doamne, colea, Doamne,
'N ceaste curţi, ceaste domnii,
'N ceaste dalbe 'mpărăţii,
Nascut-au, Doamne, născut,
Crescut-au, Doamne, crescut,
Doi meri nalţi,
Şi minunaţi,
La tulpine 'mpresuraţi,
La vârfuri amestecaţi.
Nalt e mărul, pân' la cer,
Cu coaja de-arginţel,
Cu mere de aurel.
Mere face,
Nu le coace.
Tot de *Duhul Mării negre*,
Că Marea se lăudà
Şi din gură tot ziceà:
— Cine'n lume s'o aflà,
S'o aflà ş'adivără
Merii de mi-o sagetà?
Nimenia nu se d'aflà.
Nimeni nu se bizuià,
Făr' de tânărul N.
El, Marea dac'ascultà,
Iute-acasă-mi alergà,
Sus pe scara se suià
Şi din cuiu că mi-ş luà
Arcul şi cu săgeatà.
In posunar le băgà,
Pe cal negru 'ncălecà,

(1) In text: „şi-ar davără".
(2) *Un mănunchiu de colinde*, Vălenii de munte 1910, p. 62—4.

Şi spre Mare că pornià.
Acolo cum ajungeà,
Mâna 'n posunar băgà,
Arc, săgeată că scoteà
Şi spre meri le îndreptà.
Atunci vârful merilor,
Merilor, măiestrilor,
Către dânsul îmi graià :
Stai de nu ne săgetà,
Că noi ţie că ţi-om da
Surioara soarelui,
Nepoţica Zânelor,
Frumoasa frumoaselor.
N. se'nduplecà,
Mere nu mai săgetà,
Pe negrul încalecà,
Arc, sageata îşi strângeà
Şi 'napoi că se 'ntorceà.
Cale multă nu mergeà,
Şi 'ndărăt când se uità,
Ce vedeà, se minunà.
Că-mi venià,
Şi-mi alergà
O domniţă smedioară,
Copiliţă balăioara.
Ce nici râde, nici nu joacă,
Ci plânge moarte sa-şi facă..
Păr galben dărăpănând,
Faţă albă sgâriind... (1).

In sfârşit, al şaselea colind din jud. R.-Sărat :

Icea 'n prundul Mării negre,
Ce-a stătut de mi-a crescut?
Crescut-a d'un merişor.
Merişoru-i roşior
Face mere 'n toate vere,
Dar deşi el mere face,
Nu le ţine, nu le coace,
Că aproape-i *Duh de mare,*
Apă 'ndoită cu sare.
Duh de Mare iesă-afară,
Sare 'n sus, sare 'n pământ,
Sare 'n vârf de merişor.
Icea, Doamne, cest domn bun,
Cest domn bun, tânăr N.
El p'acolo când treceà,
Crecuţa-mi derăpănà,
Mere 'n buzunar băgà
Şi 'napoi se 'napoià.
El acasă-mi ajungeà,
El acasă că-mi intrà,
Cheia 'n mână mi-o luà,
Grajd de piatră-mi descuià,
'Lese-alese suri, alese murgi,
'Lese-şi galben cal mai bun,
Cal mai bun şi mai blajin.
Bate cu piciorn 'n drum.
De capastru mi-l luà
De mare paltin îl legà,
El în casă că intrà
Altul şaua i-o puneà
Altu 'n chingă mi-l strângeà,
Altul frâu 'n cap puneà.
Tot cutare-i făt-frumos,
El în casă că-mi intrà,
Proaste haine lepădà,
Proaste haine, proaste arme.
Tinse mâna sus la coardă,
Luă arcul şi-o sageată,
Să 'nsăgete lumea toată.
El afară că-mi ieşià,
Cruce dreapă că-şi făceà,
Piciorn 'n scară puneà,
Pe căluţ încàlecà,
Pe cărare-l îndreptà,
Trei scântei de foc lasà
Şi la *Duh* că ajungeà.
Prinse Duh de-a deşteptà :
Nu mă, Doamne 'nsăgetà,
Căci noi am fost nouă fraţi,
Nouă fraţi şi-o sor mai mică,
N'are 'n lume potrivire.
Toţi îs morţi însăgetaţi,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 81 2.

Numai eu ca am scapat,
Numai eu şi-o sor mai mică,
Fie-ţi ţie ibovnică.
Tot cutare-i fat-frumos,
Sa-l ajung'o voie buna,
Cu-o fetiţă mar de mână,
Amândoi oameni frumoşi,
Ei să fie sanatoşi,
Cu-ai lor fraţi,
Cu-ai lor parinţi! (1).

După cum s'a întâmplat cu colindele despre Iuda, tot astfel şi acestea, despre Dulf, le găsim şi în următorul cântec bătrânesc, — o dovadă mai mult că şi unele şi altele au acelaş izvor (2), cules dela Românii din Serbia, pe care-l dăm într'o transcriere mai literară:

Marea-mi este mare,
Marea mărgini n'are,
'Ntr'al mijloc de Mare
Ostrov ca-mi erà.
In Ostrov ce-mi erà?
O mândra *băşteà*.
In ea ce-mi şedeà?
'Mpăratul şedeà;
'Mparatul mi-aveà
Tot prin başteà
Nişte *zărzalii*,
Nişte *merăzii*,
Iesa poame 'ntâi,
Să dăm la copii.
In mijloc de başteà
Nu-ş' ce răsarià,
Nu ştiu: păr ori măr.
'Ntr'una că creşteà,
'Ntr'una ca 'nflorià,
'Ntr'una că legà
Şi mere făceà,
Mere de-argintel,
Şi de aurel.
Sara că 'nserà,
Venià ce-mi venià,
Măru-l culegeà
Şi mi-l dărâmà,
De râs mi-l lăsà.
Ziua se făceà,
'Mpăratul plecà,
Plecà prin başteà,
Pe la mar ca-mi da,
Mărul că-l găsià:
Tot l-a dărâmat
Şi l-a fărâmat,
De râs l-a lasat.
Acas' se duceà,
Şi el că-mi aveà,
Trei feciori aveà
Şi lor că le spuneà:
— Cine este ăsta
De mi-a cules mărul
Şi l-a dărâmat,
Pe min' m'a secat,
Baş, dela ficaţi,
Ca l-am pus cu mâna,
Să iea numai muma;
Şi l-am pus cu sapa,
Sa iea numai tata.
Atunci ca-mi ziceà,
Feciorul cel mare-mi ziceà:
Măi tu, taic al meu
Şi-al lui Dumnezeu,
Tu mie să-mi dai
Tot ţoalele tale
Şi armele tale,
La măr m'oiu duceà,
Mărul l-oiu păzì
Şi l-oiu străjuì,
Eu l-oiu dobândì,
La tine l-oiu duce
Şi l-oiu judecà

(1) Şt. St. Tuţescu, *Colinde din popor*, Craiova 1909, p. 34 7.
(2) Cf. T. Pamfile, *Craciunul*, p. 219—20.

Pe voia ta !
'Mparatul de-auzià,
Bine ca-i pareà,
Ţoalele ca-i da,
Armele că-i da,
La mar se duceà.
De mar se lipià.
Seara când serà,
Venià ce-mi venià
Şi *l-amejuià* (1)
Pe măr l-adormià,
In măr se suià,
Măru-l dărâmà,
De r^s mi-l lăsà.
Ziua se facea,
'Mparatul plecà,
Plecà prin başteà,
Pe la mar ca-mi dà,
Marul că-l găsià
Tot l-a dărâmat
Şi l-a faràmat,
De râs l-a lăsat.
Acas' că-mi mergeà,
La copii spuneà.
Al *mijlocar* ziceà:
– Mai tu, taic' al mieu..

Şi cântecul urmează povestind ca şi mai sus. Vine apoi rândul copilului mai mic,

Ardin Crăişor,
Pedepsit cu dor
Ardin, făr' de casa
Şi făr' de nevastă.
Din gura ziceà:
– Mai tu, taic' al mieu
Şi-al lui Dumnezeu,
Tu mie sa-mi dai
Tot ţoalele tale.
La mar m'oi duceà
Şi l-oiu strajuì
Şi l-oiu dobândì,
La tine' l-oiu duceà
Şi l-oiu judecà,
Tot pe voia ta!
'Mpărat de-auzià,
Bine că i pareà,
Ţoalele că-i da,
Armele că-i da,
La mar că plecà.
Ardin de vedeà,
Departe şedeà,
Cât dă cu dreaptà.
Şi seara când serà,
Lumea când cinà
Venià ce-mi venià,
Trei zile venià.
In mar se suià,
Mărame 'ntindeà,
Mere-mi culegeà.
Ardin de-mi vedeà,
Puşca o'ntindeà,
Pe el mi-l vedeà.
Zâna mai mare,
Cu grija 'n spinare,
Din gura ziceà:
Ardin Craişor,
Pedepsit cu dor,
Ardin făr' de casa
Şi fara nevastă,
Stăi de nu da,
Nu ne sagetà;
Noi ţie ţi-om da
Pe Zâna mai mica,
Că e frumuşică,
Ţie ibovnică!
Ardin de-auzià,
La măr mi-alergà,
Mâna ca puneà,
Pe Zâna mai mica,
Ca e frumuşica
Şi lui ibovnică.... (2).

(1) Cel ce dictează, explica: „l-a trecut pistă el"; culegatorii cred ca e vorba de *„a amăgi*, deteriorat". Mie mi se pare ca-i *a amijì*, a adormì.

(2) Giuglea şi Vâlsan, *op. cit.*, p. 229 şi urm.

Acest cântec, care-şi are varianta lui (1), nu ne pomeneşte numele Dulfului. El este însă învederat cuprins în povestire: e vorba de măr şi de mare, în mijlocul căruia este ostrovul împărătesc. Subiectul, de altfel, îl întâlnim sub înfăţişări deosebite şi în poveşti, unde câte odată, merele de aur le fură o pasăre măiastră (2).

(1) *Ibidem*, p. 251 2.
(2) Cf. Şaineanu, *Basmele*, p. 424.

BĂLAURII.

Bălaurii de uscat şi cei de apă. Bălaurii din poveşti. Piatra scumpă. Bălaurii văzduhului cu nor sau ploaie.

Credinţile populare ne dau mai multe soiuri de Bălauri: unii de apă şi alţii de uscat, locuind şi aceştia în văi adânci şi umede, şi în sfârşit alţii de văzduh, în legătură cu ploile.

Obişnuitul Bălaur este cel de poveste, în care, fireşte, nu mai cred decât copiii. Acesta are înfăţişarea sau a unui şarpe „grozav de mare", care este ajutat sau ajută pe voinicul ce-l scapa de moarte din gura *Sgripţuroaicei*, sau are înfăţişarea nehotărîtă a unei vietăţi cu şapte capete, de obiceiu, ce locueşte într'o fântână de unde se adaptă satele în schimbul darului ce-l fac din vreme în vreme şi care constă dintr'un suflet de fecior ori fecioară. Pe acesta îl ucide Busuioc, Sf. Gheorghe şi alţi voinici ai poveştilor noastre, pentru ca din trupul lui să facă apoi câte nouă grămezi mari cât casa!

Pe acest balaur, Bulgarii ca şi Grecii, îl numes *Lamia*, despre care cetim următoarele: „un amănunt,—s'ar putea spune: bulgar (sau poate albanez) este că eroul care-i aşteaptă ieşirea [din fântână], se culcă pe genunchii fecioarii sorocită ca jertfă, pe care o roagă să-i caute în cap" (1).

Pare, totuş că vorbeşte de noi!

Acest monstru îl aflăm şi la alte neamuri.

Alt soiu de Bălauri sunt cei ce fac *piatra scumpă.* Ei locuesc prin prăpăstii, se pare că prin *ţara armenească;* de aceea sunt şi mulţi Armeni cari se îndeletnicesc cu negoţul de nestemate.

Câte odată piatra scumpă o fac şi *şerpii* (2).

In sfârşit, al treilea soiu de Bălauri sunt cei din văzduh.

---

(1) Dozon, *op. cit.,* 154.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă,* p. 51 2.

Numindu-se uneori şi *Smei*, se crede că-s nevăzuţi. Se fac şi din şerpi (1).

„*Bălaurii*... se numesc *ale*,—*hale*,—se fac pe cer în timpul ploii; unde se întâlnesc două ale, încep a se bate; dărâmă tot ce întâmpină în calea lor. Astfel desrădăcinează arbori, dau jos pătule şi coşare, ieau carele ce se află la lucru şi le duc departe.

Se zice că altele se fac din oamenii cari au duh necurat, şi cari, în timpul furtunii se culcă, adormind un somn greu. In acest interval, *sufletul* celui adormit, făcându-se *ală*, se duce de întâmpină pe cealaltă ală, care este sufletul altei fiinţe, din altă localitate, şi apoi se bat amândouă.

Locul unde se bat alele şi localitatea alei învinse, sunt supuse furtunii şi sufăr mult de grindină (2).

Prin unele părţi se crede că aceşti Bălauri sunt sorbiţi de *Sorb* şi ridicaţi în nouri de unde cad cu ploile şi cu broaştele (3).

Une ori *Bălaurii* din văzduh se văd; ei au înfăţişarea de *nouri*, dar „cei adevăraţi" sunt „Bălauri ca toţi Bălaurii".

„*Smeul*, *Bălaurul* se face din şarpe, dacă n'a muşcat pe nimeni doisprezece ani şi n'a văzut pe nimeni; atunci capătă aripi şi picioare, şi-i Smău. Când iesă din pădure, copacii se pleacă într'o parte şi el se ridică în sus şi se duce în nouri.

Acolo ei rânduesc cu *tunul* şi cu *fulgerul*, cu *ploaia* şi cu *piatra*. Când se aud în cer bubuituri de tunete, hurducături şi când nourii se frământă, sunt ei. Ei umblă să omoare pe *Dracul* şi unde-l văd că se ascunde, sub vită, sub om, îl trăsnesc.

Smeii, după ce se ridică, merg la Dumnezeu şi zic:

— Acù trebue să prăpădim lumea, Doamne, că se fac prea multe păcate!

Da Dumnezeu zice:

— Incă nu, încă nu!

Ei poartă ploaia şi nourii. Ei se scoboară în iazuri şi sug apă cu cari fac nourii ce cresc cum creşte pânea când dospeşte.

---

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 5.
(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 14 5.
(3) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 62, 94 şi 109.

Curcubeul este drumul Bălaurilor. Pe curcubeu se duc la apa. Dacă dau ploaie sărată, e semn că Bălaurii au supt apa din vreun loc sărat; atunci pânea nu crèşte (1).

Tot prin Bucovina întâlnim şi credinţa că une ori Bălaurii cad pe pamânt odată cu *piatra* (2).

Mai limpede curg următoarele credinţi haţegane despre Bălauri:

„Şarpele pe care nouă ani de zile nime nu l-a vazut, se face Bălaur, adică şarpe uriaş, care poate şi sburà. După ce poate sburà, se duce până găseşte un tău fără fund, numit *iezer*, se bagă acolo şi tot bea la apă până-l scoate vreun *şolomonar*.

Şolomonarii aceştia sunt oameni foarte învăţaţi, cari poartă *vremile cele grele*. Şolomonar se face cel mai mic dintre şapte fraţi călugări, care merge la o şcoală şolomonărească unde învaţă a cetì şi scrie şolomonăreşte. Unde este astfel de şcoală? Aceasta numai şolomonarii o ştiu.

Cum leagă şi desleagă vremurile, acestea se poate cunoaşte din următoarea istorioară:

Acum vreo treizeci de ani se arătară prin satele Ohaba, Grădişte, Zăicani, Bucova şi Băuţari patru cerşitori. Unii oameni i-au miluit cu câte cevà, alţii nu. Ajungând la Băuţari, nu i-a miluit nime. Ei s'au reîntors mânioşi din sat. Afară din sat s'au întâlnit cu popa din Băuţari. Acesta i-a cunoscut şi i-a dus acasa şi i-a ospătat. In urmă ei au scos fiecare câte o carte şolomonărească şi le-au arătat popii, şi popa a ştiut cetì în ele. Apoi au zis cerşitorii:

— No, domnule părinte, va fi vai de hotarele acestor sate!

Şi s'au dus. La trei zile după aceea, a venit o ploaie cu *grindina* ca nucile de mare, şi a nimicit ţarinile celor cinci sate, afară de holdele celor ce i-au miluit.

Şolomonarii adică se duc la iezere şi de acole scot Bălaurul. Un atare iezer este şi al Bistrei, în munţii Bucovei, ţinători de Rătezat.

Iată altă istorioară:

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 803 4.

(2) T. Pamfile, *Văzduhul*, p. 143 4 şi 154.

Acum vreo douăzeci de ani, un om din comuna Bucova s'a dus la munte. Acolo văzù un domn cu o iapă albă. Domnul venià către om şi-l rugă să-i arăte unde e iezerul Bistrei. Omul din Bucova se duse cu domnul care erà şolomonar, până la iezerul numit. Acolo domnul se întoarse către om şi-i zise:

— Ţine calul meu cu tot ce e pe el, numai frâul nu, şi du-te cât îi puteà de tare!

Bucovanul luă calul şi se duse iute cu el, până la un vârf de munte. Acolo se întoarse înapoi şi văzù că domnul acela cetià tare dintr'o carte. Peste puţină vreme începù apa a bolborosì (a bulbucà) şi ieşì din ea un Bălaur. Domnul îl tăiă cu frâul peste cap, şi Bălaurul se băgă iară în apă.

A fost prea mic.

Mai cetì şolomonarul după aceea, şi cetì tot mereu, până ieşì un balaur mare. Domnul îi puse frâul în cap şi se suì pe el. Bălaurul sbură cu el spre răsărit, apoi trecù peste Ţara-românească. Pe unde treceà şolomonarul călare pe Bălaur, cerul erà negru de înnorat, plouà şi fulgerà şi bătea piatra de *smicurà* (1) toate ţarinile pe unde treceà.

Acela s'a dus cu Bălaurul la Ierusalim, unde apoi face tot dărabe din el, căci acolo nu pot oamenii trăì nici o zi, dacă n'au barem o dărabă din coada bălaurului,—atâta-i de cald" (2).

Câte odată, se întâmplă că unii din aceşti Bălauri cad din cer pe vremuri de ploi ce nu se mai curmează.

(1) *Fărâmă.*

(2) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului,* p. 283 4.

DESPĂRŢIREA V.

BOALA, MOARTEA.

SFINTELE.

Aducătoarele de boli.

Când s'au încuibat într'un sat multe boli molipsitoare, se crede că prin acel sat umblă noaptea *Sfânta* sau *Sfintele*, cari trântesc la pat în dreapta şi în stânga pe orişicine. Sfânta sau Sfintele nu pleacă din sat, până când nu li se curmă mânia. Pentru aceasta, femeile pun mână dela mână şi fac o pomană pentru dânsa, după ce mai întâiu, iarăş cu ajutorul tuturora, au făcut rost pentru un rând de haine, cu care au îmbrăcat o fată mare, nevoiaşă.

Această *pomană a Sfintei* se face în Sâmbăta morţilor, în cea din urmă săptămână a cârnălegilor de după Crăciun (1).

Tot pentru potolirea Sfintelor se pot face pomeni şi alte ori; cele mai bune zile însă sunt Miercurile şi Vinerile (2).

---

(1) C. R.-Codin, D. Mihalache, *op. cit.*, p. 27.
(2) *Ibidem*, p. 110.

CIUMA.

Infăţişări. Sf. Haralambie, cel ce ţine Ciumile de păr. Sf. Gavriil. Toiagul bobotit de Ciumă. *Ciuma nemiloasă şi voinicul. Ciuma la alte popoare.* Paza împotriva bolii.

Ciuma, pe care Macedo-Românii o numesc *Puşcle* (1), este ca şi Moartea, „o babă urîtă, de-ţi vine sa-ţi ieai lumea în cap" (2).

Polonezii o cred a fi o fecioară înaltă şi slabă, care ţine în mâni o batistă însângerată (3).

Prin unele părţi pare a se crede că Ciuma are măsele în chip de bani; ele se găsesc la săparea *comorilor;* despre aceşti bani se zice că nu-i bine a se luà, fiind primejdie de Ciumă (4).

Prin Bucovina se crede că Ciuma „are un chip îngrozitor" (5), adică un cap ca de om, coarne ca de bou şi coadă ca de şarpe, în al cărui vârf se află un ghimpe mare cu care înghimpă pe oameni şi îi umple de boală.

Prin jud. Brăila, credinţa populară, numind Ciuma *„boala Turcilor"*, cari n'au mai venit dela plecarea lor de prin acele parţi, şi-o închipue ca o femeie cu capul gol, cu mici codiţe. *Ciumi-*

---

(1) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 688.

(2) De aici şi zicala: „pentru unii mumă şi pentru alţii Ciuma" ce se spune cu privire la unul care pentru o parte se poarta cât se poate de bine, iar pentru alta, cât se poate de rău.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 9.

(4) *Şezătoarea,* V, p. 111.

(5) Un cântec cules din com. Vaideeni, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu, înv. în com. Ştefaneşti, acelaş judeţ:

Câte fete-s cu margele,
Toate-s drăguţele mele;
Câte fete-s cu cercei,
Toate-aşteapta să le ceiu;
Ş'apoi câte-s cu cojoc,
Toate-aşteapta să le joc.
Dracul le poate jucà,
Că sunt multe ca iarbà,
Că-s negre tot ca noapteà
Şi *urîte ca Ciumà!*

le au mulţi copii, pe cari îi poartă în nişte cărucioare trase de dânsele. Cosind cu *coasele*, ca şi cum ar così pe câmp, *cânii* le simt şi latră la ele (1).

Unul, care nu s'a lăsat să fie înţepat, a fost *Sf. Haralampie*. Când Ciuma s'a năpustit asupra lui, el a prins-o, a legat-o cu lanţ greu şi a început să o chinuie, punând tot odată stăpânire asupra ei, ca să nu înţepe pe oricine va vroì dânsa, ci numai pe cine va îngăduì Sf. Haralampie (2).

De aici, mai toate povestirile despre Ciumă se leagă de numele acestui Sfânt.

Intâia povestire, care se aude prin Bucovina, are următoarea cuprindere:

„Zice că *Sf. Haralampie* mai toată vieaţa lui pământească a petrecut-o în munci şi chinuri grele, şi mai ales la bătrâneţe a avut el foarte multe şi grele munci de suferit.

De aceea şi Dumnezeu, văzând că e aşà de tare muncit, l-a chemat înaintea morţii sale la sine şi i-a spus să ceară cevà dela dânsul, ca răsplată pentru cele ce le-a suferit în numele lui, şi el, orice va cere, îi va da.

Sf. Haralampie însă i-a spus că el se va duce să întrebe mai întâiu pe oameni, şi ce vor spune aceştia să ceară, aceea va cere.

Şi s'a dus apoi la oameni şi i-a întrebat pe aceştia ce să ceară? Şi oamenii l-au rugat să ceară ca *Ciuma*, care îi potopià pe vremea aceea, să fie sub mâna şi stăpânirea lui.

După aceea s'a întors Sf. Haralampie iarăş la Dumnezeu, şi împărtăşându-i cele ce i-au spus oamenii, a cerut ca să-i dea *Ciuma* pe mână.

Dumnezeu nu s'a împotrivit, ci împlinindu-i dorinţa, îi dete Ciuma pe mână.

Sf. Haralampie,—bucuria lui. Cum a văzut că Dumnezeu i-a dat putere asupra Ciumii, îndată a şi pus mâna pe dânsa, a legat-o de grumaz cu un lanţ de fier, şi astfel legată în lanţ, o ţine el până în ziua de astăzi, şi numai atunci când oamenii nu serbează ziua lui, o sloboade pe pământ.

---

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 156 v° 157.

(2) Cred. Rom. din com. Ţepu, jud. Tecuciu: Sf. Haralambie ţine *Ciumile* de păr şi le duce unde vrea dânsul. Cf. Candrea, şi a., *Graiul nostru*, I, p. 272

Şi *Ciuma, care are aripi şi o sabie lată în mână*, cum se vede scăpată din lanţurile în care e *înferecată*, îndată aleargă la oamenii cei ce nu ţin ziua de Sf. Haralampie, şi pe toţi îi omoară" (1).

A doua povestire nu se îndepărtează de cuprinsul celei de până aici:

„Dumnezeu a dat fiecărui Sfânt câte o putere oareşicare. Şi precum a dat el tuturor Sfinţilor, aşà şi *Sf. Haralampie*, care erà dintru început sihastru, încă i-a dat putere, şi anume peste *Ciumă*, zicându-i că îndată ce va vedeà că aceasta îşi face de cap, adică omoară prea mulţi oameni, să n'o lase a-i omorî degeaba.

Şi Sf. Haralampie, din ziua în care a căpătat puterea aceasta dela Dumnezeu, cum simţeşte că Ciuma voeşte să meargă la vreun om, care nu e cu nimic vinovat, ca să-i iea zilele, îndată aleargă la dânsa, o prinde, o leagă cu lanţul de grumaz şi apoi începe a o bate până ce se satură. După aceea, zicându-i să părăsească omul pe care voià ea ca să-l omoare degeaba, îi dă drumul.

Şi fiindcă Sf. Haralampie are o putere atât de mare asupra *Ciumii*, de aceea, numai cel ce păcătueşte şi supără prea mult pe acest Sfânt, moare de Ciumă. Toţi ceilalţi oameni însă, cari păzesc poruncile lui Dumnezeu şi cinstesc ziua acestui Sfânt, sunt scutiţi de această boală primejdioasă şi urîtă, căci Sf. Haralampie nici când n'o lasă să se apropie de dânsa" (2).

A treia povestire o avem din jud. Tecuciu:

Sf. Haralampie a fost dintru început mocan la oi.

Intr'un rând a picat la zăcere, şi erà aproape să moară dacă nu venià pe acolo un doftor vestit, meşter în lecuirea tuturor felurilor de boli, care l-a lecuit şi pe dânsul, şi l-a făcut sănătos ca şi mai înainte. Pentru aceasta, Haralampe i-a mulţumit din tot sufletul, şi apoi, având inimă bună, şi gânduri curate, l-a rugat pe doftor ca să-l primească şi pe el la slujbă, ca să înveţe

---

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 20–1.

(2) *Ibidem*, p. 21–2. *Manuscriptul no. 453* al Academiei Române, din 1816, este intitulat: „Cinstitul Paraclis al Sfântului sfinţitului mucenic *Haralambie carele iaste foarte folositoriu şi apărătoriu de înfricoşata boală a Ciumi[i]*".

toate leacurile şi meşteşugurile cu cari doftorul puteà să gonească tot soiul de boale din trupurile oamenilor.

Şi a slujit Haralambe trei ani la acel doftor, şi a deprins toate chipurile de tămăduire, până când a ieşit şi el doftor mare.

Şi vestea i-a mers în toate părţile lumii, că veniau la dânsul cârduri după cârduri, bogaţi şi săraci, dar mai ales oameni nevoiaşi, pentru a căror lecuire nu luà nici o plată.

Lumea folosită de pe urmele lui, văzându-l aşà de bun, l-a făcut Sfânt, şi Sfânt a rămas până în zilele noastre.

Trăià Haralambe la casa lui, cu părinţii, nevasta şi copii săi, tare mulţumit pentru toate, când iaca, se pomeneşte cu *Ciuma* pe lume. Oamenii începură să moară cu droaia şi aşà, în puţină vreme, se văzù singur, singurel.

— Pe toţi i-am putut scăpà dela moarte,—îşi zise Haralambe,— şi numai pe ai mei, nu. La ce să mai trăesc!

Şi aşà, îşi făcù socoteală să se ucidă singur; dar tocmai când voià să-şi îndeplinească gândul lui, i se arătă Dumnezeu înainte şi-i zise:

— Haralambe, hai cu mine!

Şi l-a luat în cer.

Acolo l-a întrebat: peste ce să-l pună mai mare? Iar Sf. Haralambe i-a răspuns: să-i deie *Ciumile* pe samă.

— După voia ta fie!—a întărit Dumnezeu.

Şi aşà au rămas Ciumile în sama Sfântului Haralambe.

De atunci Sf. Haralambe veşnic ţine Ciumile de păr, că să nu-şi mai facă de cap cum şi-au făcut cu ai lui. Câte odată le scapă, şi atunci Ciumile se răpăd în lume ca lupii între oi. Deosebirea este numai că lupul omoară cât omoară şi se duce, în vreme ce Ciuma iea de-a rândul, şi pe bun şi pe rău, până bagă Sf. Haralambe de samă, şi o strânge din nou din lume, înînhăţind-o de păr! (1).

In sfârşit a patra povestire o avem din jud. Muscel:

„Se spune că într'o vreme, făcuse *Ciuma* atâta pustiire între oameni, că unul nu erà să mai rămâie.

— Să ne rugăm, fraţilor, şi lui *Sfântul Haralampie;* poate ne-o scăpa el!—zise un unchiaş.

— Să ne rugăm, dec!—răspunseră ceilalţi.

(1) Culegere din com. Ţepu, împărt. de fratele meu Vasile.

Şi unde îngenunchiă norodul întreg: mic, mare, tânăr, bătrân, şi se puseră pe mătănii şi rugi fierbinţi! Iar după trei zile, iaca se pomenesc c'un flăcău frumos şi înalt ca bradul, că vine, şi cum dă cu ochii de Ciumă,—o babă urîtă şi rea de mama focului dând târcoale satului,—o şi înhaţă de păr.

— Intră aici, *huştupină* bătrână!

Şi o băgă într'o *nucă*.

— Păi, că să fac aici, Haralampie?—strigă baba, icnind de ciudă.

— Ia, să te mai hodineşti, surată, că destul ai mâncat la oameni!

Şi a purtat Sf. Haralampie nuca în sân trei ani şi şase luni. Atunci, după multe rugăciuni ale ei, i-a dat voie să iasă din nucă şi să umble prin lume, dar să nu mănânce decât rădăcini.

— Pentru ce să mă canonesc aşà, Haralampie? Mai lasă-mă că mi-e dor de carne de om!

— Nu; mai mănâncă şi ce-ţi dau, să mai slăbeşti!

Şi trei ani împliniţi, Ciuma nu roase decât rădăcini, de i se strepeziseră dinţii în gură.

Apoi a mai canonit-o trei ani, dându-i voie să mănânce ghindă de prin pădure, şi încă alţi trei ani, mâncând pădure tânără.

După ce-şi isprăvì osânda, o leagă c'un lanţ la marginea unei ape, şi acolo stă legată şi azi. Iar Haralampie sfântuleţul o păzeşte. Şi numai când vede că s'a înmulţit lumea şi s'a făcut rea, îi dă drumul din lanţ să mai dea câte o raită prin oameni.

D'aia să nu lucrezi la Sf. Haralampie, că-ţi trimite Ciuma pe oase, şi te-ai dus!" (1).

Pentru aceasta, prin biserici, icoanele ni-l arată pe Sf. Haralambe ţinând Ciuma sub picioare (2).

Prin jud. R.-Sărat se spune că Sf. Haralambe a lăsat cu limbă de moarte că unde se va aflà o bucăţică din trupul lui, locul acela va fi ferit de Ciumă.

---

(1) R.-Codin şi Mihalache, *op. cit.*, p. 25.
(2) Astfel e în biserica Sf. Haralambe şi Mina din Bârlad.

După unele credinţi, *Sf. Gavriil* este acela care ţine Ciuma de păr (1).

Prin jud. Muscel se crede că Ciuma are înfăţişarea de abur, după cum reiesă din următoarea povestire:

„*Ciuma* asta e rea, foc! Mânia lui Dumnezeu, şi pace! Nici Puternicul şi cu Sfântu Petre n'au avut ce-i face!

Ci-că într'o zi mergeà pe drum Dumnezeu şi cu Sf. Petre. Intr'un loc, văzând nişte abur ieşind din pământ, se opriră în drum.

— Ce să fie! Ce să fie!—se întreabă Petre mirat.

— Petre, hai îndărăt!

— De ce, Doamne?

— Păi bine, tu nu vezi că aia e Ciuma?

— Eu nu cred; şi *la vreme*, chiar de-ar fi Ciuma, de ce mi-ar fi trică?

— Dacă nu crezi, înfige toiagul ici în pământ,—în locul de unde fumegă.

Il înfipseră şi pe urmă, ei, ocolind pe altă cale, se duseră unde aveau de dus.

La întoarcere, pe seară, Dumnezeu zice:

— Hai Petre, pe colo, să vedem ce-a făcut toiagul!

Se duc. Da minune: găsesc *pe toiag nouă bube.*

— Vezi, Petre, dacă nu-ţi spuneam eu să înfigi băţul aici, toată lumea care ar fi trecut pe aici, ar fi murit. Ba se puteà să fi murit şi noi. Asta face *sodom* (2) mare'n lume; şi n'are decât un leac,—cine i-l ştie şi p'ala!" (3).

Se înţelege că dacă cuivà nu-i este dat să moară de Ciumă, nu moare, cu toate ameninţările ei,—cum de altfel se va vedeà în povestirea despre Holeră, Moarte, Ciumă şi cioban. Cel ce trebue însă luat, nu mai scapă.

Mai la vale dăm nişte cântece bătrâneşti, cari ne arată cum *Ciuma*,—avem şi numirea masculină de *Cium* sau *Ciuman*,—întâlnind pe un voinic, îl răpune, cu toate rugămintele lui.

(1) Academia Română, *Ms. no. 3418*, p. 391.
(2) Prăpăd, pustiire.
(3) R.-Codin şi Mihalache, *op. cit.*, p. 20.

Foaie verde avrămească,
Pe ulița armenească
Este-o șatră țigănească.
Ciocanește, bocănește,
Ghiță calu-și potcovește,
De grea cale se gătește.
Ghiță calu-și potcovià,
Șeaua pe el că-și puneà
Și pe șeà încălecà,
Șoseaua'n jos că plecà,
Cu *Ciuma* că se'ntâlnià
Și din gură că-i ziceà:
— Buna ziua, Ciumă, fa!
Mulțămesc, voiniculeà!
Ce te uiți, Ciuma, la mine?
Ori vrei să mă ieai cu tine?
Iar Ciuma îi răspundeà:
— Chiar așà, voiniculeà!
Io-s trimeas' de Dumnezeu,
Ca să-ți ieau sufletul tău!
Iar Ghiță ei că-i ziceà:
Iea-ți calul și armele,
Numai lasa-mi zilele,
Că mi-s dragi fetițele,
Când le rasar țâțele,
Țâțele ca merele,
Miros' ca gutuele!
— Nu-s cerute armele,
Ci-s cerute zilele! (1).

Varianta întâia:

Dragul mamei flăcăuaș,
Dragul mamei Vălenaș,
Nu te duce la Diià (2),
C'a venit, maică, *Ciumà*,
Și ți-a perit puicuțà.
Ș'apoi, dragă, vai de mine.
M'oiu face și fară tine!
— Măcar, maică, de te-i face,
Sa văd puica de mai zace!
Dragul mamei, dar *Ciumà*
Nu știe ce-i dragosteà;
Trimeasă-i de Dumnezeu,
Ca să iea și bun și rău!
Vălenaș nu ascultà,
El calul și-l potcovià,
Tare bine-l închingà,
Merinde'n dăsagi puneà
Și pe el încălecà,
In grea cale purcedeà.
Foaie verde și-o laleà,
Când la Diia ajungeà,
Iaca și *Ciuma sosià,*
Cu sacul și cu coasà.
Buna ziua, măi voinice!
— Ce cauți, babo, pe-aice?
— Io îs Ciuma, dragul meu,
Și-s trimeas' de Dumnezeu,
Ca să strâng și bun și rău,
Să ieau și sufletul tău!
— Mă rog ție, babă slaba,
Nu umblà așà cu grabă,
Mai cu puțina zăbavă;
Lasă-mă până'n Diià,
Ca să-mi mai vad puicuțà.
— Geaba te mai duci la Diia,
Că'n Diia-i numai pustia,
C'a rămas la zece case,
Tot o babă viermănoasă,
Și-aceea tot strig' așà:
„Cum nu mai vine Ciumà,
Să-mi ridice vieața mea!"
— Na-ți carboave și parale,
Nu-mi scurtà vïața pe cale;
Na-ți parale, irmilici,
Nu-mi scurtà vïața pe-aici;
Și mai na și gălbenași,
Ai milă de Vălenaș!
Na-ți calul cu armele,
Cu toate merindele,
Cu toate podoabele,

(1) T. Pamfile, *Cântece de țară,* p. 35—6.
(2) *Dii,* Vidin.

Numai lasă-mi zilele.
Că mi-s dragi copilele.
—Nu-mi trebe paralele,
Nici calul cu armele,
Cu toate podoabele.
De ţi-a fost dragă vĭaţă,
Ce-ai călcat tu la Diià?
N'ai auzit că-i Ciumă?
Iaca sacul şi coasă.
Eu sunt Ciuma, dragul meu,
Trimisa de Dumnezeu,
Ca să ieau şi bun şi rău,
Să ieau bătrân şi flăcău,
Să ieau şi sufletul tău!
Ia stai, Ciumo'n drumul tău,
Ca să scriu de-un răvăşel,
Sa-l trimit în satul meu,
Să-l trimit la maica-mea,
Să mă plângă săracă,
Că i-a pierit nădejdeà.
Răvăşelul că s'a scris,
Vălenaş ochii a'nchis,
Da Ciuma, bat-o pustia,
A plecat la baba'n Diia.
Pus-a sacul la spinare,
Şi coasa la subsioară,
Şi-a luat-o pe ponoară...
Am cântat cântec deplin,
C'am ştiut c'o să beau vin;
Ia umpleţi un păhăraş,
Pomană lui Vălenaş! (1).

Varianta a doua:

Dragul mamei, Vâlculeà,
Nu te duce la Himà,
Că iar s'a scornit Ciumà!
Vâlcu că nu ascultà,
Calul că-şi încălecà,
Şi spre Hima apucà,
Când la jumătat' de cale,
Iată şi *Ciumu*'n cărare!
—Buna ziua, Vâlcule!
—Mulţumescu-ţi, *Ciumule,*
—Ce caţi, Ciumule, pe-aici?
—Cat voinici de sama ta,
Ca să le scurtez viaţà;
Şi-s trimis de Dumnezeu,
Ca să ieau şi bun şi rău,
Să ieau şi sufletul tău!
Mărì, Vâlcu, ce-mi ziceà?
Na-ţi carboave şi paraie,
Nu-mi scurtà vĭaţa'n cărare;
Na-ţi galbeni şi irmilici,
Nu-mi scurtà vĭaţa pe-aici;
Na-ţi calul şi armele,
Cu toate podoabele!
Iară Ciumul ce-mi ziceà?
—Nu ieau galbeni, nici parale,
Nici calul cu armele,
Cu toate podoabele,
Că-s trimis de Dumnezeu,
Ca să ieau sufletul tău!
—Ia staţi cărăuşi pe cale,
Şi daţi-mi-o călămare,
Să-ĭ fac maicăi o scrisoare,
Că nu mă ma'ntorc din cale! (2).

Varianta a treia:

Lată-i frunza bobului,
Da-i mai lat'a plopului.
Sus pe malul Oltului,
La curţile Vâlcului,
Dar Vâlcu, până trăià,
Cară de cară-şi gătià,
La ţara de jos pornià.
Când a fost la calea mare,

(1) T. Pamfile, *Cântece de ţară*, p. 36—7.
(2) *Ibidem*, p. 37.

Iaca şi *Ciuma* (1) 'n cărare.
Incepù a se rugare:
Mai *Ciumănaş,* moarte mare,
Nu-mi scurtà zilele'n cale,
Mai lasă-mă puţintel,
Ca să-mi scriu un răvăşel,
Să-l trimit pe vânticel,
Să-l trimit de-a dreptu-a acasă
La cinstita Vâlculească,
Să-şi vândă moşiile,
Să-şi mărite fetele.
Eu moşii mi-am cumpărat,
Intre Nistru şi 'ntre Prut,
C'acolo mi-i împărţit!

Vâlculeas' a auzit,
Şi colea s'a tânguit,
Cosiţa şi-a despletit,
Şi din gur' aşà ziceà:
— Ce mi-i bună casa mea,
Cu arme şi cu pistoale,
Dacă nu-i Vâlcuţ în ea?
Ce mi-i bun aist grăjduţ,
Dacă nu-i într'îns' murguţ?
Ce mi-i bun aist pătuţ,
Dacă nu-i într'îns' Vâlcuţ?
Cel ce iubeşte şi lasă,
Dă-i, Doamne, pedeapsă'n casă! (2).

Aceste credinţi despre Ciumă le au şi alte popoare. *Sârbii* nu-i zic *Cuga* (Ciuma) ci *cumă (cumătră)* (3). *Ruşii* povestesc despre un ţăran care a purtat Ciuma în spate prin toate satele şi oraşele, răspândind moartea pretutindeni. Când erà să ajungă şi la casa lui, s'a prăbuşit cu Ciuma într'o apă (4). Bizantinii o înfăţişau prin oameni negri ce sămănau moartea din loc în loc, prin bărci de foc (5).

Pentru a fi feriţi de Ciumă, oamenii serbează pe *Antonie cel mare* (17 Ianuarie), *Tănasă de Ciumă* (18 Ianuarie) (6), *Eftimie cel Mare* (20 Ianuarie) (7), *Sf. Haralabie* (8), *Arhanghelul Ga-*

(1) Fireşte, explicaţia de sub text, — „Moartea", — nu-i bună.

(2) *Ion Creangă,* II, p. 87—8. — Vezi şi V. Alexandri, *Poezii populare,* ed. 1908, p. 25-6, după care Ciuma iea un voinic, o fată şi copii mărunţi, fugând de babe.

(3) G. Ceauşanu, *op. cit.,* p. 231.

(4) A. Lefèvre, *La Religion,* p. 443. G. D. Teodorescu, *Poezii populare române,* p. 433—4.

(5) *Ibidem.*

(6) Candrea, Densuşeanu şi Speranţă, *Graiul nostru,* I, p. 269. R. Codin şi Mihalache, *op. cit.,* p. 20.

(7) R.-Codin şi Mihalache, *op. cit.,* p. 20.

(8) V. Ursăcescu, *Monografia Comunii Nalbant,* Tulcea 1910, p. 41: „Din cauză că la venirea în sat, a locuitorilor, în 1830, — au murit un număr de 16 creştini infectaţi de microbul ciumii adus de Turci în toamna acelui an, s'a luat de protector al satului pe *Sf. Mucenic Haralambie,* al cărui hram se serbează la 10 Fevruarie".

vriil (1) şi *Andreiu de iarnă* (2).

Prin jud. Muscel, ca leac împotriva Ciumii se scriu următoarele:

„Când mor într'o casă toţi de Ciumă, vecinii dela nouă case din apropiere să sară cu mic, cu mare, să iea o *găină neagră* sau un *cocoş negru* cu ei, şi să se urce cârd p'un deal, unde vor face nouă vetre cu nouă *focuri*. Apoi să ocolească vetrele de nouă ori, unul având găina tot în mână.

Dacă s'ar întâmplà să moară vreunul din ei, să nu se sparie. Să-l îngroape acolo, pe brânci, cu găină cu tot, iar ei să se urce pe alt deal, să facă alte vetre şi să urmeze la fel, până n'o mai murì nici unul.

Numai aşà se va stinge Ciuma (3).

Bandinus la 22 Noembre 1646 vizitează satele de pe lângă graniţă din vecinătatea Lucăseştilor şi spune că a văzut cum „prea superstiţioasa naţiune română ridicase *priapos* la toate răspântiile drumurilor cu următoarea figură: ţăranii tăiaseră un stejar foarte mare, căruia meşterii îi dăduseră forma de faţă omenească, îi puseră picioare şi mâini. Statua aceasta prestigioasă ţineà în mâna dreaptă un sceptru, adică un arc întins cu două săgeţi, în mâna stângă o lance care vibrând, păreà că ameninţă cu lovitura.

Naţiunea [română] cea ignorantă şi crescută în superstiţiuni crede că cu acest meşteşug poate înspăimântà boala Ciumii care bântuià la hotarele Transilvaniei, ca să nu se încerce de a atinge margenile Moldovei. Aceste figuri le-a văzut însuş, fiind de faţă. Pe lângă aceste, bărbaţi foarte demni de credinţă povestiră că într'o noapte obscură 10 fete bătrâne (în vrâstă), despueate, alergară de mai multe ori împrejurul satelor, gesticulând cu săltături şi jocuri cu cântece, cari aruncau din mână beţe aprinse; acestora le ieşiau înainte 10 flăcăi tot despueaţi, înarmaţi cu

---

(1) Cred. Rom. din jud. Brăila, împărt. de fratele meu Vasile: Sf. Gavriil ţine Ciuma de păr.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 146. Pentru procesiuni cu moaşte şi icoane sfinte, la molimi, cf. *Miron Costin*, III, p. 158 şi Al. Lăpĕdatu, *Un mănunchiu de cercetări istorice*, Bucureşti 1915, p. 23 şi urm.

(3) R.-Codin, Mihalache, *op. cit.*, p. 20 1.

lănci sclipitoare, salutându-se în tăcere unii pe alţii. Făcând-o aceasta, Românii cred că Ciuma nu se va atinge de oamenii goi, ci va aveà ruşine şi va cruţà pe acei de etate tânără. Şi nici erà aceasta sfârşitul prostiilor, căci tot acei 10 goi într'o altă noapte traseră în acel loc un plug cu boi, brăzdând pământul împrejurul satelor, pe cari [flăcăi] tot pe atât de multe fete îi precedau, amestecându-şi cântecele cu râsul. Locuitorii înarmaţi cu ghioage stăteau cu faţa întoarsă în spre Transilvania, la brazdă, ca să se lupte în contra Ciumii" (1).

Del Chiaro, dacă nu va fi confundând-o cu Holera,—şi nu cred că o confundă, căci scrie despre Valahi că „chiamasi la Peste in lingura loro: *Ciuma*",—povesteşte datina tămăduirii prin ajutorul cămeşii de isbândă, pe care vom întâlnì-o şi la Holeră, cu aceste cuvinte: „...spero non sarà dispiacevole a chi legge la curioasa cirimonia introdotta dalla superstizione allorchè entra il mal contagioso nella Valachia. Radunasi un numero determinato di donne, e queste nel termine di ventiquattro ore filano, tessono e cuciono una camicia di canape, e dipoi la bruciano nel mezzo di qualche cortile, ed in tal guisa credono che insieme con la camicia resti consumata la Peste" (2).

---

(1) V. A. Ureche, *Codicele Bandinus,* Analele Acad. Rom., Mem. secţ. ist., XVI, p. 56—7).

(2) *Istoria delle moderne Rivoluzioni della Valachia,* Ed. Iorga, p. 45—6.— Fr. Müller, amestecă de asemeni, pentru Saşi *(Basme din Transilvania,* Bucureşti 1914, p. 54—5) *Ciuma* cu *Holera.* Sub titlul *Cămaşa Ciumii,* vorbeşte de molima Holerii, stinsă prin îngroparea unei cămăşi.

HOLERA.

Infăţişare. Holera nemiloasă şi voinicul. Leacuri înpotriva Holerii.

Holera se arată în unele sate sub formă de femeie bărână şi urîtă (1), având o secere în mână, cu care „loveşte drept în cap" (2).

Tot astfel cred şi *Polonezii* (3).

„Intr'un sat, la casa unui gospodar, cam pe înserate, vara, când gospodarul pe prispă sta în jurul unei mese şi ospătà cu toţi casaşii săi, soseşte o babă despletită şi urîtă, de nu mai erà alta pe lume ca ea.

— Buna vremea!—zise urîciunea lumii către meseni; mâncaţi în una, şi pe mine nu mă poftiţi să'mbuc cevà.

— Ba poftim, mătuşă, nu-ţi fie cu supărare,—zise gospodina,—că mai avem de-ale gurii. Poftim şi ospătează, că om găsì noi la casa noastră atâta samă de bucate!

Baba se puse la masă, mânâncă bine, privì crunt pe toţi mesenii şi apoi se sculă. Drept mulţumită pentru oapăţ, baba zise:

— Aflaţi, oameni buni, că eu îs *Holera:* am venit aici în satul vostru să secer toată suflarea. De voi, fiindcă nu m'aţi *interit* dela masă, nu mă acolisesc. Fiţi pe pace, că n'am să vă fac nimic. Băgaţi însă de samă, să nu vă fie frică, că de multe ori frica face mai mult rău omului ca mine.

Şi sfârşind vorbele astea, se duse.

După vreo câtevà zile, popa din sat nu mai aveà stare: pe fiecare ceas cărà câte şase-şapte oameni. Nici casa gospodarului unde ospătase sluţenia de babă, nu scăpà de dijmă. Peste vreo lună, satul erà pustiu şi boala îşi luase catrafusele de acolo (4).

---

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) Academia Română, *Ms. no. 3418,* p. 156 v^{0}.

(3) Bugiel, *op. cit.*, p. 9.

(4) *Şezătoarea,* II, p. 189 90.

Holera vine de seceră lumea mai ales când Dumnezeu vrea s'o pedepsească pentru multele ei fărădelegi (1). Aceasta se întâmplă mai ales după răsboaie, când se ivesc pe cer semnele obişnuite cumpenilor mari, precum sunt *întunecimile de soare* şi *de lună, cutremurile de pământ*, prelingerea *stelelor* sau ivirea *stelelor cu coadă.*

In cântecele bătrâneşti o găsim ridicând, fără nici o milă, zilele drumeţilor, întocmai cum am văzut că face şi *Ciuma.*

In cele ce urmează dăm un astfel de cântec, compus, se poate, după subiectul popular al altui cântec, în care aflăm şi legenda buruienii ghimpoase numită *holeră* (2):

Jos pe malul Prutului,
La casele Vâlcului,
Vâlcu bea, se veseleşte,
Cu trei fete se'ndrăgeşte,
De *Holeră* nici gândeşte.
Maică-sa grija-i duceà
Şi cu lacrimi îi ziceà:
— Dragul mamei, Vâlcule,
Mândrule, voinicule,
Tu tot bei şi veseleşti,
De Holeră nici gândeşti;
Lasă-mi-te de beţie
Şi de dalba veselie,
Că Holera-i chiar la Prut,
Şi chiar dincoace-a trecut!
Vâlcul ei se supuneà,
Patru boi la car puneà
Şi pe cal încălecà,
Drumul la vale-apucà;
Apuca'n călătorie,
Să facă negustorie.
Când la cotul Prutului,
Prin mijlocul câmpului,
El zărià, mărì, zărià,
O clonţată ce râdeà,
O clonţată 'nveninată,
Cu pielea pe trup uscată
Şi cu părul despletit,
Tot cu şerpi împleticit.
Ea din loc în loc sărià,
Spini în urmă-i răsărià,
Iarba câmpului ardeà,
Şi oamenii morţi cădeà.
— Cale bune, măi drumeţ,
Unde mergi aşà sumeţ?,
— Cale 'ntoarsă, cloanţă, fa,
Unde-alergi curând aşà?
— Merg la casa Vâlcului,
De pe malul Prutului,
Ca să-i ridic zilele,
Să mă duc cu dânsele!
— Alei, iazmă călătoare,
Boala rea ş'ucigătoare!
Na-ţi calul şi armele,
De-mi lungeşte zilele,
Să-mi mai văd copilele,
Că-mi sunt dragi ca soarele.
Na-ţi şi carul, na-ţi şi boi,

(1) *Şezătoarea,* II. p. 189: „S'a înmulţit lumea peste măsură şi s'a răit de tot; de aceea ne cearcă Dumnezeu cu boale. Abieluţă iese băiatul în lume şi e şiret şi rău de n'are margene. Da bine face Cel-de-sus de mai trimite pedeapsă, că doar s'or mai pocăì de rele.

(2) Z. Panţu, *Plantele cunoscute de poporul român,* Bucureşti 1906, p. 121: *Holeră, cătină, choleră, cornuţă, drăcilă, ghimpe, lipici, pălămidă, scaiu-rusesc, scăete muscălesc, spin muscălesc, Xanthium spinosum,* L.

Numai te du dela noi!
Nu vreau arme omeneşti,
Că eu am arme draceşti.
Am trei coase nevăzute,
Cu ciocan de foc bătute,
Una pentru cei voinici,
Una pentru copii mici,
Una pentru fete mari,
Şi nevaste cu ştergari.
Nu vreau nici carul cu boi.
Ci vă vreau pe toţi pe voi,
Să vă umflu zilele,
Să mă duc cu dânsele!

Vâlcul, biet, se oţară,
Holera la el sariă,
Oasele şi le'ntindeà,
Şi pe Vâlcu-l cuprindeà.
Gură pe gură puneà,
Buze pe buze lipià,
Zilele i le sorbià.
Apoi cloanţa iar râdeà,
Cu zilele purcedeà
Şi voinicul mort cădeà,
Jos la cotul Prutului,
In mijlocul câmpului! (1).

Prin jud. Dorohoiu se zice că seara să nu se vorbească în casă despre *câni* şi despre *mâţă*, căci Holera, când aude de câni şi de mâţă, vine la casă. Mai cu samă să nu se amuţe cânii, căci atunci vine Holera la vreme de noapte, bocăneşte la fereastă şi la uşă, şi dimineaţa se vor află morţi în casă din cei ce dormiau acolo (2).

Impotriva Holerii, poporul cunoaşte mai multe leacuri.

Unul se aseamănă cu cel de Ciumă, ce ni-l descrie Del Chiaro. Iată-l aşà cum se cunoaşte prin jud. Constanţa, prin gura unui ţăran.

„Mai înainte vreme, când umblà Holera pe pământ, ca să scăpăm de ea, iaca ce făceà: Se apucà o femeie, luà cânepă, o torceà, o năvădià, o ţeseà şi făceà o *cămaşă* din astă cânepă, care o puneà într'un par la margenea satului. Când venià Holera la satul nostru, dacă găsià cămaşa la margenea satului, o luà şi pleacă. Altfel nu scăpam de ea.

Intr'un sat, dac'a văzut că nu mai scapă de holeră, oamenii au luat un băiat voinic, i-au făcut o groapă în pământ, adâncă cât el, şi strâmtă, aşà, ca să poată sta un om în picioare. Au luat apoi băiatul, l-au pus în groapa şi au pus pământ peste el, de viu, şi el a murit acolo.

Aşà a scăpat satul de Holeră" (3).

---

(1) V. Alexandri, *Poezii populare*, p. 27. – Variantă în G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, p. 443 7.

(2) Cred. Rom. din com. Vlăsineşti, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună.

(3) Candrea, Densuşeanu şi Speranţă, *Graiul nostru*, I, p. 379.

Prin jud. Dolj, camaşa care se foloseşte împotriva Holerii poartă numele de *camaşa de isbândă,* şi datina este următoarea:

„Femeile dintr'un sat bântuit de holeră, se strâng într'un număr îndestulător într'o casă. Toate încep să toarcă fuioare mici de cânepă, tort trebuitor şi îndestulător pentru o cămaşă. Apoi urzesc şi năvădesc trecând prin spată şi iţe tot tortul lucrat de ele. Il pun în războiu şi ţese pânză.

Pânza o ieau de pe sul şi croesc o cămaşă. Altele coase cât mai repede acea cămaşă numită *cămaşa de isbândă.*

Când e gata cămaşa, se duc doi-trei oameni în drum sau într'un loc mai larg din mijlocul sau margenea satului. Lumea vine după ei şi pe când unul ţine cămaşa strânsă spre guler, toţi copiii, bărbaţii şi femeile, trec prin ea, ca să scape de holeră.

Cămaşa trebue toarsă, ţesută şi cusută într'o singură zi" (1).

Tot prin jud. Dolj oamenii caută prin sat doi *boi negri* fătaţi Sâmbăta de aceeaşi vacă,—adică să fie fraţi,—se înjugă la o tânjală şi într'o Sâmbătă, doi sau trei săteni dau ocol cu ei satului bântuit de Holeră, cu credinţă că astfel făcând, Holera fuge din sat în alte părţi (2).

Prin jud. Suceava se socotesc între leacuri *rachiul, chiperiul, sarea,* fricţiunile cu *oţet, muşdeiul* sau *usturoiul* întreg, rachiu cu *camforă* şi altele, pe lângă nestrămutata credinţă în Dumnezeu (3).

---

(1) *Ion Creangă,* III, p. 310–1.

(2) *Ibidem,* p. 311.

(3) *Şezătoarea,* II, p. 190. – Alte leacuri în Gr. Grigoriu-Rigo, *op. cit.,* I p. 86–7.

MOARTEA

Înfăţişări. Moartea închisă în sac. Chemarea Morţii şi dulceaţa vieţii. Dumnezeu hotărăşte ca Moartea să nu se mai vadă. Oamenii nu mai cunosc ziua răposării. Pregătirea pentru trecerea din viaţă. Vestitorii Morţii: slăbirea puterilor, vâjâirea urechilor, căderea dinţilor. Moartea iea sufletele. Păharul Morţii. Boala, ajutorul Morţii. Moartea vicleană. Banii, cuisa Morţii. Moartea atotputernică. Sf. Haralambie cârmuitorul Morţii. Mocanul la sălaşul Morţii. Mocanul, Holera, Ciuma şi Moartea. Mila Morţii. Sgârcitul îngăduit.

Moartea, pe cari unii o numesc prin confuzie *Samodiva, Sila Samodiva* sau *Salea Samodiva* (1), este duhul nevăzut care iea sufletul omului în „ceasul morţii", când îi este scris omului bătrân ori tânăr, bogat ori sărac, mulţumit ori nemulţumit în vieaţă, ca să-şi iea rămas bun dela această lume trecătoare şi să meargă pe „lumea cealaltă", după voia lui Dumnezeu. Aceasta se întâmplă numai atunci când curmarea vieţii n'o face Ciuma sau Holera singurile boli pe cari, mai ales, poporul le personifică (2).

Moartea se arată bolnavilor sub chipul unei boale hâde şi urîte, numai ciolane, cu ochii duşi în fundul capului, cu dinţii mari, cu degetele lungi şi subţiri, având în mână o *coasă* (3).

Dacă se zice despre cei ce se înbolnăvesc greu, că i-a atins Moartea cu aripa, trebue să credem că Moartea are şi *aripi*.

După unele credinţi, Moartea este una din cele trei *Ursitoare* şi anume cea care taie firul tors de cea de-a doua, din furca ţinută în mâni de întâia.

Mai demult Moartea se vedeà; lucrul acesta, însă aduceà mare neajuns, căci lumea erà întotdeauna înfricoşată, când ea treceà.

Adeseori chiar oamenii o prindeau şi astfel Moartea aveà de

---

(1) Ionescu şi Daniil, *Descântece din Romanaţi*, II, p. 195.

(2) Bugiel, *op. cit.*, p. 9—10; vorbind despre demonologia poloneză, spune că la popoarele primitive, toate bolile fiind personificate, Moartea are un rost cu totul şters.

(3) *Şezătoarea*, III, p. 113.

suferit tot soiul de neajunsuri, din cari, Creangă ne împărtăşeşte următoarele în povestea lui Ivan Turbincă, ce aveà putere să îşi pună în sacul lui pe oricine.

După ce pune în turbincă pe Moarte, cu porunca: „paşol, Vidma, na turbinca", o face să mănânce trei ani numai pădure bătrână,—când Dumnezeu îi hărăzise să ucidă trei ani numai oameni bătrâni; apoi trei ani numai pădure tânără şi alţi trei ani de zile numai vlăstari fragezi, răchiţică, smicele, nuele şi altele de felul acestora, că ziceà biată Moarte:

—„Turbinca, mâncà-o-ar focul s'o mănânce!—Nu ştiu ce să mai zic şi despre Dumnezeu ca să nu greşesc. Pe semne c'a ajuns şi el în mintea copiilor, Doamne, iartă-mă, de i-a dat lui Ivan cel nebun atâta putere asupra mea. Bine mi-ar păreà să-l văd şi pe Dumnezeu într'o zi, cât e de mare şi puternic, în turbinca lui Ivan; ori de nu, măcar pe Sfântul Petrea; numai atunci mi-ar crede ei mie".

După toate aceste suferinţi, Dumnezeu se milostiveşte şi hotărăşte ca şi Ivan să moara, iar Moartea să rămâie slobodă. Deci Ivan îşi face sicriul şi aşteaptă:

— „Ei, Ivane, gata eşti ?

— Gata!,—răspunse el zâmbind.

— Dacă eşti gata, hai. Aşeaze-te mai repede în racla, ca n'am vreme de pierdut. Poate mă aşteaptă şi alţii să le dau ravaş de drum.

Atunci Ivan se pune în raclă cu faţa în jos!

— Nu aşà, Ivane! zise Moartea.

— Dar cum ?

— Pune-te cum trebue să şeadă mortul.

Ivan se pune într'o râla şi lasa picioarele spânzurate afară.

— Dar bine, Ivane, una-i vorba, alta-i treaba; mult ai sa mă ţii ? Pune-te, măi frate, bine, cum se pune!

Ivan atunci se întoarce iar cu faţa în jos, cu capul bălălău într'o parte şi iar cu picioarele afară.

— A...ra...ca de mine şi de mine! Dar nici atâta lucru nu ştii ? Se vede ca numai de blăstămăţii ai fost bun în lumea asta. Ia fugi de-acolo, să-ţi arăt eu, nebunule ce eşti!

Ivan atunci iesă din raclă şi stă în picioare umilit. Iară Moartea având bunătate a dăscalì pe Ivan, se pune în raclă cu faţa în sus cu picioarele întinse, cu mânile pe piept, cu ochii închisi, zicând:

— Iacă aşà, Ivane, să te aşezi!

Ivan atunci nu pierde vremea şi face tranc.... capacul deasupra, încuie lăcata şi cu toată rugămintea Morţii, umflă racla în spate şi se duce de-i dă drumul pe o apă mare, curgătoare".

Tot astfel cred şi *Ucrainenii* şi povestesc că un soldat ar fi făcut la fel cu Ivan Turbincă (1).

La nevoie, unii oameni, mai ales cei bătrâni, o chemau, şi Moartea veniă, dar de multeori, când o vedeau aşà de înfricoşată, nu ştiau cum să scape de dânsa. In această privinţă iată o povestire:

Erà odată o babă bătrână-bătrână, slabă şi sfrijită, că pe semne îi erà şi Morţii scârbă să se mai anine de dânsa. Şi baba aceea aveà un fecior ajuns şi el om aproape bătrân, dar tot rumăn şi voinic la trup. Il chemà Luca.

Intr'un rând, nu ştiu cum se face că baba erà tare năcăjită, şi în năcazul ei, începù să se vaite şi să strige:

Of, Moarte! Moarte! Muritu-ţi-ar fi fost numele şi călcătura! Of, vino şi ma iea, că m'am săturat de viaţă, şi mai multe nu!

Şi de-odată vede baba uşa deschizându-se şi intrând la dânsa prea cinstitul chip al Morţii, cu coasa pe spinare

- Iata-mă-s; am venit, ca m'ai chemat!

Iar baba, înspăimântată, îi răspunse blajin:

— Hei, Moarte, Moarte, mă ierte Dumnezeu că te ostenişi atâta cale până la mine. Ce să faci c'o rogojină de babă ca mine, cum mă vezi? Mai bine

Du-te la Luca,
Ca-i crapa buca! (2).

Iată acum o variantă musceleană glumeaţă.

„Erà pe-aici o mătuşă, bătrână bătrână de nouăzeci şi nouă de ani, şi aveà doi feciori, Luca şi Ispas. Mătuşa, încârligată şi abià ducându-şi trupul de mulţimea anilor şi-a nevoilor, se tot rugà lui Dumnezeu:

— Doamne, mi-o fi destul! De ce nu mai vine Moartea aceea să mă iea?

Ori:

(1) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 424.

(2) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu. *Buca* e obrazul, gata să crape omului gras.

— Oh. Moarte, unde eşti de zăboveşti atâta, de nu vii să-mi scurtezi ale zile?

Cei doi feciori, tot auzind-o, aduc într'o zi, acolo pe coş, unde sta baba de se prăjià la foc, o dihanie urîtă,—bufniţă ori ciuhurez, ce-o fi fost,—şi care se uità aşà sperios la biata babă.

— U, mamă! Ce e aia de se uită aşà la mine? — zise baba speriată şi fugind în colo dela foc.

— Ce să fie mamă! E Moartea! N'ai chemat-o dumniata d'atâtea ori? Iaca, acum a venit şi vrea să te găteşti şi să te duci şi tu după ea!

Când a auzit aşà, a început baba să tremure, să plângă şi să se roage:

— Moarte, Moarte, mă rog, lasa-mă! Nu mă luà pe mine, că sunt o nevoiaşă:

Iea pe Luca
Ca-i crapă buca,
Ori pe Ispas,
Că e mai gras! (1).

O altă variantă, de-asemeni glumeaţă, se încheie cu următoarea rugăminte făcută de babă, Morţii,—o bufniţă prinsă de fiul său în clopotniţă:

— Moarte, nu mă mai mâncà pe mine, că-s o slăbătură:

Mânâncă pe Irimia,
Că-i spânzură bărbià! (2).

Tot astfel se cunoaşte pretutindeni povestirea bătrânului ce se întorcea dela pădure cu sarcina de gâteje uscate în spate, care îşi chemă Moartea, dar căreia, la sosire, ca şi'n fabula lui La Fontaine, îi spuse că a strigat-o ca să-i ajute să-şi pună lemnele bine pe umăr:

O variantă ne vorbeşte de-o babă.

„Erà odată o femeie, şi ajunsese la adânci bătrâneţe. Ba slăbăciunea, ba boala, ba supărările şi năcazurile [o făcuseră că] bătrâna ajunsese de-şi rugà mereu Moartea. Zi şi noapte vorbià singură şi ziceà oftând:

---

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 124.
(2) I. Adam, *Pe lângă vatră*, Bucureşti 1900, p. 129—31.

— Of, Doamne! Cât am să mă mai chinuesc! De-ar venì Moartea mai degrabă să mă iea!

Intr'o zi ea strângeà [lemne] de foc în pădure. Făcuse o sarcină bunicică de hreşcuri (1),—uscături. Dă să ridice,—nu puteà. E greu să fii sărac, d'apoi încă şi bătrân!

— Of, Moarte, Moarte! Da nu mai vii? De ce mă laşi să mă chinuesc atâta? Vino odată!—zice baba.

Moartea, la spate, face:

— Iată-mă-s! Am venit. Ce vrei cu mine?

Bătrâna se întoarce, vede pe „mama—bătrâna" cu coasă în spinare, mai gândeşte ce gândeşte, şi răspunde:

— Nu, nu, draga mea... Te-am chemat să-mi ridici sarcina asta în spinare, că tare-i grea!

Moartea s'a dus. Iar biata babă şi-a târâit cum a putut sarcina de lemne până acasă, tot şoptind pe drum:

— Hei, Doamne!

Cine moare,
Noroc are;
Cin' trăeşte,
Pătimeşte! (2).

A trebuit o întâmplare ca Dumnezeu să hotărască mersul nevăzut al Morţii, fapt ce-l găsim în următoarea povestire care se aude prin jud. Tutova:

„Se sculă mocanul disdedimineaţă, îşi aruncă gluga pe spate şi pornì cu oiţele dinapoi.

Şi ajunge într'o poiană. Da poiana asta frumoasă-frumoasă! Şi cântau păsări de tot soiul, cari de cari cu glasurile mai duioase şi mai armonioase. Oile mocanului se împrăştiaseră după păscut, iar mocanul, cât mi ţi-i de lung, se tolănì pe-o coastă, îşi dădù căciula pe ceafă şi începù şi el cu fluierul lui de trestie o doină, măi tată, de întrecù toate păsările. Cântà mocanul, ştii, coleà, că acù erà şi timpul. Grijă de nevastă şi copii n'aveà; de voinic,—cât un urs; oile,—frumoase,—să tot trăeşti, să nu mai mori!

— Ei, unde-i Moartea acù, să se lupte cu mine!—zise mocanul, şi-şi urmă doina înainte.

---

(1) In text: hreşturi,—se pare că greşit.

(2) *Neamul românesc pentru popor*, VII, p. 51—2.

— Iacată-mă-s,— zise Moartea, înfăţişându-se înaintea lui. Şi mocanul, cum cântà, tresărì de odată şi înmărmurì când o văzù chiar lângă el.

— Ai venit?—mai întrebă ciobanul, lungind vorba.

— Venit, venit,—zise repede *Moartea care luase chip de babă;* şi hai mai răpejor, că mi-i degrabă!

— Ţi-i degrabă?—zise mocanul dârdâind de frică şi căutându-şi de vorbă.

— Hai, hai, leapădă-ţi gluga şi închină-te, să-ţi mai iert din păcate, de ai gust, că trebue să-ţi taiu gâtul!

Şi cu repegiunea unui fulger, îşi şi scoase sabia din teacă.

Mocanul înlemnì, dar nu ştiu cum,—şi-i fulgeră o şiretenie prin minte, că, cum văzù sabia, zise:

— Ha! Da bună *sabie!* Taie? Ian dă-o s'o văd şi eu, să-mi mai aduc aminte de pe când făceam miliţie!

Baba,—Moartea,—i-o dete, fără multă zăbavă, că nici nu se uità la ei; erà cu gândul cine ştie unde! Cine ştie pe cine aveà de gând să mai doboare în ziua aceea!

Mocanul luă sabia frumos, se uită la ea, o scoase şi-o mai trase de vreo două-trei ori cu amânarul, apoi neluând nici într'o samă pe babă, o puse liniştit în glugă şi-şi căută de cântat înainte.

Şi când băgă baba de samă, răcnì odată, de se cutremură pădurea. Şi mocanul par'că nici n'auzià. El cântà mereu din fluier. *De cât,* crăpà de ciudă hârca! Şi unde nu-mi începù a ţupăì pe lângă mocan, ca să-i dea sabia, căci fără ea, n'aveà nici o putere.

Şi nu, şi nu,—să-i dea sabia!

Ţi-ai găsit! Mocanul nici că voià s'o mai asculte, mai ales când băgă de samă că fără sabie, n'are nici o putere.

Baba îl necăjià mereu, da el tot îi arăta brâul, [ca şi cum i-ar fi zis:] „pe semne vrei să te spânzur?".

Dacă văzù şi văzù că nu-i de chip, nici nu mai aşteptă, şi-o tulì de fugă la Dumnezeu. Ii sfârâiau picioarele ca la nagâţ...

Ruptă ca vai de ea,—că de câte nu se agăţase ea până acolo!—cu ochii roşii de ciudă, *ci:*

— Doamne, Doamne, iată cum şi iată cum, că un obraznic de mocan..., —în sfârşit, îi spuse ea toată păţania, lui moş Dumne-

zeu, care stătea liniştit în tron şi tot făcea cu capul în semn de înţelegere.

După ce gătì baba de spus, Dumnezeu chemă de grabă pe *Arhanghelul Mihail* şi-i poruncì că numaidecât să fie aici cu obraznicul acela de mocan.

Arhanghelul, de poruncă; nu trecù nici un minut, şi se şi arătă cu mocanul de păr înaintea lui Dumnezeu.

— D'apoi, bine, măi mocane!—zise Dumnezeu; cum de te apucaşi să strici tu rostul babii, s'o ţii în drum, ba încă să-i ieai şi sabia? Hai?

Şi poruncì Dumnezeu lui Mihail să-i sboare creierii,—nu altă cevà.

Mocanul o sfeclise! Tot făcând din mâni ca să-l mai lase, *ci:*

— Doamne, mă rog, lăsaţi-mă, să vă spuiu şi eu cevà: N'am vrut să fac nici un rău sfinţiei voastre, ci Doamne, tot stând colo cu oile, şi gândindu-mă, am văzut că Moartea prea se întrece cu şaga. Umblă pe drumul mare cu sabia scoasă afară de o văd toţi oamenii, de stau sărmanii totdeauna cu frica în sân. „Că iacă, cine ştie, s'o abate la mine!" Altul: „Ba la mine!" „Ba la mine!" Ba, încă s'o vezi, când se face horă de Paşti şi de Crăciun, şi când flăcăii şi fetele joacă, de! ca la o zi de veselie, hai, *popuc!* şi Moartea, se amestecă printre oameni, printre flăcăi, şi te miri cum îi zice cinevà cevà, că i-a retezat capul! De, Doamne. Dreptate-i asta?

Da moş Dumnezeu stătù în tron şi se tot uită pe furiş la mocan, netezându-şi barba. Văzù că mocanul are dreptate.

Şi urmă mocanul:

— Şi cum vă spuseiu, Doamne, ar fi nimerit ca Moartea să fie nevăzută şi să nu deie în oameni cu sabia, tăindu-le gâtul, de face atâtea vărsări de sânge!

— Ai dreptate, măi mocane,—făcù Dumnezeu liniştit. Şi poruncì numaidecât ca babii să i se facă o săbiuţă mititică—mititică. şi baba nici să se zărească! Şi când i-o fi dat cuivà să moară, ea să vâre sabia încetişor într'însul şi să-l taie cu săbiuţa pe dinăuntru.

Şi, iaca, de atunci Moartea nu se vede. Ea cu săbiuţa ei mică, de tot, te taie pe dinăuntru, şi tu nici gândeşti, poate, de Moarte,

Şi pe mocan îl făcù Dumnezeu sfânt. Şi de atunci, nimeni n'a mai văzut Moartea" (1).

Tot astfel se crede că mai înainte oamenii ştiau chiar şi ziua când trebueà ca Moartea să le curme vieaţa:

„In dragostea lui cea mare pentru om, Dumnezeu datu-i-a la început carte cuprinzând izvodul tuturor celor bune de ştiinţă pentru vieaţa lui. In cartea aceea i se spuneà tot ce erà spre bucuria părintelui ceresc cum şi ce erà spre mânia lui, şi între altele, i se spuneà şi ceasul sfârşitului lui din lume, ca să-şi grijească sufletul din vreme, prin pocăinţă.

Dar după o curgere de ani, cunoscându-şi omul ziua cea de Moarte, se dădù la lene, şi duceà lipsă, ca tot el, pe urmă, ca un nesocotit să cârtească împotriva lui Dumnezeu.

Şi văzând Domnul atâta rău pe pământ, scobori odată din cer şi trase la un om. Dar chipul Celui-prea-înalt erà de moşneag bătrân, aşà că omul nostru nu l-a cunoscut cine-i:

— Ce mai faceţi, oameni buni?—zise Dumnezeu.

— Ia, greu, moşule! Dumitale ţi-a dat Prea-sfântul mai mare veleat, şi ai trăit mai mult, şi ai muncit, şi ai cu ce trăì la bătrâneţe; dar de mine-i rău. Iată, peste patru zile voiu murì! De doi ani întregi, nici cămaşă n'am văzut pe trupul meu, nici cu mâncare îndestulătoare, şi nici cu băutură bună nu m'am potolit!

— Dar gard la casă de ce nu ţi-ai făcut, şi în grădină, de ce nu ţi-ai sămănat legume, ca să ai?

— Păi, ştiind c'am să mor în curândă vreme, credeam că voiu puteà trăì şi mai aşà!

— Da'n câmp, făcut-ai arătură?

— N'am făcut, că de făceam, trebueà să strâng pâne mai multă decât îmi trebueà şi rămânându-mi după moarte, Dumnezeu mi-ar fi dat grea osândă pentru gâlceava feciorilor mei dela împărţirea rodului!

Şi tot aşà se văità şi găsià pricini omul cel fără cămaşă pe el, iar Dumnezeu îi luă din minte ziua sfârşitului de veci,—lui şi tuturor oamenilor din vremea aceea" (2).

De atunci, omul trebue să fie totdeauna cu grijă despre sfâr-

(1) *Ion Creangă,* III, p. 145-7.
(2) T. Pamfile, *Firişoare de aur,* p. 17-9.

şirea în cinste şi'n uşurarea de păcate a vieţii sale, caci numai astfel *Moartea* cea dureroasă va fi isgonită, adică, numai astfel se va puteà pregatì adevărata *vieaţă;* şi atunci, omul trebue să strige creştineşte:

Fig. 3. Darâmarea Morţii şi a Diavolului.

Bucură-te prea sfântă cruce, arma cea dumnezăească,
Steaua şi slava, coroana cea frumoasa şi împarăteasca;

Bucură-te cinstitul schiptru al împăratului Hristos Iisus,
Ce ne-ai facut pre noi moşteani în Ierusalimul cel de sus;
Bucura-te puternică cruce, drugul cel de ne urmat,
Carele porţile cele de durere ale iadului le-au sfărâmat;
Bucura-te cetate şi biserică sfântă şi însufleţita,
Ce ne-ai îndreptat pre noi la legea cea noua şi sfinţită;
Bucură-te cruce, rodul vieţii şi al traiului,
Cheia cu care ne-ai deschis nouă uşile raiului;
Bucură-te sabia cea de foc, ce pre Moarte o ai dărâmat,
Şi pre Diavolul cumplit în iad l-ai sfărâmat! (1).

Vai de cel pe care Moartea nu-l găseşte pregătit! Iată ce spune una din nenumăratele uraţii cari însoţesc cântecele de stea ale Crăciunului:

Grăit-a Domnul
S asculte tot omul:
Să ascultaţi fără *price*,
Sa ascultaţi ce v'oiu zice:
Grăindu-vă cu blândeţe,
Lasaţi inimii să 'nveţe,
Că tot omul de sub soare,
Când îi vine vremea, moare.
Moartea este'n lume mare:
Pe nimeni prieten n'are;
De bogat nu se sâeşte,
De bătrân n'are ruşine,
La cei tineri încă vine.
Numai la împăraţi merge mai cu silă,
Ca împăraţii şi cu craii
Fac cetăţile cu anii
Şi 'ncă tot mai zăbovesc
Pân'ce zidurile 'ntăresc;
Că fac ziduri groase,
Cu turnuri frumoase,
Cu porţile ferecate,
Cu lanţuri de fier legate.
Când ei bea
Şi veselià,
Atunci Moartea mi-i găsià.
Şi-l luà din colţul luminat,
Şi-l trântià fără vieaţă'n pat;
Şi-l luà desus, dela vânt,
Şi-l trântià mort în pământ.
Şi el vrea sa se mai ridice,
Dar nimica nu mai zice:
Purcede ca un om străin,
Avuţiile-i rămân.
Să nu socotiţi că fraţii şi surorile v'or trăì,
Sărindare v'or plătì, –
Că fraţii şi surorile atâta s'or învrăjbì,
Până la groapă te-or pornì.
Unii te-or scoate din casă,
Alţii s'or sfădì la masă;
Şi te-or duce la mormânt;
Şi te-astupă că pământ;
Iarbă verde'n creştet ţî-creşte
Şi nimic nu foloseşte! (2).

---

(1) Versuri dintr'o cărticică veche, cu iconiţe, împărt. de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea. Textul întreg s'a publicat în *Cuvântul adevărului,* VII, no. 16 (Craiova 1908). D-l Mateescu atribue cărticica lui *Ghenadie Cozianul* (c. 1720). Cf. *Calendarul Revistei «Ion Creangă pe anul 1912,* p. 103 5. O iconiţă s'a dat şi în T. Pamfile, *Diavolul înbrăjbitor al lumii,* p. 7.

(2) Aceasta şi altele, în T. Pamfile, *Crăciunul,* p, 143 6.

Iată şi îndemnul unui îndrăgostit:

Frunzuliţă mărăcine,
Poartă-te, mândruţo, bine,
Că nu ştii când *Moartea* vine
Şi te iea de lângă mine.
Nu te'ntreabă: gata eşti,
Şi te iea cum te gaseşti.
Frunzuliţă foaie lată,
Ad'o mână şi ma iartă,
Că ţi-oiu fi greşit vreodata! (1).

Şi iată că aşà se şi întâmplă:

Foaie verde şi-o mătasă,
Anică frumoasă,
Pe cea vale 'ntunecoasă
Vine Moartea fioroasă
Cu cuţite şi cu coasa,
Să-ţi iea sufletul din oase.
Mă rog, Moarte, mă mai lăsă,
Că nu mi-i bărbatu-acasă!
Şi s'a dus pe deal la coasa!
Anicuţă, nu se poate,
Ca barbatu-to-i departe
Şi eu nu te-aştept, că-s Moarte!...
Na-ţi Moarte, carul cu boi,
Mă mai lasă până Joi...
— Ba, nici până mai de-apoi,
C'aşà scrie'n cărţi la noi! (2).

Cu toate acestea, Moartea îşi are *vestitorii* săi:

„O dată,—de atunci a trecut timp cam mult,—mergeà pe o potecă un *uriaş*. Fără veste îl ieşì înainte un necunoscut strigându-i:

— Stăi pe loc! Un pas să nu mai faci?

— Cum, — zise uriaşul,—un pitic ca tine cutează să mă oprească în drum? Cine eşti tu de te încumeţi a vorbì cu atâta îndrăsneală?

— Eu sunt *Moartea*,—răspunse necunoscutul. Mie, nimeni nu mi se împotriveşte; chiar şi tu trebue să te supui!

Uriaşul, nici una, nici două, luă la trânteală Moartea, şi fiindcă ea se tot opintià să scape din mânile lui, îi dete odată un pumn atât de sdravăn, că o lăsă lungită lângă un gard.

După câtvà vreme, venindu-şi puţin în fire, începù a se văicărà amarnic.

— Ce-o să mă fac eu acuma?—se jelià Moartea. Oamenii n'o să mai moară şi pământul n'o să-i mai încapă. Vai de zilele mele!

Tot jelindu-se aşà, iacă trece pe acolo un *flăcău* cu flori la pălărie, trăgând din frunză o doină, de îngheţà apele.

Văzând pe necunoscut zăcând mai mult mort, i se făcù milă,

(1) Impărt. de d-l Gr. F. Sfrânciog.

(2) *Ion Creangă*, IV, p. 55. — Variantă cu sfârşit indecent în P. Trache (P. Danilescu), *Din mărăcini*, Craiova, p. 107.

se apropiă de el, îl ridică pe picioare, 'i dete să bea puţină apă din vălceaua din apropiere şi nu se mişcă de lângă dânsul, până ce nu-şi venì în puteri.

— Dar ştii tu pe cine ai ajutat?—întrebă de odată necunoscutul. Ştii tu pe cine ai pus în picioare?

— Ba,—răspunse flăcăul; datina noastră e să facem bine la ori cine, fără a-l întrebà de neam sau de credinţă. Nu te cunosc, şi de aceea, nici nu vreau să te cunosc.

— Eu sunt Moartea,—zise necunoscutul. Eu nu cruţ pe nimeni, şi nici cu tine nu pot să fac altfel. Cu toate acestea, ca să vezi că şi eu ştiu să fiu recunoscătoare, îţi făgăduesc că nu te voiu luà fără veste, ci-ţi voiu trimite mai întâiu pe vestitorii mei, ca să-ţi spună să te pregăteşti pentru călătoria cea lungă.

— Foarte bine,—răspunse milosul tânăr; e un câştig şi acesta. Cel puţin până atunci, să nu-ţi mai port de grijă!

Şi puindu-şi pălăria pe-o ureche, pleacă în drumu-i, cântând.

Fiindcă aveà avere şi erà tânăr, o duceà numai în chefuri şi petreceri, nepurtând grijă de ziua de mâni. Dar tinereţa şi sănătatea ţin numai până la un timp. Durerile şi beteşugurile nu întârziară să-i vie. Totuş el ziceà:

— Nu voiu murì, căci Moartea mi-a făgăduit să-mi trimită pe vestitorii săi cari încă n'au sosit!

După ce se mai întremă, în loc să judece mai sănătos la viitor, în loc să-şi curăţe sufletul de păcate, se apucă să facă tot ceeace făcuse: chef la toartă şi veselie!

Cum toate au un sfârşit, într'una din zile, pe când erà la o petrecere cu mai mulţi prieteni, tânărul de odinioară se pomenì că-l bate cinevà pe spate, şi nu mică îi fu mirarea când văzù Moartea.

— Vino după mine! Iea-ţi rămas bun dela lume, căci ceasul tău a sunat!

— Cum,—zise flăcăul de demult, unchiaşul de acum; aşà te ţii tu de vorbă? Nu mi-ai făgăduit că înainte de a venì tu, ai să-mi trimiţi vestitorii tăi?

— Taci!—se răstì Moartea. Nu ţi-am trimis unul câte unul? An, nu ţi-au slăbit *puterile?* N'ai avut *ameţeli* la cap? Nu ţi-au vâjâit *urechile?* N'ai simţit junghiuri şi dureri prin *oase? Dinţii* nu te-au durut şi ţi-au căzut? *Părul* nu ţi-a albit? Vederea *ochilor* nu ţi s'a întunecat?

Ne mai având ce să răspundă, moşneagul cu pricina şi-a plecat capul şi a mers după Moarte!" (1).

Fig. 4. ...Moartea mi-au sosit şi Dracul m'au napadit...

Când Moartea vine la om, fără a se arăta, fireşte, acesta se înfioară, are un tremur: semn că i s'a uitat Moartea în ochi (2),

(1) Revista *Prietenul nostru*, II, p. 185 7.

(2) Gorovei, *Credinţi*, p. 193. Cred. Rom. din com. Zorleni, jud. Tutova, împărt. de d-l T. Popovici.

Alte ori găseşte la căpătâiu, după unele credinţi, pe Inger,—*Ingerul păzitor* sau *Arhanghelul Mihail,*—sau pe *Diavol,* gata de a luà sufletul omului şi de a-l duce în raiu sau în iad, după faptele celui căruea Moartea îi ridică vieaţa. Şi vai de cel ce zice:

Iată Moartea mi-au sosit
Şi Dracul m'au năpădit!
Unde să fug şi să scap,
Că păcatele mi-au ajuns la cap!
N'am de unde sa mă învaţ,
Umblu călare pre băţŭ,
Ca un copil în mâni ţiind sfârleaza,
Cu ochii legaţi, să nu cază... (1).

Moartea iea sufletul oamenilor în mai multe feluri:
Pe unii îi gâtuie, cum spune o gâcitoare a Morţii:

Am un iepuraş
Cu urechile de caş;
Eu vreau să i le mânânc,
Ea mă apucă de gât! (2).

In această împrejurare, „darea sufletului",—agonia,—este fioroasă, căci între Moarte şi muritor se încinge o luptă groaznică.

Pe alţii, Moartea îi taie cu *coasa,*—căci Moartea coseşte,—sau cu *secerea,*—Moartea *seceră.* De aceea, prin unele părţi este datină ca după trei zile dela înmormântare, să se văruească odaia în care a răposat cinevà, ca să nu rămână pe pereţi, chiar şi nevăzut, sângele care a ţişnit din om, atunci când Moartea l-a înţepat (3).

Acesta se întâmplă şi atunci, când Moartea trage în om cu *săgeata,*—Moarte *săgetează* (4) sau *însăgetează,*—sau când îl *înjun-*

(1) Cărticica cu iconiţe pomenită.

(2) N. Păsculescu, *Literatura populară română,* p. 90.

(3) *Şezătoarea,* III, p. 114.—*Ion Creangă,* V, p. 178: „In cele trei zile după ingroparea mortului se grijeşte prin case şi se vărueşte, că Moartea, când vine şi iea sufletul omului, el se luptă cu ea, şi haina, dacă vede că nu-l poate dovedì, îi taie capul cu coasa, de ţâşneşte sângele pe pereţi. Şi de aceea se grijeşte casa şi se chiamă preotul să facă aghiasmă ca s'o sfinţească, că prin grijire şi văruit, se acopere stropii de sânge din casă, iar cu aghiasmă se sfinţeşte casa ca din nou".

(4) Marian, *Inmormântarea,* p. 7:

Măi femeie, draga mea,
Draga mea, iubita mea,
Cucu'n spate mi-a cântat,
Şi Moartea m'a săgetat!

ghe cu *jungherul*,—un fel de cuţit nevăzut, ca şi celelalte unelte tăioase ale Morţii.

Acestea se întâmplă „la vremee cuvenită", când „scrie în cartea vieţii" muritorului, dar şi în clipe neprielnice, pe care omul trebue să le ştie, şi de cari trebue să să ferească. Astfel Moartea paşte pe cel ce iesă noaptea afară în timpul cântatului *cocoşilor* (3).

Altora, Moartea le dă să soarbă din păhar,—*păharul morţii*,—o băutură amară şi otrăvitoare. „Când se arată omului, ea-l pofteşte să bea dintr'un pahar o băutură amară, cum e focul. De gustă omul, zilele i s'au sfârşit. De nu gustă cu voie, îl face de nevoie să guste din păhar. Atunci sufletul se deslipeşte de trup, iesă din om ca un fum albastru şi îndată fuge pe pustiu" (2).

Cu privire la păharul morţii, iată o povestire moldovenească:

„Acù, ci-că erà odată într'un sat un bogătaş care aveà moşie, şi de câte ori se aflà la munca câmpului între oameni şi auzià vorba despre Moarte, sărià ţanţoş de colo şi spuneà la lume:

— Eu, măi oameni buni, nu ştiu eu de ce vă prostiţi aşà de rău şi vă temeţi aşà de tare de Moarte! De-ar fi s'o întâlnesc eu în carne şi oase, rău aş mai stâlcì-o!

Cum se brodì o treabă, că nu mult după spusa lui, într'o bună zi, pe când se plimbà moşierul prin lanul lui de grâu, iacă se întâlneşte cu o femeie care tot rătăcià prin grâu, pălindu-l la pământ.

Boierul, cum o văzù, prinde a sbierà la dânsa, să iasă din grâu că o stâlceşte în bătaie.

Iar femeia îi zise:

— Am auzit că vrei să mă cunoşti; de aceea am venit.

— Dar cine eşti tu, obraznico, de vorbeşti aşà?

— Eu sunt Moartea în carne şi oase, aşà cum doriai să mă întâlneşti!

— Tu eşti Moartea? Ei bine, stăi să-ţi arăt eu ţie, că-ţi prea baţi joc de oamenii cei fricoşi!

Când vru boierul să-i dea una, Moartea, numai cât s'a oţărît la dânsul, şi îndată a şi venit de-a rostogolul boierul, şi a căzut mort la pământ.

---

(1) Cred. Rom. din com. Vrata, jud. Mehedinţi, împărt. de d-l Od. Apostol

(2) *Şezătoarea,* V, p. 113—4.

După moartea boerului, moşia a rămas fără stăpân, căci el nu avea nici un soiu de neamuri, din care pricină, şi boierul a putrezit acolo unde a murit, neavând cine să se îngrijească de dânsul.

Mai apoi, după o îndelungată vreme, pe când *Isus Hristos* şi cu *Sfântul Petru* umblau pe pământ, şi având drumul pe acea moşie, s'au oprit în locul unde murise bogătaşul, despre care ni-i vorba. Şi Domnul Hristos îl întrebă pe Sf. Petru:

— Ştii tu, Petre, cine zace mort în locul acesta?

— Tu ştii, Doamne,—răspunde Sf. Petru.

— Aici,—zise Isus,—este mort stăpânul moşiei acesteia, şi pe care aş voì să-l aduc la vieaţă.

— Chiar bine ai face, Doamne, să-l înviezi, căci e păcat de aşà moşie să stea părăginită!

Atunci Isus îl strigă pe nume. Şi a şi ieşit mortul în carne şi oase în faţa Mântuitorului, care i-a spus că l-a chemat ca să mai traiască pe faţa pământului, pentru a-şi mai vedeà de moşie.

—Mulţumescu-ţi, Doamne, de bunătatea ce arăţi pentru mine,—zise moşierul, cunoscând cu cine are de-a face,—dar, rogu-te, lasă-mă să-mi urmez odihna aici, unde mă aflu, pentru că *tare mă îngrozesc când gândesc că va trebuì să mai beau încă odată păharul morţii!* Sunt treizeci de ani de când m'am mutat din lumea pământească, şi credeţi-mă, că nici acuma n'a ieşit amărăciunea din oasele mele. Aşà de amar fuse paharul ce l-am înghiţit la moartea mea!" (1).

Une ori oamenii cari trebue să moară, nu se dau, şi atunci, Moartea trebue să alerge la ajutorul *bolilor* cari vor doborî pe cei îndărătnici. In această privinţă iată ce ne spune o povestire:

„Ci-că *Moartea* nu se încumetà să dea piept, să răpuie un om voinic. Şi când se tot căinà ea că e slabă, iată că se întâlneşte cu *Frigurile*. Işi dau bineţe, ca prietene ce erau şi Frigurile întreabă pe Moarte de ce este aşà de amărîtă. Le spuse ea, Moartea, tărăşenia, iar Frigurile îi ziseră:

— Să vii să-l iei după o săptămână; ţi-l punem noi bine!

Şi Frigurile s'au ţinut de vorbă şi calea Morţii a fost "uşurată" (2).

(1) *Ion Creangă,* V, 111 2.
(2) G. Ceauşanu, *op. cit.,* p. 241.

Alte ori Moartea umblă cu alte înşelăciuni:

„O dată Moartea a plecat cu un om la drum. Ea, cum să facă să-l înşele, să-i iea sufletul? A mers pe drum, a mers să [se] ducă la Dumnezeu în cer, şi le-a venit sete. A dat la o fântână să bea apă. A scos omul apă şi a băut Moartea. Când să bea omul, Moartea i-a zis să sufle gunoaiele din apă, să nu-i dea în gură.

Când a suflat omul, Moartea i-a luat sufletul. Trupul i-a căzut jos, acolo, iar cu sufletul s'a dus la Dumnezeu în cer.

Dumnezeu a întrebat-o că de unde a luat sufletul aşà neprimenit, şi a trimis-o să-l ducă îndărăt, de unde l-a luat.

Când a ajuns la fântână, la trup, Moartea i-a arătat sufletului trupul, să intre acolo, că de acolo l-a luat.

Sufletul a zis că n'a ieşit de acolo; n'a vrut să mai intre în trup, şi s'a dus iar la Dumnezeu" (1).

Pentru Ţara Haţegului, povestirea aceasta are următorul cuprins:

„A venit odată Moartea la un om şi i-a poruncit să meargă cu ea în cea lume. Omului i-a părut tare rău de lumea asta şi s'a rugat de Moarte să nu-i iea sufletul, ori să nu-l ducă *baş* (2) acum, că ar vrea să mai trăiască.

Moartea l-a lăsat, dar peste un an a venit şi a zis către om:

— No! vino, că acum nu te mai las!

Omul s'a rugat cât a ştiut el, dar tot n'a folosit nimic, că Moartea l-a dus cu sila pe o cale prin nişte păduri.

Bietul om se tot plângeà şi se văierà că acù-şi pierde sufletul. Apoi se uità la mânile lui, la picioarele lui, la capul lui, şi ziceà:

— Sărac trupul meu, cât te-am hărănit şi te-am spălat şi te-am îmbrăcat, şi acum o să pieri!

Apoi se gândì la sufletul lui, şi nu credeà că dacă o ieşì din trup, să mai poată trăì, şi de aceea erà el supărat, şi n'ar fi vrut să moară nici decât.

Şi ajunse el şi Moartea la o apă mare, la un tău. Acì omul se rugă de Moarte să-l lase să bea încă mai odată în lume apă. Moartea îl lasă, dar când se plecă omul cu gura la apă, cum erà

(1) Şt. St. Tuţescu, *Taina ăluia*, p. 35.
(2) *Chiar.*

el pus în două picioare şi două mâni, Moartea îl atinse cu mâna şi îi luă sufletul. Trupul lui căzù cu nasul în mocirlă, ca un dărab de lemn.

S'a întâmplat de tot acel suflet peste un an a venit cu Dumnezeu pe la apa aceea. Acum erau pe celălalt ţărmure, şi Dumnezeu bine vedeà că trupul sufletului cu care umblà pe aici, e dincolo, pe ţărmure. Intrebă dară Dumnezeu:

— Da ştii tu ce e dincolo?

Iară sufletul zise:

Zău, Doamne, nu cunosc ce să fie acolo; văd numai că 'e mortăciune urîtă. O! cum pute! Să mergem de aici!

Dar Dumnezeu trecù cu sufletul dincolo de apă, unde erà mortăciunea. Aci, aşà sete cuprinse sufletul, cât se rugă lui Dumnezeu să-l lase să bea apă. Dar cât de tare se spăriè când văzù că mortăciunea aceea e trupul lui din *haia* lume (de pe pământ).

Dumnezeu zise:

— Baga-te aici în trupul ăla!

Dar sufletul plângeà şi se rugà de Dumnezeu să nu-l bage iara în spurcaciunea aia de trup. Dumnezeu îi ascultă rugaciunea. Atunci zise sufletul:

— Nerodul de mine, cât am fost eu de prost, că nu vream să mă scoată din acest trup. O, cît e de urît! Şi cât îs eu acum de slobod!" (1).

Tot acest lucru ni-l arată şi urmatoarea povestire, în care Moartea se preface într'o grămadă de bani, ca dela dânsa să se omoare doi inşi:

„Moartea, obosită de mult lucru, a ajuns odată în Valea-rea şi s'a aşezat ca să se odihnească sus, în coastă, de-asupra fântânii. Ca să doarmă mai bine, şi-a făcut un pat verde de mărăcini şi scaeţi, se aşeză pe el şi puse capul pe un muşuroiu de cârtiţă.

Bun loc găsise cotoroanţa! Umbră şi apă rece. Dar nu apucă bine să aţipească, şi de pe drum vine spre fântână un român voinic, cântând cât îi luà gura. Ea săltă numaidecât capul, se ridică în picioare şi privià pe român.

Românul, după ce băù apă rece, se apucă să se spele pe ochi, aşà, fără nici o grijă, şi fără să bage de samă că Moartea e de

(1) Densuşeanu, *Graiul din Ţara Haţegului*, p. 244 5.

asupra capului său. Când să se şteargă pe ochi, el vede Moartea stând dreaptă în picioare şi uitându-se spre el. Repede îşi împarţì el mintea în patru, se închină de zor şi o croì la fugă spre padure, lăsându-şi căciula la izvor.

Să-l fi văzut cum fugià, saracul, de nu i se mai vedeau picioarele! Par'că erà titirez. Fugià românul de frica Morţii, fără să ştie că Moartea, dacă vrea, îl gasià ori unde. Dar ea a fost bună de data asta, s'a uitat doar la el şi l-a lăsat să-şi vadă de drum. Apoi s'a întins iar pe patul ei de spini, căutând sa doarmă şi ea.

Dar românaşul! Voinic, voinic erà, dar erà cuminte băiatul. Ştià el că cu Moartea şi cu Dracul, să nu te apuci. De aia o croise aşà repede în pădure. Acum, el fugià mereu, fără să se mai uite îndărat,—aşà groază băgase Moartea în el. La o cotitura îl opresc însă doi oameni voinici, cu puştile la spinare şi armaţi până în dinţi, cu pistoale şi cuţite. Erau doi hoţi, mai rai decât Moartea, căci ei nu iertau pe nimeni. Vai de mama creştinului ce cădeà în mâna lor!

Ce cauţi pe aici, băiete?

Nenişorilor, nu mă mai opriţi, ca m'ajun e Moartea!

— Ce, eşti nebun?

— Ba nu-s de loc nebun; e lucru adevărat. Vazuiu Moartea de-asupra Fântânii-reci; sta în coastă şi se strâmbà la mine.

Şi le povestì el toată istoria apoi.

— Hai, bre, de ne-o arată şi noua îi ziseră hoţii.

— Nici mort nu ma mai întorc acolo!—le răspunse românaşul; şi o croì iar la fugă.

De geaba îl strigară hoţii, că el se depărtă mai adânc în pădure, ca un iepure scăpat dela ogar.

— Hai să mergem noi acolo,—îşi zisera tâlharii. Ce e aia *Moarte?* Moartea nu se vede; nebunul asta, cine ştie ce-a vrut să ne spuie!

Şi hoţii o luară încetinel pe potecă spre Valea-rea, locul de întâlnire al tuturor haiducilor. Binişor, binişor, ajunseră la Fântâna-rece, unde găsiră căciula românului.

Moartea din coastă i-a zărit de departe. Până a nu ajunge ei la fântână, ea îşi luă coasa dintr'un gorun, şi o ascunse în mărăcini, iar *ea se prefăcù în bani de aramă.* Pe patul ei răsăriră ca din pământ numai *sgripţuri* roşii de bani turceşti. Dar bani,

nu glumă: grămezi strânse cu lopata. Prin mărăcini mai erau încă risipiţi câţivà bani, cari sclipiau de-ţi luau ochii.

Hoţii, dela fântână, suiră în deal, la poiana de lângă gorun, şi acì,—ce poţi zice, găsiră *comoara* de bani. Pe patul, unde dormise Moartea, erà o grămadă mare.

— Iată, mă, norocul nostru,—zise un hoţ. Băiatul ăla trebuià să fi fost nebun!

— Noroc, da nu glumă, vere! Aşà sumedenie de bani, n'am mai văzut,—îi răspunse celalt hoţ.

Hoţii strânseră banii degrabă, făcură o grămada cât porcoiul de fân, şi apoi o împărţiră pe din două. Căciula românului, găsită la fântână, o luară drept ocà şi măsurară cu ea.

— Acum, să bem cevà, vere,—zise hoţul cel mai mare; noroc fără adălmaş nu merge. Du-te tu la cârciuma din Poieni şi adă de acolo două sticle de basamac; dar bagă de samă: spune cârciumarului să mai toarne o ţâră de spirt din clondir, să-l facă tare, căci am să mă îmbăt la noapte. Măi, da nu uità: spune-i că-i sucesc gâtul dacă nu mi-o da rachiu tare.

— Bine, am să mă duc,—răspunse celalt hoţ,—dar cevà mai pe înserat, nu acum.

— Să pleci chiar acum; aşà vreau eu: vreau să beau mai repede. Nu-ţi fie frică. Acum avem şi bani! Pe toată potera o înşeli cu bani, chiar de ar fi să te prindă. Dacă îţi pare rău, dau banii dela mine!

Hoţul cel mai tânăr, auzind aşà vorbe, se sculă şi plecă cu tăgârţa plină de bani, spre cârciuma din Poieni. In urma lui, celalt hoţ strigà:

— Mă găseşti în deal la Copacul-lupului!

Pe drum, spre cârciumă, hoţul se gândì mult la banii hoţului din pădure.

— Hoţ e el ca şi mine, dar el a luat bani mai mulţi; n'a împărţit drept.

Planul de a-i răpì banii, îl muncì mult. La cârciumă ajuns odată, întrebă pe cârciumar de *rachiu tare* şi de *şorecie.*

— Dar ce să faci cu *şorecioaica?*—îl întrebă cârciumarul.

— Imi trebue pentru leac,—i-a răspuns hoţul; am făcut nişte lighioane pe trup, şi trebue să mă curăţ.

Peste puţin timp cârciumarul umplù două sticle cu rachiu tare

şi le duse acolo unde îl aşteptà hoţul. Tot atunci îi dete şi un fişic cu şorecie pisată mărunt, cu care el trebuià să-şi omoare tovarăşul.

— Nu-l pot omorî cu bâta, dar cu otrava îi fac de cap. Am mai omorît eu câţivà ca el.

Gustă puţin rachiu şi vârî în sticlă şorecie.

— Asta e sticla lui; are să-i vie bine, dacă va bea!

Hoţul cel bătrân din pădure, îşi făcuse şi el planul lui. Tovarăşului trimis la cârciumă, socotià că i-ar fi dat prea mulţi bani.

— Dar nu e nimic, — îşi ziceà el; am să mi-i ieau îndărăt. Când s'o întoarce, am să-i trimit din deal un glonte în cap.

Şi aşà făcù. Hoţul mai tânăr suià dealul la Copacul-lupului. Prin întunerec, căci înoptase bine, — luleaua de tutun ce ţineà în gură arătă hoţului bătrân capul ce hotărîse să sdrobească.

— Unde eşti mă? — strigă hoţul de jos.

— Aici, aici, — îi răspunse cel de sus. Mai şezi puţin, să viu eu la tine.

Cu puşca la ochi, el se apropiă puţin câte puţin de hoţul ce venià încărcat dela cârciumă.

Când arma de foc răsună în Valea-rea, poc! un hoţ căzù în poteca ce duceà la Copacul-lupului. Hoţul cel bătrân coborî din deal şi-l găsì în potecă cu capul sdrobit.

Alături, dăsagii cu sticlele de rachiu şi cu banii tovarăşului fură cea din urmă pradă ce mai putù adunà. Băù cu putere dintr'o sticlă, ca omul care a muncit toată ziua. Peste puţin însă, stomacul începù să-l ardă. Pielea de pe trup îl usturà grozav, capul şi tâmplele îi svâcniau cu putere. Işi rupse hainele, se lovì de copaci, până ce focul din stomac îl cuprinse şi-l pironì pe loc. In cele din urmă, obosit şi zăpăcit, cu mânile pe stomac, murì şi el tot în potecă, puţin mai departe de locul unde adormise celalt hoţ.

El, fără să ştie, murià otrăvit cu şorecie; nimerise tocmai sticla ce i se pregătise din vreme.

Moartea se făcù singură la loc. Din bani îşi făcù iar trup de oase, cum erà la început, cu cap, cu picioare şi mâni. Luă sticlele cu rachiu tare, le vărsă peste trupurile hoţilor, şi luându-şi apoi coasa, plecă mai departe.

De rândul ăsta, ea lucrase destul de bine şi de frumos!" (1).

Această povestire olteană se aude şi prin jud. Neamţ.

„Se povesteşte că într'o pădure, trei pădurari, cum marcau ei copacii, iaca văd un *călugăr* sihastru, fugind cât puteà printre copaci, împleticindu-se de crăngi şi gâfâind de oboseală. Şi atunci pădurarii îl opresc şi-l întreabă:

— Ce fugi, părinte, ca un smintit?

— Fug de *Moarte*, zice el.

— Cum, fugi de Moarte? Unde-i Moartea?

— Iaca colè, în urmă, la un copac.

— Hai cu noi şi ne-o arată,—zic pădurarii; noi nu ne temem de dânsa; o tăiem cu toporul.

— Duceţi-vă, tăieţi-o, faceţi ce ştiţi, dar eu nu merg!

— Bun; nu mergi? Da de frică nu ştii?

Şi aşà, luându-l cu sila, cu vai-nevoie se duce şi le arată *o movilă de bani*, pusă de demult, cine ştie de cine, în gaura unui copac, care cu timpul, făcându-se tot mai scorburos, a făcut ca banii să cada grămadă, jos. Şi... călugărul, bucuros că a scăpat nechelfănit, o tuleşte iar la fugă nebună spre schit.

— Măi, da prost călugăr!—zice unul din pădurari. Mare ţi-i minunea! Aici este o grămadă de bani, şi el, sireacul, zice că-i Moartea! Sălbatec călugăr şi năuc! Zău, bre! Ţi-a mai dat ochii să vezi o lighioaie de om aşà, până acù? Sireaca Moarte, unde a fi ea amù!

— Da ce mai la deal, la vale! Ce să mai judecăm pe călugăr!—adaugă altul. De amù, iaca, nu ne mai trebue slujbă, că vezi, cine ştie a cui bogăţie a intrat în mânile noastre!

— Hai să bem cevà, că toată ziua am muncit şi cu ţâră de băutură nu ne-am udat gura!—zice al treilea.

Şi atunci, iea unul un galben şi pleacă în sat după rachìu. Dar Diavolul, hei! ştie ce face, ce lucrează!

Unul din cei doi rămaşi cu împărţeala banilor, îşi dă cu gândul că mai bine ar fi să împartă amândoi banii, şi când va sosì celalt, să-l împuşte,—şi pace!

— Gata!—zice al doilea.

S'au înţeles minunat. Dar Diavolul umblà pe la urechile tutu-

---

(1) *Ion Creangă*, III, p. 238 40.

ror,—că şi cel dus în sat făureşte un gând rău. Mergând după băutura Incornoratului, şi îşi zise:

— Măi, da oare de ce n'aş luà eu toţi banii? Adicătelea de ce nu m'aş îmbogăţi numai eu? Mai bine cumpăr şi nişte otravă, o amestec cu rachiu şi apoi, eu, cum nu prea beau, tovarăşii o să mă creadă, şi aşà n'are să le pară rău că n'oiu gustà de loc. Şi apoi, umple-ţi traista de aur şi argint, măi Costache. Du-te acasă, mănâncă şi bea ce pofteşti, şi te plimbă toată ziua.

Aşà! Iaca vine cu rachiul şi-l dă celorlalţi. După ce aceia primesc ulciorul, întind puştile spre el. Gata! Omul cade scăldat în sânge; apoi, îl ieau în grabă şi-l îngroapă într'o văgăună, ca pe un câne.

Şi amù, ce grijă aveau decât a ulciorului cu rachiu, că doar banii nu fugeau; aveau când să-i împărţească, ziceau ei.

S'au pus pe cinste, şi cum au gustat din băutura ucigatoare au şi căzut, sbătându-se ca peştii în vârşă. N'au mai avut când să împărţească banii.

Şi iacă aşà, poate, când îşi dădeau sufletul, s'or fi gândind la călugărul pustnic, care fugià de Moarte, şi de care ei râdeau cu atâta poftă!" (1).

In afară de acestea, subiectul, fără a mai pomenì numele Morţii, îl aflăm şi în alte povestiri (2).

Mai de mult, se spune că Moartea lucrà după socotinţa şi pofta ei, fără a da nimănui socoteala:

„Zice că pe timpul acela, când trăià *Sf. Haralampie*, erà mânia lui Dumnezeu ce făceà *Moartea*. Cosià cu coasa ei cea ascuţită mai pe toţi oamenii din lume.

Văzând dela un timp Dumnezeu că Moartea îşi face de cap, că ea iea cu mult mai multe suflete de om decât i-a fost dela început porunca să iea, a mânat pe Sf. Haralampie s'o prindă şi să n'o lase mai mult a face ceea ce-i place.

Sf. Haralampie, supus şi ascultător ca totdeauna, s'a dus, şi făcând ce va fi făcut, a pus mâna pe moarte, a' legat-o bine cu un lanţ de fier, şi astfel legată, o ţine şi o poartă el până în ziua de azi, neslobozind-o nici când din mână, căci cum ar slobozì-o,

---

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 181 3.

(2) *Calendarul revistei Ion Creangă pe anul 1912*, p. 133—5.—*Neamul românesc pentru popor*, VI, p. 707—9.

îndată ar così cu coasa sa, pe care o poartă totdeauna la sine, pe toţi oamenii, ci el o sloboade numai atunci când îi spune Dumnezeu, şi numai la acei oumeni pe cari îi voeşte Dumnezeu, sau cari, prin purtarea lor cea rea, îl supără din cale afară, atât pe Dumnezeu, cât şi pe dânsul.

Omul acela însă, care nu-l supără prea tare pe Dumnezeu, precum şi pe Sf. Haralampie, trăeşte cu mult mai mult decât ceilalţi oameni, pentru că Sf. Haralampie îi încunjură cu Moartea" (1).

O dată a luat sufletul unui fin al lui Dumnezeu:

„A avut Dumnezeu un fin şi-i erà frică de Moarte. El a făcut un tron de piatră şi s'a băgat acolo, să nu-l găsească Moartea. Ii duceà nevasta de mâncare acolo, când şi când.

Moartea, ce numai i-a mirosit şi l-a găsit. S'a dus la el, zicând că e Dumnezeu şi a strigat:

— Mă, fine; mă! Ia ieşi afară!

El a descuiat uşa şi a ieşit. *Samodiva* l-a luat şi pe ici i-a fost drumul; s'a dus la Dumnezeu în cer cu el.

Dumnezeu l-a cunoscut că e finul său:

— Ce, aoleo, ăsta e finu-meu!

— Nu ştiu, că abià îl scoseiu,—zice Samodiva; erà încurcat într'o piatră în pământ!

A mânat-o să-i aducă sufletul îndărăt. Şi i-a fost frică să mai vie!" (2).

Astfel, supusă poruncitor lui Dumnezeu sau Sf. Haralambe (3),

Moartea a lui Dumnezeu,
Culege şi bun, şi rău,

(1) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 22.

(2) Şt. St. Tuţescu, *Taina ăluia*, p. 68.

(3) *Şezătoarea*, III, p. 114: „De nimeni n'are frică Moartea ca de *Sf. Haralampie*. El e mai marele ei şi acolo unde Sfântul îi porunceşte să nu se ducă, ea-l ascultă, căci vai şi amar de ea, de nu face pe voia Sfântului. Când Moartea nu ascultă de el, Sfântul o pune la pedeapsă şi o calcă în picioare. Moartea nu vine fără pricină la om; chiar şi cei ce se înnecă şi se spânzură, cum şi cei ce mor grabnic, încă trebue să fi avut vreo pricină, ca să le vie Moartea căci,

Nuntă fără minciună,
Şi moarte fără pricină,

nu se poate".

necruţând pe nimeni, nenăpăstuind pe nimeni. Când câte odată omul crede că Moartea l-a cercat şi totuş nu moare, să se ştie că nu Moartea l-a încolţit. „Când are omul zile, nu moare", chiar dacă Moartea îi dă târcoale:

„Un mocan,—spune o povestire,—îşi aveà turmele la munte sus... Şi nu-i mergeà de loc bine mocanului cu oi, că azi îi pierià un miel,—şi nici urmă de hoţi,—mâni îi pierià o oaie,—şi nici urmă de lup,—poimâni i se îmbolnăviau zece şi muriau până seara, şi pricina nu erà chip s'o afle.

Intr'o zi, stăteà el aşà, ostenit şi îngândurat lângă târlă, şi aude fâş-fâş, fâş-fâş printre frunzele pădurii. Şi sălbătăciune nu erà, pentru că fiarele nu au aşà de mare îndrăsneală, şi nici mers de om nu erà, pentru că poteca nu erà pe acolo. Târziu tocmai, iată crăngile bradului că se dau înlături şi chipul cel urît al *Morţii* iesă la lumină.

Eu, Moartea n'am văzut-o, dar îmi închipuiu că-i numai os, şi atâta, cu coasa în spinare, şi atâta.

Şi Moartea, tăcută, sare repede gardul ţarcului, la oi, apucă un miel şi intră cu dânsul în pădure.

Mocanui, ca ori şi care om în locul lui. Intâiu, rămâne de lemn, iar mai pe urmă, socotind că-i tot una pentru dânsul, în sărăcia lui cea lucie, îşi iea inima în dinţi, şi pas cu pas după Moarte.

Mergeà Moartea, mergeà şi el după dânsa încet; o croià Moartea cumvà la fugă, sburà şi mocanul după dânsa. Şi hai-hai, hai-hai, ajung şi ei, aşà, pe la miezul nopţii, într'o gură de prăpastie.

Moartea stă o clipă pe mal, se uită înapoi, îşi face vânt şi sare în gura prăpăstiei; mocanul stă şi el o clipă, se uită în jos, îşi face vânt şi sare şi el în gura prăpastiei.

Şi ajung amândoi la fund. Moartea erà teafără, pentru că erà fără moarte, şi mocanul, viu, nevătămat, pentru că nu-i sta scris să moară în prăpastie.

Şi de-acolo, altă fugăreală prin fundurile prăpăstioase ale întunerecului, până când Moartea isbeşte cu oasele mânios în lespede de piatră şi intră înlăuntru. Mocanul pune umărul, se umflă în piept, înţepeneşte picioarele, şi când a icnit odată, stana de piatră s'a dat peste cap, şi bietul necăjit se pomeneşte în sălaşul Morţii.

...Salaşul Morţii din fundul pământului este întunecos şi rece, şi numai peretele de către sfinţit e plin cu felurite lumânari şi candele. Acestea-s *vieţile oamenilor pământeni.* Cele de aur şi argint sunt ale fericiţilor; cele de coajă de brad sunt ale săracilor; cele necurate sunt ale necuraţilor; cele pline sunt ale celor cu vieaţă îndelungată, iar cele deşerte arată sfârşitul celor ale cărora sunt.

Se apropie mocanul şi le petrece din ochi pe rând, le numară pe ţări şi sate şi tocmai într'un târziu găseşte şi candela lui, tainuită într'un colţ. Se uită şi vede că-i plină, se întoarce şi strigă Moartea, şi Moartea vine pe dată. Ii porunceşte mocanul s'o curăţe, şi Moartea face după porunca; se întoarce mocanul către Moarte şi-i arată pumnul, şi Moartea începù să tremure. Iar când a 'nhăţat-o de furca pieptului şi-a trântit-o de două ori în pământ, Moartea a rămas în genunchi şi s'a rugat mocanului s'o ierte. I-a dat apoi mielul înapoi, i-a dat galbeni ca să-şi răscumpere atâţia ani de neajunsuri, i-a sărutat poala saricii şi vârful opincii, şi mocanul a ieşit din sălaş, a sburat afară din prăpaştie şi de acolo în muntele cu oiţele lui.

De atunci, mâhnire n'a mai avut, pagube n'a mai îndurat, şi toate i-au mers în plin" (1).

Alte ori Moartea, în aceste împrejurări, se vede însoţită de *Ciumă* şi *Holera:*

„Erà pe vremea când... umblà pe păcătosul ista de pământ şi Holeră şi Moarte şi Ciumă şi toate.

Iată că într'o zi de primăzară se întâlnesc pe la miezul nopţii într'un ţintirim, Moartea, Ciuma şi Holera şi se ieau la cioandă, că ciobanul din marginea satului, cu oi mândre şi miei graşi, gras şi voinic şi el cât un brad, nu vrea (2) să le deie câte un miel gras de pomană.

Porneşte la el întâiu Holera, care se lăudà că i-a face ea pe fel ciobanului, şi trebue să-i deie mielul cel mai bun. Ajunge la cioban:

— Ce vrei dumneata dela mine,—zise ciobanul către baba ce venise la el, urîtă ca Moartea şi cu nişte ochi ca de Holeră.

— Eu îs Holera; am venit să-mi dai mielul cel mai gras, c'apoi cu mine ţi-i în cârd!

(1) Culegere din com. Ţepu, jud. Tecuciu.

(2) In text: în loc de „nu vrea", este „are".

— Nu mă tem de Holeră, c'am să mănânc *usturoiu* şi bucate *chipărate!*

Şi s'a dus Holera, Dracului. Holera n'a mai avut ce face şi s'a dus pe munţi şi pe pustii, şi când s'a întâlnit cu surorile ei, Ciuma şi Moartea, le-a spus paţania şi s'a cam mai dus.

— Las'că mă duc eu, zise Ciuma către Moarte; să vezi cum am să-i viu de hac!

Intr'o zi, pe la amiază, iaca soseşte la stâna ciobanului o urîciune de babă, de nu s'a mai văzut de când lumea aşà sluţenie.

— Ce vrei, babo? îi zise ciobanul.

— Am venit să-mi dai mielul cel gras din turmă, c'apoi cu mire ţi-i în cârd!

— Da cine eşti dumneata, de porunceşti ca într'o casă pustie? Nu vezi ca eu îs stapân aici?

— Eu îs Ciuma, şi de nu-mi dai ce-ţi cer, ata a ţi-i leacul!

De ciumă nu-mi pasă nici atât ca de Holeră; am să dau foc la toate gunoaiele, am să şed în *fum*, şi las' de mi-i puteà face cevà!

Ciuma, când a auzit aşà, s'a dus la Moarte într'un suflet şi i-a spus toată păţarania cu ciobanul.

— Las' ca mă duc eu,—zise Moartea cu mândrie. Dacă nici mie nu mi s'o închinà şi nu mi-o da mielul cel gras, apoi o împlineşte!

Ciobanul ospătà. Numai ce iaca vine la dînsul o dihanie numai oase, şi c'o *coasă* în mână.

— Cine eşti şi ce cauţi la mine?

— Eu îs Moartea! Am venit la tine sa-ţi cer un miel gras; şi de nu mi-l dai, pregăteşte-te să vii după mine.

— Ţi-l dau, ţi-l dau cu toată inima, şi merg şi cu dumneata să ţi-l duc acasă.

Ciobanul iea un miel gras şi se duce să-l duca Morţii acasă. Casa Morţii erà foarte mare şi c'o mulţime de cuie în cari erau atârnate câte un *ghem:* unele mari, altele mijlocii şi unele de tot mici.

— Ce-s acestea?—întrebă ciobanul pe Moarte.

— Acestea sunt *ghemele cu firul vieţii fiecărui om;* când s'a mântuit firul, traiul omului s'a sfârşit şi eu mă duc de-i ieau sufletul.

— Şi care-i ghemul vieţii mele?—întrebă ciobanul pe Moarte.

— Aista!

Ghemul vieţii ciobanului erà foate mare. Când l-a văzul el aşà, şi ştiind că mai are zile de trăit, a luat mielul în braţe şi-a spus Morţii:

— Dacă mai am zile de trăit, lasă mielul la mine, că am femeie şi copii, şi le trebue demâncare, că mie nu-mi aduce nimeni de pomană, şi trebue să muncesc ca să le astup gurile!

Şi s'a dus acasă.

Holera, Ciuma şi Moartea s'au îndrăcit de ciudă că le-a păcălit ciobanul" (1).

Această povestire moldovenească se aude şi prin Oltenia, unde se spune că ciobanul plecat după Moarte, ca să-i ducă oile cele grase, a văzut *făcliile* vieţilor omeneşti (2).

Neîndurătoare şi neiertătoare, Moartea *ica* pe cel ce trebue să moară. In această privinţă avem cunoscutele cântece ale voinicului care, fiind întâlnit de *Moarte*,—ca mai sus, de Ciumă,—nu-l îngădue nici să-şi vestească mama prin răvaş, cu toate că îi făgădueşte o mulţime de lucruri. Acelaş lucru se întâmplă chiar şi cu un *fin* al ei; după cum se vede din următoarea povestire:

„Erà un om sărac, sărac şi aveà o spuză de copii. Incotr'o apucà, tot de sărăcie aveà parte. De aceea, ce se gândeşte într'o zi?

— Măi, se vede treaba că numai naşul copiilor mi-a adus nenorocul în casă. Ia să-l mai schimb, să caut altul!

Şi după ce zice astea, nu trece mult şi nevasta îi mai naşte un copil. Pleacă deci săracul să-şi facă cumătru nou.

Merge şi merge la drum cu pruncul în braţe prin sate, prin oraşe, pe dealuri şi pe văi, căutând, doar o întâlnì pentru fiul său un naş mai de Doamne-ajută. Cu cine se întâlnià însă, tot nu *se împogodià*.

După vreo trei zile, se întâlneşte c'o femeie.

— Buna ziua!

— Mulţumim, omule! Ce cauţi?

— Caut pe cinevà să-l pun naş la copilul ăsta!

— Pune-mă pe mine.

(1) *Ion Creangă*, IV, p. 76 7.

(2) *Ibidem*, V, p. 44 5. Cf. C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 123.

— Păi cine eşti?

— Cum, nu mă cunoşti? Sunt *Dreptatea.*

— Aşà? Nu te puiu, Dreptate, că nu eşti dreaptă cu toţi.

O lasă şi merge mai departe. După alte trei zile, se întâlneşte cu altă femeie.

— Pune-mă pe mine, omule, naşă; să ţi-l botez şi să ne cuscrim!

— Dumneata cine eşti?

— *Moartea.*

— Bine, dar. Pe dumneata te puiu, că eşti dreaptă. Ieai de-a rândul, şi pe bogat, şi pe sărac, şi pe bătrân, şi pe tânăr, şi pe împărat, şi pe cioban.

Şi a botezat Moartea copilul săracului, de au făcut apoi cumetrie şi zaiafet mare.

— Acù, fiind că eşti sărac lipit,—zice într'o zi Moartea către cumătru-său, să-ţi dau un dar în lume, să te îmbogăţeşti.

— Ce dar?

— Ia, să te faci doftor; să vindeci lumea...

— Cum aşà, că eu nu ştiu carte.

— Nu face nimic. Iţi dau eu *sticla* asta. La care bolnav mă-i vedeà la cap, uitându-te prin sticlă, să-i spui că moare; la care nu mă-i vedeà, ori mă-i vedeà la picioare, să-i dai doftorìi din sticlă, că se îndreptează.

A luat săracul sticla şi a făcut după cum l-a povăţuit cumătră-sa.

La început, mergeà pe drum şi strigà: „doftor bun! doftor bun!". Oamenii cu păsuri,—că cine n'are,—îl chemau în casă, şi aşà, a vindecat săracul multă lume. Pe urmă s'a dus vestea despre meşteşugul lui, ba s'a făcut şi bogat, de n'aveà pereche.

Când mai îmbătrânì o leacă, mai venì Moartea pe la cumătru-său, şi după ce ospătară împreună, apucară amândoi cumetrii să se plimbe o leacă pe o vale în jos.

Acolo omul vede nişte *lumânări* aprinse, într'o poieniţă; unele mai mari, altele mai mici.

— Ce e acolo, naşă?

— *Zilele oamenilor.* Care are lumânarea mai mare, trăeşte mai mult.

— Aşà? Mare minune!

In mijloc erà o lumânare mai mare, răsărită din celelalte.

— Lumânarea din mijloc a cui e, naşă?

— A fiului,—copilul tău pe care l-am botezat eu.

— Dar aia care abià licăreşte,—muculeţul ăla pe sfârşite, al cui e?

— A ta. Dă fuga acasă, cumetre, primineşte-te, împărtăşeşte-te că azi îţi ieau viaţa.

— A, naşă! Păcat!—zise speriat omul şi începând a plânge. Fie-ţi milă! Mai lungeşte-mi vieaţa! Mai rupe dela copil!

— Nu se poate, fine! Nu m'ai ales tu cea mai dreaptă?

Şi abià l a aşteptat de s'a dichesit omul, şi cumătra Moartea nu i-a mai căutat. I-a luat vieaţa chiar în ziua aceea!" (1).

Această povestire musceleană se aude şi prin Moldova (2).

Povestirea, de altfel, o întâlnim şi la *Francezi*, aproape întocmai (3).

Odată, se spune, trecând peste poruncile lui Dumnezeu sau ale Sfântului Haralambie, care o cârmueşte, Moartea a vrut sa cruţe o femeie.

Iata povestirea macedo-română:

„Moartea,—*Harlu*, adică Charon,—înainte nu erà surdă, cum este acuma, dar într'o zi o trimise Dumnezeu să iea sufletul unei neveste, frumoasă de tot. La capul nenorocitei neveste plângeà o mătuşă, căci nevasta născù doi băieţi, şi despre barbatul ei sosì ştirea că murì.

Când intră Moartea şi văzù nenorocirea ce se face, i-a fost aşà de mult milă, că nu cuteză să-i bage *cuţitul* şi să-i iea sufletul, ci se întoarse din nou la Dumnezeu.

Acesta, îndată ce o văzù, îi zise:

— Unde-i nevasta?

— Doamne,—grăi Moartea, iată şi iată ce se petrece. Biata de nevastă, ducându-mă să-i ieau sufletul, născù doi băieţi. Pe de altă parte îi sosì ştirea că bărbatul său, în străinătate, unde erà, dete ortul popii. In casă, sărăcie aşà de multă, în cât, cu sacul

---

(1) C. Radulescu-Codin, *Îngerul românului*, p. 119—21.

(2) I. S. Ionescu, *Poveşti, anecdote*, ş. a., Iaşi 1905, p. 60—3.

(3) *Revue des traditions populaires*, X, p. 594 şi XIII, p. 664. Cf. F. M. Luzel, *Légendes chrétienes de la Basse-Bretagne*, I, Paris 1882, p. 262 şi *Archivio per lo studio delle tradizioni popolari*, IV, p. 422 32.

să cauţi să o arunci afara şi tot nu se aruncă. Rude şi oameni de aproape nu are pe nimeni, afara de o mătuşă, şi aceea batrână şi saracă, încât n'are pentru dânsa ce mâncà, nu să dea şi să ajute şi pe altul. Dacă i-aş fi luat sufletul bietei neveste, gândiiu: cine va îngrijì de pruncii cari vor rămâneà după dânsa!

Dumnezeu încrunta din sprincene odata, se posomorî şi i porunci Morţii sa se afunde în mare şi sa-i aduca de acolo o stâncă mare cât o casa.

Moartea sbură dintr'odată, se afundă în mare, trântì stânca pe umăr, şi până să te freci la ochi, iată-o în faţa lui Dumnezeu.

— Despic'o! ordonă Dumnezeu.

Şi când o despică, ce sa gasească înauntru? Doua fiinţi, doi viermi, cari se mişcau vii înăuntru.

Cine îngrijeşte de fiinţile acestea? întreaba Dumnezeu.

— Tu, Doamne,—grăì Moartea.

— Dacă eu, şi nu altul,—reluă Dumnezeu, — ce te amesteci ca să întrebi şi vrei sa afli ce nu-i menit sa ştie altul afară de mine?

— Drept e, Doamne! grăì Moartea.

Atunci Dumnezeu o făcù surdă şi o trimise să iea sufletul nevestii, şi apoi o condamnă să trăiască pe pământ, până îi va venì mintea.

Pe pământ, Moartea intră la o mânăstire, trăià acolo şi se rugà zi şi noapte la Dumnezeu ca s'o ierte şi să se suie iarăş la cer.

După ce trecură treizeci de ani din ceasul de când Moartea trăià la mânăstire, aşà cum nu dorià, într'o zi stareţul o trimise în oraş, să aducă cine ştie ce. Pe când se duceà, ce să vada? In târg, toată lumea se da la o parte ca să treacă arhiereul, şi toţi şedeau, se închinau şi căpătau binecuvântarea.

Intrebând şi pe unul şi pe altul, Moartea, care vedeà şi nu auzià, află că acel arhiereu nu este altul decât unul din pruncii nenorocitei neveste, moartă la naştere.

Râse atunci, şi zise:

— Mare ţi-i slava, Doamne!

La întoarcere, spre mânăstire, ce să vadă? Lumea toată ieşise să trìmeată pe cel mai vestit om din acel loc, la împărat, ca să fie mână dreaptă.

Din unul, din altul, Moartea află că omul acela nu-i altul decât fratele arhiereului.

Râse iarăş şi zise:

— Mare ţi-i slava, Doamne!

Dumnezeu o chiamă atunci pentru a doua oară şi-i zise:

— Ei, ce văzuşi cât şezuşi pe pământ? Prinseşi minte?

— Doamne, mare ţi-i slava! — grăì Moartea.

Lui Dumnezeu îi fu milă de Moarte, o iartă şi o bagă iarăş în slujbă, dar spre pedeapsă, ca să nu se înşele şi altă dată, de a face ce făcù treizeci de ani înainte, o lasă surdă.

De asta, omul nu trebue să se plângă nici odată de ce-i trimite Dumnezeu, că ce-i trimite, pentru binele lui îi trimite. Astfel, de cei doi prunci, după ce rămaseră orfani, auzind un om bogat, dar fără copii, îi luă de suflet, şi-i crescù până ajunseră mari şi vestiţi peste tot pământul astfel cum n'ar fi ajuns nici odată, dacă le trăià părinţii, cari, să fi vrut să-i inveţe şi să-i procopsească, şi nu ar fi putut" (1).

Povestirea aceasta o aflăm şi în Bucovina:

„Pe Moarte, zice că odată Dumnezeu a trimis-o la o femeie cu opt copii; patru şedeau de o parte şi patru de altă parte şi plângeau.

Morţii i-a fost jale, şi s'a dus la Dumnezeu să-i spuie că nu s'a îndurat să-i iea sufletul; ce vor face copilaşii?

Atunci Dumnezeu i-a spus:

— Vezi piatra ceea?

Acolo jos era o piatră cât un ou, şi pe ea nişte gâzuţe.

— Vezi gâzuţile astea? Şi de acestea port grijă eu. Du-te înapoi la femeie şi o iea!

Moartea s'a dus şi i-a luat sufletul iar din copii au luat oamenii, cari erau gospodari mai buni, câte unul, i-au crescut şi i-au făcut oameni" (2).

O variantă o avem din jud. Tutova; ea se spune tuturor, când cinevà vrea să încredinţeze că „Dumnezeu poartă grijă de fiecare":

---

(1) P. Papahagi. *Din literatura populară a Aromânilor*, Bucureşti 1900, p. 806—9.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 622.

Erà odată o femeie săracă şi tare necăjită. Pe de-asupra tuturor necazurilor, Dumnezeu îi mai dete şi doi copii gemeni, tare frumuşei. Muncià cum puteà, săraca, de-şi creşteà băeţii. Când îi vedeà aşà cuminciori, uità toate necazurile şi i se umpleà inima de bucurie. La câte nu se gândià sufletul ei de mamă, când or fi băieţii mari ?

Dar într'o zi, Dumnezeu cheamă pe Moarte la el şi-i dete poruncă să iea sufletul mamei şi să lase pe băieţi fără mamă.

Moartea venì. Când văzù însă pe mamă dormind cu faţa în sus şi pe copii sugând unul de-o parte şi altul de alta, i se făcù milă şi ei de dânşii şi se duce dela femeie.

Peste câtevà zile Dumnezeu caută în raiu sufletul femeii şi nu-l găseşte. Repede pofteşte pe Moarte la sfinţia sa şi-o întreabă de ce nu i-a ascultat porunca?

— Mi-a fost milă, Bunule, de copii, căci femeia dormià şi copilaşii sugeau la mă-sa: unul de-o parte şi altul de altă parte. Cine va mai îngrijì de ei, de va murì maica lor ?

Dumnezeu poruncì Morţii să se ducă la mare şi să-i aducă un bolovan. Moartea îndeplinì voia Ziditorului.

— Crapă piatra în două şi vezi ce-i acolo ?

Moartea crăpă bolovanul drept în două, în mijlocul căruia găsì doi viermişori.

— Cine îngrijeşte de aceştia ?—întreabă Stăpânitorul lumii pe Moarte ?

— Bunătatea sfinţiei tale!

— Du-te dar de fă cum ţi-am poruncit, şi cel ce îngrijeşte de viermii din piatră, va aveà grijă şi de acei doi copii (1).

In variantele acelor povestiri, întâlnim de multe ori pe *Arhanghelul Mihail* (2), pe *Sfântul Arhanghel* sau pe *Inger*, cari iea în locul Morţii, sufletul oamenilor, cum am şi pomenit în altă parte, iar alte ori, Arhanghelul Mihail este însoţit de Moarte, care, prin Bucovina, se crede că este cea fără milă. Sf Arhanghel întotdeauna zice:

— Să-l mai lăsăm un ceas, două!

Şi numai după acest răstimp i se taie omului capul (3).

(1) Impărt. de d-l M. Lupescu, com. Zorleni.
(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 77 şi urm.
(3) *Ibidem*, p. 95.

Incheiu aceste şire cu următoarea povestire în care se arată cum unul a căutat să pâcâlească Moartea:

„Ci-că un boier sgârcit, îmbolnăvindu-se odată, se trezì cu Moartea la căpătâiu.

— Mă rog, Moarte,—se rugă sgârcitul, mai lasă-mă trei ani, ca să mă grijesc şi eu ca tot creştinul, să-mi dau de pomană, să-mi fac vreo fântână, că nu mi-am dat nimica, şi slavă Domnului, că am de unde şi cu ce!

La aceste vorbe, Moartea se îndură şi-l lăsă cu vieaţă. S'a însănătoşat sgârcitul acela şi ce credeţi că a făcut? Poate că cele făgăduite... Ţi-ai găsit! El, măi tătucă, căută pietrarii cei mai meşteri şi mai iscusiţi din lume şi îi puse să-i facă o casă de piatră, cu uşă de piatră, şi geamuri groase de cristal, apoi băgă mâncăruri şi băuturi de toată mâna, şi când se apropiară cei trei ani, se băgă acolo. Şi petreceà fără grijă, nepăsându-i de Moarte. Cum stăteà el acolo cu ţigara în gură, numai iaca şi Moartea cu coasa de-a spinarea înaintea lui.

Când o văzù sgârcitul, abià puteà îgăimà:

— Da şi aici ai venit?

— Ţi-ai dat de pomană? — îi zise Moartea. Te-ai grijit, ţi-ai făcut fântână, cum ai făgăduit acum trei ani?

— Nu!—bâlbâì sgârcitul.

— Hai şi-ţi vei da samă înaintea lui Dumnezeu, dela care am poruncă să-ţi ieau sufletul!

Şi-l găsiră pe boier ţeapăn, pe scaun, cu ţigara'n gură, în casa lui de piatră (1).

(1) *Ion Creangă,* III, 303—4.

CĂȚELUL PĂMANTULUI.

Denumiri. Credinți mărunte. Țâncul pământului și zidirea lumii.

Cățelul pământului, Cânele pământului (1), *Țâncul* sau *Țincul pamântului*, *Grivàn* sau *Orbètele pământului* (2) este o vietate, se pare asămănătoare cânelui, dacă nu chiar un câne, care trăește în fundul pământului, departe de sate, deci de locurile pe unde se fac *fântâni*.

Câte odată iesă noaptea pe fața lumii, și prin lătrăturile lui, dacă nu și prin mușcătură, caută să înspăimânte ori să vatăme pe drumeții rătăciți, când întunerecul este mai greu.

Sunt oameni cari povestesc că l-au văzut, că l-au auzit; alții spun că chiar îl aud lătrând în fundul pământului, dacă pun urechea la pământ.

Eminescu, după aceste credinți, scrie în „Strigoii":

In numele Sfântului,
Taci s'auzi cum latră
Cățelul pământului
Sub crucea de piatră!

Cel mai mare neajuns însă, îl pricinuesc aceste ființi necurate celor de curând morți și îngropați, cărora, prin lătrătura lor, caută să le turbure somnul sau să-i mânânce. Pentru aceasta prin unele părți din Transilvania, după înmormântare, merg două-trei neamuri la mormânt, îl stropesc cu apă, îl tămâiază și fac 15 mătănii, în timp ce toiagul arde, pentru ca mortul să nu fie lătrat de Cățelul pământului (3).

---

(1) *Drum drept*, X, p. 250. Strigătul lui Ștefan Gheorghe-Vodă, către Domnul muntean, privitor la primejdia Pașii de Silistra, care amenință cu oaste de 10.000: „Iar de Pașa, mai puțină grijă ne-ar fi, că înaintea Pașii, pare-mi-se că n'am dosi. *Mai bine să ne mânânce cânii pământului nostru*, decât pre alte locuri străine să izidim!"

(2) *Convorbiri literare*, XLIV, p. 508.

(3) Marian, *Inmormântarea*, p. 155—6 și 246.

Prin jud. Tutova se crede că trei zile şi trei nopţi de-a rândul, cât stă mortul la început în groapă, vine la el *Ţincul pământului* şi-l întrebă:

— Ce-ai venit peste mine?

Mortul îi răspunde:

— Am să-ţi plătesc!

Dar Ţincul pământului nu-l slăbeşte, şi trei zile şi trei nopţi tot îl cihăeşte şi-l trage de nas. A treia zi el zice:

— Plăteşte-mi!

Şi mortul, de are un ban în mână, îi plăteşte; de nu, i se roade nasul, de merge omul slut la judecata de apoi.

Cele de mai sus, Ţincul pământului îl întreabă pe om numai noaptea (1).

Cei vechi credau în *Cerber*, pe care multe popoare îl au şi astăzi sub alte forme şi numiri (2).

Incheiu acest capitol cu următoarea povestire cosmogonică, fără a încredinţà că *Ţâncul pământului*, despre care se vorbeşte, este cel despre care am vorbit până aici.

Zice că Dumnezeu, când a urzit lumea, a urzit prea mult şi nu încăpeà sub cer. Ce să facă, ce să dreagă? Iea şi trimite *albina* să ispitească *Ţâncul pâmântului.*

Albina a mers la Ţâncul pământului, dar acesta n'a voit să-i spuie; zice:

— Dacă-i Dumnezeu, lasă că ştie singur ce să facă!

Albina, cuminte, nu s'a dus, ci s'a ascuns lângă poarta lui.

Ţâncul pământului, crezând că-i singur, zice „la sine":

— Hm! El mă întreabă pe mine ce să facă. Da de ce nu strânge pământul în mână tot, că s'ar face ici dealuri, colo văi şi ar încăpeà!

Albina, cum a auzit, a sburat la Dumnezeu şi i-a spus. Dumnezeu pentru lucrul acesta a blagoslovit-o ca să facă miere şi oamenii să mânânce. Şi de aceea e albina bună la Dumnezeu (3).

---

(1) *Ion Creangă*, V, p. 177--8.

(2) Cf. G. Ceauşeanu, *op. cit.*, p. 146 şi urm.

(3) T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 29.

ADAOSE.

I.

Invăţătură pe scurt în potriva a multor rele închipuiri, carii neştiind, fac uunii din creştini, şi dovediri de unde să trag acele rele şi ce închipuesc (1).

Ştim bine că fieşte căruia adivărat creştin urăt le este şi cu cuvăntul a pomenì de idoli sau de diiavol, dar încăş să-i cinste[a]scă sau să cre[a]ză într'ănşii sau măcar să urmezi obiceiurilor închinătorilor de idoli. De aciasta ştiindŭ dar noi, nu voim mai mult a zice sau a pomenì, atăta de urătul şi urgie ce-au avut şi are adică Dumnăzău asupra diiavolului şi a idolilor, căt şi asupra celor ce s'au închinat şi să închină lor, şi de munca ce le stă gătită. Şi nu zicem noi aciasta pentru toţi cee ce s'au închinat lor, căci la începutul pravoslavnicii crediinţii noastre, pănă au fost H[risto]s cu trupul pre pămănt şi după a sa slăvită înnălţare prin propoveduire[a] apostolilor şi mai înco[a]ce a altuturor sfinţi părinţi, cei mai mulţi ce au venit la credinţă, au fost din închinătorii de idoli şi acum sufletele lor sint în măna lui Dumnăzău, ce aciasta zicem numai pentru cei ce necrezind adevărul, au murit în rătăcire lor şi pentru cei ce şi crezind, şi provoslavnici numindu-să, fac unele din cele ce făcè închinătorii de idoli, care anume sint aceste:

CAP. 1

Dumnăzăii limbilor elineşti erà foarte mulţi dintre care unul erà anume Perun, carile se numiè dumnăzăul focului, că şi în

(1) Academia română, *Ms. no. 34*, p. 107 16 v⁰. E o prelucrare după *Istoriia Rosilor*, capitolul *De idoli;* Cf. Gaster, *Chrestomaţie română*, vol. I, 1911, p. XLIV; textul, vol. II, p. 50—3.—Copie, *Manuscriptul no. 474*, dela Academia Română, p. 36 v⁰—38 v⁰.

măna luĭ ţinè o piiatră scumpă, care piiatră, după felul ei, luminà ca jeratecul. Incă şi foc de apurure ardè înnaintea lui iar închinătorii lui făcè focuri şi să petrecè peste dănsăle, închipuindŭ adecă cum că s'ar da singuri pre sine jertvă acelu[i] idol Perum. Aceleş închipuiri fac şi unii din creştini pănă în zioa de astăz, adecă focuri cu bălii în zioa de Joi-mari şi să petrec peste dănsăle, însă neştiind ce închipuesc (1).

CAP. 2

Alt idol erà ce[-i] zicè Lado. Pre acesta îl avè dumnezăul vesăliilor şi a bunei norociri. Acestue îi aducè jertve cei ce avè a face nunţi şi vesălii, părăndu-li-să că cu agiutoriul lui Lado îş vor căştiga veselie frumoasă şi vieaţă cu dragoste. Asemene şi aciasta o căntă creştinii ce-s la nunţi. Pentru aceia dar să cade tot creştinul să să fere[a]scă de aceste, ca să nu fie pedepsit de măniia lui Dumnăzău (2).

---

(1) *Istoriia Rosilor*, după Gaster, *op. cit.*, I, p. 50—1: „Întîĭ au ridicat un idol mai mare anume Perun, dumnezăul tunetului, al fulgerului şi al norilor celor de ploae într'un dealŭ înnaltŭ, lăngă rîul Buriul, după asămînarea omului Trupul lui erà vărsatu de argintŭ, urechile de aur, picioarele de fier, şi în mîini ţineà o piatră aseamene cu piatra trăsnetuluĭ, cu robinuri şi cu aifrax [ce iaste piiatră în chipul focului] înpodobitŭ, şi înnaintea lui p[u]rurea ardea focŭ. Iară de să întîmpla pentru nepurtarea de grije a jirtvitoriului să să stingă focul, atuncea pentru aceaia pre jirtvitoriul acela ca pre un vrăjmaş al d[u]mnezăului său cu moarte îl pedepsiia".

Textul înşiră apoi:

„Al doilea idol al fost Volos, dumnezaul dobitoacelor.

Al treilea: Pozvizdŭ, pre carele unii îl chiemà Pohvintŭ, alţii Vihor, mărturisindu-l pre dînsul a fi dumnezăul văzduhuluĭ, al vremii bune şi al vremii reale".

Despre cultul lui Perun, cf. L. Leger, *La Mithologie slave*, Paris 1901, p. 54 8, unde se citează un pasaj din lucrarea lui Guagnini, italian polonizat, intitulată *Sarmatiae europaeae descriptio*, publicată în 1578, foarte asămănător cu textul romănesc de mai sus: „În această parte se ridică odată idolul lui Perunŭ, acolo unde astăzi este mânăstirea lui Perunŭ, numită astfel după numele acelui idol. El erà adorat de Novgorodieni. Represintà un om ţinând în mâni o piatră de foc, asemănătoare cu trăsnetul, căci cuvântul *perunŭ*, la Ruşi şi Polonezi, înseamnă trăsnet. In cinstea acestui idol ardeà un foc de lemn de stejar, ziua şi noaptea; dacă acest foc se stîngeà prin negrija slujitorilor însărcinaţi să privigheze, erau osândiţi, fără milă, cu moartea".

(2) *Istoriia Rosilor*, loc. cit., p. 51, după textul de mai sus: „Al patrulea idol [erà] Lado, şi pre acela îl avea dumnezăul nunţilor şi a toată norocirea,.

CAP. 3.

Mai jertfue unii dintru acei închinători de idoli şi apelor, adec[ă] bălţilor [şi] izvo[a]rălor, numindu-le şi pe acele dumnezăi. De unde erà apa aproape, ei s'aduna o dată într'un an şi mergè de-s[ă] aruncà unii pre alţii în apă, iar unde erà apa departe, îş turna apă pe dânşii unii altora. Aciasta acum şi la unii creştini vedem făcându-să, adecă a doazi după Paşti, numindu-s[ă] trasul în vale, dintru care tras în vale, prin îndemnare diiavolului, să fac multe sfăzi, gălcev[i] şi bătăi (1).

CAP. 4.

Alţi ari alt dumnezău ce-i zice Coleda. Care ei adunându-s[ă] la praznicile şi zborurile lor cele idoleşti, căntà lăudănd pre acel idol Coleda, pomenindu-i de multe ori numele lui. Şi aciasta o videm că să ţine la unii creştini şi pănă astăz, că priimesc pre

şi-i aduceà lui jirtve ceia ce să gătiia să să însoare, socotind că cu ajutorul lui Lodo, nuntă bună şi vieaţă drăgăstoasa vor dobîndi. Şi aciastă măscăriciune de la slujitorii idolilor celor didemult s'au tras, carii pre unii din idoli, Leliia şi Poleliia îi chiema, a cărora urătul de dumnezeu nume şi pană astăzi prin oare care laturi, prin adunări şi prin jocuri cîntînd: Lelio, Lelio, Polelio, precum şi la noi zic: Lelio, Lelio, îl chiamă. Aşijderea şi pre muma lui Lelea şi a lui Polelia: Lada o cîntă anume: Lado, Lado. Şi aciastă înşelăciune veachie dievolească a acestui idol tragîndu-să, la veseliile ceale de nuntă în mîini plesnind şi în masa bătînd, cîntă. De care pravoslavnicului creştin în totŭ chipul i sa cade să să păzească, ca să nu facă întărîtarea pedeapsii lui D[u]mnezeu pre dînsul".

Dimitrie Cantemir pomeneşte, în sama „prostimii" din Moldova, între „dumnezeirile necunoscute şi duhluitoare de idoli" pe Lado şi Mano, al căror nume „le cântă mai ales la nuntă, şi pentru aceea se vede că se înţeleg a fi Venera şi Cupidon".

In afară de un cântec din colecţia lui Alexandri, care începe:

Frunză verde lăcrimioară,
Lado, lado, sorioară
Du-te 'n haine de mireasă
La bărbatul tau acasă...,

pomenirea unui Lado n'o mai întâlnim. Haşdeu îl pune în chestionarul său, dar capătă un răspuns ca acesta: „*Lada* la nunţi se cântă a doua zi după cununie, adică Luni. Cântarea aceasta se face *lăzii,* însă se atribue miresii..."

(1) *Ibidem,* p. 52, dupa ce trece peste „A cincilea idol, Cupalo...", sub titlul „De udarea cu apă la Paşti":

„Oare carii din fără de legile ceale de demult, pentru înmulţirea roadelor pământului, aducea jirtve izvoarelor şi iazerilor, iară uneori şi pre oameni afunda

zioa Naşterii lui H[risto]s de le căntă Ţigani numindu-să colindător[i], şi încă mai priimesc la casăle lor turca sau prezae, (sic) avănd cu sine şi măscărici ghiduş, caril[e] schimbăndu-ş faţa sa cè după chipul lui Dumnăzău zidită, cu gura zice cuvinte urăte, scărnave, iar cu trupul face chipuri grozave şi spurcate, atăta căt pre cei fără de minte o[a]meni bucurăndu, iar pe cei fără de răutate copii spăriindu (1).

CAP. 5.

In cetate Sodostal, apro[a]pe de apa Istrului, în vremele închinătorilor de idoli să aflà un idol anume Cronu, adică dunmnezăul morţilor, care acela era un elen mortu, întru caril[e] încuibăndu-s[ă] diiavolul de multă vreme, îl ţinè neputred, făcănd şi multe năluciri. Acelue dar îi jărtvuè acei o[a]meni rătăciţi întru acest fel, adecă de bătè trupurile sale pănă la sănge şi chiuè şi striga şi toată altă fără de legi făcè, şi cu singele ce-ş vărsà închipuè cum că cu singe este Cron dumnezăul lor, pentru că să arată a fi rumăn la faţă, iar fără de lege ce o face zice că o vedi Cron, căci ţine ochii închişi, nici aude strigàrile căci este mort. Asemene rătăcire videm şi acum la unii din creştini, că precum acee să străngè la acel mort de să bătè şi chiuè, şi toa-

în apă. Prin oarecare părţi ruseşti încă şi pănă acum a acelui lucru netreabnic de demult i să înnoiaşte pomenirea, că pe vremea zilii cei luminate a Invierii lui Hs, adunîndu-să tineri şi bătrăni, parte bărbătească şi fameiască, unul pre altul după asemînarea unii mîngîeri oare-căriia, să aruncă în apă şi să întîmplează celui aruncat în apă, după lucrarea dievolească, de să loveaşte au de piiatră, au de lemnŭ, şi rău îş dă sufletul său. Iară alţii măcar că nu-i aruncă în apă, dar aduc apă, înnoind jirtva aceluiaş drac, după obiciuinţele sale ceale de de mult, măcar că fac spre obiciaiu de măngîiare, iară nu jărtve idolilor ; însă mai bine ar fi şi aciasta de nu ar fi".

(1) *Ibidem*, p. 52–3.

„Al şaselea idol, Coleada, dumnezăul praznicelor, căruia praznic mare în luna lui Dechemvrie în 24 de zile făceà, însă măcar că norodul rusescŭ s'au şi luminatŭ cu sf[ă]ntul botez şi idolii i-au surpat, dară unii pomenirea acelui drac, Coliada, şi pănă acum nu încetează a o înnoì, începînd de la naşterea D[o]mnului nostru Is Hs pentru toate zilele ceale sf[i]nte, adunîndu-să la jocuri urîte lui D[u]mnezău, cîntă cîntări şi într'însele, măcar că şi de naşterea lui Hs fac pomenire, dară şi pre Coleada, înşelăciunea cea veachie dievolească de multe ori fără de leage pohtorind, îl împreună. Încă-ş la aceale adunări ale sale călcătoare de leage şi pre un satana: Tur[c]a *(în text: Tura , n. a.)* oarecarele şi alte măscăriciuni urîte lui D[u]mnezău pomenescŭ. Alţii feaţele sale şi toată podoa-

tă altă fără de lege făcè, aşa şi acum creştinii fac pe la morţi lor, străngăndu-să clacă de nebuni, de-ş[i] bat spetele cu lopăţi şi chiuiesc şi joacă, şi [fac] altele multe ghiduşìi, care nici a să mai scrie sau a să pomeni nu să cuvine. Deci [de] toţi să poate cuno[a]şte că nu esti lucru cuvios adică la vreme de plănsu, să să facă răsuri şi hohote, şi la vrem[e] căndu toţi aceia ce să vor fi strănsu ca să să ro[a]ge lui Dumn[e]zău şi să plăngă, ei atunce să gio[a]ce şi să chiuiască, şi atunce cănd ar trebuì acel suflet a să uşura de păcate prin milostenie şi prin rugi, el atunce mai vărtos să să însărcineze cu celelalte necuvio[a]să fapte ce s'au zis. Cu cuviinţă este la mort, adunăndu-să rudeniile şi alţii, să facă plăngere cuvioasă, nu atăta pentru că au numit, càt pentru ertare păcatelor, şi ca să i să aşezī sufletul lui unde drepţii să odicnesc. Iar la privighere acelui mort să cete[a]scă preoţi, să fie şi miren[i] privighind, cu cuviinţă vorbind cel[e] de folos sufletului, iar nu vorbe deşerte, lumeşti, au giocuri sau alte ghiduşìi. Ce aceste toate de acum să lipsească.

CAP. 6.

Alţii cinstiè pre un idol anume Cupal, pre carele îl numiè dumn[e]zăul rodurilor pămăntului, care la părga secerişului, la o zi a lor însămnată, îi ducè jertve, şi adunăndu-s[ă] bărbaţi şi muieri, înpletindu cunun[i] de burueni, îş punè în cap şi să şi încingè cu burueni. Şi unii din bărbaţi să înbrăcà în haine muereşti, ca putănd ei a giucà mai grozav şi mai răsfăţat de căt muerile, să poată îndemnà pre privitori şi pre tot norodul spre toată pohta spurcatei curvìi, după cum place şi diiavolilor ce locuià în boz, şi aşa jucănd şi sărindu adesă ori pomenè zicănd: Cupal! Cupal! Aciastă urătă închipuire şi pănă acum ţine aice în ţara noastră pre la unele oraşă şi sate, de să înbracă bărbaţi în haine mueresti şi să numescu cuci sau căluceni, făcăndu-ş şi

---

ba omenească cea făcută după chipul şi după asemînarea lui D[u]mnezău cu nişte chipuri oarecarele groaznice, tocmite spre închipuirea diiavolului îş acopere feaţele, îngrozind sau şi veselind pre oameni, iară pre făcătoriul şi ziditoriu său ocărînd, ca cum ar ură şi s'ar scîrbi de facerea mîinilor lui. Care datorī iaste totŭ creştinul a o lăsa, şi după chipul care ne-au făcut pre noi D[u]mnezău a umblà, că nu ni să cade alte urîciuni protivnice lui D[u]mnezău a izvodì.

Afară de acei idoli, chipuri drăceşti, încă şi alţi idoli mulţi erà, anume Usliad, Curşa sau Horsŭ iproci".

aceştie cununi de burueni, anume pelini, iar cei mai mulţi ce nu gioacă, iar pelini tot îş pune în brău. Şi iată cu asămănare o videm [că] închipuesc ace[le]i de atunce sărbatoare drăcească şi prenoire idolească (1). Alţii iar îş fac altă arătare şi izvodire drăcească la vrem[e] de secită, adică un om cu piele go[a]lă şi înşirăndu burueni verzi pe aţă, să înfăşură de sus pănă gios, şi pre cap pun iarăş cunună de burueni. Şi aciasta încă ş[i] pre la cas[ă] giucănd, aruncă toţi cu apă într'ănsul închipuind cum că şi de la dănsul apă cer, adecă plo[a]e. Deci prostime la aceste doao atăta să înşala, căt adică de la cuci cum că ar lua vindecări de toate neputinţăle sale prin călcare cucilor iar Păpăluga cum că ar avè putere ca aceia adică [să] poroncească noorilor şi să pl[oa]e. Car[e] mai ales la aceste doo pricini nu trebue mai multă închinari de idoli, căci destul este la acei ce cred, aşa adică că precum cred credincioşii cà prin atingere[a] Sfinţilor Apostoli cu numire lui Hs s'au dat vindecări celor bolnav[i], aşa şi acum s'ar da prin călcare spurcatelor picio[a]re ale cucilor. Şi aceştie cei mai mulţi sint Ţigani pucioşi. Şi iarăş precum Ilie Prorocul şi alţi Sfinţi mulţi prin mult post şi rugă, cu numire dumnezăescului nume au pogorăt plo[a]e, aşà ar putè şi acel măscărici înşălător, Păpăluga, ca să pogo[a]re plo[a]e cănd ar vrè.

Deci fieştecare ce vă numiţi adevăraţi creştini, şi n'aţi şi ştiut sau n'aţi cunoscut pănă acum, iară de acum înainte să ştiţi şi să cuno[a]şteţi, cum că toate aceste fapte a unora din creştini ce s'au fost făcăndu, după cum am arătat mai sus, sint chiar drăceşti izvodiri şi avidoma închipuiri a celor de demult idoleşti în-

---

(1) *Ibidem*, p. 51 2: „A cincilea idol, Cupalo, pre carele socotiia a fi dumnezăul roadelor pămîntului, şi lui, celui întunecat, cu înşelăciunea drăciască aducea mulţămite şi jirtve, la începutul secerişului. A aceluiaş dumnezău Cupalo, sau mai adevărat drac numindu-l, pomenirea lui păna acum prin oarecare părţi ruseşti încă să ţine, mai ales în sara naşterii Sf[i]ntului Ioan Botezătoriului, adunîndu-să sara tineii, parte bărbătească şi muerească, îş înpretesc *(sic)* cununi lor, dintr'oare care buruiană, şi le pun pre capu-ş şi să şi încingă cu dînsele; şi încă la joc drăcesc fac şi foc şi împrejurul lui luîndu-să de mînă, umblă ca nişte necuraţ[i] şi joacă; şi cîntări cîntă ale spurcatului Cupalo. Adease pohtorindu-le şi sărind peste joc *(= foc)*, pre sine singuri aceluiaş drac Cupalo jărtvă să aduc. Şi alte lucruri dievoleşti multe în adunările ceale spurcate fac, care a le scrie nu iaste cu putinţă. După praznicul acesta al Sfîntului Ioan Botezătoriul, încă şi la praznicul Sf[i]nţilor Apostoli al lui Petru şi Pavel, cur-

chipuiri. Deci după cum am zis la începulul învăţăturilor acestora, adică cum că la un adevărat creştin urăt este şi cu cuvăntul a pomeni de idoli sau de diavoli, dar încă să-i şi cinste[a]scă sau să cre[a]zcă într'ănşii, sau măcar să urmezi obiceiurile închinătorilor de idoli, pentru aceia dar purtăndu numele cel creştinesc, să vă fie şi vieaţa şi faptele creştineşti, ca nu unii ca aceştie, cu neştiiţa lor aice asămănăndu-s[ă] dobito[a]celor, iar în ce[a] lume, cu muncile să fie părtaş[i] Elinilor.

---

sa sa diiavolul o tinde prin leagene pentru că celora ce să leagîna de multe ori să întîmplă de cad fără de veaste în pamîntŭ şi morŭ şi rău fără de pocăinţă sufletul şi-l dau. Pentru aceaia şi de leagenele acealia ca de nişte curse dievoleşti a să ferì fieşte căruia om credincios să cade, ca să nu cază şi sa să încurce într'însele".

II. (1)

PATICII DE MUNTE.

Hronicile vechi a mai tuturor popoarălor, mai vîrtos de către Nord, aduc minunate poveşti despre un clas de *Patici,* lăcuitori ai munţilor, cari cu statornicie să îndeletnicesc făcând arme fericate. Acestea să pot privì ca nişte soiuri de gnomi cunoscuţi supt numire de ergas care sînt sau prea folositori, sau prea vătămători oamenilor, precum şi oamenii de pace din Scoţia sau daoinehie, cari sînt mai totdeauna nevăzuţi, şi pe care trebue foarte a să păzi de a-i ocărî pră vorbe necuviincioase. Muntenii vorbesc deci numai cu cel mai mare respect.

Scoţienii au Patici carei sînt încă mult mai înfricoşaţi. Sînt capriţioşi şi tirani. Protimisăsc a lungì dealurile conice. Incredinţază unii că nişte sămne circulare fac a cunoaşte locurile în care dănţuesc noaptea (2).

STAFIE SAU NĂLUCĂ.

Toţi cunosc povestirile fabuloase ce es în toată vremea asupra Stafiilor şi Nălucilor. Această credinţă erà adinioară aşà de întipărită cît s'ar fi socotit de uprelestit dacă s'ar fi îndoit cinevà. Nu este tîrguşor, sat sau cetate în Franţa, care să nu fi dat pricină istorisirii despre steorie sau despre vre o arătare de nălucă

---

(1) *Manuscriptul românesc, no. 573* ce se păstrează la Academia Română, cuprinde, pe foile 60—79, în scris cirilic, ceeace se dă aici despre „Paticii de munte" (foaia 60), despre „Stafie sau nălucă" (foaia 60 v⁰) şi despre „Strîgoi-Vampire" (foaia 61—66 v⁰). După o „povestire pe scurt", — consideraţiunile ştiinţifice asupra celor de mai sus, — se dă un mic tratat de fisică şi chimie (foile 70 79).

După limbă şi locul de găsire, manuscriptul este moldovenesc. Pentru vremea când este scris (c. 1830—40), ca şi pentru amănuntele comparative ce le aduce, am găsit folositor să se tipărească aici.

(2) Nu m'am putut hotărì să trec *Paticii* printre duşmanii omului. Îi identific cu *Piticii* sau *Uricii,* soiu de oameni mărunţi la statură. *Patic,* ca adjectiv, l-am întâlnit în jud. Tecuciu: găină *patică,* ce are picioarele foarte scurte.

pre care apoi urmarea tradiţiei au făcut să treacă păn' la noi. Măcar că propăşirea ţivilisaţiei au desamăgit pre oameni asupra aceştii credinţi, totuş sînt încă locuri molevsite de acestă superstiţie, mai vîrtos la cîmpŭ, încă şi la tărguri în popor. Aşà să vede în Franţa de cătră mi zăzi oameni cunoscuţi supt numele de gîcitori care nu lipsăsc de a da sfat cînd sînt întrebaţi de oarecare ce crede că ar fi avut oarecare arătări de noapte, sau cănd oarecare duh slab şi lesne crezător ar fi avut-o în vis oarece videnii pre cari socotesc la a lor deşteptare nu pentru un vis, ci pentru o realitate, atâta închipuirea lor este deplină. A doua zi ei nu lipsăsc de a merge şi a întrebà pre gîcitori, cari cunoscînd tîmplările ce să întîmplă în fieşte care familie, nu lipsăsc de a spune că aceasta este sufletul bunicului lor, bunicii lor, a tatălui lor, a maicii lor, a mătuşii sau mai de multe ori a oarecăruea mare sau mica rudenie, care sufere în purgatoriu şi cari cer cutare număr de leturghii şi de litii sau oarecare jărtfire la Sfînta Fecioară sau la oarecare Sfînt, ş. a.

Gîcitoriul primeşte pentru această slujbă oarecare răsplătire şi întrebătoriul să cred slobozi de stafie, din pricina influenţei ce au făcut acel.... asupra închipuirii sale. In oare care locuri sînt de aceşti gîcitori la cari vin oameni foarte de pe departe de-i întreabă, şi a cărora putere să întinde a descoperì obiecturile furate şi pe prădători. In departamentul de Lod, gîcitorii de Narbăn şi de la tîrguşorul Luc sînt foarte vestiţi prinprejur.

STRÎGOI-VAMPIRE

Din cea mai înaltă vechime s'au dat numire de Străgoi la trupurile ce es din mormîntul lor pentru a suge sîngele oamenilor cari cad degrab într'o stare primejduitoare de uscăciune. Să ascultăm descrierea ce au făcut despre acestea Biron în Ghiaur:

„Dintîiu trămis pre pămînt ca un Strîgoi, trupul tău va scăpà din mormînt, făcându-te groaza locului în care te-ai născut, calaul femeii tale, a surorii tale şi a copiilor tăi. Vei merge în umbra nopţii ca să te adăpi cu groază din sîngele familiei tale. Omorîţii tăi vor cunoaşte pe tatăl lor mai înainte de a murì, îl vor blăstăma, să şi vor blăstămà de el. Fetele tale vor pierì în floarea vîrstii lor, dară va fi una la care mai vîrtos păcatul tău va fi mare. Aceasta va să fie cea mai tînără, cea mai fragetă iubită. Ea încă te va numì „tatăl mieu" şi acest nume sfinţit va sfăşià tira-

nicește inima ta. Tu ai voì în zădar a o cruțà. O vei videà veștezindu-să puțăn căte puțăn, cea din urmă scîntee a ochiulor ei stăngăndu-să pe totdeauna. Tu atuncea vei smulge cu o mînă nelegiuită pletele părului ei cel lung. Unul din acești zuluhi erà odinioară amanetul cel mai fraget al amoriului; tu îl vei purtà cu tine ca pe un suvenir veșnic a turbăciunii tale. Dinții tăi vor scrășnì de diznădejduire și buzăle tale să vor desgustà de sîngele tău cel mai curat. Intoarce-te în altŭ întunecatŭ mormînt; du-te de te unește cu trupa geniilor răi, cari vor fugì cu groază de o nălucă așà urîtă".

Superstiția despre Strigoi este încă de obște la Răsărit. Turcii numesc pe strigoi „vardulaha". Această zicere Grecii o zic numai cu groază. Sînt mii de istorii ciudate despre Strîgoi. Povestea Strîgoiului cu vicleșug dată la Lord Biron, este întimietă pe această superstiție. Strigoiul, parte dată [a] lui Lord Biron, este a unui tânăr doftor anume Polidorŭ. Superstiția care slujăște de temeiu la această poveste este de obște împrăștietă în Răsărit. Se pare că este foarte comună la Arabi, dară în Grecia s'au întrodus numai după așezarea creștinătății și dela despărțirea bisericii grecești de cea romană. La această epocă să credeà de obște că trupul unui latin nu puteà putrezì dacă să îngropà într'un pământ grecesc. Ușoara credință să adaogă treptat și au dat naștere la mai multe povestiri ciudate, precum fac astăzi despre morții ce es din mormănturi și sug săngele tineri[e]i și a frumuseții Această superstiție fu primită în partea de către vest a Europei cu oarecare modificație. In Ungaria, în Polonia, în Austria și în Lorena cred că Strigoii sug în fieștecare noapte oarecare călime de sînge din jărtvile lor, care să învitionesc, pierd puterile și mor degrabă, de uscăciune. In aceeaș vreme Strigoii să îngroașă, vinile lor să disting prin săngi, în cît această umizală curge prin toate căile trupului și asudă încă și prin pori... In oare care parte a Greciei strîgoimea este socotită ca un fel de pedeapsă la care este osîndit după moarte [omul], pentru a răsplăti oarecare păcat mare făcut în vieață. Strîgoiul este osândit a prigonì mai cu samă pe toți acei, ce-i iubià mai mult și cu care erà legat prin legături a naturii, a amorului și a prieteniei. Cu aceasta samăn un loc în Ghiaur care s'au zis mai sus.

Desudei *(?)* asăminea au vîrît în poema sa de talaba *(?)* o fată

tânără arabă anume Oneiza făcută Strigoiu. El o înfăţoşază eşind din mormînt pentru a milui pre omul ce iubise mai mult în vieaţă. Dar aicea nu să poate crede că aceasta fu o răsplătire a oarecăruea păcat, căci Oneiza au îost pururea un model de nevinovăţie. Să meară cineva, cînd iubitoriul de a zice adevăr, Tărnefort *(?)* în al său voiagiu la Răsărit, povesteşte mai multe întămplări minunate despre strigoizm, despre care el încredinţează că au fost martur ochilat. Şi Don Calmet în cartea sa cea mare despre strigoizm, în mijlocul a mai multe anecdote şi tradiţii cari le tălcueşte isprăvile, au sămănat oarecare dizertaţii în care dovedeşte că această jalnică prejudecată este răvărsată şi la naţiile învaţate, ca şi la barbari.

In Evropa, la Alemania au aflat stră[go]izmul mai multă credinţă. Cu adevărat nici să află, zic Leţandro *(?)* în toată vechimea vreun spus magic mai necrezut decît acee ce s'au publicat la 1736 în Mercur de Franţa prin D. Ruset care fu încredinţat prin doi ofiţeri a tribunalului din Belgrad, carii au făcut o cercetare la faţa locului, şi de un ofiţer din trupele împăratului, martur ochilat a cercetării. Iată istoria acestii fapte. Intr'un sat din Chisinova, trei miluri depărtat de Gratişca au căzut bolnav de năprasnă cinci sau şase oameni şi au murit unul după altul în puţine zile. După căteva arătări a unui bătrăn care să îngropase nu de mult, s'au deschis mormînturile acelor ce murisă de şasă săptămâni încoace. Când au venit la mormăntul bătrănului, l-au aflat cu ochii deschişi, cu faţa rumănă, avănd o răsuflare naturală şi cu toate acestea nemişcat şi mort. S'au hotărăt că el esă Strigoiu. Gelatul i-au înfipt un par în inimă, au făcut o grămadă de lemne şi s'au prifăcut trupul în cenuşă. În numărulŭ epi torului *(sic)* din 3 Mart 1742, asămine să citeşte articolul următoriu.

Într'un ţănut al Ungariei aproape de Tocai, poporul cunoscut supt numirea de haiduci crede că oarecare morţi, pre cari-i numeşte Strigoi, sug sângele viilor aşà cît aceştia vitionesc văzând cu ochii în vreme ce cadavrurile au îndestulare de sînge în atăta înbelşugare, cît se vede eşind prin pori. Aceasta socotinţă..... s'au adiverit prin mai multe fapte. Sînt ca 25 ani de cînd un haiduc din Medreiga anume Arnold Pavel fu zdrobit prin căderea unui car cu fân. O leacă după moartea lui, patru persoane au

murit destul de grabnic și în chipul precum mor aceea ce sănt loviți de Strigoi. Atuncea s'au adus aminte că acela Arnold adesa ori istorisăsă că înpregiurările de Kolova şi pe hotarăle Serviei turceşti el fusăsă chinuit prin un Strîgoiu, da el aflasă mijlocul de a să vindeca, măncănd pământ din mormîntul Strigoiului şi frecăndu-să cu săngele său. După aceasta el a fost în prepus de Strîgoizm căci să credè că acei ce au fost loviți de Strîgoi în vieața lor, sînt Strîgoi după moarte. Arnold dară au fost desgropat după 40 de zile de la moartea sa şi toate semnele de strigoizm s'au aflat pe cadavrul său. Era rumăn, unghiile sale, perii și barba înoite sau îi crescuse. Erà plin de sănge fluid şi curgeà în toate părțite trupului său pe pănza cu care erà învălit. Dregătoriul locului, foarte ştiutoriu în strigoizm poruncì să înplînte după obiceiu un par ascuțit în inima cadavrului, care l-au străbătut şi l-au făcut de-au strigat înfricoşat; apoi i-au tăiat capul, pre care l-au ars cu trupul său, şi cenuşa au fost aruncată în Sava. Aceastaş s'au săvărşit şi la alte 4 persoane moarte de strîgoizm, de frică ca să nu să facă de iznoavă Strîgoi. Cătră sfîrşitul anului 1731 adică la capătul a 5 ani, aceste minunății s'au arătat iarăş. In timp de trei zile, şaptesprezece persoane de deosăbită vărstă, bărbați şi femei, au murit de strîgoizm. Hirurgii şi doftorii au cercetat cum au putut a să naşte iarăş strîgoizmul după îngrijirile ce să luase. După căteva cercetări au agiuns a descoperì că Arnold supsăsă nu numai pre cei patru mai sus pomeniți, ci şi mai multe dobitoace din care mîncase Strigoii cei noi. După aceasta s'au desgropat toți acei ce să îngropasă de la o hotărătă vreme şi s'au aflat saptesprezece cu toate sămnile cele mai înviderate de strîgoizm. Li s'au străpuns inima, li s'au tăiat capetele, apoi i-au ars şi cenuşa lor s'au aruncat în râu. Toate aceste înştiințări executații s'au făcut regulat şi jude... prin mai mulți ofițări, hirurgi, maiuri din reghimentul lor, dregătoriul locului şi cei de căpetenie lăcuitori ai locului, şi proțeşul verbal s'a trimis cătră sfărşitul lui Ianuarie 1732 la sfatul de războiu împărătesc la Viena, care rănduise o comisie militărească pentru ca să cerceteze adevărul acestor fapte. După aşà fel de povestiri publicate în jurnalele cu de aceste mărturii, cum duhurile superstițioase plecate spre a primì orbeşte tot ce să depărtează de legile de rănd ale naturii, cum zic, asămine oameni, ba încă şi alte multe persoane cari protemisăsc a crede că din cer-

cetarea putinţii estimii (*—fiinţei*) faptelor n'ar fi siliţi a primì de bune nişte aseminea poveşti ? Ceea ce ne pune în mirare este că au fost spuse într'adins şi primite în jurnalul către mijlocul veacului al optusprezecelea şi mai vârtos că doftori şi hirurgi, la cari trebue să socotim că să află câtăvà învăţătură au putut întări acest fel de buimăciri! Noi credem că putem întări că la Paris, la Londra, la Viena, la Berlin, nici la Ştocolm nu s'ar fi aflat ucenici de ai lui Ipocrat ca să le mărturisască oarecare persoane pot fi lovite tot într'o vreme de oftică ascuţită de plămâni sau iute sau hronică, care poate a să arăta în oare care înpregiurare atmosferică, nimică mai de rând nu este. Un pămînt foarte bătut ca pământul hleos, neslobozând să treacă aerul nici apa, pot să scape trupurile mai mult sau mai puţăn de putrezime. Este o urmare a legilor himiceşti care ne învaţă că apa, căldura şi aerul priesc putrezimii şi că trebue prin urmare o vreme destulă pentru ca trupurile puse în pământ uscat să poată a putrezi deplin. Iată dară că minunea păzirii trupurilor dat[ă] strîgoizmului să tâlcueşte natural prin legile himiei naturale înaintea cărora trebue a căderà ipotesurile, prejudiţiile şi superstiţiile.

Nu vom întinde mai departe această răsturnare; ne vom mărginì a da o privire a ideii ce trebue a-şi face cinevà despre ştiinţele ascunse şi despre a lor isprăvi (1).

---

(1) Urmează apoi apreţierile autorului, publicate în *Neamul românesc pentru popor,* VI, p. 38—43, de d-l D. Furtună.

INDICE ȘI GLOSAR (1).

(1) Cuvintele se pot ușor aflà în text, unde se află tipărite cu cursive. Iniţialele unora dintre cuvinte, nu se mai pot păstrà aici tipărite cu capitale.

D.

N.

CUPRINSUL

Despărţirea I. Soartă, Ajutor, Noroc.

Despărţirea II. Munca.

Despărţirea III. Pământul şi văzduhul.

Despărţirea IV. Apa.

Despărţirea V. Boala, Moartea.

ÎNDREPTĂRI

Pag. 20, rândul 20, în loc de *cerui*, trebue *ceriu*.
„ 43, „ 11, să se cetească: *Inger, Ingeraşul meu*.
„ 71, „ 10, în loc de *tr foiu*, trebue *trifoiu*.
„ 115, „ 10, „ „ „ *Miercur* „ *Miercuri*.
„ 118, „ 2, „ „ „ *cuneisbutirea* trebue *cu neisbutirea*.
„ 127, „ 14–15, să se citească: *Leacuri împotriva acestor boli. Povestiri deosebite. Despre isprava Strigoaicelor...*
„ 185, „ 26, în loc de *mama* trebue *mana*.
„ 202, „ 1, „ „ „ *săi-*, „ *să-i*.
„ 266, „ 1, „ „ „ *Ceasrău*, „ *Ceas rău*.
„ 333, „ 6 7, să se cetească:... *atotputernică şi Sf. Haralambie...*